

Riksdagens protokoll 1997/98:78

Onsdagen den 11 mars

Protokoll
1997/98:78

Kl. 9.00 – 17.59

19.00 – 23.04

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1997/98:62 till arbetsmarknadsutskottet

1997/98:96 till justitieutskottet

1997/98:102 till lagutskottet

1997/98:110 till socialutskottet

1997/98:129 till finansutskottet

1997/98:131 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

1997/98:76 till utrikesutskottet

1997/98:78 till försvarsutskottet

1997/98:122 till utrikesutskottet

Motioner

1997/98:So6–So11 till socialutskottet

1997/98:Ub14 och UbU15 till utbildningsutskottet

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 4 mars

SkU15 Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m.

Mom. 1 (skattepolitikens inriktning, skatteuttaget m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

4. res. 3 (fp)

5. res. 4 (v)

6. res. 5 (mp)

7. res. 6 (kd)

Prot. 1997/98:78
11 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Förberedande votering 1:
18 för res. 5
12 för res. 6
286 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Förberedande votering 2:
19 för res. 4
17 för res. 5
279 avstod
34 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Förberedande votering 3:
25 för res. 3
17 för res. 4
274 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 4:
24 för res. 2
27 för res. 3
264 avstod
34 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 5:
73 för res. 1
25 för res. 3
218 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
150 för utskottet
73 för res. 1
92 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 148 s, 1 c, 1 v
För res. 1: 73 m
Avstod: 23 c, 25 fp, 16 v, 16 mp, 12 kd
Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 5 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 3 (fallskärmsavtal m.m.)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

282 för utskottet

18 för res. 8

16 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 73 m, 24 c, 25 fp, 12 kd

För res. 8: 17 v, 1 mp

Avstod: 16 mp

Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 5 v, 1 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:78

11 mars

Mom. 4 (fastighetsskattens nivå)

1. utskottet

2. res. 10 (m, fp, kd)

3. res. 11 (c, mp)

Förberedande votering:

112 för res. 10

43 för res. 11

162 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Catherine Persson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

168 för utskottet

111 för res. 10

39 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 1 c, 19 v

För res. 10: 73 m, 1 c, 25 fp, 12 kd

Avstod: 22 c, 17 mp

Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Ingbritt Irhammar (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 5 (inriktningen av bostadsbeskattningen)

1. utskottet

2. res. 13 (fp, mp, kd)

Votering:

169 för utskottet

54 för res. 13

93 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 1 m, 23 c

För res. 13: 25 fp, 17 mp, 12 kd

Avstod: 1 s, 72 m, 1 c, 19 v

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:78
11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 8 (byte av varor och tjänster)

1. utskottet

2. res. 18 (mp)

Votering:

295 för utskottet

20 för res. 18

2 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 73 m, 24 c, 25 fp, 14 v, 12 kd

För res. 18: 3 v, 17 mp

Avstod: 2 v

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU16 Företagsbeskattning

Mom. 1 (bolagsskattens nivå, m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

3. res. 4 (mp)

Förberedande votering:

19 för res. 3

17 för res. 4

282 avstod

31 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

202 för utskottet

19 för res. 3

96 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 18 m, 24 c, 1 mp, 12 kd

För res. 3: 19 v

Avstod: 55 m, 25 fp, 16 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Nikos Papadopoulos (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 3 (särreglerna för fåmansföretag)

1. utskottet

2. res. 6 (m, fp, kd)

Votering:
202 för utskottet
111 för res. 6
5 avstod

31 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 22 c, 15 v, 17 mp

För res. 6: 73 m, 1 c, 25 fp, 12 kd

Avstod: 1 c, 4 v

Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Chatrine Pålsson (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Prot. 1997/98:78

11 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 4 (enskild näringsverksamhet)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan:

1. utskottet

2. res. 8 (c)

Votering:

281 för utskottet

25 för res. 8

11 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 71 m, 23 fp, 12 v, 17 mp, 10 kd

För res. 8: 24 c, 1 kd

Avstod: 2 m, 2 fp, 6 v, 1 kd

Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 7 (m, fp, kd)

Kammaren godkände utskottets motivering med acklamation.

Mom. 5 (yrkesfiskare)

1. utskottet

2. res. 9 (m, c, fp, kd)

Votering:

183 för utskottet

134 för res. 9

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 19 v, 17 mp

För res. 9: 1 s, 73 m, 23 c, 25 fp, 12 kd

Frånvarande: 13 s, 7 m, 4 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 6 (royalty m.m.)

1. utskottet
2. res. 11 (kd)

Votering:

233 för utskottet

12 för res. 11

72 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 1 m, 23 c, 25 fp, 19 v, 17 mp

För res. 11: 12 kd

Avstod: 72 m

Frånvarande: 13 s, 7 m, 4 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Jeppe Johnsson (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 12 (arvs- och gåvoskatt vid generationsskiftet)

1. utskottet
2. res. 17 (m, c, fp, kd)

Votering:

185 för utskottet

133 för res. 17

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 148 s, 1 c, 19 v, 17 mp

För res. 17: 73 m, 23 c, 25 fp, 12 kd

Frånvarande: 13 s, 7 m, 3 c, 1 fp, 3 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att bostadsutskottets betänkanden BoU7, BoU8 och BoU9, socialförsäkringsutskottets betänkande SfU8 samt socialutskottets betänkande SoU14 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU7

Vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt m.m. (prop. 1997/98:46)

*Vissa frågor om hyres-
rätt och bostadsrätt
m.m.*

Anf. 1 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det här betänkandet handlar om vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt. Moderata samlingspartiet står bakom samtliga sina reservationer, men för tids vinnande kommer vi bara att yrka bifall till och begära votering på reservation nr 1.

Enligt vår mening innebär betänkandet att man försvårar för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden. Man gör det heller inte lättare för bostadsrättsföreningar att fungera. Man vill fortfarande koppla dem till bostadsrättsorganisationerna på ett sätt som vi anser vara onödigt hårt. Det innebär i vanlig ordning, när man ser på majoritetsförhållandena i den här kammaren, att livet inte blir lättare för hyresvärdarna.

Man vill också förbättra möjligheten att ha kvar sin lägenhet även om man för tillfället inte bor i den. Det är självklart att en gammal eller sjuk person, som vårdas på sjukhem eller vårdhem, skall ha möjlighet att behålla sin bostad. Men i propositionen sägs att man vill utvidga detta till att gälla även samboförhållanden. Det reserverar vi oss emot. Det kan innebära att det blir en snedvridning av hyresmarknaden. Frågorna är många: Hur länge skall samboförhållandet få testas innan man måste lämna sin lägenhet? Vi är klara på den här punkten och menar att ett testsamboförhållande inte skall innebära att man får lov att behålla sin lägenhet.

Vi tror att regeringen faktiskt resonerar litet grand i vår riktning. Men motiven som regeringen framför i propositionen stämmer dåligt överens med den lagtext man föreslår. Det skulle vara intressant om taleskvinnan för majoriteten kunde räta ut det frågetecknet.

Jag sade i början att detta som alltid innebär besvärligare villkor för hyresvärdarna. När jag följer den bostadspolitiska debatten i Sverige och den allmänt negativa ton som tyvärr alltför ofta förekommer mot privata hyresvärdar, undrar jag vilket alternativ man egentligen vill ha. Vi ser ju dagligen bevis på hur de offentliga alternativ vi har i dag, främst kommunalt ägda bostadsföretag, har misslyckats med sin gärning och sin verksamhet. Det är väl få kommuner i dag som inte har problem med sina kommunala bostadsföretag. Dessutom är, som alla vet, den summa som dessa företag häftar i skuld oroväckande stor.

Vi tycker att bostadsrättsföreningar skall ha större möjlighet att påverka sina stadgar. Bostadsrättsorganisationerna skall inte ha den möjlighet att lämna veto som de har i dag.

Fru talman! Vi menar att det som definitivt i praktiken innebär ett hinder för ungdomar att få fäste på bostadsmarknaden, det som gör det absolut svårast, är det resonemang om borgen som förs i propositionen och betänkandet. Säg att en hyresvärd misstänker att en person kanske kommer att få problem att klara sin hyra och att den personen på sikt inte behöver ha någon som går i borgen. Jag kan förstå att en hyresvärd dels är rädd om sin fastighet, dels är rädd om sina andra hyresgäster. Om en borgen inte behövs på samma sätt som tidigare blir det svårare att få

bostad för ungdomar, lågavlönade och kanske personer som vistas några år inom kriminalvården och sedan släppts ut i frihet. De får det svårare när man inför ett system som kanske kan fungera i teorin men som definitivt inte gör det i praktiken.

Jag skulle vilja fråga företrädarna för majoriteten: Om hyresvärdar av något skäl skulle vilja neka en person som de anser kan få problem att betala hyran, skall de då tvingas att ha en kvot av sådana personer i sitt bestånd? Alla vet ju vad sådana tvångsåtgärder får för resultat i slutändan.

Vi vill också att det gamla bruksvärdessystemet återinförs. Vi kan i dag se konsekvenserna av det nya systemet. Det är för varje logiskt tänkande person helt omöjligt att inse varför lägenheter i attraktiva delar av t.ex. Stockholms, Göteborgs eller Malmös innerstäder i många fall är mycket billigare än samma typer av lägenheter i något av storstädernas alltför många problemområden. Hur man kan försvara ett sådant system, som strider mot sunt förnuft, har vi moderater svårt att förstå.

Vi vill också förbättra möjligheterna att omvandla hyresrätter till bostadsrätter och få ett partiellt upphävande av förbudet mot dubbelupplåtelse.

Till sist, fru talman, vill jag ta upp ett kärt debattämne under många år, nämligen förslag om införande av ägarlägenheter i Sverige. I propositionens text hänvisas som vanligt till att samma förslag har framlagts även föregående år men att argumenten inte har förändrats. Därför säger man nej även i år. Man upprepar bara sitt avstyrkande.

Jag skulle vilja höra vilken logisk förklaring man har till att inte tillåta ägarlägenheter. System med sådana lägenheter fungerar faktiskt i alla länder runt omkring oss. Vad är det som gör att detta skulle kunna missgämmas inte fungera i Sverige? Jag skulle vara intresserad av att få ett svar på detta från något av de numera få partier – även om de har majoritet i kammaren – som försvarar förbudet mot ägarlägenheter.

Anf. 2 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag skall endast beröra en centermotion som väckts under den allmänna motionstiden. Den handlar om bostadsrättshavarens inflytande över standardhöjande åtgärder. Vi från Centerpartiet vill att det skall finnas en neutralitet mellan de olika boendeformerna och en valfrihet för människor att påverka det boende som man befinner sig i.

Sten Andersson tog upp frågan om ägarlägenheter. Också jag undrar varför det är så svårt att få igenom sådana i Sverige. Också den bostadsformen måste naturligtvis accepteras.

Huvudregeln i hyreslagen i den fråga som jag tänkte tala om innebär att de enskilda hyresgästerna skall godkänna standardhöjande åtgärder. Något sådant skydd gäller inte för bostadsrättshavare, utan deras förhållanden påverkas mera av vad den egna styrelsen gör. Detta är inte tillfredsställande.

Även om vi anser att bostadsrättsboende i alla sammanhang är en demokratisk boendeform vill jag peka på att bostadsrättshavaren i vissa fall har mindre inflytande över sitt hus och sin lägenhet än vad en hyresgäst har. Centerpartiets uppfattning är den att ett inflytande motsvarande det som hyresgästerna har bör arbetas in också i bostadsrättslagen. Vi har

inte fått gehör för detta i bostadsutskottet, och jag har därför avgivit reservation nr 18 under mom. 18.

Prot. 1997/98:78
11 mars

Anf. 3 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Det här betänkandet tar upp hyresrätten och de frågor som har kommit fram via motioner. Inledningsvis kan jag konstatera att i frågan om hyreslagstiftningen och hyresrätten finns det en samsyn mellan Folkpartiet och regeringen när det gäller de förslag som i huvudsak finns.

Det finns dock två reservationer som Folkpartiet står bakom i det här betänkandet. Det är nr 17 om upphävandet av förbud mot dubbelupplåtelse och nr 23, en fyrpartireservation där vi vill ha ett tillkännagivande om ägarlägenheter. Jag yrkar bifall till dessa två.

Om man skall titta principiellt på hyreslagstiftningen har Folkpartiet några principer jag kan nämna. För det första skall de boende ges möjlighet till ökat inflytande och större valfrihet.

För det andra skall bruksvärdesprincipen tillämpas vid hyressättning. Det innebär att Folkpartiet säger nej till marknadshyror. Vi vill att man skall använda det bruksvärdesystem som finns och ha förhandlingen om hyran inom den ram som finns, dvs. efter de kända principer som finns om ålder, standard och läge. Vi tycker att det är viktigt att tillämpningen av hyressättningen är enligt bruksvärdesprincipen.

Jag nämnde två reservationer inledningsvis. Reservation 23 handlar om ägarlägenheter. Vi i Folkpartiet tycker att man i valfrihetens namn också bör tillåta ägarlägenheter. Jag kan erinra om att fyrpartiregeringen arbetade fram ett sådant förslag som inte har genomförts av den nuvarande regeringen. Vi tycker att det är viktigt att man kan åstadkomma en möjlighet för ägarlägenheter och att man tar fram en lagstiftning som säkerställer den juridiska hanteringen av de delar av fastigheten som är samägda. Vi vill ha ett tillkännagivande till regeringen om detta.

Reservation 17 tar upp upphävandet av förbudet mot dubbelupplåtelse. I dagens kärva ekonomiska läge tycker vi att det är viktigt med åtgärder som underlättar ombildning från hyresfastigheter till bostadsrätter. Sådana ombildningar är av särskild betydelse i områden som kanske har en ensidigt social sammansättning. Ombildningar till bostadsrätter i dessa områden kan öka intresset för inflyttning, liksom det kan öka intresset hos dem som redan bor i området. På det viset kan man stärka området. Den här reservationen, som är gemensam för Folkpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna, tar upp detta. Vi tycker att detta är värdefullt.

Vi tycker också att det bör ges ett tillkännagivande till regeringen att ta upp detta. Det handlar om bostadsrätter och hyresupplåtelser i kommunala fastigheter, som framgår av betänkandet.

Fru talman! Med detta har jag yrkat bifall till två reservationer.

Anf. 4 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Detta betänkande handlar om en rad frågor om synen på hyresgästernas rättigheter, de bostadssökandes möjligheter att få en bostad och synen på vilka krav man kan ställa på fastighetsägarna. Några förslag är bra, men Vänsterpartiet kräver en rad förbättringar för att åter skapa en social bostadspolitik.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utskottet avvisar våra motionskrav men hänvisar ändå till vår motion när man skriver utskottstexten. Man skriver: "Bostadsutskottet gör bedömningen att den rådande situationen på bostadsmarknaden är sådan att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att bostäder förmedlas på ett sätt som bättre står i överensstämmelse med det bostadspolitiska målet att alla människors behov av en god bostad skall kunna tillgodoses. Utskottet förväntar sig därför att regeringen återkommer till riksdagen med förslag med syftet att trygga en god tillgång till bostäder särskilt för de på marknaden utsatta grupperna."

Skattereformen, den snabbare avtrappningen av räntebidragen och den till stora delar orättvisa budgetsaneringen har lett till att nästan inget byggs och till att arbetslösa, socialbidragstagare och låginkomsttagare ofta inte godtas som bostadssökande.

Boendet i hyresrätt är dessutom så dyrt att det är dyrare än egna-hemsboendet i alla kommuner utom fem. I de sistnämnda är egna-hemsboendet så exklusivt att det därför är dyrare än boendet i hyresrätt. De som inte kan skaffa kapital till eget hem eller bostadsrätt är hänvisade till ett ännu dyrare boende i hyresrätt och blir dessutom utsatta för ibland helt orimliga krav för att kunna få en bostad. Det är en absurd situation.

Jag får samtal och brev som bevisar detta. Jag tänker läsa några rader ur ett brev.

Så här står det: Jag är registrerad som bostadssökande i Solna stad sedan 1990. Efter åtta års väntande i bostadskön och två års diskussion gav bostadsförmedlingen i Solna mig besked om att de inte har något ansvar att skaffa bostad åt mig. Folk brukar få bostad efter fem års väntetid i Solna. Jag vet att min kötid räcker till för att få en bostad, och det medgav alla bostadsföretag som förmedlar sina bostäder till bostadsförmedlingen. Bostadsförmedlingen kan inte visa mig vilken turordning jag befinner mig i. De diskriminerar folk efter förmögenhet och nationalitet. En bostadsförmedlare sade: Om du i framtiden får högre inkomst skall du få en bostad i Solna. Jag tror att Sveriges regering och Solna stad med sin invandrapolitik med tvångsbosättning vill placera invandrare i vissa orter genom att inte erbjuda bostad i vissa stadsdelar osv.

Om allt detta är helt sant eller ej kan jag inte uttala mig om. Men det är tillräckligt osmakligt och bör inte på något sätt få vara en del av de bostadssökandes vardagssituation. En social bostadspolitik ser inte ut så här i mina och Vänsterpartiets ögon. Därför har vi föreslagit flera åtgärder för att förbättra situationen, för att stärka hyresgästernas och de bostadssökandes villkor och öka kraven på fastighetsägarna. Vi tycker också att det är rimligt att stärka hyresgästkollektivets möjligheter till inflytande över fastighetsskötsel och underhåll.

Utskottet avvisar våra förslag om att skicka betalningspåminnelse för utebliven hyresinbetalning och förlängning av betalningsfristen vid uppsägning. Motiveringen är att det inte finns några bevis för att detta skulle förändra situationen för dem som befinner sig i betalningssvårigheter och att hyresvärden oftast tar tillbaka uppsägningen om hyran betalas. Varje år hotas ca 7 000 hushåll av vräkning och åtminstone 2 000 verkställs. Om så bara ett fåtal av dessa inte skulle verkställas, menar jag att det är värt att pröva våra förslag. Av de människor som vräks är det nämligen så att många försvinner ur hushållsregistreringen till de hemlösas skara, till

misär och allt vad det innebär att vara hemlös. De mister rätten till ett eget hem. De hemlösa är redan tillräckligt många.

Utskottsmajoritetens motivering till att avvisa de bostadssökandes rätt att ställa villkor i samband med prövningen för att få ett hyreskontrakt är att den sökta lägenheten troligen inte är ledig när frågan om huruvida hyresvärden ställt orimliga krav eller inte avgjorts. Tyvärr har inte utskottsmajoriteten förstått avsikten med förslaget. Regleringen är naturligtvis till för att verka förebyggande som ett hinder för att ställa orimliga villkor för de bostadssökande, eftersom det kan leda till en prövning i Hyresnämnden. I dag leder det bara till en prövning om en hyresvärd diskriminerar en bostadssökande på grund av etnisk tillhörighet.

Vänsterpartiet vill skärpa kraven på vilka som får förvärva en fastighet. I dag har man bara rätt att pröva förvärv i bolag som har mer än 50 % av sitt kapital placerat i fastigheter. Dessa bolag har som huvudsakligt syfte att vara fastighetsägare och bör i de flesta fall vara seriösa när det gäller förvärv och skötsel av fastigheterna. Har man däremot 49 % eller mindre av kapitalet placerat i fastigheter gäller inte rätten att pröva fastighetsförvärvet.

I den remissbehandling som föregick propositionen gjordes gällande att företag där fastighetsinnehavet var litet många gånger brister i sin bostadsförvaltning och i sitt hyresvärdskap. Detta nonchalerar regeringen och ställer sig helt på fastighetsägarnas sida. Varför skall man då ha rätten att pröva de stora fastighetsinnehavarnas förvärv, kan man fråga sig, när man struntar i de små? Naturligtvis skall alla fastighetsförvärv som man kan misstänka är oseriösa prövas.

Jag vill också ta upp frågan om kommunernas rättigheter och skyldigheter i bostadspolitiken. På den statliga nivån har regeringen under hela mandatperioden inte gjort annat än utrett bostadspolitiken. Man hänvisar till att det är kommunernas skyldighet att ta ett bostadspolitiskt ansvar, dock utan krav på hur det skall gå till.

Verkligheten är ju den att den bostadspolitiska debatten i kommunerna är död. Den som vill ta upp den hänvisas till bostadsbolagens styrelser och direktörer. Borta är nämligen skyldigheten att upprätta bostadsförsörjningsprogram och rätten att anvisa bostäder, både i allmännyttan och i det privata beståndet. Borta är också skyldigheten att ordna bostadsförmedling i kontrollerade former.

Vänsterpartiet vill återupprätta den sociala bostadspolitiken, återställa en del av lagstiftningen för detta ändamål, men i nya former, för att man på något sätt skall kunna leva upp till kraven på en god bostad till en rimlig kostnad. Den borgerliga regeringen tog bort den här lagstiftningen. Regeringen har passat.

Moderaterna ville gå vidare med det totala systemskiftet, avskaffa den kollektiva förhandlingsordningen, avskaffa allmännyttans ledande roll, ta bort alla bidrag, m.m. De vill ha en oreglerad bostadsmarknad. Man vet var man har dem politiskt.

Jag delar naturligtvis inte deras uppfattning. För oss i Vänstern är det behoven och inte marknaden som skall avgöra rätten till en bostad, ett eget hem. Vad regeringen och utskottsmajoriteten vill är betydligt svårare att förstå. Otydligheten måste vara besvärande. Vi får verkligen hoppas att det klarnar i den bostadspolitiska propositionen, om det nu kommer någon. Jag börjar bli litet orolig för det.

Prot. 1997/98:78

11 mars

Vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt m.m.

*Vissa frågor om hyres-
rätt och bostadsrätt
m.m.*

Med detta, fru talman, yrkar jag för tids vinnande endast bifall till reservationerna 10 och 25.

Anf. 5 PER LAGER (mp):

Fru talman! Miljöpartiet ställer i stort sett upp bakom regeringens förslag i detta betänkande. Vi har inte heller motionerat i ärendet. Det finns emellertid några eventuella fallgropar och en del tveksamheter som jag tänkte beröra.

Det gäller t.ex. andrahandsuthyrningarna. Samtidigt som det underlättar för vissa hyresgäster ligger det, som jag ser det, en fara i att mjuka upp reglerna. En mer utbredd andrahandsmarknad med ständiga omkringflyttningar kan i värsta fall permanentas, och alltfler av dem med begränsade ekonomiska resurser, framför allt ungdomar och arbetslösa, hänvisas dit. Nu tror jag trots allt att faran inte är så stor med de begränsade förändringar det handlar om här. Men utvecklingen måste följas noga, menar jag. Det bör finnas en beredskap med motåtgärder om det visar sig att andrahandsuthyrningarna missbrukas.

Jag accepterar utskottets bedömning att det inte är bra att man generellt kan avtala bort åtgärdsförelägganden. Men då måste det handla om verkliga brister, sådant som gör boendet farligt och ohälsosamt. Det jag menar är att vissa bekvämligheter inte alltid efterfrågas av alla. En billigare hyra kan vara mer attraktiv än en särskild åtgärd. Men jag förmodar att det som här betecknas som en brist verkligen också är något som uppfattas som brist i ett normalt hälsosamt boende.

Vad gäller försöksverksamheten och undantagen från viss lagstiftning för de kooperativa hyresrätterna vore det önskvärt att regeringen snart återkom med en utvärdering och en permanentning av hur förslagen om uppsägning, borgensåtagande och pant bör gälla.

Det finns en reservation till det här betänkandet som mp är med på. Det gäller ägarlägenheter. Det anser vi är en upplåtelseform som med vissa begränsningar bör utvecklas på den svenska bostadsmarknaden. Miljöpartiet vill t.ex. ge hyresgäster förtur i hyresfastigheter med fler än tre lägenheter. Möjligheter att äga lägenheter i hyresfastigheter har vi och andra partier återkommit till år efter år, som det har sagts tidigare. Det borde vara dags för regeringen att nu presentera ett förslag.

Avslutningsvis vill jag understryka behovet av en återupprättad social bostadspolitik, något som vi har talat mycket om i vår bostadspolitiska utredning. Det innebär satsningar på allas rätt att bo bra, hälsosamt och till ett rimligt pris. Detta är vi alla överens om, tror jag. Dessutom skall vi ha rätt, menar jag, att bo vackert och ekologiskt anpassat, i en miljö som utgår från barnens behov så långt det är möjligt.

Men jag utgår från, fru talman, att dessa frågor behandlas i samband med bostadspropositionens behandling här i kammaren. Jag återkommer då. I detta sammanhang vill jag stödja reservation 23.

Anf. 6 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Per Lager. Den gäller just ägarlägenheter.

I Storbritannien har man genomfört detta i ganska stor omfattning. Man har sålt ut stora delar av allmännyttan och privatiserat fastighetsbe-

ståndet i den här formen. Slutsatsen man kan dra av det är att det haft stora undanträngningseffekter. Segregationen har ökat rejält. Många av dem som har köpt lägenheter har inte klarat av sin boendesituation. De har så småningom blivit av med sina bostäder och har i många fall en mycket otrygg och osäker hemvist.

Tror Per Lager att det finns några förändringar eller funderingar i den här riktningen om man skulle införa det här begreppet?

Anf. 7 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns anledning till det. Även om vi självklart skall vara försiktiga med upplåtelseformer tror jag att ägarlägenhet som sådan, som en upplåtelseform, har en marknad även inom de ramar som vi anser acceptabla. Med det menar jag att vi inte behöver svartmåla en upplåtelseform för att den misslyckas i ett eller annat sammanhang, i ett eller annat land. Det vi borde göra är att pröva just en sådan här upplåtelseform, kanske med begränsningar på ett eller annat sätt. Det håller jag gärna med om. Men att den skall finnas till och ha möjlighet att uppträda på marknaden tycker jag.

Anf. 8 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag befarar att den efterfrågan som Per Lager talar om framför allt kommer att finnas där det är brist på lägenheter, i attraktiva lägen. Jag kommer själv från en liten kommun i Gävleborgs län, där fastighetsbolaget vill sälja ett radhusområde. Det är ingen som vill köpa, Per Lager. Det finns nämligen inte fler människor i den kommunen bara för att man ändrar formen för boendet. Tyvärr är det så.

Anf. 9 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det jag är ute efter är mångfalden när det gäller upplåtelseformer. Det skall finnas många olika möjligheter för boendet och för finansieringen av boendet. Jag anser att ägarlägenheter är en av de här formerna. Låt säga att vi ser till att den har vissa begränsningar, men det som Owe Hellberg tar upp nu tycker jag inte ger anledning till att vi inte skall pröva möjligheten.

Anf. 10 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Bostaden spelar en mycket central roll i människors liv, och en boendemiljö med hög kvalitet är viktig för våra levnadsvillkor. Barn och äldre vistas huvuddelen av sin tid i bostaden.

Den kristdemokratiska boendepolitiken har som utgångspunkt att människor skall kunna känna sig trygga i boendet. Trygghet och valfrihet i boendet är en del i den kristdemokratiska familjepolitiken. Om möjlighet finns väljer huvuddelen av barnfamiljerna att bo i eget boende. Vi är väl medvetna om att familjer som har frihet att välja den boendeform som passar dem bäst har största möjligheterna att skapa en boendemiljö som främjar en god uppväxt för barn och ungdomar. De små nära gemenskaperna i familjekretsen under uppväxtåren är ofta avgörande för hela människans utveckling. Med ett bra självvalt boende, i en trygg och kärleksfull atmosfär, finns de bästa förutsättningarna för forordandet av solida riska och demokratiska människor.

Det är samhällets, och således riksdagens uppgift, att skapa de förutsättningar som behövs för valfrihet mellan olika boendeformer såsom hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Kooperativ hyresrätt, nu på försök sedan fem sex år tillbaka, dvs. rätten att hyra bostad om man innehar en andel i den ekonomiska förening som driver fastigheten, bör bli ett likvärdigt alternativ till övriga upplåtelseformer.

Likaså måste möjligheten att äga sin bostad nu släppas fram på den svenska bostadsmarknaden. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en lag om lägenhetsrätt, s.k. ägarlägenheter. Ett sådant förslag i Kristdemokraternas boendemotion har avstyrkts av utskottsmajoriteten. Man kan verkligen undra varför.

Fru talman! Bostadsrätten är i grunden en mycket bra upplåtelseform. Från Kristdemokraternas sida har vi under ett antal år särskilt uppmärksammat bostadsrätternas situation. Steg har tagits åt rätt håll under senare år när det gäller möjligheten för en bostadsrättsförening att ordna det så att medlemmarna själva, i stället för föreningen, tar upp lån vid ny- eller ombyggnad.

Vi menar i vår boendemotion att en förändring av bostadsrätten bör göras fullt ut. De enskilda bostadsrättshavarna bör själva, i stället för bostadsrättsföreningen, ansvara för de lån som i dag vanligen åvilar föreningen. Genom en sådan ordning kommer också bostadsrättsinnehavarna att kunna göra ränteavdrag i sina inkomstdeklarationer på samma sätt som en villaägare. Det ger bl.a. större flexibilitet genom att den enskilde bostadsrättsinnehavaren själv kan bestämma storleken på det egna kapital han vill skall vara nedlagt i bostadsrätten. Möjligheten att amortera ned låneskulden kan skapa ett flertal fördelar. Samhällsekonomiskt uppmuntaras på så sätt ett personligt sparande, och dessutom kan bostadsrättens värde som pant förstärkas.

Det finns således goda skäl till att vidta åtgärder som på olika sätt minskar behovet av högre nivåer på räntor till bostadsrätter än räntor till egna hem. Vi pekar i vår motion på ytterligare några sådana tänkbara åtgärder, bl.a. upprättande av ett bostadsrättsregister där ägare och pantsättningar finns noterade.

Varför vi från Kristdemokraternas sida är ensamma om att fullt ut stödja just ett personligt låneansvar när det gäller bostadsrättsinnehavare är en intressant fråga.

Naturligtvis måste även hyresgästernas möjligheter att påverka hyres sättningen förstärkas, vilket också är möjligt bl.a. genom val av underhållsnivå och lägenhetsstandard. Hyresgästers möjligheter att påverka sin boendesituation måste också stärkas när det gäller inflytandet vid ombyggnader.

De hemlösas situation måste mer än i dag uppmärksammas.

När det gäller bostadsrättsinnehavares möjligheter till personlig avdragsrätt medger utskottsmajoriteten att vissa problem föreligger och att en bättre lagreglerad ordning skulle vara värdefull. Man hänvisar dock, i vanlig ordning, till en pågående utredning som senare under året möjligen kan sprida ljus över problemen. Därmed avstyrks vårt yrkande.

Fru talman! För övrigt efterlyser vi med intresse den bostadspolitiska propositionen som vi har väntat så väldigt länge på.

Som avslutning vill jag yrka bifall till reservationerna nr 19 och 23.

Fru talman! Utskottet behandlar i detta betänkande förslag till ändringar av hyreslagen och viss annan hyresrättslig lagstiftning som regeringen lagt fram i proposition 1997/98:46 jämte motionsförslag som väckts i anledning av propositionen samt de motioner som väcktes under den allmänna motionstiden år 1997 som gäller hyresrätt, bostadsrätt och annan lagstiftning inriktad på boendet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lagändringar och avstyrker samtliga motionsyrkanden. På initiativ av utskottet föreslås vissa redaktionella ändringar i lagen om förvärv av hyresfastighet m.m.

Till betänkandet har fogats 25 reservationer och ett särskilt yttrande.

Jag kommer i mitt anförande att beröra den del i betänkandet som gäller propositionen och två motioner som väcktes under allmänna motionstiden angående hyresrätt. Övriga delar i betänkandet angående bostadsrätt m.m. kommer Carina Moberg att beröra i sitt anförande.

Fru talman! De föreslagna ändringarna i hyreslagen innebär i allt väsentligt följande. Bestämmelserna om tillstånd till andrahandsuthyrning görs mer förmånliga för hyresgästen genom att kravet på att hyresgästen under viss tid inte skall ha tillfälle att använda lägenheten slopas. Härigenom blir det lättare för äldre och sjuka att hyra ut sin lägenhet i andra hand under den tid de vistas på t.ex. institution. Det blir också möjligt för den som på prov vill bo samman med någon annan att hyra ut sin lägenhet i andra hand. Vidare införs regler om att åtgärdsföreläggande skall kunna meddelas även vid sådana brister i en lägenhets skick som finns på tillträdesdagen. Dessutom föreslås en bestämmelse om skyldighet för hyresvärden att lämna information om sitt namn och om var han kan nås, eller om hyresvärden är en juridisk person ställföreträdarens namn och adress. Särskilda regler skall dessutom gälla om hyresvärden eller en ställföreträdare inte finns i Sverige. Slutligen lämnas förslag om en bestämmelse om att den som ställt borgen eller pant till säkerhet för fullgörande av ett hyresavtal skall ha rätt att efter viss tid säga upp sitt åtagande.

Bestämmelsen i lagen om förvärv av hyresfastighet m.m. om skyldighet för den som har förvärvat hyresfastighet att anmäla sitt förvärv föreslås ändras så att ett sådant förvärv i fortsättningen kan anmälas av såväl överlåtaren som förvärvaren. Den tid som kommunen har på sig att begära hyresnämndens prövning av förvärvet föreslås bli förlängd till fyra månader.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 1998, dvs. i år.

Fru talman! Till denna del av betänkandet finns det nio moderata reservationer och sex vänsterreservationer. Övriga partier ställer sig bakom regeringens förslag.

Ser jag närmare på reservationerna kan jag konstatera att de moderata motionerna i större utsträckning tillvaratar fastighetsägarens intressen än hyresgästens. Det är helt i linje med moderaternas ideologi om en avreglerad bostadsmarknad.

Vänsterns motioner kan man läsa i Hyresgästernas Riksförbunds remissvar till slutbetänkandet från 1995 års hyreslagstiftningsutredning SOU 1996:148.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Jag ser inget fel i att tillvarata hyresgästernas intressen så långt det är möjligt – det vill jag också – men det måste vara lagstiftarens uppgift att tillvarata, i detta fall, både hyresgästens och fastighetsägarens intressen.

Jag har valt ut några av reservationerna som jag tänker kommentera.

Moderaterna föreslår i sin reservation nr 3 att om ett borgensåtagande har upphört skall hyresvärden obligatoriskt få möjlighet att omförhandla ett hyresavtal. Moderaterna säger sig värna de ekonomiskt svaga grupperna. Jag förstår inte hur denna regel skulle kunna gynna dessa grupper. Om en hyresgäst har bott hos en hyresvärd i två år och inte försummat att betala hyran eller på annat sätt brustit i sina förpliktelser, varför skulle då hyresvärden ha tillåtelse att förhandla om hyreskontraktet bara för att borgensåtagandet har upphört? Jag skulle vilja ha en förklaring till detta, Sten Andersson. Vi kan ta det i en replikomgång sedan.

Jag kan i och för sig tänka mig att det kan bli svårare för arbetslösa och studerande att få ett hyreskontrakt om det finns möjlighet för borgenären att träda ur sitt åtagande efter två år. Men vi socialdemokrater ser också frågan från borgenärens synvinkel. Förhållandet för borgenären kan ju också ändras under åren, t.ex. från att ha ett arbete och goda ekonomiska möjligheter till att bli arbetslös eller studerande och därmed inte ha råd att ha sitt borgensåtagande kvar.

Vänstern menar i sin reservation nr 4 att det över huvud taget inte är skäligt att ett krav på borgen eller pant ställs upp. Även i detta kan jag instämma, men när Vänstern tror att man kan underlätta för hyresgästerna att få hyreskontrakt genom att ge dem möjlighet att begära prövning av frågan om hyresvärden ställt upp ett oskäligt krav så tror inte jag på den möjligheten. Långt innan denna prövning är klar kommer lägenheten att vara uthyrd till annan hyresgäst som accepterat hyresvärdens krav på säkerhet.

Fru talman! I reservation nr 6 kan vi läsa om moderaternas förslag att ge hyresvärdar möjlighet att komma undan, friskriva sig från, åtgärdsföreläggande vid ursprunglig brist. Om skador och brister i en lägenhet är konstaterade och hyresvärden inte åtgärdat dessa innan ny hyresgäst flyttar in, varför skall hyresvärden kunna köpa sig fri från dessa? Och varför vill hyresvärden köpa sig fri? Ligger det inte i hans egna intressen att vårda och underhålla sin fastighet och förvalta sitt kapital?

En annan reservation som jag också tycker är besynnerlig är reservation nr 7. Moderaterna tycker att det väsentligaste för hyresgästen är att han vet vem han skall vända sig till när han skall kontakta hyresvärden. Hyresgästen har tydligen liten eller ingen anledning att känna till vem som är hyresvärd. Om man vänder på frågan: Vad skulle hyresvärden ha emot att hyresgästerna vet vem man är om man är en seriös hyresvärd? Enligt moderaternas förslag skulle fastigheten kunna byta värd hur många gånger som helst utan att hyresgästerna skulle vara intresserade av vem som är hyresvärd. Låt mig tvivla på detta.

Lagen om förvärv av hyresfastighet m.m. är till för att förhindra oseriösa eller på annat sätt olämpliga förvärvare av hyresfastigheter att i möjligaste mån hindras från att över huvud taget komma in på fastighetsmarknaden. Ju effektivare denna lag är, desto mindre blir behovet att ingripa mot försumliga hyresvärdar och desto mindre olägenheter uppstår för hyresgästerna.

Moderaterna vill i en reservation att hyresförvärvslagen avskaffas. De tror att hyresgästernas berättigade krav på ett skydd mot oseriösa hyresvärdar är lättare att uppnå i efterhand. Men då kan skadan redan vara ett faktum. Lagen är förebyggande. Det är trots det svårt att alltid göra rätt analys av vilka som är seriösa eller oseriösa fastighetsägare.

Då har vi dock en annan lag, bostadsförvaltningslagen, som träder in. Enligt Vänstern bör denna lag skärpas. I enlighet med Boverkets remissvar till utredningen SOU 1996:148 föreslår man att det skall vara möjligt att utfärda en förvaltningsanmärkning på ett tidigt stadium och på ett milt sätt. Frågan är: Vilken verkan har denna typ av anmärkning? Regeringen har i sin bedömning inte ansett att vi har tillräckligt med erfarenheter för att skärpa bostadsförvaltningslagen. Utskottsmajoriteten har ställt sig bakom denna bedömning.

Fru talman! Det finns två moderata reservationer om hyresrätten som inte hänför sig till propositionen utan bygger på motioner från allmänna motionstiden. I fjol den 5 mars debatterade jag och Stig Grauers dessa frågor, och jag vill meddela Sten Andersson att vi från socialdemokraterna inte har ändrat uppfattning utan står kvar vid vår uppfattning när det gäller bruksvärdessystemet.

Fru talman! Till slut vill jag än en gång yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 12 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Den vanliga slängen kom att moderaterna värnar privata hyresvärdar, och det får vi väl leva med. Men socialdemokraterna har i all tid värnat kommunala hyresvärdar, och där finns inga direkt lysande exempel på fastighetsskötsel.

Lena Larsson nämnde vår reservation om att hyresvärdar skulle kunna avtala bort ansvaret för en brist. Men hyresgästen kanske därigenom kan få en lägre hyra, som vid alla andra köp. Skulle det vara något negativt?

Jag har ytterligare några frågor till Lena Larsson. Hur länge har hon tänkt att möjligheten för sambor att provbo skall få pågå? Skall det vara ett år eller två år, eller skall det kunna omprövas hur länge som helst?

Ge mig och kammaren, eller rättare sagt de boende i Sverige, besked om vari det rimliga ligger att det skall vara billigare att bo i en hyreslägenhet i Stockholms innerstad än i Rinkeby och Tensta!

Till sist gäller det ägarlägenheterna. Säg nu inte bara att ni sade nej i fjol och därför säger nej i år! Tala om varför ett system som fungerar bra i de flesta andra länder inte kan införas även i Sverige!

Anf. 13 LENA LARSSON (s) replik:

Fru talman! Frågan om ägarlägenheterna överlåter jag åt Carina Moberg, som kommer att ta upp det i sitt anförande.

När det gäller ursprunglig brist ställer jag mig hela tiden frågan: Ligger det inte i fastighetsägarens eller hyresvärdens intresse att underhålla sina fastigheter, oavsett om det är privata fastighetsägare eller kommunala bolag? Att kunna köpa sig en billigare hyra – jag förstår att det är det som Sten Andersson är ute efter – är naturligtvis attraktivt i vissa avseenden, men frågan är bara i vilket skick den lägenhet är som man då hyr av fastighetsägaren.

I fråga om att testa samboförhållanden, som Sten Andersson också tog upp i sitt inledningsanförande, har vi en hyresnämnd som ytterst tittar på de här bitarna. Annars är det enligt förslaget ett förhållande mellan hyresvärd och hyresgäst, som skall kunna avgöra hur lång eller kort tid man skall få testa om ett samboförhållande håller. Det handlar naturligtvis i första hand om kortare tid.

Anf. 14 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Lena Larsson! Det måste finnas viss vägledning om hur lång en provsamboperiod skall få lov att vara. Om man läser betänkandet ser man att det finns en skillnad mellan det regeringen säger och den lagtext utskottet har skrapat ihop. Det är inte helt logiskt.

Jag vill hyra en lägenhet och upptäcker vissa brister. Hyresvärden och jag är överens om att det finns vissa brister, men det är inga direkta sanitära olägenheter. Jag tycker att det är fullt normalt att man skall kunna förhandla sig till en lägre hyra. Så gör vi på livets alla andra områden när det gäller olika nödvändiga köp.

Lena Larsson svarade inte på frågan varför vi skall ha ett system som innebär att det oftast är billigare att bo i Stockholms innerstad, som är ett attraktivt område, och betydligt dyrare att bo i t.ex. Rinkeby eller Tensta – områden med mycket lägre status. Visar inte det att systemet faktiskt har havererat, Lena Larsson?

Anf. 15 LENA LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan glädja Sten Andersson med att säga att det säkert kommer att finnas anledning att titta på bruksvärdessystemet.

Vi behöver inte ta Tensta och Stockholms innerstad som exempel. Eftersom Sten Andersson och jag är skåningar kan vi ta Helsingborg som exempel. Denna fråga har kommit upp där. Man bygger i norra hamnen i Helsingborg. Prissättningen av lägenheterna kommer att slå igenom också på äldre fastigheter i innerstan. Det kan man naturligtvis sätta frågetecken för. Jag tror att det kommer att finnas anledning att återkomma till diskussionen om bruksvärdessystemet.

Jag förstår inte riktigt Sten Andersson när det gäller hans uttalanden om samboförhållanden. Det handlar inte bara om samboförhållanden. Det handlar också om vår äldre generation, som under en längre eller kortare vistelse på en institution vill ha tryggheten att kunna återkomma till en lägenhet. Det är väldigt positivt. Det tycker jag också att Sten Andersson skulle tycka.

Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är väl bra, Lena Larsson, att något parti ställer sig bakom hyresgästernas krav. Det har varit litet så och så med det under 90-talet, måste jag säga. Hyrorna har ökat med nästan 100 % sedan 1989.

När det gäller förvärvsprövningen skulle jag vilja säga att vi ställer upp på de förändringar ni har gjort, men vi kan inte förstå att det skall gälla för bolag med 51 % fastighetsinnehav, men inte för dem som har 49 % fastighetsinnehav eller mindre. Det är helt ologiskt och helt inkonsekvent. Lena Larsson har inte argumenterat för varför det skall vara på detta sätt.

När det gäller borgensåtaganden vill jag säga att det är jättebra att det görs en begränsning, men vad beträffar kraven och villkoren för borgen är man helt och hållet på fastighetsägarnas sida. Här har hyresgästen inte någonting att säga till om. Hyresgästen vet inte alls vad han eller hon skall rätta sig efter. Det är också en märklig situation.

Jag tycker att vi skall fundera på Boverkets förslag. Vad har man för möjligheter i dag? Om man inte är riktigt nöjd kan man deponera hyran hos länsstyrelsen. Det är bättre att hitta andra metoder för att se till att fastigheterna sköts på ett klokt och vettigt sätt. Det måste väl vara bra för hyresgästerna?

Anf. 17 LENA LARSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller förvärvsprövningen vill jag säga att man naturligtvis måste sätta en gräns någonstans. Owe Hellberg säger att remissinstanserna har hänvisat till att fastigheterna skulle skötas sämre. Enligt utredningen och enligt propositionen är det inte så att denna kategori sköter sina fastigheter sämre.

När det gäller borgensåtagandet vill jag säga till Owe Hellberg att det finns två parter. Jag tycker att det är väldigt viktigt att se båda parterna. Det gäller den som gör ett borgensåtagande och den som är beroende av borgensåtagandet.

Värdar landet runt vill oftare och oftare att det skall finnas ett borgensåtagande för att en hyresgäst skall få ett hyreskontrakt. Än så länge gäller det de större orterna i landet. Jag tycker att vi som lagstiftare måste värna båda grupperna.

Jag återkommer till det som sades om förvaltningsanmärkning.

Anf. 18 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag förstår inte vad Lena Larsson menar med "kategori". Det finns en begränsning i procent. Prövningen gäller inte för bolag med 49 % fastighetsinnehav.

Jag är väl bekant med folk som har jobbat med försäljning av fastigheter. Många av dem som ville köpa fastigheter under slutet av 80-talet håller över huvud taget inte på med fastigheter i dag. Är det sådant som skall avgöra om fastighetsägarna är seriösa eller inte? Det är helt ologiskt och inkonsekvent. Jag förstår inte vad Lena Larsson menar med "kategori".

Ett borgensåtagande är ett tvåpartsförhållande där den ene helt och hållet bestämmer. Det är självfallet så, eftersom det inte finns något regelsystem. 25 kommunala bostadsbolag anger att de kan tänka sig att kräva borgen. I vilken omfattning de utnyttjar det framgår inte, men allihopa kan tänka sig det. Det gäller Stockholmsområdets kommunala bostadsbolag.

Är det denna utveckling ni vill ha? Skall det vara på det här sättet?

Anf. 19 LENA LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag börjar bakifrån eftersom jag inte hann kommentera det som sades om förvaltningsanmärkning.

Vi kan ställa oss frågan – det gjorde jag i mitt anförande – vilken effekt förvaltningsanmärkningen har. Det sägs i propositionen och i utred-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ningsbetänkandet att vi inte har skaffat oss nog erfarenhet. Förmodligen kommer man att komma tillbaka till frågan. Man kommer att titta närmare på bostadsförvaltningslagen och undersöka om den skall utvecklas eller förstärkas. I dagens läge finns det inte tillräckliga erfarenheter för att man skall föreslå att den skall skärpas.

Owe Hellberg tar också upp frågan om borgensåtaganden. Det är hyresvärden, och det är hyresgästen. Naturligtvis finns det en relation mellan dem. Det gäller om en tänkbar hyresgäst skall få ett hyresavtal eller ej. Men vi skall inte glömma att det finns en part till. Det är den som gör ett borgensåtagande.

Likaväl som förhållandena kan ändra sig för hyresgästerna kan de ändra sig för dem som gör ett borgensåtagande. Då måste vi också tillvarata deras intressen.

Anf. 20 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Lena Larsson talar väldigt väl om demokrati för hyresgästerna. Jag skulle vilja koppla min fråga till det.

Vilken syn har Lena Larsson egentligen på ägarlägenheter? Vad menar Lena Larsson talar emot ägarlägenheter? Många av våra bostadsföretag – både de kommunala bostadsföretagen och privata bostadsrättsföreningar – har det ekonomiskt kämpigt. Varför ger man inte hyresgästerna möjligheten att köpa sina lägenheter om de skulle vilja det?

Anf. 21 LENA LARSSON (s) replik:

Fru talman! Än en gång: Carina Moberg kommer att ta upp den saken i sitt anförande, så jag föreslår att Rigmor Ahlstedt återkommer med sin fråga.

Anf. 22 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Det skall jag gärna göra, men jag tycker ändå att det är litet knepigt att Lena Larsson, som hade tio minuter i sitt inlägg, inte alls berörde den biten. Det är ändå bra om Carina Moberg svarar tydligt och klart på frågan.

Anf. 23 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Det har fallit på min lott att föredra utskottets uppfattning vad gäller de motioner som under den allmänna motionstiden 1997 har väckts med anledning av förslag till förändringar i bostadsrättslagstiftningen och på ett par andra områden, som rör annan lagstiftning inriktad på boendet.

Det som slår den uppmärksamme läsaren av det här betänkandet med tillhörande yrkanden och reservationer är att mycket känns igen från tidigare debatter. Det går inte att hitta många nya argument och vinklingar. Rent allmänt kan man dela upp olika motionsyrkanden i för det första gamla välkända och föga förvånande krav, under vilka de flesta av moderaternas yrkanden sorterar, och för det andra nya intressanta förslag under beredning eller utredning. Därför finns det i dagsläget inte anledning att förlänga den här debatten alltför mycket, så jag skall fatta mig kort.

Vi väntar alla på regeringens bostadspolitiska proposition, som är planerad att läggas fram om drygt en vecka, därav utskottets ställningsta-

gande vad gäller frågor som berör bostadsanvisning och bostadsförmedling. Dessa frågor, som har ett starkt samband med övriga bostadspolitiska frågor, bör avgöras i sitt rätta sammanhang, dvs. när vi har den nya, aktuella helhetsbilden klar för oss. Ett populistiskt tillkännagivande å la Vänsterpartiet i dessa frågor i dag är alltså inte aktuellt. Dock vill jag poängtera att majoriteten i utskottet anser dessa frågor mycket viktiga.

Många av yrkandena handlar om sådant som vi under innevarande mandatperiod har behandlat vid ett flertal tillfällen då vi har diskuterat bostadsrättslagstiftningen. Motionerna tar bl.a. upp villkor för ändringar av stadgar, upphävande av förbudet mot dubbelupplåtelse, bostadsrätts-havarens rättigheter mot föreningen, personligt låneansvar för bostadsrättshavaren och bostadsrättens pantvärde.

Flertalet av dessa yrkanden går ut på att utifrån den moderata människosynen och ideologin stärka enskilda individers rättigheter och möjligheter på någon annans bekostnad. Vi har tidigare avvisat dessa krav, och vi gör samma sak nu, med ungefär samma argumentation.

Andra förslag berör det beredningsområde som den sittande Bostadsrättsutredningen för närvarande arbetar med. Vi gör här den avvägningen att denna utredning bör få arbeta klart och presentera sitt betänkande. Delvis sker detta redan vid halvårsskiftet, delvis senare.

Jag vill också ta litet tid i anspråk till att kommentera och diskutera frågan om ägarlägenheter. Den politiska laddningen här ligger, om man får uttrycka sig så, i leken med ord. Ett genomförande av det förslag som den borgerliga regeringen inte själv måttade med skulle i princip innebära införandet av något som vi redan har i dag, dvs. bostadsrättslagstiftningen. Kanske var det därför man avstod. Vi tycker därför att det riktiga är att, om man så anser, förändra dagens lagstiftning i den riktning man önskar. Den ideologiska meningsskiljaktigheten ligger alltså inbäddad i ordet *ägarlägenheter*. Det handlar om vilken syn man har på bostaden. Vi socialdemokrater anser som bekant inte att den är en handelsvara vilken som helst.

Ett litet ytterligare tillägg: Vitsen med att bo i lägenhet är att man kan dra nytta av att bo många människor tillsammans. Man är beroende av varandra. Det går aldrig att jämföra ett villaboende med ett lägenhetsboende. Den kapitalisering som införandet av ägarlägenheter skulle innebära tror jag skulle motverka mycket av det positiva i att bo många människor i samma hus på lika villkor.

Fru talman! Jag vill härmed yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottsmajoritetens hemställan. Tack!

Anf. 24 ERLING BAGER (fp) replik:

Fru talman! Som jag nämnde inledningsvis finns det i stora delar en samsyn mellan Folkpartiet och utskottsmajoriteten i fråga om betänkandet, men vi har två reservationer. Det gäller ägarlägenheter och upphävandet av förbudet mot dubbelupplåtelse.

Jag skulle vilja fråga Carina Moberg: Vad är det för fel på tanken att tillåta också ägarlägenheter, som sedan lång tid finns i många länder, inte minst i Europa? Det borde väl i valfrihetens namn också vara möjligt för oss att tillåta ägarlägenheter. Den förra fyrpartiregeringen hade ett förslag både till kooperativa bostadsrätter och till ägarlägenheter, som dock ej hann läggas fram i riksdagen. Det är viktigt att vi i valfrihetens namn kan

*Fel! Okänt
växelargument.*

ha också ägarlägenheter. Det kan väl inte vara så att det enda ägande som tillåts är det som Riksbyggen, HSB och SBC har, med kollektiva lösningar och där man äger en del av sin bostad. Ägarlägenheter borde ha en plats också i det svenska samhället.

Vår andra reservation rör alltså förbudet mot dubbelupplåtelse. I ytterområden i storstäder skulle man kanske kunna öka intresset för inflyttning om det också fanns en möjlighet att upplåta hyresrätten till bostadsrätt. Vi borde kunna få fram den möjligheten, och vi har därför begärt att regeringen i ett tillkännagivande skall lägga fram ett sådant förslag.

Anf. 25 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har genom det anförande jag nyss höll från kammarens talarstol försökt beskriva socialdemokraternas inställning till ägarlägenheter. Jag har utöver det som jag redan har berättat inte så mycket mer att tillägga vad gäller Erling Bagers replik på mitt anförande.

Anf. 26 ERLING BAGER (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det kommer fram några egentliga argument till varför förslaget om ägarlägenheter skall stoppas. Möjligen finns det bland socialdemokraterna en rädsla för att släppa loss möjligheten till ägande i flerfamiljshus, eller också kanske man tycker att det är krångligt att lösa de juridiska problem som finns vad gäller de delar som blir samägda, dvs. uppgångar och gemensamma utrymmen. Men dessa problem går att lösa. Det finns sedan tidigare ett lagförslag om detta, och man har löst problemet i andra länder. Om det inte är de juridiska tveksamheterna det handlar om är det helt enkelt fråga om ett motstånd mot ägarlägenheter hos socialdemokraterna, och det beklagar jag. Jag tycker att vi i valfrihetens namn skulle kunna tillåta detta.

Jag tog också upp förbudet mot dubbelupplåtelse. Ta bort det förbudet! Tillåt att man exempelvis i ytterområden i kommunala bostadsbolag kunde få ha en uthyrning i andra hand som bostadsrätt. Jag tror att det vore värdefullt, inte minst med tanke på situationen på bostadsmarknaden i dag.

Anf. 27 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Förbudet mot dubbelupplåtelse innebär att bostadsrätt inte får upplåtas till en lägenhet som är upplåten som hyresrätt. Bostadsrätt kan dock upplåtas till en hyresgäst som vill att lägenheten skall omvandlas till bostadsrätt.

Jag uppfattar det Erling Bager sade som att han har funderingar på att man på det här sättet kanske skulle kunna motverka segregationstendenser i ensidigt sammansatta bostadsområden. Det kanske skulle fungera på en del ställen och på vissa håll, men det kan också vara en illusion att man genom sådana förändringar i strukturen av ett bostadsområde skulle komma åt själva grundproblemet.

Jag är av en helt annan uppfattning. Jag kan inte nämna ett enda exempel på att det har fungerat. Snarare säger mig mina egna erfarenheter att det är precis tvärtom, tyvärr.

Anf. 28 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Carina Moberg poängterade oväntat kraftfullt att hon hade kort om tid och bråttom. Med tanke på de argument som hon framförde tycker jag att inlägget i varje fall var väl långt.

Det sades att moderaternas förslag var gamla bekanta. Det är väl självklart. Vi tror på de idéerna. Det är vår skyldighet gentemot våra sympatisörer att föra fram vårt budskap. Skam vore det väl annars.

Att moderaterna tror på individen är ingen nyhet. Det är vi också stolta över. Vi tycker att fler partier borde tro på den enskilde individens förmåga att kunna ta ansvar.

Resonemanget om förbudet mot dubbelupplåtelse är litet svårt att förstå, framför allt för dem som befinner sig utanför det här huset.

Ägarlägenheter, Carina Moberg, skall inte vara en handelsvara. Men majoriteten av bostäderna i dag i Sverige är faktiskt ibland just handelsvaror. Ägarlägenheter fungerar mycket bra på många ställen i vår omvärld. Jag tycker att man skulle ge svenska folket samma möjlighet.

Till sist tycker jag att man från majoritetspartiets sida skulle vara litet mer öppen för nya förslag och inte rota sig fast i ett stelbent system som har skapat en segregation i Sverige och en uselt fungerande bostadsmarknad.

Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag är vänsterpartist. Jag börjar bli ganska trött på det eviga tjatet om att vi vänsterpartister är något annat från Carina Moberg, Lennart Nilsson, Rune Evensson, m.fl. Vad syftar det till? Jag förstår att när argumenten tryter tror man att man lyckas med något annat. Det har andra prövat i andra sammanhang gentemot mig som person och mitt parti, men man har misslyckats kapitalt.

Sedan säger Carina Moberg att det är populistiska förslag. Men samtidigt är de tydligen intressanta. Det går inte riktigt ihop. De är t.o.m. värda att nämnas i utskottstexten, där man lyfter fram Vänsterpartiets motioner. Jag kan tala om för Carina Moberg att när det gäller de frågor som jag lyfte fram fanns det inte någon större vilja att göra några förändringar i den bostadspolitiska utredningen. Alla de viljeyttringarna kan Carina Moberg läsa i Vänsterpartiets reservation till utredningens förslag. Där finns de. Det gäller boendeplaneringsprogram och en annan syn på bostadsförmedling, bostadsanvisning, osv. Carina Moberg får bestämma sig om våra förslag är populistiska eller intressanta.

Är det därför att de inte fanns med i utredningens förslag som vi fått vänta i ett och ett halvt år på att det skall komma en bostadspolitisk proposition? Är det därför som ni har så väldigt svårt att få fram någonting i vissa centrala frågor och bestämma er för vem ni skall samarbeta med? Jag tycker att man skall vara litet försiktig när man uttrycker sig och sluta att använda sådana uttryck i kammaren som Carina Moberg använde. Det passar inte. Det är barnsligt.

Anf. 30 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Owe Hellberg anklagar mig först för att använda tillmälen som han inte tycker om. Han avslutar sedan sitt anförande med att kalla mig barnslig. Jag bara noterar detta.

Det populistiska i Vänsterpartiets reservation ligger enligt min mening i att man kräver ett tillkännagivande veckan innan den bostadspolitiska propositionen skall läggas fram.

Vi avvaktar nu, som jag tidigare har sagt, den bostadspolitiska propositionen, motionsbehandlingen och de beslut som skall fattas i det sammanhanget.

För att försöka förbättra tonläget mellan oss vill jag trots allt tacka Owe Hellberg för hans stöd till socialdemokraternas uppfattning i sakfrågan.

Anf. 31 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Problemet är att ni inte har någon uppfattning i sakfrågan. Ni vet inte vad ni vill. Ni vill inte göra några förändringar. Ni hänvisar till Bostadspolitiska utredningen samt till plan- och bygglagen, till socialtjänstlagen osv., dvs. till en ramlagstiftning som inte påverkar dessa förhållanden ett förbaskat dugg.

När det gäller den bostadspolitiska propositionen var det faktiskt så att Vänstern tillsammans med socialdemokraterna fick tala om för regeringen att det nu är dags att komma med en bostadspolitisk proposition. Den kunde dock inte framläggas till den 12 mars, som det var tänkt, utan vi väntar fortfarande på den. Ni skall nog också vara litet glada för draghjälp.

Anf. 32 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag anser tvärt emot andra att det var bra att Carina Moberg var väldigt klar i sin argumentation. Jag menar att det är bra att vi fått deklarationen att socialdemokrater inte tycker att det är bra att äga en lägenhet. Jag tycker att man från socialdemokratiskt håll också skall tala om det för allmänheten. Det är ganska viktigt i Sverige i dag att ha valfrihet att äga en bostad likaväl som man kan äga en bostadsrätt eller hyra en bostad.

Vi har, Carina Moberg, litet olika förhållanden i livets olika skeden, och det är viktigt med en valfrihet.

Jag är beklämd över att Carina Moberg inte med ett ord berörde den fråga som hon ändå fått höra i förväg genom att jag ställde den till Lena Larsson: Hur kommer socialdemokraterna att behandla demokratin för hyresgäster i de nu många fall där det finns problem? I både bostadsrättsföreningar och kommunala bostadsföretag aviseras mycket kraftiga inslag av pengar från kommunen och från staten. Hur vill Carina Moberg tillgodose demokratin för de här människorna? Det är i dag otryggt att bo i en sådan här bostad.

Anf. 33 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Jag får tyvärr be Rigmor Ahlstedt att återigen upprepa sin fråga. Jag förstod inte riktigt själva frågeställningen. Det är självklart oerhört viktigt att demokratin fungerar i alla boendeformer, oavsett om man äger sin bostad, hyr den eller är medlem i en bostadsrättsförening. Neutraliteten mellan boendeformerna är oerhört viktig. Jag vet dock att det inte var det som Rigmor Ahlstedt frågade om. Om själva frågan upp-

repas bara helt kort, skall jag anstränga mig hårt för att svara på den i nästa replik.

Prot. 1997/98:78
11 mars

Anf. 34 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Frågan gällde att Lena Larsson i sitt anförande var positiv vad avsåg hyresgästernas demokratifrågor. Jag tycker dock att det inte är någon riktigt bra demokrati när hyresgäster har det knepigt i sina bostäder. Då känner de sig otrygga. Samtidigt uttalar socialdemokraterna nu klart att man inte skall äga en lägenhet. Det skall definitivt inte införas något så nytt som ägarlägenheter. Jag tycker att det känns som om ni ger dubbla budskap.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 35 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Nu uppfattade jag frågan ordentligt. Jag kan dock inte riktigt förstå varför man skulle känna sig mer trygg i en lägenhet som kallas ägarlägenhet. Jag tycker att det viktiga väl är att se till att de lagar och regler som ger möjlighet till en demokratisk utveckling är så bra som möjligt. Det är mycket möjligt att vi skulle behöva göra ytterligare förändringar i framtiden. Det tillkommer ständigt nya situationer. Jag har ingen annan uppfattning än Rigmor Ahlstedt, men jag tror inte att ägarlägenheter skulle innebära något slags demokratisk revolution för de människor som besitter dessa bostäder.

Anf. 36 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det är väl ändå så, Carina Moberg, att vi människor har olika behov i olika skeden i livet. T.ex. barnfamiljer väljer främst eget boende i form av villaboende, eller möjligen bostadsrättsboende. Carina Moberg säger här att hon är litet reserverad och litet tveksam till begreppen äga och ägande. Samtidigt säger hon att hon är för neutralitet mellan olika boendeformer. Det här rimmar litet illa. Det är väl bara neutralitet mellan möjligen ett par boendeformer som det är fråga om. Man är inte beredd att vidga, öka, möjligheterna till valfrihet, så att människor själva får avgöra. I stället är det bara inom vissa gränser som man får göra det.

Det är nog okej att invänta Bostadsrättsutredningen när det gäller att se hur vi skall ha det i framtiden med bostadsrättsföreningarna och möjligheten till personligt låneansvar. Är Carina Moberg också väldigt reserverad vad gäller detta med personligt låneansvar för bostadsrättsinnehavare? Det vore intressant att få en indikation där, även om utredningen inte har kommit ännu.

Anf. 37 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte föregå utredningen och kommentera vad Ulf Björklund frågade om. Däremot vill jag passa på att säga att jag självklart håller med Ulf Björklund om att vi människor har olika behov i olika skeden av livet och att vi väljer olika utifrån de valmöjligheter som vi har.

Viktigt för oss socialdemokrater är att även den som inte är väldigt kapitalstark skall ha så stora möjligheter som möjligt att själv göra ett aktivt val av boendeform.

Anf. 38 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Vilken inställning har Carina Moberg när det gäller just det personliga låneansvaret och möjligheten att göra ränteavdrag vid inkomstdeklarationen? Är inte det ett sätt att faktiskt rädda både bostadsrättsföreningar och enskilda individer från personlig konkurs? Borde inte den möjligheten breddas? Vi vet ju hur läget är i dessa dagar för bostadsrättsföreningar och, inte minst, för människor som bor i hus som tillhör krisåtgångarna. Här finns ändå en möjlighet. Har Carina Moberg redan avfärdat detta?

Anf. 39 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Jag avfärdar ingenting; jag vill alltså inte bli uppfattad på det viset. Bostadsrättsutredningen skall analysera vilka problem som ett system med differentierade insatser kan innebära och hur ett sådant system bör regleras i lagen. Här kommer det avdrag för räntekostnader in som Ulf Björklund talade om. Vi vill avvakta utredningen.

Anf. 40 NALIN BAKSI (s):

Fru talman! Jag är så trött på att höra Sten Anderssons tjat om Tensta som lågstatusområde. Det är typiskt Sten Andersson att lämna kammaren. Nu hade han ju kunnat få svar.

Jag tänkte tala om ett annat område, ett område där Sten Anderssons väljare bor. Därmed kan han få veta hur vi ser på dem.

För ungefär ett år sedan såg jag ett TV-program – Katarina, Kristina och de som har. Programmet handlade om journalisten Katarina som ville veta om det finns fattigdom i Sverige och om klassklyftorna krymper eller växer. För att ta reda på hur de riktigt rika egentligen lever försökte journalisten göra ett reportage om djursholmsbornas livsstil. Journalisten har intervjuat människor i mc-världen och skinheadvärlden men har aldrig tidigare haft så svårt att få intervjua människor i en subkultur som Djursholm. I Djursholm behandlades journalisten med ett sådant förakt att hon till slut inte orkade fortsätta sitt arbete. Ingen av de tillfrågade ville ställa upp för en intervju men hon gav sig inte utan försökte hitta människorna på olika ställen, t.ex. på golfbanan.

I början av programmet säger en man: ”Köp en villa i ett område där skolan är bra, där det är en bra blandning av människor inte för mycket mångkulturellt med andra ord – skall man vara ärlig – så få icke-europeiska invandrare som möjligt. Då får dina barn en bra start i livet.”

Flera personer hävdade att det inte finns någon fattigdom i Sverige bortsett från några uteliggare men det antogs att det fanns andra skäl till att de här människorna var socialt missanpassade.

När journalisten frågade en äldre dam varför hon trodde att folk var mycket friskare i Djursholm jämfört med andra förorter svarade damen att de i Djursholm har högre IQ. Jag häpnade över det jag hörde. Även om jag har hört många historier om överklassens inskränkthet trodde jag aldrig att man så oskuldsfullt skulle avslöja vilket reservat man lever i.

När segregerade områden debatteras utgår man alltid från invandratäta områden som Tensta och Rinkeby. Man förfasar sig över hur torftigt de människor har det som lever där. Jag har bott i Tensta i 17 år. Min hembygd beskrivs ibland i lyriska ordalag. Det talas om ständigt spontant

dansande i förtjusning över sina många kulturer, ibland om ett getto där ungdomar är dömda att gå under i droger, arbetslöshet och tristess. Ingen av bilderna är sann.

I Tensta finns det arbetslöshet och fördomar som leder till spänningar mellan de olika kulturerna. Men där finns också idylliska parker fulla med lyckliga barn och ambitiösa ungdomar med framtidstro. Ett stort privilegium har vi som växt upp i Tensta, ett privilegium som ungdomarna i Djursholm saknar, nämligen vetskapen om att människor är olika. Aldrig har jag hört det debatteras hur skadlig segregationen i Djursholm kan vara. Jag tänker på alla barn som växer upp i ett sådant område och som innerligt tror att de är mer intelligenta än andra barn. Jag tvivlar på att de någonsin kommer att kunna umgås med andra människor än med sig själva. Hur torftigt kommer inte deras liv att bli om alla som de känner är av samma sort!

Sluta alltså, Sten Andersson, att tjata och nedvärdera Tensta på det sätt som görs! Nu är Sten Andersson inte närvarande här i kammaren men jag hoppas att någon kan skicka över protokollet och att Sten Andersson kan sluta prata som han gör. Så mycket strunt har jag aldrig hört.

Anf. 41 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag har inte talat om Tensta och Rinkeby. Däremot har jag nämnt Solna. I ett brev från en invandrare till mig läste jag att han trots åtta år i bostadskön – han var varken arbetslös eller socialbidragstagare – inte ansågs ha tillräckligt hög lön för att få en bostad i Solna stad. Det är märkligt, och bostadspolitiskt är det inte bra.

Hur ser Nalin Baksi på sådant här och vad vill hon göra åt det inom sitt parti?

Anf. 42 NALIN BAKSI (s) replik:

Fru talman! Vad Owe Hellberg tar upp är väldigt viktigt. Jag träffar rätt ofta många människor som faktiskt inte har möjlighet att byta bostad. Privata värdar bestämmer själva vilka de tar emot. Det är heller inte alltid som saker och ting går rätt till i de kommunala bostadsbolagen.

Jag tycker att er motion är rätt intressant. Själv är jag inne på att man mera noga måste kontrollera hur mycket av diskriminering som förekommer i våra kommunala bostadsbolag.

Anf. 43 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag har en lista över 25 kommunala bostadsbolag i Stockholm. Hälften av dem tar över huvud taget inte emot socialbidragstagare. Många av dem har olika regler för om man är arbetslös eller inte. Andra ställer inkomstkrav – bruttoinkomsten skall vara tre eller fyra gånger högre än den inkomst man har. Detta måste vi göra något åt. Detta gäller kommunala bostadsbolag, inte privata – tyvärr lika illa!

Anf. 44 NALIN BAKSI (s) replik:

Fru talman! Jag har träffat folk från Bostadsförmedlingen i Stockholm och man bekräftar det som Owe Hellberg säger. Jag säger återigen att jag är engagerad i och intresserad av hur man skall komma åt detta. Det är

inte bara de som har en bra ekonomi som skall få välja var de skall bo, utan det skall även andra människor få göra.

Sedan till det andra problemet, som jag tror att Owe Hellberg var inne på. Även om man har hög lön – dvs. även om man har arbete – är det vissa bostadsbolag, även kommunala sådana, som inte tillåter inflyttning i vissa bostadsområden med hänvisning till att man har en annan sorts namn. Det måste vi komma åt!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

Vissa va-frågor m.m.

5 § Vissa va-frågor m.m.

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU8
Vissa va-frågor m.m.

Anf. 45 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! I det här betänkandet tar vi upp va-frågor som handlar om grundvattenskydd och kretsloppsanpassning av va-systemen samt avvittningens konsekvenser. Det är frågor som egentligen hör till de viktigaste företeelser som finns på vår jord. Vatten används till allt som berör vårt liv. Vi tvättar oss, badar, vi använder det dagligen, det är ett av våra främsta livsmedel. Vi handskas med det som om vi tror att det är en oändlig resurs.

Vatten, vatten, bara vanligt vatten. Vi måste vara väldigt aktsamma med det vi har till låns av de naturliga resurser som finns på vår jord. Det går faktiskt tyvärr att förstöra det. Det går att förgifta det. Det går att slösa bort det.

Varje år kommer det motioner till riksdagen med krav på ekologiskt hållbara va-lösningar. Så har det skett även det här året. Jag förstår inte varför vi inte alla i utskottet kan stödja och yrka bifall till de motioner som tar upp de viktiga kraven på att vi måste få ekologiskt hållbara va-system.

Jag anser att det inte är tillfredsställande att än en gång, som vi gör i utskottet, hänvisa till det påbörjade arbete som pågår vid Naturvårdsverket. Vi måste faktiskt puffa på ordentligt och föra motioner också dit. Vi får inte bara låta det hela gå av slentrian. Vi vet, åtminstone tror vi det, att Naturvårdsverket kommer med en slutrapport. Men man har också i en delredovisning påpekat att det fordras en utbyggd samverkan över traditionella sektorsgränser och att de lokala förutsättningarna är av väldigt stor betydelse om vi skall få igenom detta och för hur vi skall utforma va-systemen. Om vi skall få ett fungerande kretsloppssamhälle måste vi vara beredda att jobba även här i riksdagen väldigt otraditionellt, nämligen så att vi kan bifalla motioner som inte kommer från våra egna partier utan från andra men som har ett väldigt bra innehåll.

Låt oss samarbeta kring intentionerna i reservation 2 om ekologiskt anpassade va-system under mom. 2. Jag yrkar bifall till denna. Där står det viktiga:

”I ett fungerande kretsloppssamhälle är vattnets cirkulation genom samhällskroppen särskilt viktig att beakta.”

Prot. 1997/98:78

11 mars

Anf. 46 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Om man ser ut över hela vår jord är tillgången till rent vatten en av de absolut största bristerna och en av de största utmaningarna att ta itu med. Trots det kan det kännas som att det för oss här i Sverige mera är ett lyxproblem. Jag vill bara lyfta fram en specifik fråga i det här sammanhanget, nämligen tillgången till färskvatten i våra skärgårdsområden.

Vi befinner oss just nu på kanske den första skärgårdsön sett från fastlandssidan. Här har vi minsann inga problem med tillgången till sötvatten, men längre ut i skärgården blir det svårare och svårare. Stockholms skärgård är en världsunik kombination av natur och kultur och betyder oerhört mycket. Det finns diskussioner om att föra upp Stockholms skärgård på världsarvslistan. Vi har alla ett ansvar för att skydda och bevara men också att utveckla skärgårdsområdena.

Det finns tusentals öar i Stockholms skärgård. 130 öar är bebodda året om med sammanlagt ungefär 7 000 invånare. Av dem bor 5 000 på öar utan fastlandsförbindelse. Det är absolut glesbygd. När isen varken bär eller brister spelar det ingen roll om det är en kilometer eller en mil till närmaste fastland.

På bl.a. folktoppartiinitiativ har ett kraftfullt arbete skett i Stockholmsregionen för att öka möjligheterna. Skärgårdsbefolkningen halverades från 1945 till 1970, men sedan dess har faktiskt skärgårdsbefolkningen ökat. Vi tycker att det är viktigt att man på olika sätt skapar bra förutsättningar för människor för att inte bara åka på semester utan också att kunna vara bofasta, leva och verka i skärgården. Det finns många nya förutsättningar som gör detta möjligt. Men vattenproblemet måste ändå lösas. Det är en helt nödvändig förutsättning för att människor skall kunna bli fastboende i skärgården. Och man får stora problem både med att få grundvattnet att räcka och med att saltvattnet tränger in.

Nu när det bebyggs mycket nytt i skärgårdsområdena och sommarstugeboende permanentas blir det större risker för överutnyttjande av den begränsade gemensamma resursen i form av sött grundvatten. Det är ett absolut villkor för att man skall kunna ha en långsiktigt hållbar utveckling i skärgården att saltvatteninträngningen kan undvikas och inte blir större. För bofasta skärgårdsbor måste det kännas otroligt bittert att se ditresta semesterfirare vattna gräsmattorna med sötvatten ur brunnarna då resultatet kan bli att de själva kanske inte får sötvatten under resten av året i framtiden. Vattenförsörjningen måste tryggas långsiktigt.

Utöver att vänta på beslut med anledning av förslagen om t.ex. en ny myndighetsstruktur för vattenadministrationen, som utskottet hänvisar till, menar vi att man i skärgårdsområdena måste få ytterligare en möjlighet, nämligen att bilda vattenvårdsförbund som gör att man lokalt i skärgårdsområdena kan jobba med grundvattenfrågorna, planera gemensamt utnyttjande och hålla styrsel på det. Den andra vattenadministrationen omfattar dels för stora områden, dels kommer den inte att kunna lösa de problem som finns. De vattenvårdsförbund som redan finns jobbar inte med dessa frågor. Det räcker inte med frivillighet, utan man måste ha fler möjligheter för staten att sätta upp ett regelverk och få stöd för det. Jag vill gärna

Vissa va-frågor m.m.

lägga in här en jämförelse med det luftvårdsförbund som bildats i Stockholm, också på folktoppartiinitiativ. Vi tycker att det verkar vara ett bra sätt att få den lokala samverkan kring ett gemensamt problem som måste lösas över kommungränser och över tomtgränser och som är viktigt för den långsiktiga möjligheten för människor att bo och verka i skärgården.

Med anledning härav, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 47 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Vänsterpartiet har i detta betänkande en gemensam reservation med Centern, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Så har vi en egen vänstermotion.

Den gemensamma motionen tar upp viktiga frågor runt ekologiskt kretsloppsbaseade va-system, berättigade krav på villkorande av ny- och ombyggnation i form av stimulans när det gäller möjligheter till differentierade va-taxor. Det allra viktigaste är dock att regeringen på allvar formulerar konkreta krav runt vad man menar med ett långsiktigt hållbart samhälle. Det måste ske i form av lagstiftning och tillämpningsföreskrifter på en rad områden.

När det gäller byggnation har Vänsterpartiet lagt fram förslag på hur detta kan ske. Vi tycker att lagen om tekniska egenskapskrav på byggnader skall kompletteras med krav på en ekologisk kretsloppstillämpning i sin helhet. Med den utgångspunkten blir ekologiskt anpassade va-system en naturlig del i all ny- och ombyggnation. Detta krav sammanfaller väl med de förslag som förs fram i den gemensamma reservationen.

Så till frågan om nybyggarättlingarnas rätt till jakt och fiske på mark ovanför odlingsgränsen. Utskottet hänvisar till en skrift från Justitiedepartementet som säger att den s.k. avvitringsstadgan inte innehåller några bestämmelser om den bofasta befolkningens jakt- och fiskerätt. Högsta domstolen har vid flera tillfällen avvisat nybyggarnas rätt till jakt och fiske efter det att avvitringsdomarna fällt. Det är dock inga argument för att själva avvitringsförfarandet gått rätt till. Att avvisa nybyggarättlingarnas jakt- och fiskerätt på kronomark eller annan enskild mark, grundad på urminneshävd, är inte så enkelt eftersom den just grundar sig på de avvitringsförfaranden som skett tidigare.

Problemen är som störst i Västerbotten. Där finns dubbelregistrering av mark för älgjakt både för bofasta och samer. Det vållar naturligtvis problem och medför stora risker. Dubbelregistreringen är inte giltig enligt lagen, vilket nu också Naturvårdsverket har insett. Länsstyrelsen kan inte heller utestänga utflyttade från att delta i jakt, vilket man tidigare har gjort. Samerna har inte heller rätt enligt rennäringslagen att jaga och fiska för avsalu, något som också förekommer. Rennäringsdelegationens förslag till ytterligare begränsningar av den bofasta fjällbefolkningens rättigheter gör ju inte problemen mindre.

Fru talman! Därför behövs en översyn av avvitringsbesluten. Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 48 PER LAGER (mp):

Fru talman! För nästan hundra år sedan fördes en debatt i riksdagen om införande av vattentoiletter. Det var en hård strid, men ivrarna för vattentoiletter segrade till slut. Det berodde kanske på hygieniska skäl

och på att konstgödningen då började tillverkas. Böndernas krav på att återföra gödsel till åkrarna kunde därmed ersättas med konstgödsel. I dag för vi samma debatt, men med andra utgångspunkter. Vi har insett baksidorna dels med konstgödseln, dels med sättet att hantera vårt avfall.

Vi måste påskynda återinförandet av ett närsaltskretslopp i samhället, det tror jag att vi alla är överens om. Tillförseln av konstgödning är inte en del i en hållbar utveckling. Fosfortillgångarna minskar i allt snabbare takt, och vi bränner stora mängder fossil olja för att framställa konstgödselkväve. Övergödda vattendrag och kusthav är ett mycket allvarligt problem som måste åtgärdas.

I Sverige räknar man med att ca 60 000 kemikalier cirkuleras i samhället. Många är harmlösa medan andra är väldigt farliga. Tillsammans med olika tungmetaller hamnar okontrollerade mängder i åkerjorden igen, bl.a. genom slamgödsling. Skadorna blir med tiden irreversibla, dvs. jorden blir obrukbar. Därför bör man inte använda slammet som gödselmedel i dag. Det pågår visserligen ett arbete med att försöka att rena slammet, men än är det långt kvar. Till detta kommer att det så viktiga kvävet till stor del luftas bort eller spolat ut i vattendragen.

Kommunerna måste ha möjlighet att villkora ny- och ombyggnader vad gäller viss del källsortering av toalettavfallet, men också att differentiera va-taxorna till förmån för källsorterande va-system.

Miljöpartiet har i motionen Bo543 föreslagit strängare krav på kretsloppsanpassning av va-systemen, t.ex.

1. när avloppssystemet är maximalt belastat och all nytillkommande bebyggelse kräver en uppdimensionering av reningsverk, ledningar, etc.,
2. när avloppssystemet är undermåligt i något avseende, t.ex. vid läckande avloppsledningar eller dåligt fungerande äldre reningsverk, vid underdimensionering, vid avsaknad av reningssteg eller liknande,
3. när man har en speciellt känslig recipient som inte tål belastningen av ens renat avloppsvatten från såväl bad som disk, tvätt och WC.

Med ett starkare lagstöd skulle kommunerna kunna bemöta de här omständigheterna. Den källsorteringsandel som krävs bör successivt anpassas till billigaste och bästa källsorterande va-teknik.

Ett alternativ eller komplement till villkorsmetoden är differentierade va-taxor till förmån för källsorterande system. Ju högre andel källsortering, desto lägre va-taxa. Dagens va-lag möjliggör bara mindre taxeändringar, och de är inte tillräckliga som ekonomiska incitament för den enskilde att välja det miljövänligaste alternativet. Regeringen har tyvärr ännu inte presenterat ett helhetsgrepp på va-frågorna, och propositionen om va-lagen låter vänta på sig.

Fru talman! Bl.a. därför yrkar jag bifall reservation nr 2.

Anf. 49 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Det tycks här råda stor enighet kring detta med ekologiskt anpassade va-system, och det är roligt. Jag kan mycket väl instämma i allt som Rigmor Ahlstedt sade. Det var ungefär vad jag också skulle ha sagt.

Utskottet talar positivt om motionerna, även om man inte tillstyrker dem. Man säger att det måste läggas stor vikt vid vad motionärerna säger när det gäller att anpassa va-systemet till en långsiktigt hållbar utveckling. Dessutom sägs det att det här pågår en hel del arbete. Naturvårdsver-

ket arbetar med frågan. Inom ramen för kretsloppsmiljarden pågår det projekt. De lokala investeringsprogrammen beträffande arbetet för ett ekologiskt hållbart Sverige kommer också att ge kunskap om och möjligheter till strategier för hur man skall lösa dessa problem.

Om man skall invänta allt som pågår i projektform kommer det att ta lång tid. Redan nu är detta ett stort problem. Det är viktigt att arbetet med att kretsloppsanpassa de vattentransporterade va-systemen verkligen påskyndas. Flera här har tyvärr konstaterat att regeringen inte har kommit med någon proposition som berör va-lagen. Därför har man inte heller något riktigt helhetsgrepp om dessa viktiga frågor som berör vatten, och vatten är en bristvara, inte bara lokalt utan faktiskt också globalt.

Det är angeläget att de kretsloppsanpassade va-systemen och över huvud taget kretsloppstänkandet får ett brett genomslag. Det är min förhoppning att man även genom miljöbalken får en möjlighet att ta ett ordentligt tag i va-frågorna.

Jag är glad att flera stöder våra motioner och att man talat positivt om dem i utskottet, trots avstyrkandet. En stor grupp har kunnat samlas kring reservation nr 2, som också jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 50 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande som tar upp va-frågor behandlas motioner om grundvattenskydd och ekologiskt hållbara va-lösningar samt avvittringen.

Folkpartiet reserverar sig till förmån för att förslag i ett delbetänkande från utredningen om avrinningsområden skall genomföras omedelbart. Betänkandet behandlas nu i Regeringskansliet, och regeringen kommer senare i vår att efter den behandlingen redovisa sin syn på dessa frågor. Folkpartiet får som alla andra avvakta till dess.

Jag kan ändå upplysa Karin Pilsäter – jag vet inte om hon känner till det – om att det 1991 infördes en lag i Sverige som ger kommunen rätt att genom detaljplan eller områdesbestämmelse, om det finns särskilda skäl, införa bygglovsplikt för att anordna eller väsentligt ändra en anläggning för grundvattentäkter för en- och tvåfamiljsfastigheter eller för jordbruksfastigheters husbehovsförbrukning. Bedömning av skälen för att införa bygglovsplikt måste ske med utgångspunkt från vattensituationen. Det finns alltså en viss möjlighet för kommunerna att redan i dag styra detta.

I en annan reservation krävs övergång till mer ekologiskt anpassade va-system. Dessa frågor har behandlats tidigare i utskottet då vi redovisade det arbete som pågår inom Naturvårdsverket med inriktning mot kretsloppsanpassning av va-system. Arbetet med frågor om ekologiskt anpassade va-system befinner sig nu i slutskedet. Det är ett stort arbete som nedlagts där Naturvårdsverket tillsammans med LRF, Kommunförbundet, Vattenföreningen och flera kommuner arbetat med de miljömål, styrmedel m.m. som skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med kretsloppsanpassade va-system.

Naturvårdsverket redovisade detta förra sommaren. De lokala förutsättningarna är avgörande för val av lösning. Projektet kommer att avslutas nu under våren och kommer att få stor betydelse för det fortsatta arbetet med ekologiskt anpassade va-system. Det förekommer även andra satsningar inom ramen för kretsloppsmiljarden. Bl.a. Sävsjö kommun

skall anlägga ett nytt avloppsreningsverk där våtmark kommer att användas för dagvattenbehandling.

Detta är viktiga frågor. Arbetet med frågorna pågår på flera fronter. Vi bör avvakta detta arbete.

Avvittringen är en fråga som vi behandlade mycket ingående här i riksdagen 1990. Vi konstaterade då att avvittringsförrättningar hade verkställts enligt de bestämmelser som då gällde. Rättssäkerheten har varit tillfredsställande med de möjligheter som fanns för enskilda att få sin sak prövad i högre instans. De flesta avvittringsutslag ovanför odlingsgränsen har också varit föremål för överprövningar. Mycket av detta handlar om jakt- och fiskerättigheter. Denna rätt på kronans och på enskilds mark gäller enligt äldre författningar inte efter avvittringen, såvida inte annat framgår av avvittringsutslaget. Tvistefrågor om detta får lösas av domstol. Någon mer utredning om detta behövs inte.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 51 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! På ett stormöte i södra Lappland för en tid sedan talade man om avvittringsproblemen. 400 personer var där, bl.a. från länsstyrelsen och Naturvårdsverket. Man var inte riktigt överens om hur man skall tolka regelsystemen och tillämpningen i dag. Problemet är att själva avvittringsförfarandet och beslutet inte var riktigt bra. Det hjälper ju inte att Högsta domstolen är den som skall hantera frågorna i fortsättningen, om grunden för besluten inte är bra utan otydlig.

Det enda som kommer att ske nu är att Sametinget skall se över detta med jakt- och fiskerättigheterna ovanför odlingsgränsen. Jag tror inte att Sametinget kommer att bekymra sig så mycket för nybyggarättlingarnas problem.

Tycker inte Rune Evensson att det är litet otillfredsställande att det finns så många frågetecken runt detta och att så många människor känner att det hela inte har gått rätt till. Skulle vi inte behöva se över problemen igen?

Anf. 52 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag tror att frågor runt detta kommer att finnas i eviga tider. Avvittringen gjordes för över hundra år sedan.

Jag tycker att det är synd att den enighet som vi har haft här i riksdagen i denna fråga har splittrats därför att Vänsterpartiet nu går sin egen väg. Men nu fick jag förklaringen. Det har alltså varit ett stort möte, där det har blåst en missnöjesvind. Genast har Owe Hellberg och hans parti varit där i vanlig populistisk anda, sträckt upp fingret i luften och känt att här fanns det möjligheter att göra sig populär. Det har genast lett till en reservation i riksdagen.

Anf. 53 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Först och främst var det inte jag som var där, utan det var faktiskt Maggi Mikaelsson från Vänsterpartiet, som kan de här frågorna mycket bättre. Tyvärr är hon sjuk. Annars skulle hon ha varit här och gett

Rune Evensson en liten lektion om vad som har skett och vad som har föregått mötet.

Verkligheten är att när många människor är missnöjda med någonting, är det inte vår inställning att man skall slå dem i huvudet och låta domstolen avgöra förfarandet. Sedan får Rune Evensson kalla det vad han vill. Så kan inte vi hantera människor, men det kanske socialdemokraterna kan göra.

Anf. 54 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag behöver ingen lektion av vare sig Owe Hellberg, Maggi Mikaelsson eller någon annan från Vänsterpartiet, för jag vet var vi står i de här frågorna. Jag anser att den här frågan är avgjord för all framtid. Någon utredning eller någonting annat kommer inte att företas.

Anf. 55 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag skulle bara vilja säga till Rune Evensson att någon gång räknar man kanske med att man skall få ett positivt besked på en motion som man återkommer med och som jag förstår att Rune Evensson trots allt instämmer i. Det är så tråkigt att hela tiden få avslag på motioner som man vet egentligen borde ha bifallits. Varför man återkommer är därför att det är så segt. Det tar för lång tid innan vi får se resultat från de pågående utredningarna eller från det som pågår i Regeringskansliet.

Jag skulle vilja ställa en fråga om kretsloppsmiljarden och pengarna till de lokala investeringsprogrammen. Är det så, Rune Evensson, att dessa pengar kan tänkas användas för omställning i kommunerna? Är det så ni har tänkt? Jag skulle gärna vilja höra en liten utläggning om det.

Anf. 56 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag måste göra Per Lager besviken, för jag kan inte detaljerna kring kretsloppsmiljarden. Däremot kan jag säga att vi känner lika starkt engagemang i dessa frågor som Per Lager och hans parti gör. Problemet är bara att när man som vi är i regeringsställning, måste man grundligt utreda, ta reda på saker och ting och testa och pröva på olika sätt. Men sitter man i opposition kan man käckt reservera sig och kräva att det skall gå snabbare och snabbare.

Vi måste ha ett ordentligt underlag innan vi fattar beslut. Nu är frågorna väldigt nära en slutlig lösning, så vi får nog ge oss till tåls litet till, Per Lager.

Anf. 57 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jodå, vi skall nog ge oss till tåls. Det är bara det att om man lägger konkreta förslag, så tycker man att det vore anledning för bifall, speciellt om förslagen kanske t.o.m. ligger i linje med utskottets majoritet. Det som är litet tråkigt är att alltid få avslag.

Jag kan ge mig till tåls och hoppas att det kommer ett förslag under våren. Blir det i form av en proposition, finns det kanske extra anledning för oss att återkomma med motioner om det blir aktuellt.

Anf. 58 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Med litet bävan för att jag kanske missuppfattade Rune Evensson uppfattade jag att man kan styra vissa saker som också har att göra med kretsloppsanpassat va-system med den bygglovsplikt som kommunerna har. Jag hoppas att detta var en missuppfattning. Okej, man kan styra bygglov för människor som vill ha en ny bostad, men till de människor som redan finns på stället kan man ju inte bara säga nej. De finns där och måste få den här biten ordnad. Jag vet inte om jag missuppfattade Rune Evensson. Jag hoppas det.

Anf. 59 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Lagen gäller alltså nytillkomna anläggningar och inte de befintliga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

6 § Vissa frågor om länsförvaltningen m.m.

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU9

Vissa frågor om länsförvaltningen m.m.

Anf. 60 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Man skulle kunna säga att det haltar mellan och i de statliga myndigheternas regionala organisationer. Tidigare har de i stor utsträckning följt länsindelningen i Sverige. På så sätt har de också kunnat samverka på ett naturligt sätt med varandra.

Centrala verk och myndigheter har genomfört eller planerar att göra omorganisationer. Flera lokala funktioner har försvunnit från flera län. I många fall sliter man fullständigt sönder naturliga samarbetsband. Människor upplever att verksamheter och service som de tidigare har haft nära inpå sig bara försvinner. På de nya platserna är de svåra att nå, åtminstone är det ganska svårt att ta sig till platserna.

Vi rikspolitiker får ofta alldeles för sent reda på omställningarna, och när vi får reda på dem upptäcker vi att vi egentligen inte har mycket att sätta emot. Detta är, fru talman, fullständigt oacceptabelt för oss i Centerpartiet. Det handlar om förändringar som görs inom den statliga sektorn utan någon lokal folklig förankring.

Det här har tidigare riksdagskolleger bestämt, har jag förstått. Men det politiska systemet har då hävdats myndigheternas eget ansvar och omdöme. Man trodde väl att det skulle fungera bra. Men nu när vi ser att ansvar och omdöme brister, anser vi i Centerpartiet att det också måste göras något åt detta. Vi kräver helt enkelt att det politiska inflytandet över de här sektorsmyndigheterna ökar. Och vi anser att det är den lokala nivån som måste stärkas.

En ny funktionsindelning måste till, och beslut som inte nödvändigtvis måste fattas på riksnivå skall flyttas till den kommunala nivån. Närhets-

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Vissa frågor om läns-
förvaltningen m.m.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

principen skall vara rådande så att människorna får den service och den hjälp som de har rätt att kräva.

Den sektorsvisa övergången från en länsbaserad organisation till ett mindre antal storregioner har inneburit ett svårt och svåröverskådligt mönster. Möjligheter till folklig insyn och demokratisk påverkan är borta. Centerpartiet anser att det nu är dags att ta tillbaka den politiska styrningen. Riksdagen måste få möjlighet att göra en samlad bedömning av hur den statliga förvaltningen på regional nivå skall vara organiserad.

Decentralisering och politisk förankring är nyckelord för oss i Centerpartiet. Vi vill ha en regional utveckling som syftar till att hela vårt land skall leva.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 3.

Jag vill också beröra frågan om förutsättningar för förändringar av kommunindelningar. I det här fallet gäller det detta som Ljungskileortens intresseförening har fått känna av, nämligen avslaget på en begäran om en utredning om att få avknoppas från Uddevalla kommun. Det som är anmärkningsvärt är att Uddevalla kommun, landstinget samt länsstyrelsen, som varit berörda av det här ärendet, inte har haft någon invändning mot att en utredning skulle göras med syfte att se om det finns möjligheter att bilda en ny kommun. Trots detta säger Kammarkollegiet nej till denna utredning. Då går man vidare till regeringen, och regeringen säger också nej.

Detta gör man, fru talman, trots att det faktiskt står i lagen att frågan om delning kan väckas av kommun eller medlem av kommun som skulle beröras av ändringen. Och trots att det vidare står att Kammarkollegiet *skall* göra den utredning som behövs, säger man nej. Tala om storebrorsfasoner! I det här fallet tycker jag faktiskt att det uttrycket passar. Kammarkollegiet och regeringen förenar sig och anser – innan en utredning ens har gjorts – att de är bättre skickade att bedöma vad som är bäst för de boende i Ljungskile.

Vi vet att man på många håll i dag vill ha en avknoppning från den större kommunen till en mindre kommun. Vi har den diskussionen i Uppsala kommun, och det kommer förhoppningsvis snart en begäran.

Den kommunreform som man genomförde på 70-talet *har* inte fungerat tillfredsställande överallt. Även här har det handlat om att den kommunala demokratin inte har haft möjlighet att göra sig gällande. Människor upplever ett vi-och-de-system. Det är inte bra. Centerpartiet anser att en sådan här toppstyrning och stelbent byråkrati blockerar människors kraft för att få en utveckling i vårt land. Tyvärr är vi inte eniga i utskottet i den här frågan. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3 under mom. 6.

Beträffande länsindelningar för övrigt, anser jag att det finns skäl att invänta den utvärdering som skall göras av de försök som är på gång i landet. Jag ber dock att få hänvisa till Centerpartiets uppfattning som jag har redovisat i ett särskilt yttrande.

Fru talman! Till sist vill jag bara ta upp en fråga som jag inte kan undgå att nämna. Det gäller den diskussion som förs i Heby kommun och den folkomröstning som är förestående beträffande ändrad länstillhörighet. Detta berör ju mitt hemlän, Uppsala. Jag får innerligt hoppas att man kommer att lyssna till den vilja som folkomröstningen kommer att visa där. Bostadsutskottet har i det här fallet varit fullt enigt. Utskottet säger

klart i det här betänkandet att om kommunens invånare vill byta länstillhörighet till Uppsala län, bör regeringen skyndsamt möjliggöra ett sådant byte.

Prot. 1997/98:78
11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 61 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! I det här betänkandet tas det upp ett antal konkreta frågor som gäller regionalt beslutsfattande och lokal demokrati. Detta tas också upp i många andra sammanhang. Jag vill när det gäller kommunindelning börja med att markera att vi från Folkpartiets sida är positiva till att kommuner skall få delas. Och det skall inte ske uppifrån genom några pennstreck från regering och riksdag. Det skall ske när önskemålen kommer från människorna själva.

Vi vill ändra på lagen såsom den ser ut i dag när det gäller hur man skall gå till väga med förslag till kommunindelningar. Vi tycker att det är bra att t.ex. Nykvarn nu äntligen har fått beslutet att man får bilda egen kommun.

Vi tycker att de hänvisningar som finns nu till att man skall ha ett högt eget skatteunderlag och att det måste finnas färdig service inom den tänkta nya kommunen är fel sätt att angripa problemen. Det är orimligt att bara rika människor skall kunna få bilda en egen kommun. Vi tycker att det är rimligt att människor alldeles oavsett inkomst om de i ett område känner att de vill ha en egen mindre kommun skall ha den möjligheten. Vi har ett kommunalt skatteutjämnningssystem. Det spelar ingen roll var man drar kommungränserna. Det blir samma pengar inblandade ändå.

Om människor själva får ta ställning till om de tycker att det är bra att få den kommunala basservicen genom avtal med andra eller att bygga upp egna institutioner eller att hantera det på något annat sätt, så skall inte det vara något som styrs uppifrån. Det viktiga är att människorna själva måste få bestämma hur de vill ha det med den lokala demokratin. Jag hoppas verkligen att lagstiftningen på det här området kan komma att ändras och att Ljungskileborna, om det är ett utbrett önskemål, kan återkomma med en ansökan om att få bilda egen kommun. I det här läget blir ju inte det här förslaget särskilt praktiskt genomförbart.

Den andra fråga som jag vill ta upp gäller utökade möjligheter till regionalt självstyre i de demokratiskt valda organen. Stockholms län är ju sedan länge den enda administrativt fungerande region som också är en naturlig region för människorna. Stockholms län är en enhet med *en* bostadsmarknad och *en* arbetsmarknad. Det är över huvud taget *en* enhet. Där råkar det också vara så att vi sedan 1970 har *ett* gemensamt lands-ting.

Nu har vi fått flera större regioner som jag tror att människor upplever som mer eller mindre naturliga enheter. Men Stockholms län är just en sådan enhet. Stockholms läns landsting är Sveriges enda regionparlament. Vad vi från Stockholms sida vill är att få redskapen att verkligen fungera som ett regionparlament, ett demokratiskt valt regionparlament. Vi vill stuva undan så mycket som möjligt av de ogenomträngliga kommunalförbunden och de mellankommunala bolagen och också mycket av den statliga länsförvaltningen. Vi tycker att det är orimligt att länsstyrelsen fattar en massa beslut som demokratiskt valda representanter skulle kunna göra i ett länsparlament.

Den försöksverksamhet som nu pågår tycker vi egentligen inte är speciellt nödvändig. Man skulle på en gång kunna gå vidare från fall till fall med konkreta beslut. Men denna verksamhet skulle naturligtvis ha oerhört mycket att vinna på att man lät en naturlig storstadsregion vara en del av försöksverksamheten. Då skulle de som inte känner sig särskilt övertygade om att man skall ha regionalt självstyre få se hur det skulle kunna fungera i en region med så enhetlig storstadsprägel som Stockholms län ändå har. Det tycker vi skulle vara bra.

Utskottet svarar att man å ena sida tycker att ett sådant här försök skulle kunna ge ytterligare erfarenheter. Men å andra sidan vill man inte ge försöksverksamheten för stor omfattning. Det är inte så utförlig argumentation, kan man tycka. Men det är trots allt fler argument än vad regeringen brukar kosta på sig. I tidigare propositioner under min horisont har man först hänvisat till att frågan kanske kan tas upp i en senare proposition, och sedan bara konstaterat att man inte låter Stockholms län ingå i försöksverksamheten helt utan argument.

Jag har också debatterat den här frågan med näringsministern just i samband med hur man skall skapa bättre förutsättningar för människor när det gäller jobb, företagande och utveckling i vår region i Stockholm. Jag fick då svaret att det är bra om regionen får verktyg så att man själv kan ta tag i problemen. Staten tänker nämligen inte ta tag i problemen med ojämlika förutsättningar. Å andra sidan svarar även Anders Sundström att man inte vill ge just Stockholm något utvidgat regionalt självbestämmande, utan den möjligheten har man gett till andra regioner.

Man hamnar här hela tiden i moment 22. Regeringen vill lägga över ansvaret på Stockholmsregionen att själv lösa sina problem i nästan alla frågor. Men man vill inte ge Stockholmsregionen redskapen.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1, som alltså handlar om utvidgat regionalt självstyre för Storstockholm.

Anf. 62 PER LAGER (mp):

Fru talman! Även jag skall ta upp Ljungkile och Ljungkileortens intresseförenings överklagande. Man tog upp frågan i kommunfullmäktige, kanske den viktigaste instansen, och fick ett klart besked om att det fanns ett intresse för en utredning av Kammarkollegiet. Vad som sedan hände var att Kammarkollegiet gjorde en preliminär analys som inte, vad jag förstår, grundade sig på de uppgifter som Ljungkileortens intresseförening lämnade över, om hur man skulle klara av den kommunala servicen, om vilket starkt folkligt stöd man hade, osv. Man fick ett blankt nej. Detta innebär att Ljungkileortens intresseförening överklagade till regeringen.

I det sammanhanget blev jag engagerad och intresserad av frågan ur demokratisk synpunkt, förstås. Jag ställde en fråga till inrikesministern, Jörgen Andersson. Jag frågade om det inte var graverande att Kammarkollegiet gjorde en snabbanalys när man egentligen borde ha gjort en betydligt djupare utredning. Jag fick ett svar från inrikesministern som var mycket förbryllande. Han sade: Man får dock inte glömma bort att kommunmedlemmarnas främsta företrädare är fullmäktige. Ett nej från fullmäktige innebär att en kommunandelning inte kan komma till stånd med mindre än att det finns synnerliga skäl för detta.

Han svarar så att säga tvärtom. Man hade ju just fått ett ja till en sådan här utredning. Det här tycker jag är väldigt allvarligt. Jag tycker inte att det får gå till på det viset. Problemet som uppstod strax därefter var att regeringen just fattade ett sådant beslut om att ett överklagande inte kunde bli aktuellt. Man gick på Kammarkollegiets snabba beslut.

Det här är som sagt var ett problem. Skall man ta folkets mening på allvar, de lokala intresseföreningarnas intressen på allvar, där det finns ett starkt folkligt stöd, skall man inte hantera en fråga på det viset. Det är det som jag vänder mig mest emot. Jag vänder mig emot själva hanteringen av frågan. Man skulle givetvis låta utreda den här frågan ordentligt från Kammarkollegiets sida. I det kunde mycket väl, tycker jag, också ligga en folkomröstning. Att bara avfärda det här med att säga att det inte är lämpligt med en delning, att det inte finns underlag, eller vad man nu anger som anledning, utan att verkligen ha utrett detta tycker jag är snudd på skandal, om inte skandal. Det är ett sätt att behandla människors intressen och människors demokratiska rättigheter på ett slarvigt sätt.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 63 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! En grundläggande utgångspunkt är att medborgarnas ökande kompetens tas till vara inom olika verksamheter. Enskilda människors kunskap, engagemang och erfarenheter är en positiv kraft när det gäller att vidareutveckla demokratin i Sverige. Därför måste inriktningen i allt förändringsarbete vara att just stärka medborgarnas möjligheter till inflytande, medansvar och valfrihet.

En viktig grund för maktfördelningen i samhället är att beslut skall fattas på lägsta möjliga effektiva nivå så ofta det är möjligt av den som befinner sig närmast den uppgift som skall lösas. Om ansvar och befogenheter fördelas efter den principen garanteras medborgarnas valfrihet och trygghet på bästa sätt.

Fru talman! I detta betänkande behandlas ett motionskrav om en utredning av förutsättningarna för Ljungskile att bilda egen kommun. Uddevalla kommun bildades den 1 januari 1971 genom sammanläggning av Uddevalla stad, Ljungskile, Forshälla, Lane-Ryrs och Skredsviks landskommuner samt mot Bokenäs och Dragsmarks församlingar svarande del av Skaftö landskommun.

I början på 1997 grundades i Ljungskile en fristående intresseförening utan partipolitiska bindningar med syfte att utifrån socknarna Ljung, Grinneröd, Resteröd och Forshälla bilda egen kommun med Ljungskile som centralort.

Skälen som intresseföreningen anförde i sitt arbete för en kommunindelning var bl.a. att avståndet mellan tjänstemän, förtroendevalda och medborgare blir kortare i en mindre kommun, att en stark lokal närdemokrati blir viktigare vid bildandet av storregioner inom länsförvaltningen och att den kommunala servicen blir effektivare i en mindre kommun.

Efter opinionsmöten och livlig diskussion under våren 1997 beslöt kommunfullmäktige i Uddevalla att inte motsätta sig en utredning om kommunindelning. Bohuslandstinget bedömde att en delning inte skulle påverka landstingets ekonomi. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ville inte motsätta sig en utredning men anförde bl.a. vikten av att en nybildad kommun uppfyller rimliga krav i fråga om befolkningsunderlag.

Ljungkileortens intresseförening ansökte sedan hos Kammarkollegiet om en utredning och en folkomröstning i frågan. Skälen som angavs var en önskan om att stärka den lokala demokratin och öka möjligheterna att påverka sin bygds framtid och utveckling.

Som vi har hört här avslog Kammarkollegiet framställningen i juni förra året utan att ett ordentligt beslutsunderlag presenterades, och i september sade regeringen nej vid överklagandet av Kammarkollegiets beslut.

Fru talman! Jag menar att det är viktigt att inta en positiv attityd till möjligheten att dela kommuner utifrån initiativ som i fallet Ljungkile kommer underifrån. Samhället bör eftersträva en flexibel hållning vad avser kommuners storlek och ge möjligheter till kommundelning för att undvika ett alltför stort avstånd mellan väljare och valda. Aktiva medborgare är en förutsättning för en väl fungerande demokrati.

Trots att det finns stort intresse för kommundelningar runt om i landet sker inte så många. Det kan finnas starka skäl emot en kommundelning, men det är viktigt att grundliga utredningar får genomföras som tydligt kan visa medborgarna vilka för- och nackdelar som föreligger vid en eventuell kommundelning. Om dessutom kommunmedlemmarnas främsta företrädare, de förtroendevalda i kommunfullmäktige, inte motsätter sig en utredning bör en sådan komma till stånd.

Enligt lagen om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och lands-ting får en ändring i indelning i kommuner genomföras om ändringen kan antas medföra bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun. I en motion i höstas föreslog jag att det borde införas en bestämmelse att Kammarkollegiet skulle bemyndigas att företa en utredning om den kommun som berörs inte motsatte sig en sådan. Riksdagen avslog detta yrkande i höstas.

Fru talman! Den lokala demokratin måste ständigt vitaliseras och fördjupas. På det lokala planet handlar det många gånger om människors vardagliga problem. Även om det kan diskuteras hur omfattande en konsekvensutredning bör vara är det viktigt att hitta vägar för att förbättra den lokala demokratin. Genom att uppmuntra så många människor som möjligt att själva delta i samhällsdebatten och engagera sig i den offentliga sektorns uppgifter och verksamhet gagnas den samhällsgemenskap som är nödvändig i en levande demokrati. Det finns därför, menar jag, skäl att utreda förutsättningarna för Ljungkile att ånyo bilda en egen kommun. Jag yrkar bifall till reservation 3 under mom. 6 i detta betänkande.

Anf. 64 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Vi debatterar nu ett utskottsbetänkande som behandlar motioner från allmänna motionstiden om länsförvaltning, kommunal indelning och den regionala organisationen av vårt samhälle. Vid betänkandet finns tre reservationer, som jag något skall kommentera.

Den första gäller förslaget om att Stockholm skall ingå i försöksverksamheten avseende ändrad ansvarsfördelning i länen. Jag vill påminna kammarens ledamöter om att vi 1997 fattade beslut om att vissa län skulle få ingå i denna försöksverksamhet. Den 1 oktober i år kommer en delredovisning av en total genomgång av vad denna försöksverksamhet kommer att leda till. Man har naturligtvis litet bråttom om man tycker att

riksdagen i dag skall besluta att också Stockholm skall omfattas av denna verksamhet.

Jag tycker i och för sig att Karin Pilsäters argumentation för att det här skulle vara bra för Stockholm är god, men det kan också anföras goda argument för att alla län skulle behöva ingå i försöksverksamheten. Någonstans måste strecket dras, och utskottsmajoriteten har fastnat för att vi inte nu skall utvidga det här. Vi får se vad utvärderingen kan leda fram till.

Nästa reservation handlar om de statliga myndigheternas regionala organisation. Jag bor i ett län som har drabbats ganska hårt av den regionalisering som har gjorts av de statliga myndigheterna, och jag har en hel del förståelse för kritiken mot det som har skett. Men redan i morgon läggs det fram en proposition som innehåller ett förvaltningspolitiskt program. Också i den regionalpolitiska propositionen finns det skrivningar som tar fasta på den problematik som många av oss, speciellt i de gle-sare befolkade delarna av landet, har upplevt. Kammaren kommer alltså snart nog att få tillfälle att i ett samlat grepp ta ställning till detta med två regeringsförslag som underlag.

I en annan reservation behandlas frågan om Ljungskiles vara eller icke vara som självständig kommun. Vi har en lagstiftning som reglerar hur det här skall gå till. Kammarkollegiet har kommit fram till slutsatsen att ett genomförande av en utredning inte leder till den nytta som föreskrivs i lagstiftningen. Huvudargumentet är att det kommer att bli svårt att upprätthålla service till medborgarna i den tilltänkta kommunen på den nivå som det finns anledning att kräva.

Den här frågan är dock inte på något vis avfärdad för Ljungskileborna. Jag tycker att man lokalt skall jobba betydligt grundligare innan man sätter i gång den rättsliga proceduren. Det kan väl inte vara Per Lagers mening att riksdagen skall besluta om folkomröstning i den här frågan. Det är ett instrument som kommunen behärskar. Finner man det lämpligt, kan man gå den vägen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 65 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Bengt-Ola Rytter menade att det inte ännu är för sent, och det låter ju bra. Man har nu kört en runda via Kammarkollegiet, med överklagande hos regeringen, och man har fått ett avslag, som dock enligt min uppfattning bygger på för lösa grunder. Man har helt enkelt inte tagit till sig det underlag som intresseföreningen faktiskt har lagt fram. Den har tagit reda på möjligheterna att ordna den kommunala servicen osv.

Anledningen till att jag påstår att behandlingen har varit slarvig är att ministern svarade mig på det sättet att ett nej från kommunfullmäktige innebär att frågan är avfärdad. Han hade alltså helt missuppfattat saken. Det gavs ett ja från fullmäktige.

Det tråkiga i historien är att Kammarkollegiet har fattat ett beslut och att regeringen efter överklagande fattade precis samma beslut, trots den missuppfattning som jag menar att man har gjort sig skyldig till när det gäller kommunfullmäktige.

Jag kan kanske hålla med Bengt-Ola Rytter om att det här inte är en riksdagsfråga, men det viktiga är att det har väckts en motion där behand-

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

lingen av lokala demokratisträvanden ifrågasätts. Jag menar att vi aldrig får låta bli att backa upp den processen. Tar det sig sådana här uttryck måste vi för att visa var felen ligger föra upp frågan på riksdagens bord.

Anf. 66 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag skall inte recensera inrikesministerns hantering av den här frågan, men jag tycker att man kan konstatera att om Ljungskileborna hade varit längre framme i processen och om opinionsvillkoret hade varit bättre manifesterat, hade den här frågan nog varit i ett annat läge. Jag uppskattar att Per Lager konstaterade att detta inte är något som riksdagen skall ta ställning till i det här läget.

Anf. 67 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag skall bara snabbt beröra vad departementet svarade mig när jag tog upp frågan varför man från regeringens sida har uttalat sig så som man gjorde. Det framhölls att det snarare var fråga om en generell tolkning. Jag uppfattar det som att man inte riktigt tar befolkningen i Ljungskile på allvar.

Det finns flera motsvarande strävanden i vårt land, bl.a. i Åhus, Knivsta och Drevviken. De kommundelar som har sådana här strävanden har nu bildat ett nätverk för att stärka sina möjligheter att påverka sina intressen. Det är bra att så sker. Anledningen till att jag tycker att det är viktigt att ta upp det här i kammaren är att alla de här frågorna måste behandlas mycket seriöst. Om man känner att så inte har skett, skall frågorna upp på riksdagens bord.

Anf. 68 PER BILL (m):

Fru talman! I det här betänkandet tas två viktiga frågor upp. Den ena gäller kommunsammanslagning och kommunindelning. Den andra gäller länstillhörighet.

Jag är övertygad om att de kommunsammanslagningar som har gjorts under de senaste 50–60 åren har varit felaktiga. De har gjort att vi i dag har för stora kommuner och strukturfel. Vi har i Moderaternas nya lokalpolitiska idéprogram skrivit ganska mycket om att vi ser väldigt positivt på att det underifrån växer upp opinioner för uppdelning av dagens stor-kommuner i mindre kommuner, där medborgarna känner en större samhörighet med de övriga invånarna i den egna delen. I sådana fall bör man kunna bilda en egen kommun.

Det andra ärendet handlar om länsindelningen. Majoriteten av den svenska länsindelningen har väldigt lång tradition, och mycket av det är i dag inte särskilt relevant. Ett exempel som jag tar upp i min motion är Heby kommun. Heby kommun tillhör Västmanlands län. Det lär bero på att det i Heby kommun fanns väldigt mycket skog som man behövde att elda med när man skulle utvinna silver ur silvermalmen i Sala silvergruva.

Att Heby i dag kulturellt, näringspolitiskt och arbetsmarknadsmässigt tillhör Uppsala tycks man inte bry sig särskilt mycket om. Jag tycker att det är väldigt bra att Hebyborna nu i samband med valet kommer att ha en folkomröstning om huruvida man vill tillhöra Uppsala län eller Västmanlands län.

Jag skrev en motion där jag hoppades att regeringen skulle skyndsamt se till att man verkställde det resultat som folkomröstningen kom fram till. Bostadsutskottet har då i sin vishet skrivit en formulering som det tog mig en ganska lång stund att förstå vad den innebar, eftersom den var skriven på riktig "politiska".

Utskottet säger: "Det finns enligt utskottets mening grundad anledning förutsätta att tillbörlig hänsyn kommer att tas till den lokala opinionen vid en sådan prövning utan något riksdagens tillkännagivande om detta. Motionen avstyrks sålunda." Det är verkligen en ganska knölig "politiska" där man väl ändå förhoppningsvis säger att man utgår från att regeringen bryr sig om folkomröstningsresultatet.

Men många av Hebys kommuninvånare har för litet knappt 30 år sedan varit med om en annan folkomröstning. Med mycket stor majoritet sade Östervålas kommuninvånare – Östervåla är i dag en del av Heby – att de ville tillhöra Uppsala kommun och att de ville tillhöra Uppsala län. Men det brydde sig politikerna då inte alls om. Mot sin vilja blev Östervåla en del av Heby kommun.

Jag skall i dag nöja mig med detta lilla tal. Men jag lovar att återkomma ifall den framtida regeringen, som vi hoppas är klokare än den nuvarande, inte kommer fram till att hebybornas vilja skall följas. Jag tror att det vore bra ifall vi kunde vända den trend som t.ex. Rigmor Ahlstedt talade om. År 1931 hade vi drygt 2 500 kommuner. I dag har vi 288.

Jag hoppas att de senaste kommunindelningarna är en vändning och att vi kommer att få alltför nya mindre kommuner. Det skulle göra Sverige betydligt bättre. Tack, fru talman.

Anf. 69 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är nödvändigt att Sverige styrs på ett sådant sätt att man har en litet mer nyanserad syn på vad demokrati och när demokrati innebär. Jag tycker faktiskt att Per Bill skall vara alldeles oerhört nöjd med den skrivning som utskottet har åstadkommit. Det är ett klart erkännande av att utskottet ser positivt på detta. Per Bill har varit i riksdagen tillräckligt länge för att kunna uttyda den formen av skrivning.

Anf. 70 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag har varit här tillräckligt länge för att kunna förstå detta sätt att skriva. Det hindrar inte att jag hoppas att vi allihop kan bli litet tydligare så att även våra väljare som t.ex. läser detta på Internet enkelt kan förstå vad det är vi tycker och skriver.

Jag tar ändå Bengt-Ola Rytters inlägg som att det är väldigt positivt, att man ser positivt på hebybornas vilja och att man kommer att följa folkomröstningens resultat. Det är mycket glädjande.

Anf. 71 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag hade inte anmält mig till den här debatten, men efter en del intressanta inlägg tyckte jag att jag var tvungen att lägga mig i.

Först vill jag rikta mig till Rigmor Ahlstedt. Jag vill gärna hålla med mycket av det Rigmor Ahlstedt sade. Det är dags att upprätta politikens roll och bestämmande när det gäller myndigheter i Sverige. Det gäller inte bara myndigheter. Det måste också gälla affärsverk och bolag.

Jag har ett praktexempel på det i den regionalpolitiska proposition som nu har kommit. Banverket vill i enlighet med Gävleborgsbornas och Jämtlänningarnas vilja bygga ut snabbtågsförbindelsen Stockholm–Östersund. Men SJ säger: Det är inte säkert att vi skall köra några tåg där. Så får det naturligtvis inte gå till. Ägardirektiven till bolag och affärsverk måste naturligtvis förtydligas, och det måste göras klart hur det skall fungera regionalt.

Jag har en sak till att säga när det gäller det Rigmor Ahlstedt sade. Jag tror att man också måste koppla organisationens funktion och utseende till länsfrågorna. Jag är inte så övertygad om att det är just den nuvarande länsindelningen som kommer att gälla och skall gälla i Sverige i fortsättningen. Det måste vi titta på samtidigt.

Vänsterpartiet delar Karin Pilsäters uppfattning att vi skall utveckla regionala parlament. Det är viktigt. Det är en utveckling som kommer framöver. Jag är helt övertygad om det. Men det var väldigt svårt i bostadsutskottet att få igenom försöksverksamheten. Det satt långt inne.

Det är inte bara Stockholms län som har ansökt om att få vara frilän i fortsättningen, utan det gäller också Västmanlands län, Västerbottens län och andra. Men inriktningen på flera av deras försök är att stärka länsstyrelsens och landshövdingarnas makt. Det vill inte Vänstern vara med om. Det är litet svårt att sitta här och välja. Vem skall man ge ett utökat utrymme utöver dem som redan är bestämda att få vara försökslän? Vad skall man ha för premisser för det?

Eftersom jag sitter i den regionala kommittén – Bengt-Ola Rytter – vet jag att det delbetänkande som kommer inte handlar om utvärderingen av försökslänerna. Det handlar om länsstyrelsernas organisation och vilka uppgifter de skall ha. Det är en väldigt viktig och central fråga i sammanhanget och i samband med hur man skall organisera och bedriva verksamheten regionalt på den politiska nivån. Det är vad delbetänkandet handlar om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

7 § Socialförsäkringens administration

*Socialförsäkringens
administration*

Föredrogs
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU8
Socialförsäkringens administration (prop. 1997/98:41)

Anf. 72 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Rubriken på det här betänkandet är måhända inte den mest upphetsande. Men likafullt innehåller betänkandet viktiga förslag rörande en effektiv administration av våra socialförsäkringar, en nog så viktig fråga. Dessutom behandlar betänkandet en rad motioner i anledning av propositionen och även en del motioner från den allmänna motionstiden.

Dagens socialförsäkringssystem är nationellt. Det har diskuterats och utretts om inte administrationen av socialförsäkringarna också borde vara

nationell. Men regeringen och utskottet har kommit fram till att nuvarande associationsform bör gälla vad beträffar försäkringskassorna även fortsättningsvis, dvs. en ganska fri ställning för kassorna med möjlighet till bibehållande av Försäkringskassaförbundet som intresse-, service- och arbetsgivarorganisation. Förslaget innebär emellertid klarare och tydligare ansvarsfördelning och en klarare rollfördelning mellan de olika delarna av administrationen. Riksförsäkringsverket ges alltså en förstärkt roll när det gäller tillsynsansvaret och som systemägare av IT-verksamheten.

Regeringen föreslår i fortsättningen utse hela styrelsen för försäkringskassan i förhållande till partiernas representation i det landsting eller den kommun där kassan är belägen. Regeringen tillsätter och entledigar också kassans direktör. Kassastyrelsens ansvar stärks, och styrelsen ges nu också ansvaret att utse ledamöter i socialförsäkringsnämnderna. Utskottet har med anledning av en motion av Ulla Hoffmann gjort ett tillägg, nämligen att kassastyrelsen också har ansvar för ett bra bemötande av allmänheten.

Fru talman! I de övergripande frågorna råder alltså ganska stor enighet i utskottet. Det finns emellertid inte mindre än 17 reservationer och fyra särskilda yttranden. Jag vill redogöra litet närmare för de moderata reservationerna, som vi står ensamma bakom eller har gemensamt med andra partiers representanter.

I reservation 1 påtalar vi tillsammans med Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna försäkringskassornas helt ohållbara situation. Den har uppstått genom att vi har lagt allt större och allt tyngre uppgifter på kassorna i och med förändringar av försäkringen och genom att kassorna fått helt nya uppgifter samtidigt som de fått vidkännas stora besparingar på administrationssidan. Jag behöver bara nämna t.ex. arbetet med underhållsstödet och bostadsbidragen, liksom de nya bedömningsreglerna för sjukförsäkring och förtidspension.

Nu har kassorna temporärt fått 200 miljoner kronor genom att anslag från rehabiliteringen har flyttats över till administrationen. Men detta är naturligtvis ingen rimlig lösning, och den är helt ohållbar i längden. Vi anser att regeringen nu måste komma med ett förslag till långsiktig lösning av problemen med kassornas administration. Inte minst vid utskottets hearing i maj 1997 blev vi av JO uppmärksammade på att alltför överklaganden gjorts av kassornas hantering av ärenden, både när det gäller den sakliga behandlingen av ärendena och när det gäller bemötandet av allmänheten. Personalen är helt enkelt nedsliten.

Jag anser att det inte är rimligt att spara på den lilla del som avser administration av försäkringen – och som vi vet är mycket kostnadseffektiv – samtidigt som vi riskerar att den verkligt dyra delen, nämligen själva försäkringssystemen, tenderar att växa sig större. Det är den verkligt dyra delen. Vid mina besök på kassorna har jag fått klart för mig att antalet förtidspensioner liksom antalet långtidssjukskrivningar nu ökar, på grund av att kassapersonalen inte har ork och möjlighet att arbeta aktivt med t.ex. rehabiliteringsärendena. De är ju oerhört viktiga. Vi kan inte fortsätta att sila mygg och svälja kameler, fru talman!

I reservation 7 reserverar vi oss tillsammans med Centern och Kristdemokraterna mot att arbetsmarknadens parter skall utse två representanter till socialförsäkringsnämnderna. Vi anser att det är försäkringskassor-

nas styrelser som skall utse samtliga ledamöter, i förhållande till de politiska styrkeförhållandena i regionen. Vi anser att korporativism i alla dess former skall undvikas. Den kompetens som behövs finns med all sannolikhet att tillgå bland de politiskt valda ledamöterna. Dem kan vi också avkräva politiskt ansvar.

I reservation 12 understryker vi moderater regeringens ansvar för IT-omställningen inför år 2000. Alla har vi i färskt minne hur Riksförsäkringsverkets generaldirektör i en debattartikel i Dagens Nyheter den 7 januari detta år skrev: "Stoppa riksdagen i ett år! Riksdagen måste stoppas i ett år. Under 1998 bör det råda moratorium på socialförsäkringsområdet. Inga nya beslut om reformer för pensionärer, sjuka, barnfamiljer och andra grupper kan tillåtas under detta år. Förändringar får inte träda i kraft förrän tidigast den 1 januari år 2000."

Denna uppgivenhet berodde på att arbetet med att anpassa datorsystemen till millenniumskiftet kommer att bli så omfattande att nya reformer omöjligen kan programmeras under tiden. Detta är alltså vad Riksförsäkringsverkets generaldirektör menade. Vi har inte tidigare, inte heller av Statskontorets redogörelse, fått klart för oss att situationen är så allvarlig som den tydligen är. Därför anser vi att regeringen snarast måste lämna en genomgripande redovisning av hur långt anpassningsarbetet av IT-frågorna har kommit inom socialförsäkringsområdet. Vi nästan står och faller ju med att de här systemen fungerar.

I reservation 13 har vi moderater följt upp en motion från Folkpartiet liberalerna. Vi anser att redovisningen i statsbudgeten av arbetsskadeförsäkringen och delpensionsförsäkringen är ett steg i fel riktning, eftersom vi anser att socialförsäkringarna på sikt bör göras fristående från statens budget. På det sättet kan kostnadsutvecklingen bäst följas och försäkringarnas oberoende garanteras. Socialförsäkringarna skall framgent helt enkelt inte vara den budgetregulator som de varit de senaste åren. En trygghetsförsäkring skall med andra ord vara trygg och bygga på tydliga principer där avgifter och förmåner motsvarar varandra. En sådan tingens ordning skulle också motverka fusk och överutnyttjande av försäkringarna.

I reservation 14 återkommer vi moderater tillsammans med Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet med vår uppfattning att finansiell samordning bör vara ett permanent inslag och inte enbart möjliggöras där parterna är tillräckligt intresserade. Försäkringskassan, socialtjänsten, sjukvården och arbetsförmedlingen skall alltså samarbeta för den sjukes bästa. Vi uppskattar naturligtvis att regeringen delvis har gått oss till mötes och frångått det tidigare förslaget om enbart försöksverksamhet. Vi har heller inget emot att man nu vill utöka möjligheten för flera kommuner att ingå i försöksverksamheten enligt SOCSAM-modellen.

Men detta är inte tillräckligt. Om man lät sjukpenningen ingå i en permanent FINSAM-modell och gav försäkringskassan möjlighet att köpa såväl yrkesrehabiliteringstjänster som medicinsk rehabilitering skulle rehabiliteringen av de sjuka förbättras väsentligt och vårdköerna minskas. I dag finns alltför vattentäta skott mellan t.ex. hälso- och sjukvård och socialförsäkring. Många hamnar mellan stolarna därför att de inte har någon arbetsgivare så att de kan bli yrkesrehabiliterade. Andra

blir inte fullt medicinskt rehabiliterade därför att vården inte klarar sina uppgifter. Vårt förslag är också ett sätt att korta vårdköer.

I reservation 16 återkommer vi med vår uppfattning att också företagshälsovården bör inrymmas i den finansiella samverkan, och vi hoppas att det snarast kommer ett förslag från regeringen om detta.

I ett särskilt yttrande återkommer vi moderater tillsammans med Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet till frågan om kvinnors rätt till likvärdig rehabilitering jämfört med männen. Vi är väl medvetna om att utskottet gjorde ett tillkännagivande i frågan så sent som i betänkandet 1997/98:SfU1. Men eftersom vi gjorde ett liknande tillkännagivande redan i betänkandet 1994/95:SfU10 och inte har sett några egentliga resultat, vill vi påminna om vårt ställningstagande. De rapporter som lämnats hittills har tyvärr inte visat att något egentligen har hänt i denna fråga.

Fru talman! Jag yrkar nu bifall till reservation 1 men avstår från övriga yrkanden, även om vi moderater självfallet står för de uppfattningar vi redovisat i övriga reservationer, antingen ensamma eller tillsammans med övriga partier.

Anf. 73 INGRID SKEPPSTEDT (c):

Fru talman! Under förra året beslutade riksdagen att försäkringskassorna skulle behålla nuvarande associationsform. I det här betänkandet tydliggörs rollerna för försäkringskassan och Riksförsäkringsverket när det gäller socialförsäkringens administration. En rad förändringar görs.

För det första har Centerpartiet i en kommittémotion framhållit vikten av att försäkringskassans kontor är lokalt förankrade. Det är kassastyrelsen som beslutar om antalet lokala kontor eller serviceställen och deras placering. Enligt Centerpartiet är det viktigt med närhet till försäkringskassan. Den skall vara lokalt förankrad, och servicenivån skall vara hög. Det innebär att medborgarna bör ha tillgång till ett lokalt kontor eller serviceställe i närområdet, vilket framgår av reservation nr 5.

För det andra har vi ett förslag när det gäller tillsättande av socialförsäkringsnämnder. Det har ju också Gullan Lindblad tagit upp här. I propositionen föreslås att två av nämndens sju ledamöter skall utses av arbetsmarknadens organisationer. Vi anser att nämnderna skall tillvarata allmänhetens intresse och att lekmannainflytandet upprätthåller det demokratiska inflytandet. Regeringens förslag om att minst fem ledamöter skall företräda allmänheten och två nomineras av arbetsmarknadens organisationer ger de senare ett förhållandevis stort inflytande över en verksamhet som de inte kan utkrävas ansvar för. Allmänhetens ledamöter har ett uttalat ansvar att företräda samhällets gemensamma resurser. Det gör det möjligt att utkräva ansvar i allmänna val. Den möjligheten är däremot begränsad när det gäller arbetsmarknadens organisationer. Vi har utvecklat detta i reservation nr 7.

Försöksverksamhet med finansiell samverkan mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst, SOCSAM, pågår på några platser i landet. De resultat som har redovisats har i flera fall varit mycket bra. Man har organiserat sig över sektorsgränserna – allt för den enskildes bästa. SOCSAM har blivit en naturlig del i vardagsarbetet till gagn för den person som berörs.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man arbetar fram en helhetslösning för varje person. Det är enklare, och det går fortare att sätta in de åtgärder som behövs. Dessutom sparar det pengar. SOCSAM bygger på det faktum att samtliga inblandade myndigheter egentligen har samma mål för sina verksamheter. Det handlar om att förebygga och åtgärda olika former av ohälsa, t.ex. genom folkhälsoarbete, vård, rehabilitering osv. Det kan även innebära att man ger den enskilde praktiskt och ekonomiskt bistånd för sin livsföring.

Genom denna finansiella samordning och genom praktiskt samarbete på lokal nivå används både de ekonomiska resurserna och olika personalgruppers kompetens på ett bättre sätt. Centerpartiet anser att denna samverkan i fortsättningen inte skall bedrivas som försöksverksamhet, som regeringen föreslår, med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst. Vi anser att det skall vara fritt att samverka om man så önskar. Försöksverksamheter kan hämma utvecklingen.

Centerpartiet anser således att regeringen bör återkomma med ett förslag till en ny lag som möjliggör permanent finansiell samverkan enligt SOCSAM-modellen, vilket också tas upp i reservation nr 15.

I ett särskilt yttrande redovisar vi att det som föreslås i propositionen om att avveckla delpensionsfonden innebär att staten förlorar de inkomster som uppstår genom en synnerligen väl fungerande fondförvaltning. Fondförvaltning innebär också att sambandet mellan inbetalade avgifter och statens kostnader tydligt kan avläsas.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation nr 15. Jag står givetvis bakom reservationerna 5 och 7. För övrigt yrkas bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 74 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Den svenska socialförsäkringen har år efter år varit föremål för statsmaktens intresse. Hur skall socialförsäkringarna med näraliggande bidragssystem hanteras? Hur skall administrationen organiseras så att försäkringen upplevs som och blir ett långsiktigt och väl fungerande system för hela svenska folket? Hur skall likformighet och rättvis tillämpning ske över hela landet? Hur skall ett bevarat och stärkt regionalt och lokalt ansvar tydliggöras?

Fru talman! Till detta kan man kanske också lägga hur överskottet i sjukförsäkringen skall hanteras. Skall respektive regering använda det för att fylla ut budgeten med eller skall det hanteras inom försäkringen så att utgifter och inkomster i princip skall gå jämt ut? Jag tycker att det senare är rimligare än att lägga miljard efter miljard i budgetens svarta hål.

Efter år av utredande och delbeslut har nu turen kommit till socialförsäkringens administration. Vi i Folkpartiet tycker att det är bra att regeringen nu lägger fram förslag till en reformering av socialförsäkringens administration. Det är bra att tydligheten markeras så att ansvaret för verksamheten ute i länen klargörs, att Riksförsäkringsverkets syfte och mål upprätthålls och att den enskilde medborgarens rätt tas till vara.

Den bredd som försäkringskassornas verksamhet har kräver en samordnande roll av regeringen när det gäller tillsättandet av styrelser. Inte minst Försäkringskassaförbundet har pekat på den grannliga uppgift som såväl kassastyrelserna som socialförsäkringsnämnderna har gentemot den enskilde medborgaren.

Han eller hon skall kunna känna att ärendet utreds och beslutas om med största krav på integritet och ansvar. Inte minst är rättssäkerhetsaspekten viktig. Av den orsaken är styrelsernas och socialförsäkringsnämndernas sammansättning av yttersta vikt. Hela svenska folket skall betjänas, och därmed krävs en politisk bredd när styrelser och nämnder utses. Regeringen har därför ett ansvar att denna bredd och förankring kan upprätthållas.

Fru talman! Folkpartiet har på ett antal punkter avvikande mening från regeringens förslag. Vi anser att socialförsäkringsnämnderna skall bestå av fem ledamöter inklusive ordförande och att ordföranden även framgent skall utses av regeringen, detta för att garantera en opartisk sammansättning och att den får den bredd som jag tidigare har talat om. Detta krävs inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. Därtill skall fyra personliga ersättare finnas. Vi avvisar regeringens korporativa synsätt att företrädare för intresseorganisationer skall dela makt och ansvar med valda politiker. Men med tanke på den karaktär som arbetet i socialförsäkringsnämnderna har och den kompetens som företrädare för arbetsmarknadens parter besitter finner vi det lämpligt att dessa kan adjungeras till nämnderna.

För att kraven på socialförsäkringsnämnderna skall kunna uppfyllas krävs att nämndernas ledamöter och ersättare besitter hög kompetens. Därför är utbildning och fortbildning mycket viktig. Inte minst JO har krävt kvalitetshöjningar av kassorna och nämndernas utredningar och beslut, som Gullan Lindblad var inne på. Av propositionen framgår också att ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna inte alltid är väl införstådda med sin roll och vet vilket ansvar som åvilar dem. Därför är det viktigt att utbildningsinsatserna omgående sätts in.

Fru talman! Till syvende och sist är en långsiktig lösning av kassornas ekonomiska situation av avgörande betydelse. Den tillfälliga lösning som tillförda medel från rehabiliteringskontot innebär måste kompletteras med långsiktiga lösningar. Vi delade inte majoritetens uppfattning att rehabiliteringsmedel får användas till administration och därför ser vi inte heller att liknande åtgärder är någon lösning på den långsiktiga krisen. Regeringen bör därför snarast komma med förslag som långsiktigt löser kassornas administrativa kris.

Regeringen föreslår att arbetsskade- och delpensionsförsäkringarna skall redovisas i statsbudgeten. Vi finner att detta är fel väg och föreslår att socialförsäkringarna, som Sjuk- och arbetsskadekommittén förordade, skall vara fristående från budgeten. Därmed kan kostnadsutvecklingen följas och försäkringarnas oberoende stärkas. Det är nödvändigt med en trygghetsförsäkring som bygger på tydliga principer, där avgifter och förmåner är direkt beroende av varandra. Därmed motverkas fusk, och förtroendet för försäkringen stärks.

Fru talman! Folkpartiet har en längre tid föreslagit att den finansiella samordning som funnits på försök skall permanentas över hela landet. Vår modell innebär att kostnaderna för sjukpenningen skall ingå i den finansiella samordningen. Därmed kan en långsiktig samverkan mellan inte minst landstingen och försäkringskassorna medverka till ökad rehabilitering och kortande av vårdköerna.

Jag har många gånger ställt frågan till den majoritet vi hade tidigare, socialdemokrater och centerpartister, varför denna modell inte accepte-

*Fel! Okänt
växelargument.*

ras. Utskottets ledamöter kommer säkert ihåg att den socialdemokratiska ordföranden från Sörmlandskassan klart deklarerade för utskottet att det inte behövs några nya försök. Detta skall permanentas över hela landet. Det är en utmärkt modell. Då frågar jag mig verkligen varför vi inte kan acceptera det uttalandet av dem som har haft ett försök på gång. Jag vill också fråga varför de som nu ställer upp på regeringens förslag, centerpartister och vänsterpartister, inte finner det lämpligt att man kortar sjukhusköerna, att man försöker hitta pengar till verksamheter som är så beroende av varandra. Jag tycker att det är huvudsaken att sjukdom och lidande lindras och förkortas så långt det är möjligt.

Fru talman! Centerpartiet har i dagens betänkande distanserat sig från Socialdemokraterna. Jag kan inte riktigt förstå varför ni har en egen linje. Ni talar om SOCSAM, det är ju en sak i och för sig, men hur ser ni på FINSAM, och vad är det för någonting som finns i reservationen som gör att ni inte kan ansluta er till oss andra, som har drivit den här frågan en längre tid? Ytterst har jag inbillat mig att ni ändå har samma målsättning som vi andra oppositionspartier, att den här frågan måste finna en lösning. Det vore bra om Centerpartiet kunde redovisa det litet klarare.

Om Vänsterpartiet är berett att göra det återstår väl att se. Ni får väl gå ut i den väntande valrörelsen och förklara för människor varför de inte snabbt skall komma tillbaka till sina jobb, varför de skall stå i långa sjukhusköer, varför lidande och elände skall vara förlängt i stället för att förkortas som vi övriga i oppositionen tycker.

Fru talman! Försäkringsläkarna har numera knutits fastare till försäkringskassornas verksamhet genom att de fått betydligt utökad tjänstgöringstid. Därmed torde goda förutsättningar finnas för ökade kontakter mellan försäkringsläkare och behandlande läkare. Under årens lopp har försäkringsläkarnas ansvar diskuterats. Hur skall de förhålla sig när de varken är tjänstemän eller behandlande läkare? Samtidigt har de ett många gånger alltför stort inflytande över nämndernas beslut. I de fall där försäkringsläkare anmälts har frågan inte kunnat prövas av vare sig Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd eller JO. Detta är en brist i det svenska rättssamhället, och regeringen bör därför reda ut hur granskning av försäkringsläkarnas ansvar skulle kunna regleras. Utbildning och fortbildning av dessa är också mycket viktigt, inte minst när det gäller kvinnors och mäns olika förutsättningar i arbetslivet.

Utskottet har ett otal gånger uttalat sin oro över kvinnors rätt till rehabilitering. Trots en stor skillnad mellan mäns och kvinnors möjligheter till rehabilitering och hur kostnaderna har fördelats har inga påtagliga förändringar kunnat skönjas. Vi har därför på nytt tagit upp denna viktiga fråga i ett särskilt yttrande, och vi förutsätter att ett konkret arbete med de frågorna snarast sätts i gång.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 14. Men jag står givetvis bakom även övriga folktopireservationer till detta betänkande.

Anf. 75 INGRID SKEPPSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är helt överens, Sigge Godin, när det handlar om rehabilitering och FINSAM-verksamheten. Den är mycket betydelsefull, och de försök som genomförts har också visat det. Där har vi inte alls någon avvikande mening.

Vi var också med och beslutade strax före jul att den här verksamheten skall permanentas och att den skall kunna pågå över hela landet. Det finns inga restriktioner för det.

Men vi har inte de pengar som Sigge Godin påstår sig ha att lägga på den här verksamheten. Därför har vi sagt att respektive område skall bidra med pengar till verksamheten så att den kan fortgå i hela landet.

Anf. 76 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Men de pengar som vi har har Centerpartiet också. Genom att man förkortar sjukskrivningstiden sparar man ju pengar. Den åsikten har aldrig någon motsatt sig. De pengarna vill vi att man skall använda till att korta sjukhusköer och rehabilitera flera människor. Det skall, som Gullan Lindblad sade, vara både arbetslivsinriktad och medicinsk rehabilitering. Vi kan använda pengarna aktivt. Jag vet inte något landsting i det här landet som inte frågar efter de här pengarna. T.o.m. i min egen släkt finns aktiva socialdemokrater som säger: Tänk om man kunde få göra på det sättet, då slapp vi stå i sjukhuskö och vänta. Det finns säkert centerpartister som står i samma köer. Jag känner er så väl, under årens lopp har jag upplevt att ni egentligen tycker så här ni också. Jag begriper inte varför ni inte vill att vi skall använda pengar som enligt mitt enkla sätt att uttrycka det är gratis, som blir över när man kortar sjukskrivningar, till att kapa köer. Det är en av de största bristerna i vårt välfärdssamhälle, att människor skall vänta på insatser på det ena sjukhuset efter det andra.

Anf. 77 INGRID SKEPPSTEDT (c) replik:

Fru talman! Sigge Godin har nu beskrivit vad det är för pengar som finns. Det är inga nya pengar som Sigge Godin har att sätta in i den här verksamheten. Det som jag tidigare har trott att Folkpartiet stod för var att man skulle tillsätta nya pengar till detta, och det är det inte med det här förslaget.

Men vi är alla överens om att det är viktigt med rehabiliteringen och att den utvecklas.

Anf. 78 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Om man har pengar behöver man inte skjuta till nya pengar. De här systemen påverkar varandra. Om människor väntar jättelänge och är hemma och är sjukskrivna kostar det mycket pengar. Skall vi inte korta de väntetiderna och använda de insparade pengarna i vården?

Det vi har sagt, och som är väldigt viktigt, är att det är försäkringskassan i respektive län som förfogar över de här pengarna. De kan alltså köpa insatserna från sjukhusen. På det sättet är detta till stor glädje för människor som är sjuka. Det skall inte bara vara fråga om dem som har ett arbete att gå tillbaka till, det skall givetvis gälla alla som står i sjukhusköerna. De här pengarna skall användas gemensamt på bästa och förnuftigaste sätt. Till det behöver man inte skjuta till nya pengar. Pengarna finns och de är aktiva i dag, om vi bara får använda dem.

Anf. 79 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Att administrera ett försäkringssystem med en omfattning i kronor på över 300 miljarder är inte det enklaste i världen. Ställs det också krav på att försäkringen skall vara generell och solidarisk blir det inte lättare. Ställs det dessutom krav på att försäkringen skall tillämpas rättvist och effektivt kan det bli riktigt svårt. När vi då från riksdagens sida dessutom kräver att allt skall göras med god kvalitet och till så låg kostnad som möjligt och ovanpå allt detta säger att försäkringskassans personal skall minimera fusk och missbruk undrar man förstås hur detta skall gå till. Svaret på det är förstås en bra administration, kompetent och kunnig personal och en lika kompetent och kunnig ledning.

I stort anser Vänsterpartiet att regeringen har åstadkommit detta med sitt förslag om hur socialförsäkringen skall administreras. Vi tycker att det är bra att formerna för hur kassorna skall styras nu regleras i lag. Vi har fått många brev och telefonsamtal, och vi har uppvaktats av olika föreningar som bildats just för att människor i kontakten med försäkringskassan känt sig trakasserade och ansett att deras integritet kränkts. De krav som riksdagen ställer på socialförsäkringen innebär att försäkringskassans personal måste sätta den försäkrade i centrum och göra individuella skälighetsbedömningar. Detta ställer förstås hårda krav på personalen. Det blir mycket viktigt hur personalen bemöter de försäkrade. I vår motion med anledning av propositionen har vi tagit upp just detta och yrkat på att det i de lagreglerade verksamhetsmålen också skall ingå att försäkringskassan skall ge de försäkrade ett bra bemötande. Utskottsmajoriteten har tillstyrkt vårt motionsyrkande, vilket vi förstås hälsar med tillfredsställelse.

Jag vill passa på att tacka Gullan Lindblad för hennes generositet att i sitt anförande nämna att det var ett initiativ från Vänsterpartiet.

Socialförsäkringen har en mycket stor betydelse för kvinnor därför att kvinnor är mer beroende än män av våra socialförsäkringar. T.ex. använder sig kvinnor mer än män av sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, tillfällig föräldrapenning och förtidspensionering. Vi hade därför velat att ett annat lagreglerat verksamhetsmål skulle vara just jämställdhetsperspektivet. Jämställdhet är ett kunskapsområde som kräver kompetens och därmed också utbildning. Vi menar därför att ett genomgående krav på hela socialförsäkringsadministrationen skall vara kunskap och kompetens om kvinnors och mäns olika situationer.

I stället för att lagreglera har regeringen valt att i regleringsbrevet till Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna föra in att verket och kassorna skall analysera alla förslag och sin verksamhet ur ett genderperspektiv. Det tycker vi är bra, och vi uppskattar särskilt att regeringen använder begreppet genderperspektiv i sina generella mål.

Det ankommer nu på socialförsäkringsutskottet att verkligen noga följa att analysen blir gjord. Jämställdhetsdirektivet som utfärdades av regeringen 1994 innehåller dock ytterligare en viktig del. Förslag skall inte bara granskas: Om de leder till att jämlikheten mellan kvinnor och män förändras, skall den som granskar också föreslå åtgärder så att förslagen inte får oönskade effekter. I dagsläget kan jag dock inte göra något annat än ta för givet att regeringen har för avsikt att se till att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna följer jämställdhetsdirektivet. Annars kan jag inte se annat än att det åligger regeringen.

Ett sätt att se till att jämställdhetsdirektivet får genomslagskraft i alla sina delar hade varit att det i Riksrevisionsverkets goda revisionssed också hade ingått att granska verksamheten enligt jämställdhetsdirektivet. Det har t.ex. visat sig att kvinnor får sämre rehabilitering än män, vilket är oacceptabelt och strider mot målen om att socialförsäkrings- och bidragssystemen skall tillämpas likformigt och rättvist. Riksdagen har också vid ett antal tillfällen påpekat detta för regeringen. Det är nu bra att även detta skrivs in i regleringsbrevet, men vi hade som sagt önskat mer kraftfulla åtgärder.

Fru talman! Jag vill också här klart markera att vi är mycket tillfreds med att regeringen vidhåller att parterna skall ha nomineringsrätt till socialförsäkringsnämnderna. Parterna har t.ex. mycket omfattande och djup kunskap om arbetsskador och deras uppkomst och besitter värdefull kunskap även på andra områden. Vi tycker att det är bra att regeringen så klart sätter ned foten och markerar att det faktum att SAF och Företagarnas riksförbund avstår från att påverka inte skall kunna hindra intresserade organisationer från att utöva sina demokratiska rättigheter.

Vad jag har förstått handlar det fortfarande om att det är försäkringskassan som styr. Det är kassastyrelserna som kommer att utse socialförsäkringsnämnderna. Vad vi diskuterar är parternas nomineringsrätt – inte något annat.

Vi tycker också att det är bra att regeringen påpekar vikten av jämn könsfördelning vid tillsättningen av nämnderna likaväl som befolkningens etniska sammansättning. Vi har vad gäller bl.a. kompetenskraven på de föredragande krävt kunskap om vad det innebär att behöva fly från sitt hemland och vad t.ex. krigsupplevelser sätter för spår i individen som kan påverka rehabilitering. Om befolkningens etniska sammansättning verkligen beaktas kan det dock leda till en förståelse för sådana situationer.

Fru talman! Så till sist vill jag ta upp försäkringsläkarna, som för någon tid sedan hette förtroendeläkare. Deras situation har inte blivit bättre för att man bytte namn, möjligen har deras roll blivit tydligare. För helt klart är att det är många – både försäkrade och läkare – som har tappat förtroendet för just försäkringsläkare. Försäkringsläkarna skall göra en samfällad s.k. objektiv bedömning av den försäkrade. Samtidigt blir det förstås en bedömning av andra läkares bedömning av den försäkrade. Försäkringsläkarna skall med andra ord bedöma andra kollegers arbete – kolleger med samma utbildning och kompetens. Det är inte underligt att förtroendet för försäkringsläkarna brister. Samtidigt skall försäkringsläkarna endast lämna förslag till beslut, men självklart blir deras förslag till beslut styrande inför besluten som sedan skall fattas av lekmän utan medicinsk kompetens eller kunskap. Vi har i en reservation med flera andra partier lyft fram försäkringsläkarnas ställning.

Fru talman! Vi är, som jag sagt tidigare, i stort nöjda med regeringens förslag, men vi har trots det några reservationer. Jag står förstas bakom våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 9 under mom. 9, reservation 11 under mom. 11 och reservation 17 under mom. 18.

Anf. 80 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Låt oss se på sammansättningen i socialförsäkringsnämnderna. Där tycker Vänsterpartiet att det är glädjande att arbetsmarknadens parter skall ingå som en del i socialförsäkringsnämnderna. Valda politiker

*Fel! Okänt
växelargument.*

har ansvar för ekonomin på socialförsäkringsområdet. De allra flesta som kommer utifrån är oerhört kompetenta. Därför har vi i Folkpartiet sagt att vi gärna vill ta till vara den kraften. Men vi tycker inte att de skall vara med och fatta de politiska besluten. Väljarna har valt oss politiker att sköta det åtagandet. Vi ställs också till svars vid valet. Parterna på arbetsmarknaden har inte den uppgiften. De kan aldrig ställas till svars annat än i sina egna organisationer.

Menar Ulla Hoffmann att det är fritt fram att ta in företrädare från handikapporganisationerna? Vårdpersonalens olika fackliga organisationer kanske också skulle ha inflytande? Jag kan stå här en god stund och räkna upp organisationer som själva skulle tycka att det finns skäl till att vi skall ta deras tjänster i anspråk och att de borde få vara med och fatta de viktiga besluten. Det tycker inte vi i Folkpartiet.

Vi tycker att politiker skall fatta beslut och ta ansvar för de besluten. De skall ställas till svars i politiska val för de beslut de har fattat och det fögderi de har förvaltat. Om de inte gör det tillräckligt bra skall väljarna välja andra mer kompetenta människor. Det rimmar inte med det beslut Vänstern tänker hjälpa till att effektuera i dag.

Jag vill också fråga Ulla Hoffmann hur det är med FINSAM.

Anf. 81 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Sigge Godin får återkomma till FINSAM. Dessutom tror jag att Sigge Godin är medveten om var vi står i frågan om FINSAM.

Nu gäller det frågan om nomineringsrätten för de fackliga organisationerna till socialförsäkringsnämnderna. Jag förstår faktiskt inte Sigge Godins upprördhet.

Jag sade i mitt anförande att parterna har god kännedom om arbets-skador och andra förhållanden på arbetsmarknaden. De kan komma till stor nytta i socialförsäkringsnämnderna. Om det fortfarande är kassastyrrelsen som skall utse socialförsäkringsnämnderna, kan ju förstås socialförsäkringsnämnderna också avsättas på samma sätt som alla andra. Parterna finns med, de politiska partierna finns med, och socialförsäkringsnämnderna står förstås till svars inför väljarna på samma sätt som alla andra.

Anf. 82 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Vi måste klara ut det här. Parterna på arbetsmarknaden har inte det här ansvaret. De är inplockade därför att de har sakkunskap på området. Vi i Folkpartiet har också den åsikten att man kan dra nytta av deras tjänster. Men då är frågan: Vad skall vi säga till handikapporganisationerna? De har också en massa kunskaper som är viktiga att ta till vara i socialförsäkringsnämnderna. Skall vi plocka in dem också?

Man måste göra klart för de människor som väljs in att de inte har något politiskt ansvar, att de kan vara med och fatta vilka konstiga beslut som helst men att de aldrig kommer att kunna ställas till ansvar för det därför att de är invalda på helt andra premisser. Jag tycker att det i ett demokratiskt samhälle är fel att ha den modellen, där man utnyttjar makten på det sättet.

Sedan var det detta med FINSAM. Ulla Hoffman säger att vi vet vad ni tycker. Ja, det är klart. Ni tycker att långa sjukhusköer är bra och att människor kan stå och vänta i lidande och elände därför att det inte finns tillräckligt mycket pengar i vårt samhälle för att se till att de får rehabilitering och operationer så tidigt som möjligt. Det är vad ni tycker. Jag trodde att ni skulle kunna tänka om.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 83 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Sigge Godin påstår att vi tycker att långa sjukhusköer är bra. Sigge Godin vet att det inte stämmer – det är ett dåligt argument. Sigge Godin sade här i talarstolen att vi skulle ta upp det här i valrörelsen. Ja, låt oss mötas i valrörelsen kring det här! Då skall jag försvara våra sjukförsäkringar och försvara den uppgörelse som har gjorts och tala om varför vi fortfarande står bakom detta samverkansprojekt, som vi ärligt anser är bättre än enbart FINSAM-projektet. Jag tar gärna den debatten med Sigge Godin i valrörelsen. Jag tror att jag kommer att vinna den debatten.

Jag förstår inte Sigge Godins upprördhet vad gäller socialförsäkringsnämnderna. Ingenstans i betänkandet hittar jag att det står att parternas representanter skall vara undantagna från det ansvar som åligger socialförsäkringsnämnderna. De kan bli nominerade. Det handlar alltså om nomineringsrätten, ingenting annat. Jag är helt övertygad om att de av parternas ledamöter som blir nominerade och sitter i socialförsäkringsnämnderna kommer att ha precis samma ansvar som alla andra, som är nominerade av de politiska partierna.

Anf. 84 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag vill understryka kassornas svåra situation, som det har talats om flera gånger här. Där har vi tillfört 140 miljoner. Det är inte tillräckligt, men det är ändå en bra bit på väg. Vi anser också att det är fel att man har tagit rehabiliteringspengar till försäkringskassornas administration. I och för sig har vi sett att man inte har gjort av med alla pengarna, men det kan i regleringsbrev eller direktiv komma krav på att man skyndsamt skall se till att alla pengar som är avsatta för rehabilitering verkligen kommer rehabiliteringen till godo.

I mycket instämmer jag i Gullan Lindblads analys av läget. Det hon sade var så bra att jag inte upprepar det.

Jag vill bara lägga till en sak som vi talade om i utskottet senast och som vi har fått KU:s papper om. Det är att författningar, lagar och regleringar inte kommer ut i sådan tid att försäkringskassorna hinner rätta sig efter dem. Ibland har de t.o.m. kommit efter det att de skulle träda i kraft. I så fall är det helt nödvändigt att ändra författningarnas tidsutdräkt, att det inte beslutas att de skall träda i kraft om två eller tre månader utan att man tar till den tiden att försäkringskassorna hinner anpassa sig.

Människor i Sverige får inte pengar i tid på grund av detta. Det är helt förkastligt, och det drabbar verkligen tredje man. Jag kan förstå att det ibland är bråttom med de besparingar som under åren har varit på förslag, men de har inte alla gånger gett de besparingar som man räknat med – det kan man aldrig helt förutse. Försäkringskassorna skall i alla fall ha en chans.

Jag vill yrka bifall till reservationerna 10 och 14. Miljöpartiet kommer vid omröstning att också stödja reservationerna 8 och 17, men jag yrkar inte bifall till dem. Jag står naturligtvis bakom de reservationer där Miljöpartiets representant står nämnd. Om det blir voteringar om dem stöder vi också dem.

Social- och arbetsmarknadspolitiken på lokal nivå försvåras av dagens socialförsäkringar och är uppbyggd på ett sätt som inte är konsekvent och genomtänkt. Den av oss föreslagna förenklingen av sammanslagningen skulle göra den lokala samordningen bättre. Det kan hända att en person utreds på två eller i värsta fall tre ställen. Det här kostar pengar, tar arbete och tid och utsätter de sökande eller dem som skall rehabiliteras för en andlig striptease, som kan vara väldigt påfrestande. De kanske för en person som de får förtroende för orkar tala om hur deras situation är, men att göra det gång på gång är mycket påfrestande. Här skulle man kunna spara pengar och även mänskligt lidande.

Jag vill gå in på det här med kompetensutveckling, som är mycket viktig. Vi behöver utbilda människor som sitter i socialförsäkringsnämnderna. Vi har i kammaren talat mycket om kunskapslyftet, och det behövs även där. Ledamöterna är tillsatta av sina politiska partier, och det troliga är att de är engagerade och duktiga. Men det hindrar inte att det behövs ytterligare utveckling och utbildning. Det behöver inte vara en fruktansvärt omfattande utbildning, utan den skall direkt beröra det område som man behandlar.

Utbildningen berör också försäkringsläkare och försäkringstandläkare. Jag och övriga i Miljöpartiet är oerhört kritiska mot att dessa över huvud taget finns, men så länge de finns skall de få en utbildning när det gäller sociala och mänskliga frågor. Där blir det inte kompetensen som läkare som är intressant – den förutsätter vi att de har. Vi tycker egentligen att de inte alls skall finnas, men under tiden måste man se till att de blir lämpliga för uppgiften.

Jag vill gå in på några reservationer. Vår reservation 4, som gäller mom. 3, är egentligen bara ett exempel, och det kunde kanske ha räckt med ett särskilt yttrande. Jag yrkar inte bifall till den. Det handlar om att ordvalet är viktigt. Det säger så mycket om hur lagstiftarna tänker när det gäller människor.

Det står t.ex. i 18 kap. 9 § andra stycket att man skall ”verka för samarbete med andra offentliga myndigheter och på annat sätt ta till vara de fördelar som kan vinnas för staten som helhet”. Där vill vi att det skall handla om människan. Man kan i och för sig behålla ”staten”, men vi har föreslagit att man skall ta bort det och skriva ”för enskilda medborgare som helhet”. Det är en markering av hur viktigt det är att vi har ett språk som lyfter in också medborgarna, inte ett uppifrånspråk.

I reservation 14, som gäller finansiell samordning, är vi medreservanter. Vi diskuterade den frågan i höstas också. Vi vill göra det här verkamt över hela landet. Det är en sak som bara har plusförtecken; det finns egentligen inga minus. Jag kan inte förstå motståndet mot att genomföra detta och att, som Sigge Godin sade, använda pengarna för en snabbare rehabilitering, snabbare operationer osv.

Det blir dessutom en mänsklig vinst. Vi vet ju hur länge man kan få vänta, vilket kostar sjukpenning och mänskligt lidande under tiden. Långtidssjukskrivningar är ju inte bara negativa för den kroppsdel som even-

tuellt skall opereras, utan de är också psykiskt besvärliga. Vi har hört läkare som har gjort utredningar säga att det största ohälsoproblemet är arbetslösheten. Psykiskt blir det samma problem när man är långtidssjuk-skriven, då ohälsoproblemet mest är fysiskt. Men den psykiska ohälsan kan stiga i samma grad som i samband med arbetslöshet.

Vi stöder reservation 14. Vi hade samma uppfattning vid den tidigare behandlingen.

Jag har redan nämnt försäkringsläkare och försäkringstandläkare, och vi vill att de så länge de finns kvar skall kunna ställas till svars inför Ansvarsnämnden och även JO. Vi menar att det är fel att människor med så stort ansvar inte kan ställas till svars för sitt handlande och för sina beslut. Det är viktigt att vi klarar av det problemet.

Det är inga nya saker. De har redan diskuterats. Vi har genom våra reservationer visat tydligt var vi står i dessa frågor.

Vi stöder också reservation 8 av Folkpartiet. Vi tycker att man skall adjungera arbetsmarknadens parter. Man kan säkert också adjungera andra, men i detta fall ställer vi upp på att de deltar med sin kunskap och med sin kompetens utan att vara röstberättigade.

Jag anser att Vänsterpartiet har fel här. Man kan inte ställa människor som inte är politiskt valda till svars på det viset. Det finns ingenting att ställa dem till svars för. Troligtvis blir följden ändå att de ställs till svars i någon form, men rent formellt finns det ingen möjlighet att göra det.

Jag tycker att adjungering, som Folkpartiet föreslår, är en bra lösning. Jag tycker också att det är bra att man har personliga suppleanter. Det är arbetande människor som inte alltid kan ta tjänstledigt, även om de rent formellt får göra det för sådana uppdrag. Det kan ändå vara svårt.

Tack så mycket, herr talman.

Anf. 85 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Herr talman! Till det betänkande som vi nu behandlar har fogats 17 reservationer, och vi kristdemokrater är med på fyra av dessa. Jag vill beröra dem något.

I den första reservationen kräver vi en långsiktig lösning för försäkringskassorna, eftersom de har en väldigt besvärlig och pressad situation. Vi för vår del prioriterade och finansierade ett tillskott till försäkringskassornas administration redan i vårt budgetalternativ för 1998 – pengar som vi inte tog från rehabiliteringen. Där satsade vi också.

I reservationen skriver vi att situationen inte är tillfredsställande. Det är naturligtvis att uttrycka det milt. Vi säger att situationen är ohållbar i längden. Jag vill understryka att jag verkligen menar det.

Så sent som i förra veckan kunde man i en av våra morgontidningar läsa en artikel med rubriken "Försäkringskassans slarv bakom fel ersättning". Uttrycket "slarv" kommer igen i artikeln. Jag vill genast säga att jag inte ställer mig bakom det synsättet, men det man visar på i artikeln är naturligtvis fakta. Det är den pressade situationen som ligger bakom; det är jag helt övertygad om. Det är de många förändringarna, tidspressen och bördan av de stora ärendemängderna som skall klaras med mindre personal och på kortare tid. Man klarar inte det.

Vad är det då som redovisas? Det är en undersökning som Riksförsäkringsverket har gjort. Man har slumpmässigt valt ut 150 000 ärenden och kommit fram till att det blir fel i nästan 10 % av ärendena. Det är inte

***Fel! Okänt
växelargument.***

mottagarna som fuskar. Man hittar väldigt få sådana ärenden. Det är räknefel som handläggarna gör. Det är beslut som fattas på dåligt underlag. Det är lagar och regler som inte har följts av handläggarna.

Jag anser att vi som politiker har ett väldigt stort ansvar när det gäller att låta människor ute på försäkringskassorna arbeta under rimliga förhållanden. Det är en arbetsmiljöfråga, och det är en kvalitetsfråga. Man måste ha tid att ta fram riktiga underlag och fatta riktiga beslut. Det är väldigt viktigt. Därför står vi bakom reservation nr 1.

Den andra reservationen handlar om tillsättandet av ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna. Vi anser tillsammans med flera partier att arbetsmarknadens parter inte skall ha en direkt rätt att nominera ledamöter.

När vi rent principiellt diskuterade dessa frågor tidigare – när vi fick regeringens proposition 1996/97:63 – hade regeringen ingen annan uppfattning i frågan än vad vi reseranter har, men utskottsmajoriteten gjorde då en beställning hos regeringen om att den skulle återkomma med ett förslag där arbetsmarknadens parter skulle få rätt att nominera.

Vi reseranter har fortfarande samma åsikt som regeringen hade då. Vi vill inte ha detta korporativistiska inslag i nämnderna.

Det gäller att man ser vilken roll olika parter har. Arbetsmarknadens parter har viktiga roller att spela, men det är just sina roller de skall spela – inte de förtroendevalda politikernas roller. De skall inte delta i myndighetsbeslut över enskilda medborgare. Det är för oss kristdemokrater det viktigaste skälet. Vi stöder alltså reservation nr 7, vilken jag också yrkar bifall till.

Sedan är det fråga om finansiell samordning. Riksdagen har tidigare tagit ställning på ett som vi reseranter tycker olyckligt sätt. Man har tagit ett steg i stället för att ta flera viktiga steg. Det beslut som riksdagen fattade i höstas betyder att det kommer att fungera på de ställen i landet där man är tillräckligt intresserad, dvs. på försäkringskassan, i kommuner, i landsting och på länsarbetsnämnder. På de ställen där man inte är tillräckligt intresserad kommer det inte att fungera.

Därför vill vi att FINSAM-projektet införs permanent över hela landet. Därför stöder vi kristdemokrater den reservationen.

Vi stöder också reservationen om försäkringsläkare och försäkringstandläkare. Kravet är helt enkelt att man skall kunna granska dessa personer. De skall stå under en kontroll som gör att man inte bara kan granska utan också pricka dem. Det är inte rimligt att det inte är på det sättet i en rättsstat. Vi får många exempel på att människor kommer i kläm. Detta vill vi rätta till.

Herr talman! Jag står bakom alla fyra reservationerna men yrkar bifall bara till reservation 7.

Anf. 86 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas regeringens proposition om socialförsäkrings administration samt en del motioner dels med anledning av regeringsförslaget, dels från den allmänna motionstiden.

Regeringen har föreslagit lagändringar som följer de riktlinjer som riksdagen tidigare beslutat om vad gäller socialförsäkringsadministrationen. Det innebär bl.a. att de allmänna försäkringskassorna behåller sin

nuvarande associationsform samt att Riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas roller inom socialförsäkringens administration tydliggörs.

Det fanns också förslag om att socialförsäkringsnämndernas beslutsbefogenhet skall koncentreras för att ge en bättre kvalitet i arbetet. Vidare skall nämnderna i framtiden bestå av endast sju ordinarie ledamöter. Dessutom har omfattande redaktionella och språkliga ändringar föreslagits i artonde kapitlet i lagen om allmän försäkring.

Regeringen lämnar också förslag om dels IT-verksamhetens organisation och styrning, dels att principen om bruttoredovisning skall tillämpas på arbetsskadeförsäkringen och delpensionsförsäkringen fr.o.m. budgetåret 1999. Det föreslås också att fler än en kommun skall kunna delta i den lokala försöksverksamheten med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Utskottet har vid sin behandling funnit att regeringens olika förslag bör bifallas med en mindre förändring. Det gäller ett förtydligande i lagtexten angående försäkringskassans styrelse. Där skall framgå att man har ansvaret för att försäkringskassan på ett bra sätt bemöter de försäkrade.

Lagändringen om lokal försöksverksamhet bör träda i kraft den 1 april 1998, medan övriga lagändringar bör träda i kraft den 1 juli 1998.

Utskottets behandling av betänkandet har gett upphov till 17 reservationer och fyra särskilda yttranden. Jag skall kort kommentera reservationerna.

I reservation 1 krävs en tillfredsställande och långsiktig lösning på försäkringskassornas administration och arbetssituation. Det är en uppfattning som delas av hela utskottet och även av regeringen, vilket bl.a. framgår av propositionen. Att kassorna har det besvärligt i dag beror ju, som mycket annat, på att man drabbats av de besparingar som varit nödvändiga de senaste åren. Förhoppningsvis skall ekonomin förbättras, så att även kassornas problem kan lösas på ett bra sätt.

Reservation 2 kräver att försäkringskassans och arbetsförmedlingens personal tas över av kommunerna. De problem som anförs är enligt min mening överdrivna. Jag anser att det finns ett bra samarbete över förvaltningsgränserna i dag.

Kravet i reservation 3 är en lagreglering om att försäkringskassans styrelse skall ha ett uttryckligt ansvar för att personalpolitiken och verksamheten bedrivs utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Detta krav finns redan uttryckt i regleringsbrevet till Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Jag utgår från att försäkringskassornas styrelser tar detta på fullt allvar och beaktar det i sitt arbete. En lagreglering blir därför ett onödigt slag i luften.

Ytterligare lagreglering krävs i reservation 4. De krav som ställs finns redan i regleringsbrevet, så jag anser att några fler pepinnar inte är nödvändiga.

Reservation 5 kräver att medborgarna måste få tillgång till ett lokalkontor eller ett serviceställe i närområdet. Detta är ett krav som redan ligger på försäkringskassornas styrelser. Enligt min mening är försäkringskassornas förankring ute bland medborgarna organiserad på ett fullgott sätt.

I reservation 6 krävs att Riksrevisionsverket skall granska om försäkringskassestyrelsens och direktörens förvaltning bedrivits utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Även detta krav är tillgodosett i regleringsbrevet.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Reservationerna 7 och 8 tar upp frågan om arbetsmarknadens parter skall få nominera ledamöter till socialförsäkringsnämnderna. I reservation 7 sägs att det inte finns någon anledning att ge denna rätt till nominering. Reservation 8 vill att dessa ledamöter skall kunna adjungeras. I övrigt redovisas ett antal problem med den nuvarande ordningen. Enligt min mening är dessa betydligt överdrivna. De ledamöter som arbetsmarknadens parter nominerar spelar och har spelat en viktig roll i socialförsäkringsnämndernas arbete. De kunskaper som dessa ledamöter tillför arbetet är ovärderliga och skall självfallet utnyttjas även i framtiden.

Reservation 9 vill att systemet med suppleanter i socialförsäkringsnämnderna skall vara kvar. Argumentet är att de små partierna riskerar att hamna utanför arbetet i nämnderna. Jag kan konstatera att frågan om suppleanterna har varit mycket omdiskuterad. Dock har utskottsmajoriteten funnit skäl att följa regeringens förslag. Regeringens främsta argument är att arbetet blir mer effektivt.

Socialförsäkringsnämndernas ledamöter bör vidareutbildas för den kompetens och kunskap som erfordras för uppdraget, är kravet i reservation 10. I reservation 11 tas också utbildningen av föredragande tjänstemän upp. Enligt nuvarande ordning är det försäkringskassans styrelse som ansvarar för utbildning av både personal och förtroendevalda. Det är enligt min mening en rimlig och bra ordning, som bör behållas.

IT-omställningen inför år 2000 tas upp i reservation 12. Det hävdas att regeringen inte tagit problemen med övergången till ett nytt sekel på tillräckligt stort allvar. I både propositionen och betänkandet redovisas de åtgärder som vidtagits samt de som planeras. Majoriteten i utskottet har därmed funnit att regeringen bevakat och bevakar frågan på ett godtagbart sätt.

I reservation 13 anförs att förslaget om att arbetsskade- och delfensionsförsäkringarna skall redovisas på statsbudgeten bör avslås. Uppfattningen är att socialförsäkringarna på sikt skall finansieras med försäkringspremier och vara fristående från statens budget. Utskottsmajoriteten är av en annan uppfattning och biträder därmed regeringens förslag.

Frågan om finansiell samordning tas upp i reservationerna 14 och 15. Reservanterna vill permanenta den försöksverksamhet som pågått. I samband med behandlingen av budgetpropositionen hösten 1997 beslutade riksdagen om att en fördjupad samverkan mellan försäkringskassan, kommun, landsting och länsarbetsnämnd skall ske. Syftet var att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser för att bättre kunna stödja personer som behöver särskilda insatser. Då uttalade utskottet att det är angeläget att möjligheten till frivillig samverkan mellan berörda parter utifrån lokala förutsättningar och behov införs generellt. Denna fördjupade samverkan skall vara ett permanent inslag i verksamheterna. Det som måste vara utgångspunkten för samverkan är att människan sätts i centrum. Det avgörande för hur samverkan skall fungera och vilken nytta den skall göra är inte i första hand att mer resurser tillförs. Det handlar framför allt om att det fastställs gemensamma mål om samverkan för de berörda myndigheterna.

Regeringen bör snarast återkomma med förslag om att företagshälsovårdens roll skall inrymmas i den finansiella samverkan, är kravet i reservation 16. Av propositionen framgår att regeringen bereder frågan och återkommer snarast möjligt.

I reservation 17 krävs att regeringen kommer med förslag till bestämmelser som ger möjlighet till granskning och prickning av försäkringsläkare och försäkringstandläkare. Denna fråga har noga behandlats och ventilerats av utskottet förra året i betänkandet SfU12. En del är även redovisat i detta betänkande. Utskottsmajoriteten har inte ändrat uppfattning sedan förra året.

Herr talman! Jag hemställer att kammaren beslutar bifalla hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande 8 och därmed avslår samtliga reservationer.

Anf. 87 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Av Sven-Åke Nygårds framställan att döma är allt så bra, så bra, och det man sade för några månader sedan har giltighet även i dag. Jag skall ta upp några frågor där vi har all anledning att vara ordentligt bekymrade.

Flera talare har tagit upp den bekymmersamma situationen för försäkringskassan, att man helt enkelt inte klarar sina uppgifter. Då räcker det inte med vackra ord. Vi moderater anslog 200 miljoner av friska pengar för att temporärt klara situationen. Regeringen har nallat av rehabiliteringspengarna. Nu frågar jag: Kommer det en långsiktig lösning i vårpropositionen, Sven-Åke Nygårds? Det är livsviktigt för att försäkringen skall fungera.

Vi hörde häromdagen att det blev rehabiliteringspengar över. Varför? Jo, därför att försäkringskassorna inte förmår klara de uppgifterna med alla de uppgifter vi tidigare har lagt på dem. Det här blir en ond cirkel. Regeringen kan alltså ta av de pengarna, och sedan blir rehabiliteringen ännu sämre för de sjuka människorna. Det här är helt otillfredsställande.

LO-tidningen skrev häromdagen att det är rena lotteriet om man får en rehabilitering eller inte. Kanske skulle Sven-Åke Nygårds i alla fall lyssna på LO. Kommer det något förslag?

Vad gäller FINSAM undrar jag om det egentligen är så att socialdemokraterna inte vill ha det samarbetet till stånd. Jag ställer den frågan. I det regleringsbrev som vi gick igenom i går har regeringen nämligen lagt till att samverkan inte får avse endast medicinsk rehabilitering. Varför då? Är det bara för att landstingen är allena saliggörande på det området?

Anf. 88 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! Gullan Lindblad frågar om det kommer något i vårpropositionen. Det får vi se när vårpropositionen läggs fram. Vi får arbeta efter den ordning vi har och ta del av de förslag som kommer när de läggs fram.

Gullan Lindblad påstår sedan att vi inte är för samarbete och samverkan. Det var det häftigaste påstående jag har hört i den här kammaren på bra länge. Det är självklart att vi verkar för att det skall samarbetas och finnas samverkan. Det står utom allt tvivel.

Anf. 89 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Upp till bevis! Varför har regeringen kommit med den extra brasklapp som icke finns i utskottets betänkande? Nej, egentligen är

det ett halvhjärtat engagemang i den här frågan. Det är därför som man inte vill ta steget fullt ut.

Jag vill också ta upp frågan om tillsättandet av arbetsmarknadens parter. Varför skall vissa ledamöter ha ett slags gräddfil in i beslutande organ, ledamöter som egentligen inte behöver stå som politiskt ansvariga? Jag är övertygad om att inte minst Socialdemokraterna har många LO-företrädare som kunde ges plats den politiska vägen, precis som sker i kommuner, landsting och riksdag. Här har vi alltså människor som bildar ett korporativt system. Vi vill icke ha det så!

Är verkligen Sven-Åke Nygårds helt lugn när det gäller IT-systemen? Varför går Riksförsäkringsverkets generaldirektör ut med en så total uppgivenhet inför år 2000 och säger att man inte klarar detta? Därför får vi inte göra någon som helst förändring här i riksdagens kammare. Är inte Sven-Åke Nygårds beredd att åtminstone önska att regeringen kommer med en ordentlig redovisning om IT-systemen? Sedan är tillbaka vet vi ju att datasystemen inom försäkringskassan icke är tillfredsställande.

Anf. 90 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! Jag har litet svårt att förstå upprördheten över att vi skall använda människor i socialförsäkringsnämnderna som verkligen kan problematiken. Det är ju en ordning som vi har haft under många år. Varför just nu denna upprördhet? Det har ju fungerat mycket bra. Mig veterligt har ingen haft anledning att klaga på dessa ledamöters deltagande i socialförsäkringsnämnderna. Här handlar det mer om grälsjuka än om att det skulle finnas en substans i det hela.

När det gäller IT-systemen och 2000-talet kan jag säga att Riksförsäkringsverket faktiskt är en av de myndigheter som verkligen har pekat på problemen. Man har också vidtagit åtgärder. Det är klart att generaldirektören gick ut med en önskan och sade att det kanske vore bra om riksdagen inte fattar beslut som påverkar det här arbetet. Vid diskussioner med generaldirektören fick vi dock ganska klart för oss att fullt så allvarligt är det inte, även om det skulle vara lättare att komma till rätta med problemen om riksdagsbeslut inte fattas som påverkar nämnda arbete.

Anf. 91 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Sven-Åke Nygårds, vad är motivet för att man inte permanentar FINSAM-verksamheten? Socialdemokrater som haft försöksverksamhet har ju klart och entydigt sagt att detta inte är något att vänta på utan att det här systemet skall permanentas i hela landet. Det bör kunna inkludera sjukförsäkringspengarna. Vad är alltså motivet?

Sven-Åke Nygårds säger att människan sätts i centrum men att det inte handlar om att skjuta till nya pengar. Vad säger då de människor i sjukhusköerna som i månader och år väntar på en operation – människor som har ett arbete att gå tillbaka till eller som är pensionärer och vill bli friska så fort som möjligt? Vad säger ni alltså till dem som skall stå där med sina bekymmer – med sin sjukdom och sina problem – och vänta därför att det inte behövs några nya pengar? Vi skall ju inte använda de pengar som finns, pengar som vi kan hitta i sjukförsäkringssystemet.

Om socialförsäkringsnämnderna säger Sven-Åke Nygårds: Det blir mer effektivt med sju ledamöter och inga suppleanter. Men om de här

ledamöterna inte kan komma, som Ragnhild Pohanka sade – de har ju också ett arbete att sköta och kan kanske inte dyka upp på varje sammanträde – blir det då mera effektivt med färre ledamöter? Det finns ju inga personliga ersättare att sätta in. Blir det verkligen effektivare? Förklara logiken i detta för mig! Jag förstår nämligen inte den logiken.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 92 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! Sigge Godin tar upp FINSAM. I dag finns det ingenting som hindrar en samverkan utifrån det systemet, utan det är bara att sätta i gång. Det finns t.o.m. pengar.

Sigge Godin ställer samma fråga som den som Ulla Hoffmann fick om sjukhusköerna. Vi har faktiskt anvisat ett antal miljarder som skall gå till vård och omsorg och som givetvis kommer att påverka även sjukhusköerna. Frågan är väl i stället var Folkpartiet står i det avseendet.

När det gäller antalet ledamöter i socialförsäkringsnämnderna kan jag peka på att regeringen har redovisat att man anser att arbetet i nämnderna blir effektivare, detta utifrån studier av hur nämnderna i dag fungerar. Jag tror att de problem som Sigge Godin målar upp är överdrivna. Jag tror nämligen att de här nämnderna kommer att fungera mycket bra även i framtiden, utan suppleanter.

Anf. 93 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag börjar med frågan om nämnderna. Sven-Åke Nygårds sade till Gullan Lindblad att ingen har klagat på de ledamöter som tidigare suttit med. Jag vill återge vad som här har sagts: Av propositionen framgår också att ledamöterna i socialförsäkringsnämnderna inte alltid är väl införstådda med sin roll och vet vilket ansvar som åvilar dem.

Den kritiken har framförts av Sven-Åke Nygårds egen regering. Skall vi inte ta det ad notam och försöka åstadkomma något som är bättre i stället för att göra en halvmesyra?

Var Folkpartiet står i sjukförsäkrings- och sjukvårdsfrågor framgår av ett antal rejäla motioner. Det är bara att läsa innantill. Vi vill på olika sätt tillföra pengar, men vi tycker inte att det räcker. Därför vill vi aktivera sjukförsäkringsmedlen, som vi säger. Det är nämligen bra att skjuta till nya pengar.

Inför valrörelsen är det ett bra löfte och besked till hela svenska folket att sjukvården har de pengar som den behöver. Några nya pengar behöver alltså inte skjutas till. Om regeringen och övriga socialdemokrater står bakom det är det ett utmärkt besked till svenska folket. Vi andra konstaterar att människor står i kö och väntar. De får inte den vård och den omsorg som de så väl behöver. Socialdemokraterna däremot tycker inte att det råder brist på pengar, framför allt inte i sjukvården. Är det sant?

Anf. 94 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! På Sigge Godin låter det som att de miljarder som skall satsas på vård och omsorg fram till år 2000 inte betyder någonting. I stället skall det till andra, folkpartistiska, pengar som skall göra susen. Jag vill nog påstå att de satsningar som framöver kommer att göras också påverkar vården, omsorgerna och, framför allt, köerna.

Anf. 95 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Herr talman! Jag tog i mitt huvudanförande upp den undersökning som Riksförsäkringsverket har gjort när det gäller handläggningen av ärenden hos försäkringskassorna. Självfallet är det ett allvarligt fel när man konstaterar att det har blivit fel i handläggningen i nästan 10 % av ärendena. Vad är det socialdemokratiska receptet? Vad vill ni socialdemokrater göra för att lösa problemet och komma till rätta med arbetssituationen på försäkringskassorna? Ytterst är det ju människorna som drabbas av detta, för att inte tala om hur de har det som arbetar på försäkringskassorna, hur pressade de är och hur dåligt de många gånger mår.

Anf. 96 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är vi överens om att vi givetvis skall göra någonting åt arbetssituationen ute på försäkringskassorna. Det är uppmärksammat. Problemet är att försäkringskassorna har drabbats, precis som nästan all annan verksamhet, av de besparingar som vi har tvingats att göra. Min blygsamhet förbjuder mig att resonera om vad det beror på. Jag bara konstaterar att vi under de senaste åren tvingats genomföra besparingar som även har drabbat försäkringskassorna.

Apropå detta med fel vid handläggningen vill jag bara erinra – det är inget försvar – om att försäkringskassorna handlägger en oerhörd mängd av ärenden och att det är en oerhörd massa pengar som går genom försäkringskassorna. Ett och annat fel är kanske inte så förvånande, även om det kanske är fler fel nu när man har en ansträngd arbetsorganisation.

Anf. 97 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Herr talman! Sven-Åke Nygårds säger att vi är överens om att vi skall göra någonting. Men vi får inte veta ett dugg om när eller vad, inget besked. Sven-Åke Nygårds har inte heller kunnat förutskicka att det kommer något besked under våren. Den socialdemokratiska hållningen är att någonting behöver göras, t.o.m. att någonting skall göras. Men vi får inga besked om när, vad eller hur. Det betraktar jag som ett ickebesked.

Jag måste säga att jag är oerhört förvånad över kommentarerna kring handläggningsfelen. Visst är det oerhörda mängder av ärenden som försäkringskassorna hanterar. Det är självklart att det inte kan göras utan att det blir något fel. Jag tillhör ett parti som i principprogrammet har inskrivit den mänskliga ofullkomlighetsprincipen. Vi människor blir aldrig ofelbara. Det är inte detta det handlar om. Det är den stora mängden. Vi talar inte i fasta tal om att det är så eller så många ärenden där det blir fel utan om procentsatser, alltså andelen ärenden som blir fel. Nästan 10 % kan vi väl aldrig acceptera!

Anf. 98 INGRID SKEPPSTEDT (c):

Herr talman! I propositionen föreslås att SOSAM-samverkan skall ske som försök, men med möjlighet för fler kommuner att vara med i försöken. Jag har svårt att förstå varför inte socialdemokraterna kan ge dem rätt att samarbeta, varför de inte ger ett generellt tillstånd till permanent samverkan. Varför denna rädsla för utökad samverkan?

Anf. 99 SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s):

Herr talman! Jag får bara upprepa vad jag sade tidigare, att det finns alla möjligheter till samverkan enligt de beslut som redan är fattade. Det är bara att sätta i gång. Jag förstår inte problematiken.

Anf. 100 INGRID SKEPPSTEDT (c):

Herr talman! Nu talar vi inte om samma verksamhet. Det förra gällde FINSAM. Där har vi ett generellt tillstånd att samverka, men inte när det gäller SOSAM-verksamheten. Det är där vi från Centerpartiet vill ha ett generellt tillstånd. Vi måste kunna lita på att de som jobbar ute på dessa verksamheter gör ett bra arbete, för den enskildes bästa och för att spara på de gemensamma resurserna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 8 §.)

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

8 § Vissa alkoholfrågor

Vissa alkoholfrågor

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU14

Vissa alkoholfrågor

Anf. 101 ANNIKA JONSELL (m):

Herr talman! Om vi slår upp s. 9 i betänkandet kan vi läsa att utskottsmajoriteten tycker att svensk alkoholpolitik bygger på en väl avvägd kombination av höga skatter, restriktioner, alkoholförebyggande insatser och behandlingsinsatser men att Sveriges anslutning till EU ändrat förutsättningarna för att driva denna traditionella alkoholpolitik. Därmed börjar vi nästan tro att om det inte varit för EU hade det inte funnits några problem kring alkohol och alkoholpolitik i Sverige.

Så är det dock inte. Det vi kallar traditionell svensk alkoholpolitik har tvärtom länge levt under förutsättningar som gör den ineffektiv och otidsenlig. EU-medlemskapet och internationaliseringen av samhället är bara något som tydliggör detta.

I själva verket har politiker och alkoholbyråkrater på olika nivåer länge levt i en illusion som de flesta svenskar faktiskt lätt genomskådar. Den illusionen går ut på att tro att varje gång man höjer skatten och varje gång man reglerar litet mer dricker svenskarna mindre. Och det kan väl stämma om man bara är intresserad av de officiella siffrorna.

Men om en nedgång i de officiella siffrorna, som anger hur mycket alkohol som säljs via Systembolaget och hederliga krogar, bara ersätts av minst samma ökning av farlig hembränd, smugglad och teknisk sprit har vi faktiskt inte uppnått någonting. De enda som tjänar på denna piruett är kriminella krafter som därmed kan skära guld med täljkniv genom att få sälja svartsprit till snart sagt var och varannan i vanliga fall hederlig svensk. Förutom att avsedd effekt inte uppnås sänker man den allmänna moralen genom den här politiken.

Den av etablissemangen så omhuldade totalkonsumtionstanken är felaktig, eftersom den på något sätt bygger på att allt bruk av alkohol är fult

***Fel! Okänt
växelargument.***

och skadligt och att det därmed inte spelar någon roll vem eller vilka som minskar sitt drickande – bara vi får ned landets totalkonsumtion.

För mig är det en väldigt stor skillnad på om det är familjen Svensson som drar in den där enda flaskan rött till söndagsmiddagen eller om det är kvinnan med ordentliga alkoholproblem som gör det. Om medlet för att få ned konsumtionen är högre priser och regleringar förstår man ganska lätt vem det är som först drar ned på konsumtionen. Inte är det kvinnan som har utvecklat ett så starkt beroende att spriten är viktigare att lägga tid, pengar och kraft på än allt annat. Nej, i stället är det givetvis den normalbrukande familjen som ser att pengarna i stället måste gå till något nödvändigt i hushållet.

Det är helt klart att det är överkonsumtionen av alkohol som för med sig stora sociala och medicinska problem. Kostnaderna för hela samhället är mycket höga och lidandet för alkoholister och deras anhöriga stort. Barn till missbrukare är särskilt utsatta. Vi vet att missbruket har en mycket stark koppling till våld, andra former av brott och olyckor. Det är mot den bakgrunden viktigt att minska alkoholkonsumtionen, men just den del av konsumtionen som kan betraktas som missbruk. Enligt min och moderaternas mening har fixeringen vid totalbruket länge lett till felaktiga prioriteringar och åtgärder.

I utskottsmajoriteten finns tyvärr ingen som helst vilja att lyssna till forskning och erfarenheter som på något sätt ifrågasätter den gängse svenska alkoholpolitiken. Annars finns det en hel del att hämta för den som vågar ifrågasätta sina ingångna åsikter, som t.ex. i en ny bok under redaktörskap av f.d. chefen för alkoholprevention på WHO. Där ifrågasätter 28 författare totalkonsumtionsmodellen på bred front. Det konstateras att det nu är tid att gå från ambitionen att sänka den totala konsumtionen till att i stället se på individuella sätt att hantera alkohol. Även denna gång vill jag påminna om vad som hänt i den kanadensiska delstaten Québec, där en kraftig liberalisering av alkohollagarna kombinerats med ett omfattande upplysningsarbete och lett till minskad konsumtion. Varför vågar så få politiker i Sverige erkänna dessa och liknande erfarenheter?

På något sätt måste även Sverige och de som bor här kunna få ett mer avspänt förhållande till alkoholen. I dag är det hysteriskt åt alla håll – alltifrån de politiker som hela tiden vill stoppa och reglera mera till de tonåringar och även vuxna som blir som tokiga så fort det närmar sig fredagskväll eller utlandsresa och därmed mycket alkohol.

Det här måste ändras! Vi måste ha en alkoholpolitik som bygger på att det är skillnad mellan normalt bruk och missbruk och som informerar människor om faror med missbruk på ett sätt som visar respekt och tillit till individens möjlighet att ta till sig vetenskapliga fakta i stället för att uppfattas som förmyndaraktigt.

Det verkade faktiskt som om ett uns av insikt om allt detta hade infunnit sig när socialministern meddelade att ett förslag om lördagsöppet på Systemet skulle komma i mars. Detta hade varit ett mycket litet steg i liberaliserande riktning, men ändå ett tecken på att man är beredd att betrakta svenskarna som något mer vuxna. Nu har vi dock fått beskedet att inte ens detta steg tas, åtminstone inte på ett tag. Varför?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 under mom. 1, eftersom de tankar som där anges är grunden för alla våra ståndpunkter

kring alkoholen. Det är också framför allt dem som jag har uppehållit mig vid under de här minuterna. Men givetvis står vi som vanligt bakom alla våra sedan tidigare väl kända ståndpunkter som redovisas i reservationer kring t.ex. monopol, åldersgränserna och utskänkningen.

För som socialminister Wallström har deklarerat: Vi kan inte ha en alkoholpolitik som folk hänflinar åt!

Anf. 102 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Så gott som all forskning, både inhemsk och utländsk, bekräftar att det finns ett klart samband mellan den totala alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna. Det är också därför som WHO har satt upp målet om en minskning av totalkonsumtionen med 25 % fram till år 2000.

Så länge det underlaget är det som vi politiker har att utgå ifrån är det ganska naturligt att vi också använder detta som grund för den alkoholpolitik som vi bedriver. Vi politiker kan naturligtvis ha egna filosofier och bedriva våra egna forskningar, men ytterst är vi ändå hänvisade till den kompetens som finns etablerad på det här området och den internationella kompetens som framför allt WHO besitter. Så länge det inte finns någon väg eller metodik för att med säkerhet komma åt det som Annika Jonsell här kallar för överkonsumtion, så länge måste vi arbeta efter totalkonsumtionsprincipen som det grundläggande för vår alkoholpolitik.

Skall man då kunna minska totalkonsumtionen gäller det naturligtvis att rikta sig till dem som ännu inte har börjat att bruka alkohol. Jag tänker då på ungdomarna. De insatser som vi bör inrikta vår alkoholpolitik på bör vara att försöka att hitta metoder för att få ungdomen att göra sin alkoholdebut senare eller att i bästa fall helt och hållet avstå.

Det är riktigt som har sagts i andra sammanhang att vissa av de alkoholpolitiska instrument som vi har använt oss av har blivit trubbigare genom de internationella villkor som vi i dag arbetar under. Skatteinstrumentet är ett sådant instrument. Desto viktigare är det då att vi använder de instrument som vi fortfarande förfogar över, att vi inte avhänder oss dem utan i stället försöker att göra dem vassare.

Lagstiftning handlar inte bara om att reglera villkoren för människor. Det handlar också om att påverka de attityder som finns till olika saker i samhället. Vi lagstiftar på en mängd olika områden för att markera att samhället inte accepterar vissa företeelser. Att genom lagstiftning markera i alkoholfrågor är ju en sak som långsiktigt påverkar attityderna hos människor. En liberal alkoholpolitik innebär naturligtvis en liberalare syn på alkoholfrågorna samtidigt som en restriktiv alkoholpolitik leder till att attityderna blir mer restriktiva till alkoholkonsumtion.

Därmed inte sagt att man skall göra det svårt eller omöjligt för de människor som vill använda alkohol. Det är ju inte det som det går ut på. Vuxna människor som anser sig ha anledning att dricka alkohol har naturligtvis all rätt i världen att göra det. Men från samhällets sida handlar det om att försöka att minska totalkonsumtionen, och då med inriktning på ungdomar.

Ett instrument som vi har är det detaljhandelsmonopol som Systembolaget har. Vi bör slå vakt om detta, i alla fall så länge som vi inte är helt säkra på att det inte innebär nackdelar från alkoholpolitisk synpunkt. Man kan inte säga att det inte finns några sådana nackdelar.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det gäller tillgängligheten för ungdomar är det viktigt att vi på olika sätt försöker att vässa de instrument som vi har. En tillgänglighetsfråga är bl.a. detta med alkoholäskan som tas upp i detta betänkande. Alkoholäsk är ju ett exempel på en typ av alkohol som egentligen inte har något annat syfte än att locka fler unga människor att börja dricka alkohol.

Jag tycker att regeringen har agerat starkt i den här frågan. Socialministern har klart sagt hur hon ser på alkoholäskan. Av betänkandet framgår det också tillräckligt tydligt vad som skall gälla här.

En annan fråga gäller folkölet. Vi från Centern anser att reglerna bör vara restriktivare för försäljning av folköl. Man bör ha tillstånd för att få sälja folköl. Det skall inte vara bara som nu att rätten att sälja livsmedel räcker som tillstånd att sälja folköl.

Den tredje saken som det är viktigt att göra någonting åt är hembränning och illegal alkoholhantering. Det görs också en hel del på det området, vill jag påstå. Så mycket som man med nuvarande ramar kan göra gör man ju också. Naturligtvis skulle reglerna kunna skärpas ytterligare, men i dagens läge har vi nog kommit så långt som vi kan med de medel som vi förfogar över.

Mot bakgrund av vad jag här har sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 11. I övrigt står jag bakom hemställan i betänkandet.

Anf. 103 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Roland Larsson sade att vi politiker måste hålla oss till det som erkända internationella organ säger och till erkänd forskning. Det är just därför som jag vänder mig emot att vi i Sverige så ofta avfärdar en viss del av den erkända forskningen, dvs. den som på något sätt motsäger den svenska alkoholpolitiken medan vi anammar bara den andra delen. Det är ett ovetenskapligt förhållningssätt.

Roland Larsson säger vidare att vi skall hålla oss till det som WHO anser att vi skall göra och till det som enligt WHO är riktiga åtgärder.

WHO:s tanke om att länder skulle kunna kämpa för att sänka sin totalkonsumtion med 25 % var avsedd för länder som hade en alkoholkonsumtion på över tio liter per invånare, dvs. inte alls ett sådant land som Sverige. Man tyckte tvärtom att det inte fanns anledning för länder med en konsumtion på under tio liter per invånare att anamma en sådan princip. I Sverige var inte den totala konsumtionen problemet utan tvärtom det sätt som svenskar har att dricka, allt enligt Jens Hannibal som ledde arbetet med att utarbeta riktlinjerna.

Anf. 104 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att man är öppen för ny forskning. Självklart skall man vara det. Någonting som i allra högsta grad gäller för det utskott som vi representerar är att man skall kunna ta till sig nya forskningsresultat. Men man kan för den skull inte anamma ny forskning direkt och förkasta den som redan finns så där rätt upp och ned bara för att Moderata samlingspartiet har bestämt sig för det. Litet mer måste man försöka ha att stå på. Det är heller inte helt tillräckligt, Annika Jonsell, därför att även om man anammar den forskning som tyder på att totalkonsumtionen inte har den betydelse som vi har trott, uppstår ju

frågan hur man i så fall angriper problemet. Det har ni faktiskt ingen lösning på. Det är fråga om att veta både om och hur.

Prot. 1997/98:78
11 mars

Anf. 105 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Jo, Roland Larsson, det har vi visst en lösning på. Det är det som jag försöker beskriva i varje debatt. Man kan t.ex. följa det mycket framgångsrika exemplet i Québec, där man har kombinerat stora liberaliseringar av politiken med ett bra upplysningsarbete och därmed nått önskat resultat.

Fortfarande tycker jag att om man, som Roland Larsson gör, anger WHO:s riktlinjer som något slags bibel som man verkligen skall följa, får man ju ta hänsyn till vad det var som WHO från början sade. WHO angav faktiskt att det var för länder som hade en väldigt hög konsumtion per invånare som detta vore den rätta åtgärden. Det finns ingen grund för att utifrån deras arbete säga att Sverige skulle göra någonting liknande, att det vore det rätta sättet att komma till rätta med vår sorts alkoholproblem.

Anf. 106 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att man skall vara försiktig innan man överför enskilda försök eller liknande som har gjorts på andra håll i världen. Detta med alkoholkonsumtion är ju en fråga som i väldigt hög grad ansluter till kultur, synsätt osv. För att vi skall kunna låta oss övertygas om att tillämpa en annan alkoholpolitik bör vi nog ha grunden lagd i vårt eget land till att börja med. Den grunden har vi inte, särskilt inte då det fortfarande är så många som hävdar att totalkonsumtionen har betydelse.

Oaktat om det nu skulle vara så som Annika Jonsell säger, att det inte finns skäl att anta att totalkonsumtionen har så stor betydelse som vi har trott förut, syftar ändå de åtgärder som vi vidtar i väldigt hög grad till att komma åt det som är problematiken. Att rikta sina insatser mot ungdomen är ju en metod som man måste använda sig av även enligt den modell som Annika Jonsell och kompani skulle vilja arbeta efter. En del av åtgärderna är inte fel bara för att de råkar utgå från totalkonsumtionsprincipen. Utgångspunkten kan man möjligen ha olika åsikter om. Men åtgärden i sig måste ju vara densamma, oavsett vilken modell man utgår ifrån.

Anf. 107 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Trots de senaste inläggen här, eller kanske just beroende på dem, vill jag börja med att deklarera att Folkpartiets uppfattning är att vi skall ha en restriktiv alkoholpolitik. Det innebär ett bibehållet detaljhandelsmonopol för alkohol och en hög skatt på alkoholhaltiga drycker – detta just för att minska den totala alkoholkonsumtionen. Utskottets majoritet delar denna uppfattning, och jag kan konstatera att det i betänkan- det råder en ganska stor enighet om inriktningen på alkoholpolitiken. I vissa avseenden har Folkpartiet förslag som går litet längre än utskotts- majoritetens. Det är dessa som jag nu tänker ta upp.

Vi anser att det behövs mer forskning och statistik i det alkoholpre- ventiva arbetet. Det behövs mer kunskap om vilka som är riskindivider och om bästa sättet att arbeta preventivt. Det behövs forskning kring användning av och risker med nya alkoholdrycker. Det krävs också mer

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

forskning om alkohol och våld. Vi vet att ca 70 % av våldsverkarna är påverkade av alkohol. Vad vi inte vet är varför en del personer blir våldsbenägna under alkoholpåverkan, medan alkohol för de flesta människor verkar dämpande.

Utskottsmajoriteten delar visserligen inställningen i vår motion om mer forskning och hänvisar till Alkoholforskningsutredningens förslag om att tillskapa ett nationellt centrum för alkoholforskning, vilket nu förbereds. Universitetsstyrelsen vid Stockholms universitet har beslutat att inrätta ett centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning.

Vi tycker också att detta är bra men skulle vilja att en särskild tjänst inrättades för forskning kring kvinnor och alkohol. Angelägna områden är bl.a. forskning inriktad på förebyggande insatser och utvärdering av vård och behandling för kvinnor. Vi föreslår också att en gästprofessur inrättas vid Folkhälsoinstitutets alkoholforskningscentrum för en tid om förslagsvis 3–6 år.

Herr talman! Utskottet har nyligen behandlat ett stort antal motioner om olika alkoholförebyggande insatser, bl.a. om en nationell ledningsgrupp för alkohol- och drogförebyggande arbete och om att samarbete bl.a. skall ske med olika branschorganisationer.

Det finns i dag en drogpolicy utvecklad på många större företag. Situationen på småföretagen är däremot sämre. Det innebär negativa konsekvenser både för den enskilde och för företaget i form av arbetsbortfall, olycksfallsrisker m.m. Vi tycker därför att det är viktigt att Folkhälsoinstitutet, Alnarådet m.fl. arbetar för att nå även dessa små företag med information och kunskap om alkohol och droger i arbetslivet.

Den stora faran med alkohol är att barn och ungdomar på ett mycket försåtligt sätt kan lockas till ett beroende av alkohol, eftersom de inte ens känner till att det är alkohol de dricker. Systembolagets beslut att inte sälja alkohol med hänvisning till dess skaderisker särskilt för barn och ungdomar godtogs inte av Alkoholsortimentsnämnden. Man ansåg att beslutet utgjorde ett handelshinder enligt Romfördragets artikel 30. Vi tycker ändå att EG-domstolen borde pröva om Systembolaget har rätt att ta bort drycken från sitt sortiment. Det borde vara möjligt att få en tolkning här. Flera avgöranden under senare år visar att EG-domstolen har blivit alltmer benägen att acceptera nationella regler som inte begränsar tillgängligheten till marknaden för utländska produkter i större utsträckning än för nationella produkter. Därför anser Folkpartiet att Systembolaget bör ges möjlighet att överklaga Alkoholsortimentsnämndens beslut.

Herr talman! Hembränningen är ett stort hot mot folkhälsan. Särskilt alarmerande är den ökande konsumtionen av hembränd sprit bland ungdomar. Dessutom har det under senare tid kommit rapporter om framför allt ungdomar som druckit förorenad etylalkohol eller metanol och därvid blivit mycket sjuka. Även dödsfall har inträffat. En del av denna alkohol är avsedd för helt andra ändamål och finns lättillgänglig på bensinstationer. Annan alkohol har gjorts tillgänglig på illegal väg, som hembränd alkohol och smuggelsprit. Okunskap om riskerna hos dem som dricker dessa alkoholsorter kan ligga bakom det som har inträffat. Folkpartiet anser att en upplysningskampanj om riskerna snarast måste genomföras för att förhindra att fler människor drabbas.

Herr talman! Folkpartiet instämmer alltså i en stor del av det som finns i utskottets betänkande, men vi hade några invändningar som jag

har redogjort för. Jag yrkar nu bifall endast till reservation nr 9 under mom. 5 men står naturligtvis bakom samtliga av Folkpartiets reservationer.

Anf. 108 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! Först har jag några kommentarer till Annika Jonsells inlägg. Det höga priset på alkohol tror jag är viktigt för att göra alkoholen svåråtkomligare för ungdomen. Och jag tror aldrig att man med prissättning, genom att sänka priset, kan konkurrera med den illegala verksamheten: hembränt eller smuggelsprit. De som säljer sådan sprit kommer alltid att kunna sätta ett pris som är lägre.

När det gäller lördagsöppet tycker jag att det är bra att vi inte kommer att pröva detta. Jag tror att de flesta skulle tycka att det vore bra och trevligt. Men av solidaritet med dem som har spritproblem kan det vara bra att ha stängt även på lördagarna.

Herr talman! Alla är vi överens om att alkoholen är ett mycket stort samhällsproblem. Det är många som tycker att det är bra att Sverige ställt sig bakom WHO:s mål om att minska alkoholkonsumtionen med minst 25 % under tiden 1980–2000. Problemet är att det inte finns något som tyder på att vi skulle kunna ha en möjlighet att komma i närheten av det målet.

Många av de beslut som fattats under de senaste åren motverkar drömmen om ett kraftigt minskat alkoholberoende eller en kraftigt minskad alkoholkonsumtion. ANT-undervisningen i skolorna skulle kunna vara betydligt bättre än den är i dag. Tillstånd för försäljning av folköl har under senare år slopats. Vi har fått generösare regler för hur länge restauranger kan servera alkohol. Kommunerna är många gånger mycket generösa vid tillståndsgivning när det gäller alkoholförsäljning på matställen och i öltält vid sommarfester.

I och med EU-medlemskapet och neddragningarna inom tullens verksamhet har flödet av legal och illegal alkohol från EU-länderna ökat. Den illegala alkoholen från näraliggande länder har också ökat markant. Till detta skall läggas att det är lätt för ungdomar att komma över hembränt. Det har olika enkäter bland ungdomar visat. Langningen uppfattas inte som något allvarligt brott.

Herr talman! I det här betänkandet står jag bakom ett flertal reservationer. En del kommer från egna motioner. I några fall har jag skrivit ihop mig med andra partier som haft närstående yrkanden. Det finns också reservationer med yrkanden från en flerpartimotion som undertecknats av ledamöter från samtliga partier utom Moderaterna.

I en reservation har jag hängt på en kd-reservation med krav på en utvärdering av vilka åtgärder som vidtagits och av hur långt Sverige har kommit för att nå målet med 25 % minskning av alkoholkonsumtionen.

Reservation 5 tar upp behovet av bättre information för att få exempelvis ungdomar och gravida kvinnor att avstå från alkohol och att det behöver skapas alkoholfria miljöer. Vi pekar också på behovet av gedigna kunskaper om alkohol och droger för lärare och andra som i sitt arbete kommer i kontakt med ungdomar.

Jag delar den oro som finns när det gäller att folkölet kan vara inkörsport till ett mer utvecklat alkoholbruk bland ungdomen. Det finns mycket som talar för det. Tillgången till folköl är i dag nästan obegränsad. Det

**Fel! Okänt
växelargument.**

minsta vi kan göra är att åtminstone försöka begränsa tillgängligheten. Därför bör tillståndsplikten för försäljning återinföras. Risker att få tillståndet indraget kommer med all säkerhet att medföra att många försäljningsställen skärper sin kontroll när det gäller åldersgränsen.

En annan viktig fråga är den illegala alkoholhanteringen. Här måste det verkligen till kraftåtgärder. Det behövs kraftåtgärder mot hembränningen, smugglingen och langningen. Det duger inte att bara prata om åtgärder. Det bör ske någonting omedelbart. Vi måste t.ex. få en sådan tillsyn i hamnarna att fartyg som ligger inne inte fungerar som extra spritbutiker utan åldersgräns.

Vi måste vidare få en attitydförändring när det gäller langningen. Efter vad jag förstår är det inte alltid som polis och åklagare ser så allvarligt på de brotten. Det borde också bli en straffskärpning – speciellt när det gäller överlåtelse av alkohol till underåriga.

Herr talman! I det här betänkandet står jag bakom reservationer om inriktningen av alkoholpolitiken, alkoholförebyggande åtgärder, marknadsföring, försäljning av folköl, servering av alkoholdrycker, illegal alkoholhantering och åldersgräns. Jag yrkar bifall till reservation 11 om försäljning av folköl.

Anf. 109 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Eftersom Thomas Julin direkt kommenterade vad jag sade vill jag gärna försvara våra tankar. En kommentar gällde det här med att de höga priserna är nödvändiga för att göra spriten svåråtkomlig för ungdomar och att den legala spriten ändå inte kan konkurrera med den illegala.

Det är säkert så att den legala spriten aldrig kan få lika lågt pris som den illegala. Men genom att skillnaden är så enormt stor finns det enorma vinster att göra för dem som faktiskt *vill* handla med illegal sprit. Därför blir också marknaden för, och tillgången till, sådan sprit så enorm.

Dessutom gör den här stora skillnaden i fråga om vad det kostar att moralen faktiskt sjunker hos människor. De som tidigare avstått från att handla illegalt, eftersom skillnaden inte varit så stor, gör faktiskt detta nu. Det kostar så väldigt mycket att handla annars.

Sedan gäller det lördagsöppet. Thomas Julin tyckte att det var bra att vi behåller lördagsstängt av solidaritetsskäl. Vi kan titta på vår granne Finland. Där öppnade man faktiskt för ett tag sedan på lördagar igen efter att ha haft lördagsstängt en tid. Man har inte märkt någon större skillnad i konsumtion. Nu överväger man t.o.m. att öppna på söndagar och på kvällar i grannlandet Finland.

Slutligen vill jag bara säga igen, eftersom Thomas Julin hänvisar till WHO:s mål om att sänka totalkonsumtionen med 25 %, att vi måste sluta att felaktigt hänvisa till dessa WHO-riktlinjer. Avsikten var som sagt aldrig att länder som Sverige, med så pass låg total konsumtion, skulle följa det här målet.

Anf. 110 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! När det gäller priserna och den illegala hanteringen tycker jag aldrig att man kan använda ett sänkt pris för att försöka komma

åt illegal verksamhet. Den skall man försöka komma åt genom exempelvis polis och tull. Det tycker jag är viktigt.

Dessutom är det min åsikt, även om man har andra idéer i Finland, att vi i Sverige skall fortsätta att ha stängt på lördagar.

Anf. 111 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Jag håller givetvis med om att polis och rättsmyndigheter måste bekämpa illegal verksamhet. Men man kan aldrig bortse från att det kan vara stor skillnad mellan människors rättsmedvetande och de lagar, regler och skatter som vi har på alkoholområdet i Sverige. Om det skiljer sig mycket mellan dessa två saker sjunker faktiskt människors motvilja mot att handla illegal sprit. Det motverkar faktiskt de syften som de höga skatterna och reglerna har.

Anf. 112 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag tror ändå att människors rättsmedvetande är högt. Därför är det min förhoppning att man skall möta den här illegala verksamheten med rättsliga åtgärder. Det tror jag ändå är den rätta principen.

Anf. 113 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Alkoholen är vårt lands största medicinska och sociala problem. Den är orsak till många sjukdomar. Den ger också olika skador där vi vet att alkoholen är en viktig orsak. Vi vet också att alkoholen är en utlösande faktor vid våld. I tre av fyra våldsbrott är alkohol den utlösande faktorn. Det betyder att man inte kan diskutera våldsprevention utan att innefatta alkoholpolitiken.

Trots det pratas det alltför sällan öppet om alkoholproblem och missbruk. Tystnaden kring alkoholproblemen kan leda till att skadorna bagatelliseras. Det ingen pratar om finns inte. Verkligheten är att missbruket har stor utbredning i vårt samhälle. Var sjunde svensk man och var tjugonde kvinna dricker under någon period av livet så mycket att det allvarligt hotar deras hälsa. Uppskattningsvis finns det ca 300 000 alkoholmissbrukare i Sverige.

Det är inte bara missbrukaren som drabbas utan även hans eller hennes partner, barn, arbetskamrater och vänner. Runt varje alkoholmissbrukare finns det vanligen fyra till fem personer som direkt påverkas av drickandet. Det har uppskattats att det finns minst 100 000 missbrukare som lever tillsammans med sina barn. Det skulle innebära att ca 175 000–200 000 barn under 18 år lever i familj med missbruk. Barnen drabbas hårt, och i regel vågar de inte prata med någon utomstående om föräldrarnas missbruk. De vill skydda föräldrarna. Därför finns det risk för att skadorna blir stora innan någon utanför hemmet upptäcker missbruket.

Herr talman! Jag tycker att den här sociala kartläggningen är viktig att ha med. Det är ofta så att man tror att det enbart är den person som missbrukar som drabbas. Men vi vet att det är många andra.

En annan sak, herr talman, som jag tycker är väldigt allvarlig är att alkoholdebuten sker allt längre ned i åldrarna. Det är numera inte ovanligt att debuten sker redan i 10–13-årsåldern. Dessa barn vet man riskerar att bli storkonsumenter längre fram i livet. Eftersom kroppen inte är färdig-

***Fel! Okänt
växelargument.***

utvecklad tål den inte alkohol, och på så sätt riskeras skador även i den fysiska utvecklingen.

Det som dock är huvudfrågan och som borde ges mer uppmärksamhet är varför ett litet barn börjar bruka alkohol. Det finns säkert flera orsaker, och det finns alla skäl att lyfta fram familjens ovärderliga roll för barnen. Vad barn saknar mest i dag är mer tid med vuxna och då främst föräldrarna. Därför anser vi att en satsning på familjen är en stor och viktig hälsofråga.

Det är också allvarligt att alkohol är inkörsport till narkotika. Knappast någon lär pröva narkotika nykter. Allt oftare ser vi också människor som är blandmissbrukare. De konsumerar vad som finns tillgängligt; huvudsaken är berusningen. Resultatet blir ett okontrollerat beteende som ofta slutar med våld och annan kriminalitet. För att driva en effektiv narkotikapolitik krävs därför att man ser sambandet och inkluderar alkoholen, och tvärtom.

Sedan länge förs det statistik över totalkonsumtionen i landet. Den statistiken har varit värdefull eftersom resultaten har legat till grund för det förebyggande arbetet.

Herr talman! Den senaste tiden har dock alltfler varit tveksamma till riktigheten i statistiken. Det smugglas in stora mängder illegal sprit från andra länder. Samtidigt har hembränningen av allt att döma ökat dramatiskt. Svensken konsumerar betydligt mer alkohol än vad som syns i offentlig statistik. Vi kristdemokrater anser att arbetet mot illegal sprithantering måste intensifieras.

Missbrukets orsaker skiftar. Därför finns det och behövs det olika former, metoder och synsätt för att förebygga alkoholmissbruket. Vi kristdemokrater anser att särskild vikt bör läggas vid att utarbeta vårdprogram för olika grupper beroende på deras alkoholmönster, missbrukets grad, social livsföring och bakgrund. Det behövs vårdinstitutioner, vilka tyvärr är sällsynta i dag, och öppenvårdsteam som inriktar sig på grupper i riskzonen. Ett minimikrav i det alkoholförebyggande arbetet är att på alla nivåer sträva efter alkoholfria zoner. Det gäller på jobbet, under uppväxten, i trafiken och under graviditeten. Det skulle vara bra, herr talman, om Sveriges riksdag kunde vara överens om att dessa fyra områden skall vara vita zoner.

Under många år har man i riksdagsmotioner tagit upp vikten av att ANT, alkohol-, narkotika- och tobaksutbildningen, måste fungera i skolan. Vi kristdemokrater ser med oro på att ANT-undervisningen kommit på undantag i många skolor under senare år. Skolan har ett ansvar i det förebyggande arbetet. Enligt vår åsikt måste varje skola utveckla ett handlingsprogram för elevarbetet med hälsofrågor där ANT skall ges en framträdande roll. Det är viktigt att utnyttja den kunskap som finns i ideella organisationer. Det finns utmärkt informationsmaterial och kvalitativt goda metoder som utvecklats bl.a. i nykterhetsrörelsen. Vi anser att det är nödvändigt att skolan åläggs att förbättra skolornas ANT-undervisning. För att detta skall bli verklighet krävs mer resurser, och vi har också avsatt ytterligare 20 miljoner i vår motion.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det är väldigt viktigt att även alkoholprodukter förses med varningstexter. Det är oerhört viktigt att det finns en information så att den som handlar varorna vet vid vilka tillstånd det är särskilt farligt.

Självfallet står vi bakom alla de reservationer där vi är med, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservationerna 2 och 5.

Prot. 1997/98:78

11 mars

Anf. 114 RINALDO KARLSSON (s):

Herr talman! Till detta betänkande har fogats 16 reservationer. Låt mig redan nu yrka avslag på dessa och bifall till hemställan i betänkandet.

När allmänheten ser att det finns 16 reservationer är det inte konstigt om man tror att det råder stor oenighet i den här kammaren när det gäller alkoholpolitiken. Men så är det inte. Det finns en bred majoritet för de grundläggande principerna. Det är bara moderaterna som skiljer ut sig från majoriteten i denna kammare.

Låt mig kommentera en del av det som skiljer oss åt. När det gäller inriktningen av den svenska alkoholpolitiken har moderaterna en helt annan uppfattning än övriga partier. Moderaterna tror inte på den s.k. totalkonsumtionsmodellen, vilken innebär att ju mer man dricker och ju fler som dricker desto fler kommer att drabbas av alkoholproblem och alkoholrelaterade sjukdomar. Detta är ett faktum som de flesta i västvärlden ställer upp på och som styrks av en majoritet av expertisen på området.

Moderaternas inställning är att man enbart skall koncentrera resurserna på dem som redan har blivit drabbade, de s.k. missbrukarna. Enligt min uppfattning har alla konsumenter av alkohol börjat som vanliga måttlighetskonsumenter men trappat upp sitt intag, och på det sättet har det lett till ett missbruk. Det är helt klart och belagt att om man minskar tillgängligheten och bruket i samhället för alla medborgare leder det till att ett mindre antal råkar illa ut. Detta visar forskning över hela världen.

Jag tycker att alla borde ta alkoholfrågorna på största allvar eftersom det är den drog som drabbar de flesta medborgarna. Jag tänker då inte enbart på alkoholkonsumenter som drabbas av alkoholrelaterade sjukdomar utan också på familjerna, på nära anhöriga och på andra oskyldiga i samhället som råkar ut för våld och lidande genom alkoholen.

Låt mig påpeka att jag inte påstår att moderaterna vill ha våld i samhället eller att oskyldiga skall lida, men det är för mig och säkerligen också för en majoritet i denna kammare viktigt att vi är överens om grundläggande uppfattningar om hur en alkoholpolitik skall se ut. Detta är av största värde inte minst i dag, när det har blivit allt svårare att kontrollera tillförseln både genom den gränshandel som finns och genom tillgången till s.k. svartsprit.

Skall vi uppnå det mål som Thomas Julin nämner i sin reservation, att alkoholkonsumtionen skall minskas med 25 % till år 2000, krävs det att vi drar åt samma håll i det här landet.

Moderaterna har en avvikande uppfattning också när det gäller detaljhandelsmonopolet. Även här står de ensamma. Alla andra är överens om att monopolet är en del av vår alkoholpolitik som leder till minskad konsumtion. Att släppa ut alkoholen till olika aktörer skulle leda till en högre konsumtion. Jag skulle önska att moderaterna kunde besinna sig. Vi lever ändå i samma värld och borde styras av samma krafter.

Det är inte så att marknadskrafterna är bäst på allt. I det här fallet är det ju inte vår målsättning att öka försäljningen. I det avseendet tror jag att marknaden är bäst. Det kan man se på försäljningen av folköl. Det skulle ju inte gå att sälja folkölet när alkoholhalten sänktes. Nu säljs det

Vissa alkoholfrågor

***Fel! Okänt
växelargument.***

ändå mycket folköl. I vissa butiker kommer folköl att kunna köpas av underåriga.

Att information och upplysning om alkoholens skadeverkningar är viktigt betonas också i moderaternas reservation. Så långt kan många av oss hålla med. Däremot hänger vi inte längre med när man i samma reservation också talar om nyttan av alkoholen och om att restriktionerna på införsel från annat EU-land skall tas bort. Vilket sjukhus eller vilken vårdinrättning man än vänder sig till i vårt land eller i andra länder får man samma besked: Massor av sängar upptas av människor med alkoholrelaterade sjukdomar.

Det kan väl inte uppfattas som annat än ganska märkligt att man – bara därför att någon forskare kommit fram till att alkoholen vid något enstaka tillfälle i mycket ringa mängd kan ha positiv verkan – vill framhålla nyttan med alkoholen och samtidigt inte kan ta till sig att nästan all expertis ställer sig bakom den s.k. totalkonsumtionsmodellen.

Det var med stor vanda man såg hur ungdomar tog till sig alkoholäskan. Nu verkar nyhetens behag ha avtagit, men det är på sin plats att noga följa detta problem. Socialministern delar vårt bekymmer och har varit ganska snabb med att ta kontakt med andra medlemsländer i EU som står inför samma problem.

Bekymret med denna dryck är att den vänder sig mot gruppen av våra yngsta i samhället. Kan en dryck som bl.a. kallas Smultronpuss vända sig till vuxna? Vi förutsätter att ministern noga följer alkoholfrågan och vidtar de åtgärder som behöver vidtas.

Herr talman! Jag vill också nämna folkölet, som har blivit ett stort problem. Det verkar som om det är en inkörsport till en ökad konsumtion och till allt starkare drycker. Vi har vid ett flertal tillfällen höjt ett varningens finger till dem som försäljer denna dryck. Det går nästan inte en vecka utan att man läser om ungdomar som har fått möjlighet att utan kontroll köpa folköl på olika försäljningsställen. Detta kommer vi inte att tolerera i denna kammare. Jag förutsätter att Socialdepartementet tar upp denna fråga och kommer fram till en lösning på den i den alkoholproposition som läggs fram i vår.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 115 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Rinaldo Karlsson var väl närvarande i kammaren när jag höll mitt anförande. Jag vill inte att Rinaldo Karlsson skall påstå att jag säger att moderat alkoholpolitik enbart går ut på att satsa pengar på dem som redan är missbrukare. Jag sade från talarstolen i dag och har också många gånger tidigare sagt att vi vill kombinera avregleringen av alkoholpolitiken med en omfattande information till människorna om farorna med missbruk av alkohol. Det skall inte vara en förmyndaraktig information utan en information som visar respekt för människors möjligheter att ta till sig fakta. Man kan alltså inte påstå att jag enbart vill satsa pengar på dem som redan har hamnat i missbruk. Det är helt fel.

Med all respekt för att Rinaldo Karlsson tror väldigt starkt på totalkonsumtionsmodellen vill jag ändå säga att man inte kan påstå att forskning över hela världen entydigt visar på ett samband mellan totalkonsumtion och missbruk. Så är det inte. Det finns väldigt många forskare

och experter som har en annan uppfattning, såsom jag också tidigare redogjort för.

Man har här i kammaren med en papegojas envishet återkommit till målet att Sverige måste sänka sin totalkonsumtion med 25 %. Det är – om uttrycket ursäktas – flera papegojor som samverkar om detta. Återigen: Skall vi följa WHO:s råd i detta sammanhang är inte detta vad Sverige borde göra. Vi borde, om vi skall göra någonting, försöka se på varför strukturen på drickandet i Sverige är sådan som den är – t.ex. med de kraftiga lördagsfyllorna – i stället för att rikta in oss på totalkonsumtionen.

Anf. 116 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade att jag håller med moderaterna så länge de resonerar om information och kunskap på det här området. Det är ett av de viktigaste inslagen i detta sammanhang.

Ni säger att man skall koncentrera sig på storkonsumenterna. Det är en definitionsfråga – jag kallar dem för missbrukare. WHO:s mål är att sänka alkoholkonsumtionen med 25 %. Annika Jonsell säger att WHO inte har det målet utan att det gäller att sänka konsumtionen enbart för dem som konsumerar över 10 liter per år. Jag måste ändå säga att det är upp till oss att sänka vår alkoholkonsumtion och att jag tycker att det är fråga om ett riktigt mål.

Det s.k. totalkonsumtionsmålet är helt riktigt, och alla i västvärlden står bakom det. Det är lätt att kontrollera att i länder där totalkonsumtionen är hög använder människor också sjuksängarna mycket mer. Det finns mycket fler alkoholister i länder där man totalt konsumerar mycket alkohol än i länder där man konsumerar en mindre mängd. Jag tycker att detta är en ganska enkel matematik, som alla i denna kammare borde kunna uppfatta.

Anf. 117 ANNIKA JONSELL (m) replik:

Herr talman! Visst är det, Rinaldo Karlsson, upp till oss att bestämma om vi vill ha en politik som går ut på att sänka totalkonsumtionen eller inte. Man skall dock inte säga att WHO uppmanar oss att sänka den, för så är faktiskt inte fallet.

Anf. 118 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har i decennier talat om WHO:s mål att sänka konsumtionen med 25 %, och vi har ställt oss bakom det. Det är inte ett krav som kan ställas från WHO, utan vi har sagt att vi accepterar målsättningen att sänka den svenska alkoholkonsumtionen med 25 %. Vi tycker att det är ett riktigt mål, och kammaren har i många år ställt sig bakom det. Jag hoppas att det fortfarande gäller, både för nya ledamöter som kommer in och kanske för sådana som skall sluta.

Anf. 119 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Alkoläskan kom delvis som en överraskning, som vi inte kunde hantera. Jag tycker ändå att den fick en bra hantering, och vi lyckades trots allt begränsa dess användning. Vi vet dock inte vad som kom-

mer härnäst. Ungdomarna utgör en stor marknad, och det är många som är ute efter att få sälja varor till dem.

Jag vill fråga Rinaldo Karlsson om det ändå inte skulle vara bra att låta Systembolaget i EG-domstolen få pröva rätten att avvisa drycker ur sitt sortiment, så att vi kunde få litet större möjligheter att styra detta nationellt.

Anf. 120 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Som ni minns tog Systembolaget avstånd från alkoholäskan i början. Men man gav avkall på det hela eftersom man fick påtryckningar om att det stred mot den fria marknaden inom EU.

Jag tycker att det är helt rätt som socialministern har gjort att pröva detta inom EU:s område. Vi har samma bekymmer. Vi vet också att England har tagit sig an den här frågan. Det är en viktig bit. Vad som bekymrar oss är att alkoholäskan riktar sig mest till ungdomar, och kanske allra mest till unga flickor.

Vi är väl överens om att vi inte kan släppa lös marknaden hur som helst. För mig får man gärna pröva detta. Jag stöder den tanken.

Anf. 121 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Det var klara besked från Rinaldo Karlsson. Då hoppas jag att han också röstar för vår reservation på den här punkten senare i dag.

Anf. 122 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Regeringen kommer med olika förslag i en alkoholproposition framåt våren. EU har kommit ganska långt i den här frågan. Vi vet att man har jobbat med det. Jag tycker att vi skall ge dem en chans att komma med olika förslag.

Anf. 123 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Det är många av föregående talare som har hävdat att vi har en ganska stor enighet om alkoholpolitiken i Sverige. Det är bra att det är så. Jag skulle vilja att vi kunde uppnå samma resultat i utskottet och i kammaren som vi har gjort med narkotikapolitiken. Där har vi i stor enighet inom utskottet formerat oss bakom en kraftfull och restriktiv narkotikapolitik.

Nu har vi ett relativt ointressant betänkande här i dag. Det kommer viktigare frågor längre fram, som Rinaldo Karlsson berörde, när alkoholpropositionen läggs fram. Men likafullt har vi 16 reservationer till betänkandet. Vad får allmänheten för intryck av det? Vi vet att det bara är moderaterna som skiljer ut sig. I övrigt är vi eniga.

Därför har jag för Vänsterpartiets del avstått från reservationer denna gång för att markera att vår strävan är att uppnå enighet i den här frågan. Hoten mot alkoholpolitiken finns inte här i riksdagens kammare utan på andra håll, och de har ökat i takt med EU-inträdet.

Det är därför av stor vikt att vi har en nationell alkoholpolitik. Risken är annars att vi silar mygg och sväljer kameler om vi börjar peta i detaljer alltför mycket. Det gör att vi kan framstå som petiga och orealistiska i

Anf. 124 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Nu har jag återigen lyssnat till Rinaldo Karlsson. Det påminner litet grand om predikanterna vid det här århundradets inledning.

Han talade om att det finns en majoritet i kammaren för den här politiken. Okej, det kan väl ingen bestrida. Men utan att göra våld på sanningen skulle jag vilja påstå att en majoritet utanför kammaren inte delar den uppfattning som finns här i dag. Jag vågar t.o.m. säga att en majoritet av dem som röstat på Rinaldo Karlssons parti inte heller delar hans uppfattning. Vi har alltså två verkligheter – en i riksdagen och en utanför. Det kallas ändå för demokrati. Det är något svårfattligt.

Vi skall minska totalkonsumtionen med 25 %. Det började 1980, och det skall vara klart år 2000. Om inte något extremt händer de närmaste 20 månaderna kommer det att misslyckas kapitalt. Man kommer alltså inte att kunna uppnå det målet. Vi läser varje dag i tidningen om smugglad sprit och hembränt. Det flödar in över Sverige. Det måste vara ett litet demokratiskt problem för oss som representanter för en parlamentarisk församling. Här sitter vi och skapar beslut som en stor del av våra arbetsgivare, dvs. väljarna, struntar blankt i. Det måste vara ett demokratiskt problem.

Det är ett lika stort problem som omfattningen av smuggelsprit och hembränd sprit är på grund av vår unika prispolitik. Är det någon som inte tror att det är ett problem så fråga poliser, lärare, socialarbetare, domare och advokater. Vad beror det på? Kan det vara regelverket? Kan det vara priset? Priset har definitivt en stor betydelse – även om en statssekreterare i somras sade att priset inte har någon betydelse avseende smuggling. Vad han fick sitt jobb på undrar jag faktiskt.

Herr talman! Systembolaget i den form vi har i Sverige är ur tiden. Vi ser också att i nästan alla andra länder i världen finns det inget systembolag, och de fungerar i alla fall. Vi har gått med i EU. När man hör vissa personer generellt beskriva EU:s alkoholpolitik från den här talarstolen kan man tro att industri, forskning, ekonomi och sociala aktiviteter inte fungerar i något enda EU-land. Jag kan tala om för er att det gör det faktiskt. Det fungerar t.o.m. i många fall mycket bättre än vad det gör här i Sverige.

Det är redan så i dag att jag som har turen att bo nära Danmark kan åka in i Danmark – det tar mig tre timmar från dörr till dörr – och fullt lagligt tjäna 1 000 kr på att köpa öl, annan alkohol och tobak. Vad händer år 2003, när vi inte längre får ha uppskovet utan måste anpassa våra införselregler till dem som gäller i övriga EU-länder? Frågan är om inte Systembolaget i södra Sverige då har öppnat eller stängt porten för sista gången.

Herr talman! Jag tror att svenska folket, precis som alla andra, har en förmåga att självt ta ansvar. Är det på fullt allvar som ni hävdar att svenska folket inte kan hantera det som bevisligen de flesta i alla andra länder kan hantera?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 125 RINALDO KARLSSON (s):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att Sten Andersson inte är representativ för Sveriges riksdag. Jag hoppas att högre makter hjälper oss så att det inte någonsin skall bli på det sättet. Att han bor nära Danmark kan ju vara en fördel på många sätt. En del kan t.o.m. bli rika på att göra sina inköp där, och det må vara dem väl förunnat.

Vi representerar ändå vanliga Svenssons och skall se till att det finns regler som också de kan följa. Jag tycker att det är helt riktigt. Enligt Sten Andersson skulle man kanske få köra hur man ville. Man behöver ingen fartbegränsning. Man behöver inga apotek, utan kan köpa hur mycket medicin som helst.

Det måste finnas regler för saker och ting som ändå är så pass svåra att hantera som alkoholen. Det är en livsfarlig politik att var och en skall avgöra precis som han vill i vilka stora och svåra frågor som helst. Den svenska riksdagen skall ändå vara vägledande för det svenska folket.

Vi har haft en fråga i EU om Systembolaget där man godkänner att det har med folkhälsan att göra. En stor del av svenska folket står bakom det. Det stärker det som Sten Andersson är emot.

Anf. 126 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Givetvis har vi regler för att man inte skall köra hur man vill. De reglerna är faktiskt accepterade av den stora majoriteten av svenska folket. Men avseende alkoholpolitiken, Rinaldo Karlsson, är de regler som vi har beslutat om här i kammaren inte accepterade. Man bryter mot dem i parti och minut, och det vet Rinaldo Karlsson om. Detta är bara någon form av spel för galleriet för att påtala er egen förträfflighet.

Att bo nära Danmark är trevligt. Men om inte jag har missuppfattat saken har man löst det här problemet på annat sätt norr om Dalälven. Där blandar man varken in skattemyndigheter eller systembolag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

BoU7 Vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt m.m.

Mom. 1 (andrahandsuthyrning för att pröva ett samboförhållande)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (m)

Votering:

233 för utskottet

66 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 22 c, 20 fp, 18 v, 17 mp, 12 kd
För res. 1: 66 m
Frånvarande: 17 s, 14 m, 5 c, 6 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:78
11 mars

Mom. 9 (en utvidgning av förvärvslagens tillämpningsområde)

1. utskottet
2. res. 10 (v)

Votering:

223 för utskottet
18 för res. 10
63 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 5 m, 22 c, 23 fp, 17 mp, 12 kd
För res. 10: 18 v
Avstod: 63 m
Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 17 (ett partiellt upphävande av förbudet mot dubbelupplåtelse)

1. utskottet
2. res. 17 (m, fp, kd)

Votering:

201 för utskottet
103 för res. 17
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 22 c, 18 v, 17 mp
För res. 17: 68 m, 23 fp, 12 kd
Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 18 (bostadsrättshavarens inflytande över standardhöjande åtgärder)

1. utskottet
2. res. 18 (c)

Votering:

277 för utskottet
22 för res. 18
2 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 67 m, 1 c, 20 fp, 18 v, 16 mp, 12 kd
För res. 18: 21 c, 1 mp
Avstod: 2 fp
Frånvarande: 18 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 19 (ett personligt låneansvar för bostadsrättshavaren)

1. utskottet
2. res. 19 (kd)

Votering:

291 för utskottet

12 för res. 19

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 68 m, 22 c, 23 fp, 18 v, 16 mp

För res. 19: 12 kd

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 24 (ägarlägenheter)

1. utskottet
2. res. 23 (m, c, fp, mp, kd)

Votering:

163 för utskottet

141 för res. 23

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 1 c, 18 v

För res. 23: 68 m, 21 c, 23 fp, 17 mp, 12 kd

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 25 (bostadsanvisning och bostadsförmedling)

1. utskottet
2. res. 25 (v)

Votering:

218 för utskottet

18 för res. 25

68 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 1 m, 22 c, 23 fp, 17 mp, 12 kd

För res. 25: 18 v

Avstod: 1 s, 67 m

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU8 Vissa va-frågor m.m.

Mom. 1 (en ny vattenadministration m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 2 (ekologiskt anpassade va-system)

1. utskottet
2. res. 2 (c, v, mp, kd)

Votering:

234 för utskottet

68 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 67 m, 1 c, 23 fp

För res. 2: 21 c, 18 v, 17 mp, 12 kd

Frånvarande: 18 s, 13 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 3 (avvittringens konsekvenser)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

280 för utskottet

19 för res. 3

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 67 m, 21 c, 23 fp, 16 mp, 12 kd

För res. 3: 1 c, 18 v

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 3 kd

BoU9 Vissa frågor om länsförvaltningen m.m.

Mom. 1 (utvidgning av försöksverksamheten)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

280 för utskottet

23 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 68 m, 21 c, 18 v, 17 mp, 12 kd

För res. 1: 23 fp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 3 (samordning av statliga myndigheters regionala organisation m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (c)

Votering:

282 för utskottet

22 för res. 2

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 68 m, 23 fp, 18 v, 17 mp, 12 kd
För res. 2: 22 c
Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 6 (Ljungskile)

1. utskottet
2. res. 3 (c, mp, kd)

Votering:

228 för utskottet

73 för res. 3

2 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 65 m, 1 fp, 18 v

För res. 3: 22 c, 22 fp, 17 mp, 12 kd

Avstod: 2 m

Frånvarande: 17 s, 13 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU8 Socialförsäkringens administration

Mom. 1 (långsiktig lösning för försäkringskassan)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

Votering:

201 för utskottet

103 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 22 c, 18 v, 17 mp

För res. 1: 68 m, 23 fp, 12 kd

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 9 (tillsättande av nämndledamöter)

1. utskottet

2. res. 7 (m, c, kd)

3. res. 8 (fp)

4. res. 9 (v)

Förberedande votering 1:

35 för res. 8

19 för res. 9

250 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Förberedande votering 2:

101 för res. 7

36 för res. 8

167 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

156 för utskottet

102 för res. 7

46 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 12 v

För res. 7: 68 m, 22 c, 12 kd

Avstod: 23 fp, 6 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 11 (utbildning av nämndledamöter)

1. utskottet

2. res. 10 (fp, mp)

3. res. 11 (v)

Förberedande votering:

41 för res. 10

19 för res. 11

244 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 15 (finansiell samordning)

1. utskottet

2. res. 14 (m, fp, mp, kd)

3. res. 15 (c)

Förberedande votering:

121 för res. 14

21 för res. 15

161 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

162 för utskottet

121 för res. 14

19 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:78

11 mars

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 18 v

För res. 14: 67 m, 2 c, 23 fp, 17 mp, 12 kd

Avstod: 19 c

Frånvarande: 17 s, 13 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 18 (försäkringsläkare och försäkringstandläkare)

1. utskottet

2. res. 17 (fp, v, kd)

Votering:

231 för utskottet

71 för res. 17

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 68 m, 20 c

För res. 17: 1 c, 23 fp, 18 v, 17 mp, 12 kd

Frånvarande: 18 s, 12 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU14 Vissa alkoholfrågor

Mom. 1 (inriktningen av alkoholpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

3. res. 2 (mp, kd)

Förberedande votering:

70 för res. 1

31 för res. 2

202 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

203 för utskottet

68 för res. 1

32 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 21 c, 21 fp, 18 v

För res. 1: 68 m

Avstod: 1 s, 2 fp, 17 mp, 12 kd

Frånvarande: 17 s, 12 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 3 (alkoholförebyggande åtgärder)

1. utskottet
2. res. 5 (mp, kd)

Votering:

185 för utskottet

31 för res. 5

87 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 1 m, 21 c, 4 fp, 18 v

För res. 5: 2 fp, 17 mp, 12 kd

Avstod: 3 s, 67 m, 17 fp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 5 (alkoläsk m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (fp)

Votering:

276 för utskottet

23 för res. 9

3 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 67 m, 19 c, 2 fp, 18 v, 15 mp, 12 kd

För res. 9: 1 c, 21 fp, 1 mp

Avstod: 1 s, 1 m, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 7 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Mom. 7 (försäljning av folköl)

1. utskottet

2. res. 11 (c, mp, kd)

Votering:

248 för utskottet

51 för res. 11

4 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 68 m, 22 fp, 18 v

För res. 11: 2 s, 21 c, 16 mp, 12 kd

Avstod: 2 s, 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 6 c, 3 fp, 4 v, 1 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:78

11 mars

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att socialutskottets betänkanden SoU15 och SoU16 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Läkemedelsfrågor

9 § Läkemedelsfrågor

Föredrogs
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU15
Läkemedelsfrågor

Anf. 127 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 15 behandlas ett tjugotal motionsyrkanden rörande läkemedelsfrågor. Det är yrkanden som spänner över ett vitt fält men som kanske inte berör de tunga, litet mer upphetsande frågorna i anslutning till läkemedelsproblematiken, som borttagande av apoteksmonopol, avreglering, generisk förskrivning m.m. Till dem får vi hoppas att vi kan återkomma senare. Det vore på tiden, efter det att den ena utredningen efter den andra föreslagit att apoteksmonopolet bör tas bort, att också riksdagen fick den frågeställningen på sitt bord. En avreglering skulle utan tvekan leda till en dynamisk utveckling av apoteksservicen inom många områden, och vi har berört en del i det gemensamma yttrandet från Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna.

Herr talman! Jag tänker ta upp några, som jag tycker, väsentliga yrkanden ur motionsfloden på läkemedelsområdet, först beroendeproblematiken.

Läkemedelsberoende är, som allt beroende, en förminskning av människan. Hennes integritet och hennes rätt att välja har satts ur spel av krafter så starka att hon inte kunnat värja sig. Beroendet leder också alltför ofta in på rent kriminella vägar. Det finns alltså många skäl att ge dessa människor vård, men den rent humanitära aspekten är naturligtvis viktigast. För att man skall lyckas med detta behövs en kartläggning av allt kring läkemedelsberoendet. En kartläggning planeras visserligen av Folkhälsoinstitutet och Nepi av läkemedelsberoendets omfattning, konsekvenser och bakomliggande orsaker, vilket är bra, men en kartläggning bör – om man ser utifrån människan – också ta upp vårdbehovet för patienter med läkemedelsberoende och en översyn av hur detta vårdbehov bäst kan mötas.

Herr talman! Modern farmakologi är starkt beroende av kliniska prövningar. De görs oftast i form av s.k. multicenterundersökningar. Då utvecklingen av moderna läkemedel är utomordentligt kostsam är det viktigt att på alla sätt minska tiden, utan att sätta säkerheten ur spel, tills preparaten kommer ut på marknaden. Därför förläggs ofta studierna till många länder samtidigt. Den etiska prövningen sker då också i olika länders etiska kommittéer. För att få en gemensam uppfattning finns ett behov av samordnande organ. Ett medicinsk-etiskt centrum är en lösning. Sverige har en lång tradition på det moralisk-etiska området, och det vore

lämpligt om regeringen tog initiativ till att ett europeiskt medicinsk-etiskt centrum upprättas i Sverige. Det skulle lyfta fram Sverige på ett mycket positivt sätt.

Herr talman! Sedan år 1992 är det förbjudet att tillverka, inneha, ge bort eller sälja dopningspreparat. Det icke-medicinska bruket av dopningsmedel är emellertid väldigt omfattande. Att dopning ofta leder vidare till annat missbruk liksom till omfattande kriminalitet har utskottet fått bekräftat vid flera tillfällen, bl.a. vid en tidigare hearing. Jag tycker därför att det vore i högsta grad på tiden att lagstiftningen nu ändras så att även konsumtion av dessa preparat kriminaliseras. Sverige bör också verka för att få till stånd internationella bestämmelser om förbud för icke-medicinsk användning av dopningsmedel. Det är också viktigt att de ansvariga myndigheterna tull och polis samt idrottsrörelsen, som är mycket nära berörd av dopningsproblematiken, fortsätter att noggrant följa och redovisa den utveckling som här pågår.

Herr talman! Jag skall inte tala längre än så om detta betänkande utan bara säga att vi givetvis står bakom alla våra reservationer men att jag för tids vinnande yrkar bifall bara till reservation 1, som gäller mom. 1.

Anf. 128 KERSTIN WARNERBRING (c):

Herr talman! I den här debatten tänker jag uppehålla mig vid en fråga som min företrädare här i talarstolen litet hastigt berörde, nämligen dopning.

I tre års tid har vi i Centerpartiet återupprepat kravet på att konsumtion av dopningspreparat skall kriminaliseras. Förr i tiden var användandet av dopningspreparat begränsat till elitidrotten, men det har kommit att spridas till personer långt utanför idrottens organisationer och dessutom till allt yngre personer. Det är en utveckling som är mycket oroande.

Dopningslagen förbjuder försäljning och innehav av vissa dopningsmedel men inte konsumtion av dem. Det är det som skiljer dopningslagen från narkotikalagstiftningen, som ju också kriminaliserar det personliga bruket.

År 1994 tillsatte regeringen en utredning om dopning. Uppdraget var att göra en allsidig översyn av dopningsproblemets omfattning och karaktär samt följderna av missbruk på kort och lång sikt och också att bedöma behovet av insatser. Resultatet lades fram i betänkandet *Doping i folkhälsooperspektiv* i augusti 1996. Sedan dess har ingenting hänt i frågan, herr talman, vilket vi i Centerpartiet anser vara i hög grad otillfredsställande.

Utredningens undersökningar visar att det nästan uteslutande är pojkar och unga män som missbrukar framför allt anabola steroider. Enligt de studier som finns föreligger en stark koppling mellan missbruket och styrketräning. I utredningens intervjuundersökning bland män i åldrarna 18–30 år uppgav 1,1 % att de någon gång hade prövat anabola steroider. Liknande resultat, men med lokala variationer, visade de undersökningar som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, har genomfört.

Utredningen redovisar, som resultat av sina egna undersökningar och av alla de undersökningar som fanns redan innan, att missbruket knappast är så utbrett som man befärat och att ingenting har framkommit som tyder på att missbruket ökat i omfattning under senare år. Utvecklingen har snarare stagnerat.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men utredningen slår i sitt betänkande fast att det ändå är ett stort samhällsproblem, inte minst eftersom det kan innebära allvarliga hälso-
problem för många ungdomar. Därför är det nödvändigt att målmedvetet
bekämpa allt icke-medicinskt bruk av anabola steroider och andra dop-
ningsmedel. Om detta skall lyckas krävs ett brett spektrum av åtgärder –
från förebyggande insatser till åtgärder för att komma åt den illegala
införseln och handeln.

I Centerpartiet står vi fast vid vår övertygelse och vårt trefaldiga krav
på att en av flera nödvändiga åtgärder för att bekämpa missbruket av
dopningsmedel är att kriminalisera allt icke-medicinskt och icke-
vetenskapligt bruk av de medel som omfattas av dopningslagen.

Herr talman! Vi anser att man med en sådan lagstiftning tydligt mar-
kerar att samhället inte tolererar detta missbruk. Därför är en sådan lag-
stiftning nödvändig. Det är ett krav som också får stöd i betänkandet
Doping i folkhälsoperspektiv.

Herr talman! Utifrån detta yrkar jag bifall till reservation nr 5. I övrigt
står jag bakom betänkandet.

Anf. 129 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Först vill jag ta upp läkemedelsberoende. Det är en fråga
som uppmärksammades redan i slutet av 60-talet. Det är ganska anmärk-
ningsvärt att vi fortfarande i Sverige inte vet vilken omfattning det har
och vilka lugnande medel och sömnmedel som är farligast. Därför är det
väldigt angeläget att vi får till stånd denna kartläggning genom Folkhälso-
institutet och Nepi.

Det bör också till det kopplas en kartläggning av vårdbehovet. Det är
det inte Folkhälsoinstitutets och Nepis uppgift att göra enligt instruktion,
utan här är det viktigt att Socialstyrelsen kommer in i bilden.

Leif Carlson tog upp frågan om ett medicinsk-etiskt centrum. Jag vill
som ordförande i den forskningsetiska utredningen säga att vi tittar på
olika organisatoriska strukturer. Jag tycker att det är riktigt som det står i
betänkandet, dvs. att man skall avvakta utredningen.

Sedan vill jag ta upp dopningsfrågan. När risker för hälsoproblem
uppdagas tar det tyvärr väldigt lång tid innan vi är i mål med de aktiva
åtgärder som behövs. Detta är en fråga som Socialstyrelsen uppmärk-
sammade i början av 80-talet. Det var Riksidrottsförbundet och Socialsty-
relsen. Då blev vi i princip häcklade för att vi tog upp anabola steroider;
ett läkemedel som användes vid blodsjukdomar och några andra tillstånd
kunde förorsaka problem av ett helt annat slag.

Nu vet vi det. Vi vet ganska mycket om vilka medel det är som är ris-
kabla. Det har också gjorts en utredning, som nämndes här tidigare. Min
fråga till socialdemokraterna är varför inte utredningens förslag om t.ex.
kriminalisering kan hamna som förslag på riksdagens bord.

När det gäller dopning vill jag också ta upp vikten av bra upplysning
till allmänheten. Det gäller framför allt de yngre som använder preparaten
och deras föräldrar. Här har Dopingjouren gjort ett väldigt viktigt arbete.
Tyvärr ser anslagsbeviljande myndigheter inte riktigt värdet av detta. I
dagsläget är det till stor del en läkemedelsindustri som finansierar verk-
samheten. Jag tycker att det är en samhällelig uppgift.

I reservationen om dopning i betänkandet tar vi också upp nikotinet
som dopningsmedel. Man vill inte gärna se nikotin som dopningsmedel,

men det är uppenbart att det har den egenskapen och att det används i idrott där man gör snabba insatser. Nikotin verkar prestationshöjande. Vi tycker alltså att nikotin borde tas med på listorna över dopningspreparat.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 5 under mom. 7. Folkpartiet står naturligtvis bakom övriga reservationer där vi står med.

Anf. 130 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag går först till dopningsfrågan. Jag hade inte tänkt att ta upp den, men eftersom flera andra har tagit upp den vill jag motivera varför vi inte har ställt upp på reservationen.

Det beror på att vi väntar på en proposition, som skall komma rätt snart. Det är en ganska grannliga fråga som vi har haft hearingar om och diskuterat rätt ingående. Jag tror säkert att vi i vårt utskott kommer fram till någon slags enighet i frågan – kanske om kriminalisering. Det är mycket troligt.

Jag vill också ta upp frågan om läkemedelsberoende, som övriga talare har varit inne på. Vi har gjort en reservation där vi föreslår att man skall ta litet pengar från läkemedelsindustrin och sätta i en fond för dem som har blivit skadade av läkemedel. De pengarna skall tas från just de industrier som tillverkar denna typ av läkemedel.

Vi har nyligen genomfört en stor läkemedelsreform med satsning på läkemedelskommittéer, vilka vi hoppas väldigt mycket på. Vi hoppas att de också skall ta tag i dessa frågor. Vi vet att det fattas pengar. Läkemedelskommittéerna behöver resurser för att utbilda sig och för att komma vidare.

Det har också funnits en ideell organisation som har jobbat med dessa frågor men som tyvärr har gått i konkurs. Den hette Kilen. Jag vet inte om den håller på att rekonstrueras. Vi vet att det finns svårigheter med att få fram pengar till just denna verksamhet. Då tycker vi att det är lämpligt att ta litet från läkemedelsindustrin. Vi vet att den är väldigt gynnad i Sverige.

Apoteksbolaget gjorde en föredragning i utskottet. Man visade att de svenska producentpriserna ligger högst i världen och att vi har de högsta kostnaderna när det gäller producentledets inköp av läkemedel.

Det sker givetvis i samförstånd. Det finns en baktanke. Man vill gynna den svenska läkemedelsindustrin, så att den skall kunna forska, bli duktig och exportera mycket så att pengarna kommer tillbaka.

Vi vet också att priserna faller i grossistledet. Vi har en effektiv grossistverksamhet. I detaljistledet faller priserna ytterligare. Läkemedelskostnaderna är egentligen inte så höga för konsumenterna.

Vi menar som sagt att det finns pengar att hämta hos läkemedelsindustrin. Det visar inte minst de stora fallskärmar som vi ibland kan läsa om i tidningarna. Där finns det resurser. De skulle komma till bra användning.

Därför vill jag yrka bifall till vår reservation – nr 2.

Anf. 131 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! Ett viktigt steg för att förbättra folkhälsan, minska onödigt sjukvård och onödigt lidande är en förbättrad läkemedelsanvändning. Av den anledningen har jag för andra året i följd motionerat om möjligheten att införa s.k. läkemedelsprofiler, ett system där viktig information

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

om apotekskundens hälsa och läkemedelsanvändning finns lagrat på ett s.k. *smart card*.

Vid ett möte mellan Apoteksbolaget och utskottet fick jag information om att ett sådant system nu börjat utvecklas. Min motion har därför följderiktigt avstyrkts. Det är bra att Apoteksbolaget har börjat arbeta med den här modellen, och det är bara för mig att gratulera Farmaceutförbundet, som drivit den här frågan i flera år och till sist har fått gehör för en bra idé.

Herr talman! När det gäller beroendeframkallande läkemedel är det viktigt att vi vidtar åtgärder för att stoppa läkemedelsmissbruket och den illegala handeln med dessa preparat. Ett förbättrat samarbete mellan apotek och läkare skulle kunna vara en viktig åtgärd.

I dag sätter den rådande lagstiftningen stopp för ett sådant nödvändigt samarbete. Två yrkesgrupper som arbetar med samma patient och som styrs av samma tystnadsplikt får inte tala med varandra om de inte har kundens samtycke. Som jag ser det bör tystnadsplikten vara till för att hindra spridning av känslig information till obehöriga, inte för att bakbinda två yrkesgrupper som tillsammans arbetar för patientens bästa och vilkas kompetenser kompletterar varandra.

I motion So675 föreslår vi därför en förändring i lagstiftningen när det gäller tystnadsplikten, så att apotek och läkare bättre kan samarbeta. Vi är övertygade om att det kan bidra till ett minskat missbruk av beroendeframkallande läkemedel.

För att hindra att en patient genom recept från ett flertal olika läkare skaffar sig stora mängder beroendeframkallande läkemedel för eget bruk eller för illegal försäljning bör man även här använda sig av ett s.k. *smart card*, som patienten själv förfogar över men som måste uppvisas vid köp av beroendeframkallande läkemedel. På kortet kan lagras uppgifter om vilka beroendeframkallande läkemedel som patienten använder och vilken läkare som förskriver dessa.

Jag är övertygad om att ett bättre samarbete mellan apoteken och vården i kombination med det föreslagna kortet skulle betyda mycket när det gäller läkemedelsmissbruket. Jag vet att det här missbruket är svårt för den missbrukande och dennes anhöriga samt medför stora kostnader för samhället.

Herr talman! Jag har inte fått något stöd för det här förslaget men anser ändå att det är viktigt. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Anf. 132 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Läkemedelsberoende och andra läkemedelsproblem, som faktiskt vanligen uppkommit genom feldiagnostisering och felbehandling, är allvarliga problem för dem som drabbas. Jag tror att varje person som drabbas känner sig enormt utsatt. Man har inte fått veta vilka riskerna är, och man har trott att det här är den enda vägen till bättring. Förutom det mänskliga lidandet åsamkas samhället problem i form av kostnader för läkarundersökningar, inläggningar, sjukskrivningar, förtidspensioner och produktionsbortfall.

Herr talman! Det är alltid ett bekymmer när sådana här svåra frågor kommer upp i debatten och man inte riktigt vet hur man skall kunna ge en professionellt god behandling anpassad efter den enskilda individen. Kilens verksamhet var ett mycket bra bevis för att man t.o.m. kan få en

intim koppling mellan den behandlande och den förebyggande verksamheten. Verksamheten var världsunik. Därför var det enormt negativt att den tvingades lägga ned. Hur det blir i framtiden vet vi inte. Jag tror att Kilen hade behövts mer än väl för att människor som drabbats av läkemedelsberoende skall kunna få en möjlighet till rehabilitering. Tyvärr blev det inte så.

En annan fråga jag gärna vill ta upp är dopningen, som flera talare från socialutskottet har anfört. Det är en väldigt viktig signal från samhället att man vågar säga tydligt att dopning skall kriminaliseras. Alla dessa unga människor, främst pojkar, som drabbas av dopningen får bestående skador, och idrottsrörelsen har ett jättestort problem. Det finns ingen anledning i världen att inte klart ta ställning. Jag hoppas att den proposition som kommer verkligen tar ställning, för det här är en jätteviktig fråga.

Jag vill också ta upp en annan fråga, i vilken Alf Svensson och Göran Hägglund har väckt en motion som vi så att säga i tankarna har fått stöd för, så att det nu finns ett särskilt yttrande. Det gäller apotekens verksamhet. Vi har under senare år sett hur olika verksamheter har tvingats samman. Exempelvis har posten hyrt in sig hos lanthandeln, lantbrevbäraren kommer inte enbart med postförsändelser, osv. Därför vore det klokt och bra att även integrera viss sjukvårdspersonal på apotek för att ge information, ha en nära kontakt med patienterna och få en kontinuitet i vårdkedjan. Jag vet att en sådan verksamhet har prövats i Värnamo, med mycket gott resultat. Jag tror också att detta den dagen – för den dagen kommer – då apoteksmonopolet avskaffas skulle kunna bli en unik profil för respektive apotek. Man skulle kunna ge en bättre, en djupare och integrerad service till gagn för alla de patienter som har det här stora behovet.

Med det, herr talman, vill jag säga att vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer och att jag också yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 133 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! En av de största förändringarna på länge inom läkemedelsområdet genomfördes när riksdagen för en tid sedan beslutade om att överföra ansvaret för läkemedelsnotan till sjukvårdshuvudmännen. Varje huvudman skall ha en läkemedelskommitté som arbetar aktivt. Mitt intryck är att de flesta huvudmän har kommit i gång med detta arbete på ett bra sätt. Än har det dock gått för kort tid för att vi skall kunna dra några säkra slutsatser om hur de här förändringarna långsiktigt påverkar läkemedelssidan.

Helt nyligen avlämnade utredningen om en samordnad läkemedelsförsörjning, kallad Läkemedel vid vård och handel, sitt slutbetänkande. I denna utredning lämnas förslag om mål för läkemedelsförsörjningen, förslag om den framtida organisationen av läkemedelsdistributionen och former och riktlinjer för framtida läkemedelsinformation. Denna utrednings förslag får vi anledning att diskutera senare, efter den remissbehandling som nu skall ske av betänkandet. I de här stora, övergripande läkemedelsfrågorna finns stora politiska skiljelinjer.

I dag har vi att hantera ett betänkande som behandlar frågor som också är viktiga men kanske inte har samma politiska dignitet som de andra läkemedelsfrågorna. Jag tror att det finns en betydande samsyn mellan partierna när det gäller målen för de här ämnesområdena. Ingen

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

vill att patienter skall bli beroende av läkemedel eller komma över läkemedel via förfälskade recept, alla vill att användningen av läkemedel skall ta hänsyn till de skillnader som finns mellan män och kvinnor, osv.

Vi tvingas ändå konstatera att ett icke obetydligt antal människor *blir* beroende av läkemedel, via felaktig användning av läkemedel, felaktig förskrivning av läkemedel eller för stor förskrivning av läkemedel. Problemet åskådliggjordes på ett mycket tydligt sätt i ett TV-program för några dagar sedan. Det handlade om en äldre kvinna, till vilken man hade förskrivit alldeles för mycket läkemedel och som efter en översyn av konsumtionen mådde mycket bättre.

Ett problem är att en del patienter väljer att gå till alltför många läkare och får alltför många recept utskrivna. Det är därför med glädje som jag kan konstatera att en kartläggning av läkemedelsberoendet nu planeras, bl.a. med hjälp av Folkhälsoinstitutet. Vi behöver få veta mer om detta problem.

Kompetensen när det gäller effektiv läkemedelsförskrivning måste bli bättre. Här spelar läkemedelskommittéernas arbete en viktig roll, liksom att vi får till stånd en bättre läkemedelsinformation i landet. Jag kan för egen del konstatera att jag ser positivt på att utredningen om läkemedelsförsörjningen innehåller idéer om s.k. läkemedelsprofiler.

En fråga som ingen talare tidigare har tagit upp men som också behandlas i betänkandet handlar om förskrivningsrätten för andra än läkare. Det är glädjande att kunna konstatera att Socialstyrelsens uppföljningsstudie visar på ett positivt utfall av den verksamhet som har funnits med förskrivningsrätt för distriktssköterskor när det gäller vissa preparat. Socialstyrelsen tycker att frågan kan föras vidare ett stycke, bl.a. via studier av indikationer och kanske av andra läkemedel. Man kan också närmare titta på sköterskors möjligheter att få förnya en del recept som läkare har förskrivit och på att kanske en del andra sköterskegrupper än distriktssköterskor också skall få den rätten. Här välkomnar jag även att regeringen låter Socialstyrelsen titta vidare på frågan.

Slutligen några ord om dopningen, som självfallet är ett oerhört viktigt ämnesområde. I likhet med tidigare talare förväntar också jag mig att regeringen ganska snart återkommer till riksdagen i detta ärende.

Som en kommentar till några av talarna i den här debatten vill jag säga att det inte är så att frågan ligger stilla ute i landet. Jag är själv engagerad i idrottsrörelsen och vet att idrottsrörelsen väldigt mycket jobbar med detta. I mitt hemlän har man i idrottsrörelsen av ganska många kommuner fått förtroendet att vara informatör i skolorna i frågor som rör riskerna med de här preparaten – ett väldigt aktivt arbete som fallit mycket väl ut. Jag vill nog inte instämma i Chatrine Pålssons formulering att detta är ett mycket stort problem för idrottsrörelsen. Det är ju idrottsrörelsen som aktivt har gått i clinch med problemet, men idrottsrörelsen kan inte gå vid sidan av sina egna medlemsorganisationer. Det är kanske där som problemet är stort, och det är kanske där som det i dag saknas en hel del arbete för att faktiskt mota Olle i grind i detta viktiga ärende. I och för sig tror också jag att idrottsrörelsen kan göra mer än den i dag gör, men det stora problemet i denna fråga menar jag finns utanför idrottsrörelsen.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på de reservationer som fogats till betänkandet.

Anf. 134 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag vill göra en komplettering, eller kanske en korrigerande, beträffande den gamla dam som vi häromdagen kunde se i TV. Hon hade inte gått runt till många olika doktorer. I stället handlade det om en person på sjukhem där det var en bristande kunskap och observans hos personalen. Den här damens tillstånd kunde nämligen bero på en för hög dosering av läkemedel. Det fallet aktualiserar en annan fråga som jag tror att det är viktigt att ta upp, nämligen frågan om man skall komplettera vårdlaget kring en patient på sjukhem med farmaceutisk expertis.

En ganska stor svensk undersökning visar nämligen att i ett team som består av läkare, en medicinskt ansvarig sköterska och en farmaceut är farmaceutens roll att följa upp läkemedelsförskrivningen hos de inlaggande. Då kan man få till stånd en hel del av sanering vad gäller läkemedelslistan.

Anf. 135 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Barbro Westerholm och jag har uppfattat den gamla damen på samma sätt. Jag sade att det finns flera problem här. Ett problem är att en del går till många doktorer. Ett annat problem är att kompetensen hos en del förskrivare i vissa fall kanske brister.

Anf. 136 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag sade att idrottsrörelsen är ett bekymmer, och det sade också Conny Öhman, men man försöker arbeta med frågan. Jag har hört många idrottsledare på olika nivåer säga att de upplevt stora problem inför hotet att situationen blir den att alltför, speciellt yngre grabbar, använder anabola steroider. Vi har väl alla varit bekymrade när man i idrottsarrangemang i princip på världsnivå har dragit tillbaka olika medaljer efter att ha upptäckt användning av sådana här saker.

Jag tror att idrottsrörelsen, alla ungdomsledare och, framför allt, alla ungdomar har nytta av att riksdagen ger tydliga signaler. Det handlar om att befria våra barn och ungdomar från anabola steroider. Det handlar *inte* om att vilja dem illa. Jag tror att det vore bra att ge den tydliga signalen.

Anf. 137 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag håller med Chatrine Pålsson om att det är bra med tydliga signaler i det här sammanhanget, men riksdagens signaler når nog inte fram om kinesiska simmerskor dopar sig i världsmästerskapen i simning. Riksdagens inflytande sträcker sig inte så långt, Chatrine Pålsson! Detta måste idrottsrörelsen själv givetvis ta tag i.

Vi kan titta på hur det ser ut i landet. Idrottsrörelsens ansvar kan inte sträcka sig längre än till de egna medlemmarna. Det pågår faktiskt en aktivitet slumpmässigt. När som helst görs testning inom den svenska idrottsrörelsen för att avslöja sådana här saker. I dag är det faktiskt ganska få fall som avslöjas inom den svenska idrottsrörelsen, men sådant här förekommer i andra sammanhang, utanför den organiserade idrottsrörelsen. Detta är kanske, och det är vad jag velat påtala, ett större problem i dag än det som sker inom den svenska idrottsrörelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Handikappfrågor

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU16

Handikappfrågor

Handikappfrågor

Anf. 138 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Herr talman! I betänkandet behandlas ett sextiototal motionsyrkanden om olika handikappfrågor. Jag kan bara konstatera att det tidigare rått en bred politisk enighet om att människor som har ett funktionshinder skall garanteras trygghet och välfärd även i tider av ekonomisk kris. Antalet motionsyrkanden kan tolkas på litet olika sätt – antingen att det råder en stor oenighet eller också att det finns ett stort engagemang i riksdagen för just dessa frågor. Jag väljer den senare tolkningen, alltså att det finns ett stort engagemang i dessa frågor. Det kan dock bli bättre på detta område.

Sett till handikappolitiken rent generellt vill vi moderater att människor med funktionshinder inte skall diskrimineras. Det är därför glädjande att kunna konstatera att ett enigt utskott ger regeringen till känna att den bör utreda formerna för en reglering av ett diskrimineringsförbud i näringslivsverksamhet. Jag tror att det är ett mycket viktigt ställningstagande som vi i socialutskottet har gjort. Det är också en styrka att vi har gjort det i enighet.

Herr talman! Det är inte särskilt länge sedan vi debatterade de här frågorna i Sveriges riksdag. I dag skall jag därför bara ta tillfället i akt att beröra en särskild grupp med ett särskilt funktionshinder, nämligen de psykiskt störda – eller, om man så vill, de psykiskt handikappade. Denna grupp i samhället måste få ett bättre stöd.

Rapporterna är många och nedslående. Vi får ta del av vad som händer inte i alla men väl i många kommuner i samband med den s.k. psykiatireformen. I många kommuner klarar man av detta hyggligt, i andra betydligt sämre. Vi moderater menar att den här gruppen människor i större utsträckning än som i dag är fallet måste få del av samhällets stöd. Många är i akut behov av personlig assistans, och många kräver betydligt mera tillsyn och hjälp än vad som i dag står till buds.

Det innebär enligt de rapporter som jag har fått att risken för att många blir utnyttjade av mer eller mindre nogräknade personer är väldigt stor. Det här kan ta sig olika uttryck. Jag har fått beskrivet för mig hur bl.a. missbrukare följer med den psykiskt handikappade till posten när det är dags att hämta ut pensionen. Jag har också fått beskrivet för mig hur den handikappades bostad nyttjas av andra människor. Bråk och stridigheter förekommer, och det blir den psykiskt handikappade som blir lidande. Det förekommer också att man blir vräkt från sin bostad och blir bostadslös.

Bristen på tillsyn och stöd främst på nätterna hos den psykiskt störde innebär också enorma påfrestningar för den enskilde, naturligtvis, eftersom det just är nattetid som ångesten kan uppträda. I de flesta fall är man ensam i sin ångest, vilket kan ta sig väldigt våldsamma uttryck och

av omgivningen uppfattas som mycket störande. Man klagar på detta. I vissa fall leder det till att man blir vräkt. Vi finner den här gruppen människor, framför allt i storstäderna, bland våra uteliggare.

Herr talman! Det är oacceptabelt i ett civiliserat samhälle att de människor som bäst behöver samhällets stöd i många fall inte får det. Åtgärder för att motverka de värsta bristerna måste snarast vidtas även i bistra tider. Jag tycker faktiskt att det borde gå att nå en politisk enighet i denna fråga. Man måste prioritera dem som bäst behöver samhällets stöd. Vid sidan av alla andra människor med olika funktionshinder av olika slag är gruppen psykiskt handikappade bland de mest utsatta.

Vi moderater vill understryka att lagen om stöd och service är en rättighetslag som träder i övriga lagars ställe när ett behov av insats för en funktionshindrad som omfattas av lagen inte kan tillgodoses enligt annan lagstiftning. Vi anser att det behövs ett klargörande av riksdagens avsikt med råd och stöd enligt den här lagen genom ett förtydligande av lagtexten. Vi anser också att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att även de psykiskt handikappade omfattas av personkretsen enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Det här kostar pengar, men på lång sikt kommer det att innebära i stort sett oförändrade kostnader, för att inte tala om vad det innebär i minskat mänskligt lidande av stora mått.

Vi moderater anslag 300 miljoner kronor för 1998/99 i särskilda stimulansbidrag till kommuner i syfte att öka insatserna för psykiskt funktionshindrade.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, ytterligare understryka vikten av att människor med en psykisk funktionsstörning får ett betydligt bättre stöd än vad de får i dag. Vi står självklart bakom samtliga reservationer i betänkandet, men för tids vinnande ber jag att få yrka bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 139 KERSTIN WARNERBRING (c):

Herr talman! Först vill jag i likhet med Liselotte Wågö uttrycka min glädje över att ett enigt utskott i ett tillkännagivande begärt att regeringen skall utreda formerna för en reglering av ett förbud mot diskriminering av funktionshindrade i näringsverksamhet. Det är verkligen hög tid att vi i Sverige får en lagstiftning som förbjuder diskriminering av funktionshindrade inom alla områden. Därför är naturligtvis utskottets initiativ ett utmärkt komplement till det arbete som nu pågår med en antidiskrimineringslagstiftning.

Det finns ett område till där funktionshindrades tillgänglighet måste garanteras, och det gäller informationstekniken. Jag beklagar verkligen att utskottsmajoriteten valt att avstyrka Centerpartiets båda motioner som handlar om dels tillgänglighet till tekniken, dels förskrivning av IT-hjälpmedel.

Informationstekniken innebär inte bara stora möjligheter utan också hot mot många människor. För de funktionshindrade kan tekniken innebära att de kan leva ett självständigare liv om bara tekniken utnyttjas rätt. Om inte, hotar den att ställa funktionshindrade utanför samhället. Därför kräver deras situation särskild uppmärksamhet. Vi anser att det är nödvändigt att en ny lagstiftning om antidiskriminering och tillgänglighet

också innefattar IT-området. Handikappinstitutet har i sitt förslag, IT för funktionshindrade och äldre, tagit upp samma krav.

Med hjälp av informationstekniken finns stora möjligheter att öka de funktionshindrades livskvalitet. Med hjälp av tekniken kan inte minst synskadade, döva och talskadade få tillgång till information och delta i samhällslivet på ett helt annat sätt än tidigare.

För dyslektiker finns i dag möjlighet att ta del av skrivet material med hjälp av utrustning som läser upp vad som står på datorskärmen. Synskadade kan ta del av allt material på datorskärmen med hjälp av en speciell utrustning som avläser skärmen och överför innehållet till s.k. Brailleskrift.

Förståndshandikappade har tack vare Isaac, en liten bärbar dator, fått helt nya möjligheter att leva ett friare liv. Datorn innehåller kommunikationsmöjligheter och en kamera med vars hjälp man kan kommunicera med en central och få hjälp om man hamnar i en situation som är svår att hantera. IT kan verkligen bli ett verktyg som underlättar det dagliga livet.

Därför måste också de funktionshindrade snabbt kunna ta del av denna fantastiska utveckling. Av den anledningen kräver vi att en översyn görs av sjukvårdshuvudmännens förskrivning av IT-hjälpmedel. I det sammanhanget måste också övervägas om det behövs ett särskilt stöd för anpassning av IT-produkter, då anpassningarna kan bli väldigt dyra i enskilda fall.

Många gånger möts funktionshindrade av misstro och fördomar i kontakterna med myndigheter. Oftast beror detta på personalens brist på kunskaper om olika funktionshinder, något som då också kan leda till felaktiga beslut som drabbar den enskilde.

Det är därför nödvändigt att personal inom vård, omsorg, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa får såväl grundutbildning som fortlöpande vidareutbildning om olika funktionshinder. Staten bör inom sina verksamhetsområden prioritera sådan personalutbildning. Det är också av avgörande betydelse för att informationstekniken skall komma alla till del att de människor som arbetar med personer med funktionshinder har kunskap och kännedom om vilka hjälpmedel som finns och hur de används. Detta måste också ingå som en naturlig del i personalutbildningen.

Herr talman! I dessa frågor som jag här har relaterat har vi två reservationer, nr 9 och 14. Jag står självklart bakom båda dessa men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 9.

Anf. 140 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! De båda föregående talarna har uttalat sin tillfredsställelse över delar av betänkandet. Det vill också jag göra. Jag tycker att det är väldigt bra att vi har nått enighet vad gäller att förhindra diskriminering och främja funktionshindrades deltagande i samhällslivet. Utskottet vill att vi skall ge detta regeringen till känna. Det föreslås ett antal åtgärder, bl.a. att Handikappombudsmannen skall ges processrätt och att antidiskrimineringslagen skall skärpas. Det är krav som Folkpartiet har fört fram i sin partimotion.

Däremot vill utskottet vänta ytterligare med att förtydliga lagtexten när det gäller insatsen råd och stöd enligt LSS. Det innebär att ytterligare ett antal människor kommer att hamna mellan stolarna och inte få den

hjälp som de behöver. Vid den rättsliga prövningen av insatserna råd och stöd har länsrätterna och kammarrätterna i stort följt den praxis som utvecklades under den tidigare omsorgslagen, dvs. man har beviljat råd och stöd när det har funnits ett behov som inte tillgodosetts enligt socialtjänstlagen eller hälso- och sjukvårdslagen. Regeringsrätten har nu i två domar konstaterat att rehabiliterande och habiliterande insatser inte kan beviljas som råd och stöd enligt LSS. Det innebär att insatsen råd och stöd saknar innehåll och att de som omfattades av omsorgslagen lever under en sämre situation nu än innan LSS trädde i kraft. Att så skulle ske var inte meningen med LSS, och därför borde utskottet ha kunnat tillstyrka att det föreligger ett behov av klargörande om riksdagens avsikt med råd och stöd enligt LSS genom ett förtydligande av texten.

Herr talman! Rätt hjälpmedel kan för en funktionshindrad innebära möjligheter till rehabilitering eller avsevärt mycket bättre livskvalitet. I dag är väntetiderna ofta mycket långa. Detta är oacceptabelt. Därför anser Folkpartiet att en hjälpmedelsgaranti skall införas så att den som är i behov av hjälpmedel skall få snabb hjälp och komplicerade hjälpmedel senast inom tre månader. Att kommuner och landsting har delat upp ansvaret mellan sig får inte utgöra ett hinder för människor att få den hjälp som de behöver. Kommuner och landsting har i stället ett gemensamt ansvar för att det hela fungerar.

En ökad konkurrens på hjälpmedelsområdet skulle kunna vara ett sätt att höja kvaliteten och kapa köerna. Inom t.ex. hörselvården skulle man i större utsträckning än vad som i dag sker kunna upphandla tjänster från privata entreprenörer. Det är då viktigt att upphandla hela kedjan, dvs. utprovning, hörapparat och uppföljning. Även när det gäller detta krav vill utskottsmajoriteten skjuta på frågan genom att avvakta försöksverksamheten i Skåne. Och under tiden får människor som behöver hjälpmedel för att dagligen kunna fungera vänta i köer. Det är obegripligt.

Bilstödet är ett bra hjälpmedel för att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet till delaktighet i samhällslivet och en bättre livskvalitet. I betänkandet *Rätten till ratten* föreslogs att åldersgränsen 50 år skulle avskaffas. Folkpartiet anser att det är rimligt, men kan samtidigt inte bedöma hur mycket det kommer att kosta. Därför anser vi att regeringen bör göra en hälsoekonomisk analys av vad det betyder att man tar bort åldersgränsen och hur kostnaderna för annat samhällsstöd därmed förändras. Dessutom anser vi att en ändring bör göras i förordningen om bilstöd till handikappade som gör att familjehemsföräldrar kan få rätt till bilstöd när det handikappade barnet vistas hos dem stadigvarande och bara vid enstaka tillfällen i det egna hemmet.

Herr talman! 5–8 % av alla förstaklassare har en funktionsstörning som man brukar kalla MBD/DAMP. Barnen är normalbegåvade och ibland även välbegåvade, men de lider av koncentrationsstörningar, impulsivitet, lättretlighet och aggressivitet. Det är oerhört viktigt att dessa barn inte bara blir betraktade som bråkiga och ouppfostrade utan att de får en tidig diagnos och att det därefter vidtas åtgärder. Kunskaperna om sådana åtgärder är dåliga i skolan i dag. De barn som inte får hjälp riskerar i hög grad att hamna snett, inte minst på grund av läs- och skrivsvårigheter. En del utvecklar kriminalitet, då de till följd av sitt handikapp är lättleda, ohämmade och socialt omogna. Dessutom skyddas de inte av lagen så att de kan dömas till vård i stället för till fängelse.

Problemet växer och något måste göras. Men det gäller att man behandlar hela problematiken, och därför måste snarast ett samlat nationellt handlingsprogram arbetas fram, så att barn med detta handikapp i så stor utsträckning som möjligt kan få ett bra liv och skyddas mot de risker som de på grund av sitt handikapp annars kan utsättas för.

Jag står självfallet bakom samtliga Folkpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 17.

Anf. 141 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om handikappfrågor, och det är ett ämne som vi ganska nyligen har debatterat i denna kammare. Jag inledde då mitt anförande med att påstå att det finns en teoretisk samsyn mellan alla partier. Den uttryckte jag då ungefär som att alla människor med funktionshinder skall ingå i samhällsgemenskapen med samma möjligheter som människor som inte är funktionshindrade.

Debatten då, liksom det betänkande som vi nu debatterar, visar att när de vackra orden och samsynen sedan skall omsättas i praktisk verklighet, så spricker denna samsyn. Vi i Vänsterpartiet anser att om alla dessa fina ord skall kunna bli verklighet krävs det faktiskt en rättighetslagstiftning.

Vi har länge drivit kravet på en sådan lagstiftning, men nu, liksom tidigare, avstyrker majoriteten de flesta av våra krav. I stället pekar man i betänkandet på att man skall pröva frågan om inrättandet av en nationell samordningskommitté när det gäller handikappfrågor. Efter det att betänkandet har justerats beslutade regeringen i förra veckan att man skulle utarbeta en nationell handlingsplan för handikappområdet. Man skall också inrätta en handikappdelegation.

Det är bra. Vi har inget emot vare sig samordningskommittéer, handikappdelegationer eller nationella handlingsplaner. De är säkert bra, inte minst för att brukarnas erfarenheter, synpunkter och förslag skall kunna beaktas. Men de kan inte ersätta rättighetslagstiftningar.

I förra veckan träffade jag representanter för en handikapporganisation i en kommun. De pekade på att i den kommunen hade man kraftigt dragit ned på ledsagarservice. Men hur kan det komma sig? undrade jag. Jo, skrivningarna om ledsagarservice är numera strukna ur socialtjänstlagen.

Detta med handlingsplaner, goda ambitioner och vackra ord kan inte heller ersätta vårt krav när det gäller ansvars- och finansieringsfrågor – vem betalar vad och hur? Ansvaret för handikappfrågorna måste fastställas i lag. När man kommer ut till verkligheten i dag finns det alltså ingen reell täckning för de vackra honnörsord som vi alla gemensamt ställer oss bakom.

Vi tycker också att det är viktigt att lyfta fram funktionshindrades situation på arbetsmarknaden. Regeringen har aviserat en proposition om diskriminering i arbetslivet, och den kommer i maj. Det är bra, men det räcker inte med det. Skall funktionshindrade ges en reell möjlighet att få tillgång till arbetsmarknaden krävs både höjda lönebidrag och utökade anslag till Samhall. De nedskärningar som har skett på det här området innebär dels att arbetsmarknaden för funktionshindrade har minskat, dels att begränsningen riskerar att leda till att bara människor med lätta funktionshinder får tillgång till arbetsmarknaden.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi har också föreslagit att särskilda utbildningsinsatser anslås för att stärka de funktionshindrades attraktionskraft på arbetsmarknaden. Vi anser att detta skall göras inom ramen för kunskapslyftet. Majoriteten avstyrker vårt förslag med motivet att Kunskapslyftskommittén har fått tilläggsdirektiv att utreda frågan. Det är också bra. Samtidigt vet vi att livet i verkligheten pågår och fortgår under tiden som man utreder. Låt mig ge ett exempel.

Jag träffade några funktionshindrade som hade börjat genomgå korta veckoslutskurser vid en folkhögskola. De stod alla utanför arbetsmarknaden, och deras funktionshinder bestod av olika former av hjärnskador förvärvade i vuxen ålder. Dessa funktionshindrade platsade inte i kunskapslyftet och inte heller i den allmänna vuxenutbildningen. Si, de hade redan en gymnasieutbildning, men för att kunna återgå till arbetsmarknaden behövde de läsa in den igen. Kunskaperna hade försvunnit på grund av skadan. Det krävdes dessutom särskilda studievillkor för att detta skulle vara möjligt, men med dagens regelsystem är dessa funktionshindrade uteslagna från kunskapslyftet och från den ersättning som också kan vara kopplad till kunskapslyftet. Vad skall vi säga till dem och andra funktionshindrade som inte platsar inom ramen för kunskapslyftet?

I våra reservationer till betänkandet lyfter vi också fram en rad andra frågor. Vi talar om kommunernas ansvar inom LSS och LASS, som måste skärpas och utvecklas, och att rätten till hjälpmedel skall garanteras utifrån den enskildes behov och efterfrågan. För att garantera detta behövs en rättighetslag.

Vi menar också att ansvaret för hjälpmedel skall sammanföras till en huvudman och att den nya tekniken skall göras tillgänglig för handikappade. Det gäller alltså inte minst IT-hjälpmedel, som en tidigare talare har talat om.

Vi anser också att man måste göra något åt bilstödet, som ju urholkats i och med att grundbidraget inte har räknats upp under senare år.

Det krävs en utredning om hemtjänsten. I dag är den ojämn mellan kommunerna, och man har kraftigt varierande avgifter. Nedskränkningarna har inneburit att funktionshindrade inte längre kan eller har råd att få hjälp med de nödvändiga vardagssysslorna.

Vi menar att en sådan här utredning också skall lägga fram förslag om ifall hemtjänsten skall vara en funktionskompenserande insats inom handikappområdet och därmed avgiftsfri för den enskilde.

Det gäller att utveckla former så att funktionshindrade inte bollas runt mellan de olika instanserna. Allt stöd skall i i stället riktas till individen. Här har vi begärt en utredning om hur en finansiell samordning skall kunna ske så att funktionshindrade slipper skickas runt mellan olika instanser.

På en punkt har majoriteten i utskottet gått Vänsterpartiets och andra partiers motioner till mötes. Jag vill, precis som andra talare här gjort, uttrycka min stora glädje över att ett enigt utskott har lagt fram ett uppdrag till regeringen att ta fram en diskrimineringslag när det gäller funktionshindrade och näringsverksamheten. Det är bra. Jag tror att det är ett viktigt beslut som utskottet har tagit. Men vi ville i den motion som behandlades gå mycket längre, och jag tror att det är nödvändigt att man återkommer till de övriga delarna.

När det gäller arbetslivet vet vi att det kommer en proposition. Låt oss avvakta den. Men det gäller också att man går vidare och tittar närmare på tillgängligheten i samhället i övrigt. Vi förutsätter att regeringen kommer att göra det, om inte annat så i samband med den handlingsplan som regeringen skall lägga fram för riksdagen så småningom, enligt det pressmeddelande som har skickats ut från Socialdepartementet. Det går nämligen inte att lämna frågan om tillgängligheten i samhället i stort olöst. Då handlar det om allt från tillgänglighet i skolor, tillgänglighet till telefonkiosker, tillgänglighet till allmänna kommunikationsmedel osv.

Herr talman! Det finns alltså, som jag sade inledningsvis, en stor enighet i teorin om inriktningen av handikappolitiken. Men när det kommer till praktiken – vad som skall göras, hur det skall göras och vem som skall betala – saknas tyvärr enigheten, för då handlar det om det ekonomiska läget. Vad majoriteten säger i betänkandet är ju faktiskt: Vi har inte råd att ge funktionshindrade samma rättigheter som andra utan funktionshinder. Vi menar att detta är ett oacceptabelt synsätt. Handikappades rättigheter får inte användas som en regulator i konjunkturpolitiken. Även i tider med svåra ekonomiska verkligheter måste vi kunna garantera vissa rättigheter. Det gör vi bara genom rättighetslagstiftningar. Det är vår bestämda slutsats. Vi anser att det ytterst handlar om en politisk vilja och politiska prioriteringar om man skall kunna garantera dessa rättigheter även när konjunkturerna går nedåt i samhället.

Herr talman! Vänsterpartiet står naturligtvis bakom alla de reservationer som vi har medverkat till i betänkandet, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall enbart till reservation nr 2.

Anf. 142 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Herr talman! Jag reagerade när Ingrid Burman talade om – vilket naturligtvis är självklart för mig också – att handikappade skall ha rätt till ett arbete, eftersom hon uttalade sig så tvärsäkert om att det var Samhall och lönebidrag som skulle lösa problematiken.

Jag vet inte hur mycket kontakter Ingrid Burman har med handikapporganisationer. Men jag kan försäkra Ingrid Burman att unga handikappade, som jag talar med när jag är ute, tycker att det är diskriminerande att bli anställd för att göra en hundra procentig insats och samtidigt bli föremål för lönebidrag. De vill alltså konkurrera med alla andra människor på lika villkor.

Jag kan också säga att jag inte tror att vi skall dra så stora växlar på nuvarande Samhall. Man har stora problem där i dag, inte minst beroende på den konstruktion som är och det regelverk som man tvingas arbeta efter. Jag tror att vi måste söka helt andra lösningar för att öppna arbetsmarknaden för våra handikappade.

Anf. 143 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker väl också att det vore trevligt om arbetsmarknaden anställde alla människor, även de med funktionshinder, utan lönebidrag. Verkligheten är dessvärre inte sådan.

När lönebidragen infördes i Sverige skapades en arbetsmarknad för bl.a. funktionshindrade. Alla ideella organisationer som inte hade lönebärkraft hade helt plötsligt möjlighet att anställa. Det skapades en ar-

betsmarknad som till för några år sedan till en tredjedel utgjordes av arbetsplatser där vi kunde hitta funktionshindrade. Lönebidragen drogs ned, och den arbetsmarknaden reducerades kraftigt. Det fanns alltså ett samband mellan hur stor arbetsmarknaden var och vad som hände när vi minskade lönebidragen.

Vi vet också att det finns i storleksordningen 40 000 färdigrehabiliterade människor som skulle kunna placeras ut på arbetsmarknaden om det fanns tillräckligt mycket lönebidrag, eftersom de inte efterfrågas annars. Vi vet också att lönebidraget är individanpassat. Det innebär att om funktionsnedsättningen är 10 % skall lönebidraget vara 10 %. Sedan finns det dessvärre ett övre tak. Handikapporganisationer delar min oro för att det bara blir de med lätta funktionshinder som kommer ut på arbetsmarknaden om vi sänker taken alldeles för mycket och kraftigt. Men visst, jag tror att Liselotte Wågö och jag kan dela uppfattningen att man inte skall överersätta.

Anf. 144 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Herr talman! Det är inte tal om att överersätta. Här är det ofta fråga om människor som gör en hundraprocentigt god insats, trots mycket svåra handikapp. Det kan kopplas till den fantastiska tekniska utvecklingen som har skett i samhället. De vill inte diskrimineras, Ingrid Burman, i form av ett lönebidrag. Sedan vet jag att det självfallet är stora svårigheter för handikappade som kanske inte kan göra en fullvärdig insats. Men för dem tror jag inte heller att lönebidraget är en lösning, utan vi måste finna andra former för att stimulera företagen att anställa människor med ett handikapp.

Anf. 145 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag delar Liselotte Wågös uppfattning att det inte skall utgå något lönebidrag till människor som gör en hundraprocentig arbetsinsats. Jag menar dessutom att regelsystemet i dag är utformat så att det rätt använt inte skall utgå något lönebidrag om man gör en hundra procentig insats.

Sedan kan också jag tycka att det vore bra om vi slapp hela det här systemet, om arbetsmarknaden efterfrågade och släppte in människor utan att begära någon form av kompensation för eventuell funktionsnedsättning. Men dessvärre fungerar det inte så.

Enligt de handikapporganisationer som jag har talat med är det stora problemet att människor med funktionsnedsättning i dag förvägras rätten till arbete. Denna förvägran har blivit starkare, tydligare och mer påtaglig sedan lönebidragsnivåerna sänktes. Det har blivit svårare för funktionshindrade att få tillgång till arbetsmarknaden.

Jag kan gärna diskutera och medverka till att vi hittar andra system. Men under tiden pågår en verklighet där funktionsnedsatta förvägras rätten till arbete. Den verkligheten vill jag angripa direkt med de redskap vi har i dag. De heter lönebidrag och Samhall. De ger direkt effekt, och de ger rätt till och möjlighet för människor med arbetshandikapp att få tillgång till arbetslivet.

Anf. 146 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! I måndags deltog jag i ett möte med en förening som heter Hjärnkraft i Gävleborgs län. Det är en förening för människor som på grund av skada eller sjukdom fått någon form av hjärnskada. Den är även öppen för deras anhöriga.

I den här gruppen finns det många som har ett osynligt handikapp. Den sortens handikapp medför ju speciella problem. Vi som inte ser funktionshindret har svårt att förstå det. De som arbetar på försäkringskassorna har, trots sin erfarenhet, också många gånger svårt att förstå de här dolda handikappen.

Detta skapar stora problem när man inom den här gruppen försöker få t.ex. personlig assistans. Det är svårt för den funktionshindrade och dennes anhöriga att få förståelse för sina problem. Problemen liknar dem som vi vid tidigare tillfällen tagit fram och diskuterat när det har gällt de psykiskt sjuka, t.ex. att en till synes fullt frisk människa kan svälta ihjäl framför ett fullt kylskåp.

Den kritik som kom fram vid det här mötet var att man upplevde att försäkringskassans utredare inte alltid är kompetenta. Man kunde få höra från försäkringskassan att om de funktionshindrade klarade av sina toalettbestyr och att äta, behövde de inte så mycket hjälp.

Samtidigt upplevde de anhöriga att de blev påtvingade ett större ansvar och ett tyngre arbete än vad som var rimligt. Jag tror att det finns all anledning att följa upp de här signalerna. Frågor man kan ställa sig är: Är det skillnad mellan de små och stora kontoren? Har försäkringskassorna resurser så att de orkar och hinner med att specialisera sig när det gäller de här frågorna?

En annan fråga som diskuterades vid mötet var schabloniseringen av ersättningen till personlig assistans. Detta är en förändring som man inte har någon förståelse för. Det var samma motiv som vi har hört vid tidigare tillfällen. Man upplevde att de med små behov fick en förbättring medan de med stora behov fick en försämring. På mötet diskuterades också problemet med flera huvudmän. Detta leder till svårigheter. Allting blir mycket mer onödigt komplicerat.

Herr talman! Det är viktigt att vi hjälps åt med att ytterligare förbättra situationen för den här gruppen. Det kan vi göra genom att minska byråkratin i den lagstiftning som finns, genom att få ett klargörande när det gäller insatserna enligt LSS, genom att stödet till personer med funktionshinder blir mer lättillgängligt och genom att ansvaret mellan stat, landsting och kommuner blir så klart att den enskilde inte bollas mellan olika instanser. Här kan jag passa på att yrka bifall till reservation 15.

Herr talman! Jag skulle också vilja säga några ord om bilstödet. Jag tycker att det är mycket olyckligt att regeringen signalerat om stora besparingar på anslaget till bilstödet innan den planerade översynen genomförts. Det har, som vi har hört vid flera tillfällen, skapat en onödig oro. Jag hoppas att utredningen av bilstödet blir heltäckande och att representanter från handikapprörelsen får delta i den här utredningen som sakkunniga.

Utöver bifallet till reservation 15 står jag bakom samtliga de reservationer som jag har deltagit i.

Anf. 147 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Varje gång vi diskuterar handikappolitiken här i riksdagen känner jag ett behov av att säga att jag tror att detta, för de människor som har en särskilt utsatt situation, är det viktigaste politiska området. Det handlar om de människor som varje dag, varje timme, varje minut på dygnet behöver hjälp för att bara leva, bara vara och bara kunna röra sig.

Liksom övriga som har varit uppe här i talarstolen är jag mycket glad för tillkännagivandet till regeringen när det gäller diskriminering i näringslivet. Jag kan väl också säga att det känns litet genant att man skall behöva ta upp en sådan här fråga om något som egentligen är så självklart. Men det är alltid roligt när de motioner man skriver blir föremål för seriös behandling.

Herr talman! Jag vill i mitt anförande börja med att yrka bifall till reservation 17. Jag kommer i detta anförande i stort sett att använda mina minuter till att tala om barnen. Precis som Liselotte Wågö tog upp är de osynliga handikappen oerhört viktiga att lyfta fram. De är för många människor svårare att förstå eftersom man inte ser någonting.

Barn med dolda funktionsnedsättningar, som t.ex. DAMP och dyslexi, har en mycket svår situation i dag. Men de här bekymren har uppmärksamrats på senare tid. En uppenbar orsak till detta är de omfattande brister som kännetecknar samhällets stöd till de här grupperna. Många familjer har beskrivit hur svårt de har haft med att få anpassad undervisning för sina barn i skolan och tillgång till utredning och andra expertkunskaper.

Kunskapen om s.k. neuropsykiatriska funktionsnedsättningars betydelse för barnens skolgång har vuxit avsevärt baserat på forskning och utveckling inom såväl det medicinska som det pedagogiska forskningsområdet. Min uppfattning är att denna kunskap ännu inte fått genomslag i samhället. Därmed förhindras att barn och ungdomar med dolda funktionsnedsättningar får adekvat stöd. Kunskapen i sig har ju inget värde om den inte kommer den enskilde till godo. Några kända diagnoser där problemet förekommer är DAMP och dyslexi.

Ett annat bekymmer är att den kompetens som krävs för att utveckla stödet kräver målmedveten samverkan mellan kommuner och landsting. Handikappombudsmannen har i ett ganska nyligen avlämnat yttrande över Läs- och skrivkommitténs betänkande *Att lämna skolan med rak rygg* (SOU 1997:108) belyst problematiken.

Handikappombudsmannen är mycket kritisk till det här förslaget och hävdar bl.a. att ”kommittén inte berört frågan om de elever som på grund av funktionsnedsättningar riskerar att utveckla mer eller mindre permanenta läs- och skrivhandikapp”. Handikappombudsmannen skriver vidare i sitt yttrande:

”Att kompensera funktionsnedsättningar för elever med läs- och skrivsvårigheter är en process med flera samverkande inslag. Skolan måste ha beredskap och kunskap att upptäcka vilka elever som har dolda funktionsnedsättningar. Specialpedagoger och skolhälsovård har här viktiga funktioner att fylla. En pedagogisk utredning i skolan och ett fungerande åtgärdsprogram räcker med stor sannolikhet för att de allra flesta barnen ska nå skolans mål. För ett mindre antal barn behövs mer ingripande åtgärder. Kompletterande utredningar av andra specialister såsom logoped, läkare, psykologer och specialpedagoger i team kan leda till att en eller flera diagnoser ställs. Det är exempelvis vanligt att

***Fel! Okänt
växelargument.***

barn förutom läs- och skrivsvårigheter har andra neuropsykiatriska problem som DAMP/ADHD.”

När vi har en handikappombudsman som har god kompetens och kunskap tycker jag att vi skall ta väldigt allvarligt på en sådan här kritik. Samtidigt vet vi att den behandling våra barn i ett tidigt skede får för sådana här handikapp faktiskt kan vara det som avgör deras framtid, som avgör hur det blir för dem senare i livet. Man har också kunnat se att om handikappet upptäcks i tid, om det får rätt behandling, om personalen inom barnomsorg, skola osv. har en god utbildning, har man lättare att möta elevernas behov och på så sätt kan man underlätta handikappet.

I en annan reservation, nr 8, har jag tagit upp frågan om handikappade barns leksaker. I samband med införandet av handikapppreformen beslutade riksdagen om ett tillägg i hälso- och sjukvårdslagen för att tydliggöra sjukvårdshuvudmännens ansvar för habilitering, rehabilitering och hjälpmedel för funktionshindrade. I propositionen anfördes att landstingen skulle tillhandahålla och finansiera hjälpmedel för den dagliga livsföringen. Vidare framhölls att med detta avsågs hjälpmedel som behövs för att gå i skola och delta i fritids- och rekreativ verksamhet.

Vad som däremot inte togs upp var behovet av leksaker för att träna och för att utveckla sig. Jag tror att det vore väldigt viktigt att få ett tillägg till lagen för att också garantera att de här barnen får tillgång till de här leksakerna, som ju i och för sig är en behandling.

För tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 17.

Anf. 148 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Man skulle egentligen kunna sammanfatta debatten om handikappolitiken med ett enda ord – otålighet. Alla lider vi av den otåligheten. Den innebär att vi ser att samhället är ofullkomligt. Dessvärre klarar vi inte, det kanske vi rent av skulle kunna vara överens om, att utradera denna ofullkomlighet oavsett vilka av oss som utgör majoritet. Men självfallet skall vi så fort det någonsin går försöka att ta itu med alla de bekymmer som har räknats upp. Till den listan kan vi foga ytterligare ett antal områden som inte har nämnts hitintills.

Men, herr talman, jag tänkte ändå något ägna mig åt de olika frågor som konkret finns beskrivna i det betänkande som vi nu har att debattera och som upptar ett sextiototal motionsyrkanden.

Vi har ganska ofta diskuterat handikappspörsmål under senare tid här i kammaren. Vi har gjort det dels i det besvärliga statsfinansiella perspektivet, dels som ett resultat av det omfattande engagemang som finns i riksdagen, och kanske framför allt i socialutskottet, kring handikappfrågor och funktionshindrades situation.

Vi har en betydande samsyn i utskottet, och detta resulterar i det här betänkandet i det tillkännagivande som tidigare nämnts och som handlar om att vi vill att regeringen skall undersöka på vilket sätt man kan nå en lösning när det gäller diskriminering i näringsverksamhet.

Herr talman! När det gäller handikappolitikens inriktning vidhåller vi socialdemokrater vår uppfattning att handikappolitiken skall bygga på principerna om full delaktighet i samhällslivet, jämlika levnadsvillkor, självbestämmande och tillgänglighet. De handikappreformer som genomförts under senare år har varit inriktade på detta, och då särskilt fokuserat på förbättringar av det individuella stödet. Arbetet bör nu inriktas på att

ge statliga myndigheter, landsting, kommuner, organisationer m.fl. förutsättningar att utveckla tillgängligheten i vid bemärkelse inom olika samhällssektorer och verksamheter.

Här finns anledning att särskilt notera regeringens beslut från förra veckan att inrätta en nationell handlingsplan för handikappområdet. Vidare kommer socialministern att inrätta en handikappdelegation, bestående av företrädare för handikapporganisationerna. Delegationen skall diskutera och samråda med den statssekreterargrupp som har fått i uppdrag att utarbeta handlingsplanen.

Delegationen och statssekreterarna utgör tillsammans vidare en nationell samordningskommitté för handikappfrågor enligt regel nr 17 i FN:s standardregler.

Herr talman! När det gäller frågan om lagstiftning mot diskriminering av funktionshindrade på olika samhällsområden och åtgärder för att främja deltagande i samhällslivet på lika villkor är mycket på gång. Jag har redan nämnt vårt förslag till tillkännagivande. Jag har nämnt handlingsplanen. Vidare har regeringen, precis som tidigare har nämnts, aviserat en proposition i maj som gäller förbud mot diskriminering av funktionshindrade i arbetslivet. Remisstiden för den utredningen gick ut i går, och nu är beredningen av detta ärende i full gång i Regeringskansliet.

Regeringen kommer därutöver att även fortsättningsvis prioritera funktionshindrade när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi kan vidare konstatera att Kunskapslyftskommittén har fått tilläggsdirektiv att utreda situationen för studerande med funktionshinder och föreslå åtgärder i syfte att ge funktionshindrade likvärdiga villkor med övriga vuxenstuderande.

Statens kulturråd kommer i dagarna att redovisa sitt förslag till utvecklingsinsatser för att främja funktionshindrades deltagande i kulturlivet. Boverket redovisar också i dagarna sin inventering av vidtagna och planerade åtgärder för att öka tillgänglighet i offentliga lokaler och allmänna platser. Den inventeringen kommer sedan att ligga till grund för ett uppdrag från regeringen till Boverket att samordna ett program för generellt ökad tillgänglighet i kommunerna.

Herr talman! Lagen om stöd och service, LSS, har nu ungefär fyra år på nacken. Vi börjar få ett antal domar som tolkar lagen. Det ser ut som om dessa begränsar möjligheterna att få stöd och service. Jag delar dock Socialstyrelsens bedömning att det tar längre tid för att få en rättvisande bild av LSS och att det ännu inte är tid att på något sätt fälla en dom över lagen om stöd och service. Samtidigt finns det anledning att vi alla är vaksamma och tillsammans med regeringen noga följer utvecklingen.

När det gäller teckenspråkutbildningen har riksdagen nyss beslutat om ytterligare utbildningsinsatser. Det är ett bra steg på vägen för ökad jämlikhet och delaktighet för människor som är döva eller har nedsatt hörsel. Regeringen har också aviserat en särskild kartläggning och analys av behoven av lärare i teckenspråk inom olika utbildningsformer. För egen del tror jag att det blir nödvändigt att satsa ytterligare resurser för att uppnå en rimlig situation för familjer med hörselskadade barn.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Jag vill ställa en konkret fråga till Hans Karlsson: Delar Hans Karlsson min uppfattning att situationen för de psykiskt handikappade i många kommuner är ett akut problem?

Anf. 150 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det är ganska lätt att konstatera att situationen för psykiskt sjuka har betydande brister. Det finns brister i organisation, det finns brister när det gäller utbildning. Jag tycker att det är väldigt viktigt att det arbete som nu pågår får fullföljas innan vi fäller någon slutgiltig dom över lagstiftningen och över den s.k. psykädel. Vi skall komma ihåg att reformen har genomförts under begränsad tid och i en situation när samhället har befunnit sig i en betydande ekonomisk kris.

Anf. 151 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Herr talman! Jag anser att även i bistra tider – som jag sade i mitt anförande – måste man i första hand tänka på dem som behöver samhällets stöd bäst. Jag anser att problemen för den här gruppen handikappade är så stora att insatser behöver göras redan nu.

Tanken med psykädel var att man skulle integreras i samhället på ett naturligt sätt. Man skulle bo som alla andra och komma in i gemenskapen. Min erfarenhet och de rapporter jag får innebär egentligen att vi har drivit många psykiskt handikappade in i halvkriminella kretsar som utnyttjar dem. Det är fullständigt otillfredsställande att många människor lever under sådana premisser i dag.

Har Hans Karlsson någon idé om vad man skulle kunna göra på kort sikt för att minska effekterna av den tendens som finns ute i samhället i dag?

Anf. 152 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag kan inte säga att jag har någon enkel och snabb lösning på de problem som vi alla kan se omkring oss i samhället. Det fanns en stor samstämmighet om genomförandet av psykiatrireformen. Samtidigt skall vi vara medvetna om att i den tidssituation då den genomfördes och med den tidspress som varit fanns inte de nödvändiga förutsättningarna för att snabbt nå fram till en bra situation.

Jag är i likhet med Liselotte Wägö bekymrad över hur situationen ser ut. Samtidigt vet jag att det pågår ett omfattande arbete för att få en bättre tingens ordning. Jag är för den skull inte helt säker på detta, utan i ett senare skede kan det finnas anledning att ytterligare se över regelverket och hur människor med psykisk sjukdom hanteras i olika situationer.

Området är så oerhört komplext att jag inte vill – jag tror inte heller Liselotte Wägö – ta på mig att peka med hela handen och säga att så skall det hela göras för att det skall fixa sig. Det finns skäl att vara rejält ödmjuk inför problemet. I och med att vi avskaffade många av institutionerna och skulle se till att de psykiskt sjuka skulle få leva på samma sätt som vi andra tog vi på oss ett betydande ansvar. Det ansvaret har vi ännu inte fullt ut klarat. Jag hoppas att det skall vara möjligt att klara detta inom de ramar som finns.

Anf. 153 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Jag har två frågor och önsknings om förtydliganden till Hans Karlsson.

Hans Karlsson sade att statssekreterargruppen skall se över underlaget för en nationell handlingsplan och ge statliga myndigheter, kommuner och landsting förutsättningar för att utveckla en handikappolitik. Så uppfattade jag Hans Karlsson.

Vad är det enligt Hans Karlssons bedömningar för förutsättningar som saknas i dag för att ge direktiv om att allmänna kommunikationsmedel skall vara tillgängliga? Är det kunskaper eller brister i ekonomin? Vilka förutsättningar skall man utreda?

Sedan har jag en fråga om kunskapslyftet. Jag tycker själv att det är ganska uppseendeväckande att man i dag sjesätter ett sådant stort program som kunskapslyftet och helt inriktar det på människor utan funktionshinder. Det är avgränsat. Det är inte tillgängligt eller gjort så att den del av befolkningen som har olika hinder kan ta del av det. Enligt min uppfattning är det önskvärt att vi så snabbt som möjligt utvidgar kunskapslyftet så att även människor med olika typer av fysiska såväl som psykiska funktionshinder också kan vidareutbilda sig. Vilket tidsperspektiv lever Hans Karlsson med i den frågan? Han säger att tilläggsdirektivet tills vidare löser problemet.

Anf. 154 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Vi börjar med förutsättningarna för tillgänglighet. Ingrid Burman och jag är egentligen överens om att förutsättningarna inte alls är uppfyllda. Däremot finns det en begynnande möjlighet att ta sig an en hel del av problemen.

När det gäller kollektivtrafiken fattade riksdagen för ett antal månader sedan beslut att anslå 1 ½ miljard till trafikhuvudmännen för att ta itu med problemet. Arbetet har genomgått en planeringsfas. Jag tror att det kommer att innebära mera konkreta synliga insatser.

Sedan var det kunskapslyftet och situationen för de funktionshindrade. Det är inte så att ingen funktionshindrad deltar i kunskapslyftet. Men problemet är att det finns en mängd frågeställningar som inte var lösta när kunskapslyftet startade. Det är litet förmätet att vilja kritisera kunskapslyftet därför att det finns en del bekymmer. Det är den största vuxenutbildningssatsning som har genomförts. Det hade varit litet förvånande om inte några bekymmer med den satsningen hade upptäckts under resans gång.

Anf. 155 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Jag tror att Hans Karlsson är väl medveten om att Vänsterpartiet inte kritiserar kunskapslyftet. Vi har stött det i riksdagen. Min och Vänsterpartiets kritik går ut på att perspektivet är sådant att det är svårtillgängligt för stora grupper av människor med fysiska och psykiska funktionshinder. Man glömde bort att där krävdes särskilda studie- och ersättningsvillkor, tillgänglighet i fråga om lokaler osv. Detta har Vänsterpartiet uppmärksammat i sin motion.

Utskottets majoritet, med Hans Karlsson som talesman, har sagt att detta löses genom att kommittén har fått ett tilläggsdirektiv. Det är kanske

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

en lösning på sikt. På hur lång sikt? Vilket tidsperspektiv lever vi med i frågan?

Sedan var det frågan om förutsättningarna. Min fråga gällde mer än bara tillgängligheten i de allmänna kommunikationsmedlen. Jag hörde Hans Karlsson säga att statssekreterargruppen skall utreda och ge statliga myndigheter, kommuner och landsting förutsättningar att gå vidare och utveckla handikappolitiken. Jag tolkar Hans Karlssons svar så att det är de ekonomiska förutsättningarna som brister. Innebär det att det i dag finns teknik, kunskap och att behoven är definierade, men att det egentligen bara är en ekonomisk fråga? Är det så jag skall tolka svaret?

Anf. 156 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag skulle nöja mig med att svara nej på den frågan. Så enkelt är det väl inte meningen att jag skall komma undan.

I underlaget för gruppen framgår följande: Handlingsplanen skall leda till att samhället bättre anpassas till funktionshindrades behov. I arbetet med att utforma en nationell handlingsplan skall vi gå igenom och belysa hur handikappolitiken kan förbättras på en rad olika områden. Detta skall ske i samråd med handikappreelsen.

Det finns många ofullkomligheter i samhället, Ingrid Burman. Jag tror inte att vi löser alla dem på en gång genom att peka med hela handen i någon bestämd riktning. Visst saknas det pengar. Det saknas också kunskap. Det saknas organisation, och det saknas flera saker för att komma till rätta med problemen på en gång.

Vi måste samtidigt konstatera att det vi nu har gjort – när det gäller kollektivtrafiken, uppdraget att ta fram handlingsplanen och vårt gemensamma tillkännagivande – är att vi flyttar fram positionerna rejält på det här området. Vi skall också komma ihåg att vi har diskuterat funktionshindrade i en ganska begränsad mening under de här timmarna, men vi har mängder av andra uppgifter i samhället som inte heller är fullkomliga. Jag tror därför att det är vanskligt att bara peka på en enda grupp. Det finns många olika problem som vi behöver ta itu med och där samhället inte är fullkomligt. Det återstår alltså mycket att göra för oss, Ingrid Burman.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

SoU15 Läkemedelsfrågor

Mom. 1 (beroendeframkallande läkemedel m.m.)

1. utskottet
 2. res. 1 (m, fp, kd)
 3. res. 2 (v)
 4. res. 3 (mp)
- Förberedande votering 1:
22 för res. 2
17 för res. 3
261 avstod

49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Eva Arvidsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Åsa Stenberg (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Förberedande votering 2:

106 för res. 1

18 för res. 2

177 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

166 för utskottet

102 för res. 1

33 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 21 c

För res. 1: 70 m, 20 fp, 12 kd

Avstod: 18 v, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 7 (dopning)

1. utskottet

2. res. 5 (m, c, fp, kd)

Votering:

178 för utskottet

123 för res. 5

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 18 v, 15 mp

För res. 5: 70 m, 21 c, 20 fp, 12 kd

Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Fel! Okänt
växelargument.*

SoU16 Handikappfrågor

Mom. 1 (utgångspunkter för handikappolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

Förberedande votering:

71 för res. 1

17 för res. 2

211 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

213 för utskottet

70 för res. 1

18 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 21 c, 20 fp, 15 mp, 12 kd

För res. 1: 70 m

Avstod: 18 v

Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 7 (IT-hjälpmedel)

1. utskottet

2. res. 9 (c)

Votering:

273 för utskottet

21 för res. 9

6 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 70 m, 20 fp, 11 v, 15 mp, 12 kd

För res. 9: 21 c

Avstod: 6 v

Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 c, 6 fp, 5 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 15 (samverkan runt funktionshindrade)

1. utskottet

2. res. 15 (v, mp)

Votering:

267 för utskottet

32 för res. 15

2 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 70 m, 21 c, 20 fp, 12 kd
För res. 15: 17 v, 15 mp
Avstod: 1 s, 1 v
Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:78
11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 17 (MBD/DAMP m.m.)

1. utskottet
2. res. 17 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

163 för utskottet

137 för res. 17

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 17 c, 1 v

För res. 17: 70 m, 3 c, 20 fp, 17 v, 15 mp, 12 kd

Frånvarande: 16 s, 10 m, 7 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista i den mån de skulle hinna slutdebatteras vid dagens sammanträde fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenum onsdagen den 18 mars.

11 § Tobaksfrågor

Tobaksfrågor

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU20

Tobaksfrågor

Anf. 157 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! År 1492 kom tobaken till Europa. Ganska snart blev den ett kontroversiellt ämne. Under 1500- och 1600-talen var det flera kungar och påvar som talade mot tobaksbruket. Mycket omtalad är skriften *A Counterblaste to Tobacco* som kung Jacob I av England publicerade anonymt år 1604. Han sammanfattade tobaksrökandet så här: ”En vana, som är vämjelig för ögat, avskyvärd för näsan, skadlig för hjärnan, farlig för lungorna och den svarta stinkande röken liknar närmast de fruktansvärda dunsterna i helvetets bottenlösa avgrund.”

Senare kom det andra exempel på en negativ inställning till tobaken. År 1624 bannlyste påven Urban VIII envar som vågade snusa i kyrkan. Sedan tobaksrökning givit upphov till ett stort antal eldsvådor i Ryssland förbjöds all tobaksrökning där av tsaren år 1634 – ett förbud som upphävdes först år 1697 av Peter den store. I Sverige förbjöd en kunglig förordning år 1687 import av tobak men det förbudet måste återkallas år 1690 därför att det inte hade åsyftad verkan. Varför? Ja, det vet vi i dag mycket mer om.

Nikotinet, som är den aktiva substansen i tobak, har mycket kraftiga tillvänjande effekter för en del personer – inte för alla. Här verkar det finnas en individuell variation. För ganska många har tobaken emellertid effekten att det är väldigt svårt att sluta röka. Därför är det så viktigt med förebyggande insatser. Till varje pris skall vi försöka förhindra att unga människor börjar röka.

I en motion, vars skrivning också finns i en till betänkandet fogad reservation, talar vi om att väldigt mycket pengar satsas på information på alkoholsidan. Det är naturligtvis bra men en del av de pengarna skulle också kunna kopplas till tobakspreventivt arbete. Vi menar att det behövs ett nationellt handlingsprogram här och att det är en fördel om ungdomarna, den grupp som främst berörs, medverkar till utformningen av ett sådant program. Det är ju inte bara nikotinets egna tillvänjande effekter som är en stark kraft när det gäller det fortsatta tobaksbruket, utan det är också så att industrin uppenbarligen, trots all kunskap som i dag finns, inte tar sitt ansvar.

När jag förra veckan satt i ett flygplan och bläddrade i tidningen Scanorama hittade jag en annons för Prince. Man kan se en vacker ung kvinna med bländvita tänder och en fantastisk hy. Hon säger: *I go for Prince*. Detta budskap går alltså tvärtemot det som Folkhälsoinstitutet, landstingen och alla som sysslar med tobakspreventivt arbete försöker motarbeta. Vi vet ju att kvinnors rökande inte är ett problem bara för kvinnorna själva utan också för eventuella barn som de sätter till världen om de inte förmår sluta röka under den aktuella graviditeten.

Vidare tycker vi att arbetet med rökavvänjning borde stärkas, att man borde få ett bättre grepp om hur det är med tillgängligheten i landet. Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen borde få i uppdrag att göra en sådan kartläggning och komma med förslag där man talar om hur de otillfredsställda behoven skulle kunna tillgodoses.

Med detta inlägg yrkar jag bifall till reservation 3 under mom. 4, men naturligtvis står vi i Folkpartiet bakom de övriga reservationer där vi finns med bland undertecknarna.

Anf. 158 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Med jämna mellanrum kommer tobaksfrågan upp till debatt. Det är inte mycket som har skett mellan dessa debatter, så vad jag nu skall säga blir ett upprepande av vad jag sagt för inte alltför länge sedan. Rökningen är ett stort hälsoproblem och kommer att så förbli under en lång tid framåt. Om jag blir kvar i riksdagen kommer jag att vara tjugitig i den här frågan. Alla reservationer i detta betänkande som jag står bakom har jag alltså haft uppe tidigare.

När det gäller marknadsföringen av tobaksvaror har ingenting hänt sedan vår senaste debatt. Från Socialdepartementet har det signalerats att

*Fel! Okänt
växelargument.*

det skall komma ett förslag som berör den indirekta tobaksreklamen, och det är väl bra. Men ännu har vi inte åtgärdat den helsidesreklam som finns i facktidningar – ett problem som jag tidigare har tagit upp. Det är stora fina reklambilder i facktidningarna, som ju inte bara hamnar hos försäljarna utan som också går ut till ungefär 100 000 butiksanställda och deras anhöriga. Därför fortsätter jag med att återkomma med förslaget om att all tobaksreklam utöver den som finns i direkt anslutning till försäljningen av tobak skall vara förbjuden.

Också när det gäller tobaksautomater fortsätter jag att hävda att dessa skall vara förbjudna om de inte står i utrymmen som minderåriga icke äger tillträde till.

Fru talman! Tänk om vi avsatte 0,25 % av vad staten tar in på tobaksskatten och gav det t.ex. till En Rökfri Generation för information i skolorna! Då skulle man få den summa som man säger sig behöva för att klara en riksomfattande kampanj mot tobaken. Visst är det väl konstigt att vi som tydligt har beskrivit hälsoproblemen som stora och allvarliga problem inte skall kunna avsätta en del av de pengar som staten tar in på skatterna och att staten inte har råd med kraftfullare insatser! Det behövs en bättre satsning för att stoppa tobaksbruket bland ungdomarna.

För att komma till rätta med de hälsoproblem och de besvär som tobaksröken medför är det nödvändigt att vi får fler rökfria miljöer. När det gäller restaurangerna väntar jag fortfarande på en förbättring så att grundregeln är att det skall vara rökfritt. Men det kan finnas utrymme för rökarna om röken inte blir en olägenhet för övriga gäster och de anställda.

Det finns restauranger som har ordnat detta på ett bra sätt. Tyvärr är de alltför få. För min egen del avstår jag allt oftare från att delta vid middag där jag riskerar att hamna i ett rökmoln. Jag vet att jag inte är ensam om att göra ett sådant ställningstagande. Nu väntar jag på den dagen då restaurangägarna inser att vi är många som inte tycker om tobaksrök och att rökfritt kan vara ett säljargument.

Rökkupéerna på tågen har jag länge varit kritisk till. Där har det skett en liten förbättring, men det är fortfarande inte bra. På den linje jag åker har man plockat bort rökkupéerna men tillåter rökning i det lilla utrymmet vid avstigningen. Det är en lösning som hade varit acceptabel om rökutrymmena hade placerats i tågets ändar och om utrymmena haft en bra ventilation. Visst är det underligt att teknikerna kan konstruera ett så avancerat tåg som X2000, men de har inte lyckats förse det med en vettig ventilation i rökutrymmena.

När det gäller rökavvänjning anser vi att det är så angeläget att kvinnor avstår från rökning under graviditeten och att barn får växa upp i en rökfri miljö att vi föreslår att de blivande föräldrarna skall erbjudas gratis eller subventionerad rökavvänjning.

Fru talman! Jag står bakom samtliga mina reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 159 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Alla är numera överens om att tobaken utgör en synnerligen stor hälsofara. Det som kan upplevas som egendomligt är att så många ändå fortsätter att röka, trots att man vet om farorna. Därför behövs enligt min åsikt mer forskning i beteendevetenskap så att kunskap kan fås om hur man påverkar den personliga livsstilen. Under senare år

***Fel! Okänt
växelargument.***

har värdefulla lagförändringar skett vad gäller tobak. Det känns alldeles utmärkt att det har funnits en så stor samstämmighet här i riksdagen för att fatta de besluten. Jag skall ta några exempel.

I offentliga lokaler är det numera inte tillåtet att röka. Jag håller med om att de restauranger som inte känner att de är offentliga lokaler borde ta sig en funderare för att göra rökfritt där. Direkt tobaksreklam är förbjuden. Förslag om att förbjuda även den indirekta reklamen är under utredning. Ungdomar under 18 år får inte köpa tobak.

Dessa beslut har resulterat i att attityden till tobak förändrats. Det är bra. Det är nödvändigt. På många håll har man intensifierat arbetet med tobaksprevention. Exempelvis i mitt hemlän, Kalmar län, har Folkhälso-centrum startat ett värdefullt arbete i skolorna, där eleverna själva är ambassadörer och informatörer om rökningens skadeverkningar. Vid ett samtal med dem berättade de för mig att det bekymmersammaste är lärarna. Det är de som har svårast att leva i den rökfria skolan. Men bland ungdomarna har resultaten varit goda. Jag tror att anledningen till det är att det ger bättre resultat när ungdomar möter ungdomar.

Olika rapporter har visat att om man skjuter upp såväl den generella tobaks- som alkoholdebuten är det många som aldrig börjar. Det är just det som är vinsten. De flesta storkonsumenter av tobak har enligt alla rapporter börjat före 20 års ålder. Alltså skall stor kraft läggas på att påverka ungdomar och barn så att de inte börjar röka. Trots att det hänt mycket positivt med dessa förebyggande insatser måste arbetet ändå fortsätta med samma styrka eftersom det tar lång tid att få ett fullständigt genomslag.

Landstinget i Stockholm tror sig ha sparat 5 miljarder genom förebyggande sjukvård sedan slutet av 70-talet. 1 miljon kronor som satsas på förebyggande arbete mot tobak ger 60 miljoner tillbaka på två år, säger Hans Gilian vid Centrum för tobaksprevention. Antalet dödsfall i hjärt- och kärlsjukdomar har minskat drastiskt de senaste tio åren. Det är, tror han, tack vare kampanjer.

Jag vill, fru talman, även nämna sekundär prevention, dvs. den förebyggande verksamheten när någon redan har drabbats av sjukdom, t.ex. hjärtinfarkt. Det har visat sig att när sjukvårdspersonalen, främst läkaren, tar itu med frågan, informerar och har ordentliga samtal har oftast den som aldrig tidigare varit motiverad att sluta röka blivit motiverad efter det att man fått den första varningen. Jag vill påstå att det finns stor risk när resurserna till sjukvården skärs ned att tid inte kan avsättas för denna viktiga information, den viktiga förebyggande sekundärpreventionen. Givetvis är det viktigt inom alla områden, men jag tror att det är särskilt viktigt när det gäller rökningen, speciellt om man i grupper kan träffa många och kan vara stöd åt varandra.

Fru talman! När de som frivilligt försökt få rökfrihet – jag tänker på SAS – har det inte alls visat sig att de t.ex. fått färre resenärer för det. Därför är det viktigt att stimulera att man frivilligt tar itu med frågan.

Beträffande tobaksautomater har jag tillsammans med Thomas Julin många gånger i denna kammare lyft fram frågan. Vi tycker att det är helt fel att ungdomar som inte får köpa tobak när de är under 18 år ändå kan göra det i tobaksautomater. Jag står givetvis bakom reservationen om detta, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 5 som handlar om rökavvänjning. Det är väldigt viktigt för dem som väl bestämmer sig

för att sluta röka att man ger dem all hjälp som finns för att stödja dem i det beslutet. Jag har träffat väldigt många som har velat sluta röka men inte klarat av det. Man har varit så bunden av nikotinet. I sådana fall är det väldigt viktigt att man satsar så mycket resurser som möjligt för att stödja rökfriheten. Också detta kan med fördel ske i grupper där olika personer stöder varandra. Jag tackar för ordet.

Anf. 160 RINALDO KARLSSON (s):

Fru talman! Det är inte länge sedan vi behandlade frågan om tobak. Den är lika aktuell, så jag skall säga några ord.

På tobakens område har vi nått ganska långt under senare år, detta beroende på att vi haft enighet i denna kammare – det tror jag på det bestämdaste – men också på grund av att all medicinsk expertis pekar på faran för hälsan när det gäller bruk av tobak. Även om vi nått framgångar på detta område finns mycket mer att önska. Denna kammars högsta önskan vore nog om vi fick våra unga att avstå från att bli rökare. Unga flickor är den grupp som man verkar ha siktat in sig på när det gäller marknadsföringen.

Marknadsföringen av tobak har begränsats genom lagstiftning, men enligt många mening är det inte tillräckligt. Då gäller det i första hand inte lagstiftningen utan uppföljningen av lagen. Vi ser fortfarande hur reklamen breder ut sig vid försäljningsställena, fastän lagstiftaren sagt att man skall iaktta särskild måttfullhet vid reklam. Uppföljningen av lagen måste därför skärpas.

Konsumentverket håller på att ta fram nya riktlinjer för marknadsföringen av tobaksvaror. Vi hoppas att detta skall ge resultat på området ganska snart. När det gäller den indirekta tobaksreklamen vet vi att det är betydligt svårare men vi hoppas inte omöjligt. Detta är en fråga som diskuteras inom EU. Direktivförslaget har lämnats till Europaparlamentet. Man kan säga att det rör på sig även i denna fråga.

Man kan undra om det enbart är lagstiftarna som skall ta ansvar för det stora problem som tobaken innebär. Här efterlyser man producenter-
nas ansvar.

Priset och tillgängligheten genom åldersgräns har varit en del av de vapen som har varit ganska effektiva för att begränsa bruket av tobak.

Nu har den stora ökningen av smuglingen bidragit till att läget har försämrats. Detta ser utskottet mycket allvarligt på. Det har kommit förslag från Skatteflyktskommittén om en mängd förändringar för att komma till rätta med denna ökning.

Ett av förslagen innebär en förbättring av kontrollen av punktskattepliktiga varor som förs in i landet. Tullen kommer att få ökade resurser och befogenheter att kontrollera fordon efter väg. En proposition på detta område väntas inom kort.

Information och upplysning om tobakens skadeverkningar är och skall så förbli en av de åtgärder som skall användas för att få ungdomar att avhålla sig från att bli rökare. Ja, låt mig säga att detta med information är nog det viktigaste instrumentet. Folkhälsoinstitutet gör stora och goda insatser på detta område.

Det är mycket viktigt att information om tobakens skadeverkningar når ut till barn, ungdomar, deras föräldrar och lärare. Skolan har en viktig uppgift att påverka elevernas attityder och förhållningssätt till tobaken.

Det är också mycket viktigt att man inte utsätter andra för rökning. Även här är barnen en prioriterad grupp, men också andra har rätt att slippa att bli utsatta för tobaksrök.

Vi i denna kammare har gjort mycket i och med den lagstiftning som vi har tagit fram för att offentliga lokaler och andra samlingsplatser skall vara rökfria. Men när det gäller rätten till rökfria områden på restauranger och andra matställen finns det mycket kvar att önska.

Här måste kommunernas tillsyn bli bättre. I samband med att kommunerna sköter tillsynen av alkoholtillstånden för de utskänkingsställen som har ett sådant bör man också kontrollera att det finns rökfria alternativ och ta upp detta i sin bedömning av lämpligheten. Man får inte heller glömma bort andra ställen. De måste ju också bli uppmärksammade.

Jag vill uppmana alla som driver sådana näringsställen att skärpa sig, så vi slipper att skärpa lagstiftningen.

Fru talman! Med detta korta inlägg vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 161 ANNIKA JONSELL (m):

Fru talman! Jag skall bidra till att spara kammarens tid genom att fatta mig kort i denna debatt. Det finns inte heller några moderata reservationer i frågan. Anledningen till att vi inte har reserverat oss till förmån för något av yrkandena i betänkandet är att de flesta av dem går vidare på den svenska inslagna, men tyvärr misslyckade vägen, dvs. en fortsatt reglering.

Verkligheten har tydligt visat att den politiken inte ger avsedd effekt. Det har med alla mått mätt varit en enorm ökning av smugglingen efter det att den senaste skattehöjningen trädde i kraft i augusti. Enligt professor vid Polishögskolan, Leif G W Persson, är vinstmarginalen så stor att smugglingsligorna kan förlora var tredje långtradare med smuggelcigaretter utan att det gör något. De tjänar ändå så pass mycket på denna brottsliga hantering.

Alla inser att den här ordningen ställer seriösa handlare inför det orimliga valet antingen att också bli ohederliga eller att slå igen sina butiker – och allt detta trots att avsedd effekt på tobakskonsumtionen inte uppnåtts.

Enligt min mening och den moderata meningen visar detta att det inte hjälper att fortsätta med fler restriktioner och högre skatter. Situationen är ju redan sådan att de redan har blivit kontraproduktiva.

Restriktionerna påverkar egentligen inte attityden hos människor. Det som de påverkar är människors beteende, ett beteende som i det här fallet handlar om att gå över till att röka massor av billiga smuggelcigaretter i stället för lagligt inhandlade cigaretter.

Det som man skulle göra är i stället att satsa på sådana långsiktiga antirökkampanjer som tidigare har gett mycket goda påvisbara resultat. Det är den väg som är rimlig att gå om målet verkligen är att minska tobaksskadorna.

Anf. 162 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Det råder i den här kammaren mycket stor samstämmighet om att tobaksrökningen är ett av våra allra största hälsoproblem. Det

bekräftas också i all medicinsk forskning att tobaksrökningen verkligen är ett mycket allvarligt problem för människors hälsa.

Det är dessutom ett ganska onödigt problem, skulle jag vilja påstå. Tobaksrökningen fungerar ju så att om man som tonåring kan avstå från att börja använda tobak är det ytterst få som i vuxen ålder börjar att röka. Därför är det viktigt att insatserna på tobaksområdet riktar sig just till ungdomsgrupperna för att i preventivt syfte försöka att förhindra att unga människor börjar att röka.

Detta med 18-årsgränsen har diskuterats, om det är bra med en lag eller inte. Vi har här i riksdagen varit mycket eniga om att detta är en bra lagstiftning på flera sätt. Den minskar tillgängligheten för unga människor. Som all annan lagstiftning har den också ett preventivt syfte. Lagstiftning påverkar attityder. Finns det en lag mot någonting uppfattas det som ett förbud mot något som inte är bra och som därför bör undvikas. Därmed har denna lagstiftning en attitydpåverkan som är positiv.

Det finns, som sagt, en bred samstämmighet kring målen när det gäller tobaksrökningen. Vi vill alla minska användandet av tobak, och vi vill alla så länge som möjligt försöka att förhindra att unga människor börjar att röka. Skillnaden ligger i medlen. Det gäller framför allt de medel som inkräktar på den fria marknaden. Det finns ju litet olika åsikter om hur långt man bör gå och hur långt som det är möjligt att gå. Men även på det här området har åsiktsskillnaderna krympt ihop. Det märks i den debatt om indirekt reklam som nu förs. Bredden på uppslutningen för en sådan lagstiftning har blivit mycket större. Detta diskuteras även inom EU. För ett antal år sedan skulle man knappast ha kunnat drömma om att en sådan här diskussion skulle ha kommit så pass långt inom EU. Det visar också att man tar problemet på allvar.

I detta betänkande, som bara tar upp en del av dessa frågor, är skillnaderna mycket marginella. När det gäller frågan om ett förbud mot automater är det ett förslag som Thomas Julin och Miljöpartiet har lagt fram. Det syftar till att begränsa tillgängligheten för ungdomar. Vi övriga har uppfattat det så, att eftersom det finns en lagstiftning som säger att tobak inte får säljas till den som är under 18 år gäller detta oberoende av vilken försäljningsmetod som används. Om tobaken säljs i automater eller direkt över disk är det inte någon skillnad. Det är den som tillhandahåller tobaken som har ansvaret att se till att underåriga inte får köpa tobak. Därför är detta mera en metodfråga, en fråga om hur man fördelar ansvaret.

Jag håller delvis med Miljöpartiet när det gäller de rökfria miljöerna. Här finns det en del ytterligare att göra. Men jag tror inte att det är lagstiftningen som behöver ändras, utan jag tror att tillämpningen behöver skärpas upp. Kommunerna och länsstyrelserna har tillsynsansvar över att det finns lokaler där man kan undgå att bli utsatt för rök medan man är där och äter. Det är litet dåligt på sina håll i dag.

Att ha en liten spalje mellan två utrymmen, så att man på ena sidan skall kunna sitta i en s.k. rökfri miljö och på andra sidan kunna sitta och röka är ju knappast en tillfredsställande lösning. Detta måste man göra någonting åt. Men lagtexten medger egentligen inte detta. Det står att det skall vara ett avskilt utrymme. Då måste det i rimlighetens namn uppfattas som ett ur röksynpunkt avskilt utrymme och inte på något annat sätt.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Jag delar uppfattningen att man bör göra något åt problemet. Men jag tycker att lagstiftningen räcker till. Därför har jag inte ställt upp på reservationen, utan jag yrkar bifall till utskottets förslag.

När det sedan gäller informationsinsatser av olika slag håller jag med om att man naturligtvis bör kunna göra en hel del till. Det görs ju också en hel del, men insatserna kanske i något större mån borde rikta sig till speciella grupper. Utöver ungdomar är det ju bland unga kvinnor som rökningen har ökat. Det är uppenbart att det finns ett speciellt behov av riktade insatser mot den här gruppen. Speciellt handlar det om att varna för rökning i samband med graviditet osv. Man tror ju annars att den här kunskapen är väldigt spridd bland människor och att det inte skulle behövas särskilt mycket mer information, eftersom alla borde vara ganska klara över hur det ligger till med tobaksrökning. Men det är uppenbart att det behövs mer information.

Som sagt var tillgodoses det mesta inom ramen för betänkandet. Jag yrkar därför bifall till hemställan i detta.

Anf. 163 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Roland Larsson tar upp frågan om rökning på restauranger och menar att lagstiftningen räcker. Men på små restauranger som har mindre än 50 platser kommer man runt den här lagstiftningen. Det finns ju väldigt många restauranger, bl.a. här i Gamla stan, som just har så få platser att de klarar sig undan lagstiftningen.

Sedan kan jag hålla med om att det är tillsynsmyndigheten som kanske borde vara litet mer restriktiv. Men problemet är att det är olika tillsynsmyndigheter när det gäller reklam och marknadsföring och när det gäller lokaler. Det är litet olyckligt. Det borde vara en tillsynsmyndighet som har ansvaret för hela tobakshanteringen.

Anf. 164 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Precis som Thomas Julin säger är det ju på de mindre restaurangerna som lagen inte riktigt får den effekt som var tänkt. Men det är viktigt att komma ihåg att lagstiftningen inte har gällt så länge. Man får ju hoppas på att den har inneburit en attitydförändring även hos dem som driver restauranger och att de kommer att beakta lagstiftningen när de bygger om sina restauranger.

Detta med att inte omfatta de allra minsta restaurangerna, de minsta enheterna, är ju ett sätt att ge dem en övergångstid. Men jag är övertygad om att om någon har en restaurang med 50 platser i dag och tänker sig att bygga om den, kommer vederbörande att tillse att det blir en rökfri del i restaurangen. Det är en fråga om att låta attityderna få genomslag även bland dem som driver den här typen av verksamhet.

Sedan finns det ställen där man inte respekterar lagstiftningen alls. Det har jag sett exempel på. Men det är ju uppenbart ett problem som man måste komma åt genom tillsyn. Att det här brister på sina håll är vi på det klara med, men även här måste det naturligtvis få ta litet tid. Problemet är väl att det inte har gått tillräckligt lång tid för att man skall kunna se effekterna av lagen.

Annars håller jag fullständigt med Thomas Julin i sak. Det är inte acceptabelt att man skall behöva bli utsatt för rök när man är ute på restauranger eller andra ställen.

Prot. 1997/98:78

11 mars

Tobaksfrågor

Anf. 165 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Det närmar sig nu ett femtontal år sedan jag första gången talade om tobaksfrågor i denna kammare.

Motion 1997/98:641, med Barbro Westerholm som första namn, har namn från alla sju partierna. Det visar tydligt, tycker jag, vilket intresse som finns för den här frågan i alla våra sju partier i vår svenska riksdag.

Bruket av tobak utgör ju ett av de största folkhälsoproblemen. Det är verkligen med beklagande som man tvingas konstatera att användning av tobak ökar i hela vår värld, om vi ser det globalt. Däremot är det tillfredsställande att också kunna konstatera att rökning bland män i västvärlden minskar sedan 70-talet och att därför också tobaksskadorna bland män tenderar att sjunka.

Desto mer beklagligt är det att kunna konstatera att rökning bland kvinnor, särskilt unga kvinnor, började minska först efter en mycket kraftig ökning under 50- och 60-talen. Efter ca 20 år visar sig nu skadeeffekterna av denna kraftiga ökning. Därtill tycks också kvinnor vara mer känsliga för skadeverkningarna än vad män är. Det är beklämmande att behöva konstatera att bland lungcancerpatienter som är yngre än 50 år är numera majoriteten kvinnor.

Unga människors rökvanor visar tyvärr ungefärligen samma bild som tidigare. Det är således de yngre som ännu inte har kunnat minska sin rökning så som de äldre, särskilt de äldre männen, har gjort. Detta är desto mer beklagligt då risken för nikotinberoende är större ju tidigare den s.k. debuten äger rum. Rökning har ju visat sig kunna vara inkörsporten till andra droger.

Vi vet också att ju tidigare en debut sker, desto större är risken för sjukdom och för tidig död. En fjärdedel av de unga rökarna kommer enligt prognoser att dö i genomsnitt 23 år tidigare än vad de annars skulle ha gjort. Fru talman, 23 år tidigare! Ju längre rökdebuten således kan skjutas upp i åldrarna, desto större är möjligheten att förbli rökfri under sitt vuxna liv.

WHO:s prognoser tyder på en minskning, om än långsam, i i-länderna men en kraftig ökning i såväl Central- och Östeuropa som i tredje världen. En siffra att påminna om är att om denna utveckling fortgår kommer tobaksbruket att år 2025 skörda 10 miljoner människors liv, varav 3 miljoner i i-länderna och övriga 7 miljoner således i tredje världen.

I väst, fru talman, ökar aktiviteterna av åtgärder för att minska tobaksbruket. I USA pågår skadestandsprocesser mot tobaksbolagen. I Storbritannien vidtas förstärkta åtgärder. I EU kan man förvänta att det blir en skärpt hållning. Ett direktivförslag om reklamförbud ligger eventuellt snart i EU:s *pipeline*.

Sedan den 1 januari 1997 får tobak inte säljas till ungdomar under 18 år i Sverige. Det är naturligtvis ännu för tidigt att utvärdera denna lag.

Fru talman! Sedan 20 år har jag haft förmånen att verka i Cancerfonden, från början som representant för Moderata kvinnoförbundet, såsom en av 37 huvudmän i denna organisation, sedan i dess styrelse. Det har varit en ytterst givande och lärorik erfarenhet, som har bibragt mig en

djup respekt för svensk cancerforskning och dess insatser på bl.a. tobaksområdet.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 3 med Barbro Westerholm, Thomas Julin och Chatrine Pålsson som undertecknare.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

11 § (forts.) Tobaksfrågor (forts. SoU20)

Anf. 166 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag inbillar mig att det här är ett föga politiskt ämne att diskutera. Jag dristar mig att citera en tidigare riksdagsledamot, Hans Lindblad, som gick upp i talarstolen och sade: "Fru talman! I det här ärendet talar jag inte som företrädare för mitt parti. Det här ärendet kan jag."

I mitt fall handlar det inte om kunnande, utan om erfarenhet, precis som när det gäller alla andra som i ungdomen förföll till missbruket att röka.

Jag har inte tänkt åstadkomma någon revolution på det här området, inte på de närmaste månaderna. Men så småningom måste man väl genom vittnesbörd kunna dithän att en folkresning bokstavligen uppstår. Alla måste ju förr eller senare inse – och jag talar då om rökarna – att det inte finns så mycket i tillvaron som kan vara dummare än att låta en massa pengar, ofta arbetsinkomster, gå upp i rök mitt framför näsan på en.

Det är som ni, fru talman, och alla andra märker inte precis något vetenskapligt upplägg på det här anförandet. Jag ber alla kamrater som missförstår mig om ursäkt. Men jag tycker att vi i riksdagen angriper rökningen på fel sätt.

Detta är första gången jag talar i det här ärendet. Jag har varit i riksdagen i 22 år. Jag har många gånger funderat över hur man skall kunna påverka omgivningen, och gärna halka med själv så att man slutar röka. Den förlösningen upplevde jag för cirka fyra år sedan.

Den som hjälpte mig till insikten att rökning i stort sett är det dumaste man kan företa sig, vet fortfarande inte om det. Det är en god vän som bor i samma stad som jag själv. Genom att studera honom och många andra rökare har jag förstått att det är förfärligt fånigt. Man drar i sig något som uppenbarligen endast är till förfång. Man drar i sig, inhale-rar som det heter, med luften och så blir man förändrad invärtes. Det är

bara till nackdel. Man försämrar kroppens kärlfunktioner och en hel del annat. Så småningom dör man kanske en för tidig död. Det kan ske under plågor.

Där stannar jag vid skräckvisionerna. Jag tror inte att det är de som kommer att åstadkomma en förändring i bruket av tobak.

Jag tror i stället att vi måste försöka engagera fler före detta rökare i en verksamhet som blir pedagogisk. Jag hoppas att alla kamrater som har talat i ärendet genom åren inte missförstår mig om jag ger uttryck för att det är fel pedagogik. Jag säger det för att vi allihop bör kunna samla oss till någonting mer effektivt, nämligen att angripa problemet med dem som har hamnat i den dåliga vanan. Det är ju en förskräckligt dålig vana som leder till ohälsa.

Jag tror, fru talman, att vi skall försöka börja om från början. Jag har all respekt för de kamrater och ledamöter i kammaren som engagerar sig i detta, men jag tror inte att vi med de vanliga betänkandena minskar tobaksrökningen särskilt mycket. Det är ju ändå meningen. Syftet är det allra bästa.

Vi bör bestämma oss för att vi nu ska bortse från de statliga inkomsterna på området – det är inte så lätt – och sedan se till att det blir kampanjer som verkligen tar sikte på de människor som är mottagliga för insikten om att rökning är ett fördärv. Det är det ju. Det finns ingen mening med det. Kan man göra något som är dummare än att låta slantarna gå upp i rök mitt framför näsan, i den egna åsynen?

Det finns de som gjort lustigheter av detta. Det finns ju andra njutningsmedel som i så fall inte är dyrare och som man kan avstå ifrån.

Jag har förhört mig om det finns rökare bland de kamrater som har talat om detta. Det är de som möjligen kan missionera i den här frågan. Men vi måste gå en annan väg än den som riksdagen hittills har gått. Jag är ledsen att behöva säga att jag inte tror att vi kommer så långt på den här vägen.

Jag hoppas att någon tar replik på mig så att jag får komma tillbaka till talarstolen i ärendet.

Anf. 167 RINALDO KARLSSON (s):

Fru talman! Jag begärde inte replik på Göthe Knutson för att han skulle återkomma, men det blir väl så i alla fall. Eftersom Göthe Knutson fick mig att återkomma till kammaren efter middagsuppehållet kan jag inte låta bli att ta en replik.

Jag tycker att kammaren har vidtagit åtgärder som har varit helt riktiga. Om vi ser tillbaka på vad som hände på rökområdet för tio år sedan, var det inte mycket vi fick igenom. Motioner och engagemang fanns från många ledamöter, men det var ett kompakt motstånd i alla partier, t.o.m. i mitt, mot att få igenom någonting. Men plötsligt lossnade det på något sätt. Det var väl efter långt idogt arbete från många håll.

Vi vet att vi har gjort mycket. Vem kunde tro att flyg, restauranger och konserthallar skulle bli rökfria? Jag tycker att vi har åstadkommit mycket. Det skall vi vara tacksamma för. Jag tror också att vi har påverkat många. Det är många människor som har slutat röka.

Det finns mycket att göra. Vi har nyss diskuterat att de unga över huvud taget inte skall börja. Men om det finns något område där vi faktiskt

har vunnit terräng är det inom det här området, även om vi alla tycker att det går för sakta. Jag tycker inte att vi behöver ha dåligt samvete.

Jag tror också att det är bra metoder. Vi anslår medel för att göra informationen lättillgänglig i skolor. Vi ger pengar till Folkhälsoinstitutet som bedriver en mycket fin uppsökande verksamhet. Nog finns det saker och ting som vi gör sämre här i kammaren än det som har med rökning att göra.

Anf. 168 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar min vän Rinaldo Karlsson för att han gick upp i talarstolen. Annars hade det blivit platt fall för mig i det som jag inbillar mig är ett mycket angeläget ärende. Jag lyfter på hatten för och respekterar alla som är engagerade. Mycket klokt har säkert blivit sagt. Men likafullt blir det alltfler rökande ungdomar. Nu vet vi statistiskt att det är fler flickor som faller till föga för den här förfärligt dumma vanan, för det här sättet att "umgås" som det heter.

Så finns det de som talar för att det inte gör någonting om man feströker. Det blir litet rapsodiskt det här, fru talman, men vad är feströkning annat än ett bevis på ett slags osäkerhet? Man kommer bort på någon bjudning och då har man i alla fall alltid en cigarett att ta till. Då har man, bokstavligen, någonting att hålla i. Det säkrar uppträdandet. Det finns det många som vittnar om.

Så är det då de förfallna. Eftersom jag själva har hört till den gruppen med en förbrukning på så där en 40 cigaretter om dagen, så kan jag, precis om alla andra, vittna om att man ju inte mår bra av det här. Dessutom rinner det i väg en massa pengar.

Nu är det emellertid så att hälsan kan prioriteras i själva förkunnelsen om det här. Och jag inbillar mig i alla fall att om ett antal, gärna några tusen, f.d. rökare går ut i en organiserad kampanj mot rökningen, så kan man komma ett stycke på väg. För det första som inträffar är att medierna tar fatt i det. Det är i så fall första gången som medierna engagerar sig.

Anf. 169 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Först och främst vill jag säga till Göthe Knutson att flera av oss som har talat i den här frågan faktiskt *är* f.d. rökare. Det gäller både mig och Roland Larsson. Göthe Knutson talar om att man måste söka en annan väg. Men hur ser vägen ut? Göthe Knutson har mest beskrivit det här med en kampanj. Men det måste väl vara mer tanke bakom den väg som han beskriver, och den saknar jag. Nu får han möjlighet att beskriva den.

Anf. 170 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar Thomas Julin för den uppmaningen. Det är klart att man måste åstadkomma en folkrörelse, bokstavligen, om det skall leda till verkliga resultat. Ansträngningar i syfte att få folk att bli uppskrämda har ju gjorts. Sedan slutar det dessvärre, åtminstone på det stora hela, med att ett antal människor slutar. Men fler kommer till.

Ungdomen är naturligtvis en speciell målgrupp för det som jag föreställer mig måste bli en kampanj. Det är naturligtvis ledsamt att höra att ungdomar, särskilt flickor numera, börjar röka i allt större utsträckning.

Och så försvinner en hel del rökare i andra kanten. De går bokstavligen över stupet. Dödligheten är ju ganska stor. Men det skrämmer tydligen inte, för så har det varit i massor av år.

Då måste man ju i varje verksamhet som bedrivs fundera över vilka nya metoder som måste till. Då skall man inte skämmas över att åtminstone tänka i begreppet kampanj. Och hittills har man misslyckats.

Jag har naturligtvis observerat, fru talman, att den röda lampan blinkar. Men eftersom det här är första gången som jag tar upp det här under 23 riksdagsår, kommer jag nu dels att sluta, dels hoppas att också fler tar replik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Prot. 1997/98:78
11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

12 § Idrott

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU6
Idrott

Idrott

Anf. 171 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! I kulturutskottets betänkande 1997/98:6 behandlar vi, som fru talman sade, idrotten. Det här i och för sig ganska tunna betänkandet omfattar väldigt mycket idrott. Utskottet är till större delen helt enigt. Vi behandlar idrottens oberoende ställning. Det anser vi vara oerhört väsentligt. Vi behandlar etiken, Riksidrottsförbundet, elit- och breddidrott, kvinnoidrott och mycket annat.

Bl.a., fru talman, och det är därför som jag i dag har begärt ordet, behandlar vi en motion av Gullan Lindblad m.fl. från Moderaterna, Vänstern och Kristdemokraterna vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en allsidig utredning rörande proffsboxning i Sverige i enlighet med vad som anförs i motionen. Så står det.

Den här motionen och liknande har vi haft uppe vid ett flertal tillfällen i kammaren. Jag har tidigare tillhört dem som har avslagit motionen rakt av. Nu står jag som en av reservanterna. Då frågar man sig: Har hon på gamla dagar börjat ägna sig åt proffsboxning?

Det tror jag inte att någon tror. Men jag har fått en annan syn på det här. Efter så många år av motionerande där man framför allt begär en utredning, så tycker jag faktiskt att man kan säga: Okej, vi bifaller en utredning. Vi ser om det kan vara så som motionärerna säger – att det finns nya medicinska rön, nya metoder att skydda sig mot skador osv. Vi ser om detta verkligen är riktigt. Är det så att en utredning visar detta så får vi kanske ta ny ställning.

Sedan vill jag också, eftersom jag har ett förflutet i detta, säga att min tro inte är att en utredning kommer att leda till några nya resultat. Jag tror att riksdagen kommer att stå fast vid sitt tidigare avslagsyrkande. Därav min litet dualistiska syn på den här frågan. Jag vill gärna ha med det i protokollet. Annars skulle man kanske undra hur jag agerar från det ena året till det andra.

Anf. 172 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Ordet "idrott" är en samlad benämning för fysisk aktivitet som människor utför för att få motion, för att få rekreation eller för att uppnå tävlingsresultat. Den här definitionen tycker jag egentligen skulle omprövas. Den är för bred. Idrott, motion och friluftsliv bör inte klumpas ihop i definitionen "idrott". Omprövas borde också Riksidrottsförbundets inflytande över medelstilldelningen för t.ex. Cykelfrämjandet, Livräddningssällskapet, Sportfiskeförbundet och Friluftsförbundet.

Den här breda motions- och friluftslivsverksamheten borde i stället få en egen budgetpost där man själv kan söka pengar i syfte att stärka den bredare verksamheten. Jag har en fråga till Lars Lilja, som är en av de utskottsrepresentanter som sitter i Idrottsutredningen. Är det här sådana frågor som Idrottsutredningen kommer att lägga fram förslag om?

Fru talman! Idrottsrörelsen är vår största folkrörelse med nära tre miljoner medlemmar. Medlemmarna är organiserade i föreningar eller korpklubbbar, vilka samtliga är organiserade under Riksidrottsförbundet, RF. 7 000 av dessa är elitidrottare. 745 000 tävlar inom sin gren. Och hela 3,6 miljoner människor beräknas motionera regelbundet med eller utan föreningsanknytning. Idrott och motion engagerar verkligen många.

Problemet vad gäller idrotten i förhållande till det breda motions- och friluftslivet är att alltför mycket fokuseras kring tävling och elitverksamhet. Vår största folkrörelse har i och med detta, anser jag, tappat mycket av sin själ och sin idealitet; allas möjlighet till deltagande.

Jag tror att vi måste våga ta politisk ställning i den här frågan. Vi måste ha tydliga idrottspolitiska och friluftspolitiska mål. Vi får inte förledas in i den kommersiella sfär där elitidrotten verkar i dag. Politikerernas centrala uppgift måste vara att ge goda förutsättningar främst för barn- och ungdomsverksamhet, för flickor och pojkar, samt i andra hand också goda förutsättningar både för män och kvinnor att hålla sig vid god hälsa till en rimlig kostnad.

Senast den 31 maj skall Idrottsutredningen komma med sitt betänkande. De flesta frågor partierna har motionerat om kommer också att behandlas i den här utredningen. Men jag hoppas att detta inte skall hindra oss från att debattera frågan i dag.

Idrottens finansiering är som sagt bekymmersam. I och med att den kommunala ekonomin har minskat och det statliga stödet har skurits ned är det ekonomiskt svårt för idrotten. Ett annat problem är också att elitidrotten har ökat sina kostnader genom att avlöna både tränare och spelare. Det här har inneburit att många klubbar står inför mycket svåra finansiella problem. Det har även uppdagats att svarta pengar har betalats ut via vissa klubbar. De som får lida för detta är våra barn och ungdomar och den breda rörelsen. Men också idealiteten hotas.

För att garantera individen en trygghet anser därför Vänsterpartiet att Riksidrottsförbundet måste stärka sina ekonomifunktioner. Det behövs utbildning i vilka skyldigheter man har som arbetsgivare och utbildning i bokföring och ekonomi. En möjlighet att snabbt komma till rätta med ekonomiska oegentligheter inom idrotten är att låta auktoriserade revisorer granska elitklubbarnas årliga årsredovisningar. Vänsterpartiet har ett särskilt yttrande vad gäller detta i betänkandet.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men det finns även andra problem med idrottens finansiering. Det är den ökande finansieringen med intäkter från spel, reklam och sponsring. Samhällsstöd är viktigt för att skapa långsiktighet i planering av verksamheten. Vänsterpartiet anser att marknaden och kommersialiseringen inte kan garantera välbefinnande och folkhälsa på lika villkor för alla. Risken är att när samhällsekonomin blir sämre förvisas idrotten till spel och reklammarknad. Det här innebär att idrottsrörelsen tappar sin frihet och sin oberoende ställning. Det är viktigt att beslut vilar på demokratisk grund och att idrotten blir tillgänglig för alla, oavsett kön, etnisk bakgrund eller klasstillhörighet.

Fru talman! Vägen är lång till jämställd idrott. Idrotten har en mycket stark hierarkisk uppbyggnad, en patriarkal maktstruktur. Kvinnorepresentationen inom den organiserade idrotten är i genomsnitt 35 %. Troligen är det så att kvinnor bara får 35 % av de samlade resurserna, vilket också avspeglar sig i vår möjlighet till demokratiskt inflytande. I Gertrud Åströms fritidsutredning visar de analyser som gjorts att kvinnor missgynnas i jämförelse med män vid användandet av medel inom fritidsområdet.

Men inte bara kvinnor är underrepresenterade i den svenska idrotten, utan även barn och ungdomar ur arbetarklassen. Från den ekonomiskt starkaste femtedelen av hemmen är 72 % av pojkarna medlemmar i en idrottsförening och 65 % av flickorna. Från de familjer med allra svagast ekonomi är 36 % av pojkarna och endast 13 % av flickorna medlemmar i någon idrottsförening. Det här är skrämmande siffror. Vad svarar Socialdemokraterna med för att jämna ut de här ojämlikheterna?

Vänsterpartiets lösning för dagen är reservation 2, som jag härmed också yrkar bifall till. Här tar vi upp handlingsprogram för ökat deltagande på lika villkor för alla samt att breddidrott som innefattar friluftsliv och motion i olika former skall få en starkare roll än den har i dag.

Fru talman! Till sist proffsboxning. Säg vad man vill om förbud, ibland är det befogat, ibland motverkar det sitt syfte. Men min och Vänsterpartiets uppfattning är att vi fortsättningsvis skall säga nej till proffsboxning. Det behövs därför heller ingen utredning i frågan, som motionen föreslår. Utredningspengarna kan i stället på ett bättre sätt användas för t.ex. ökat föreningsdeltagande för dem med allra sämst inkomst. Proffsboxning är medicinskt inte försvarbart. En sport som har som högsta mål att nocka sin motståndare kan inte vara rimlig att säga ja till. Amatörboxning med skydd och starkt regelverk är en annan sak. Syftet att skada varandra och att verksamheten innebär vadslagning måste vi säga nej till. Det är oetiskt att vadså om att slå ut hjärnfunktioner. Jag kan faktiskt inte ens en gång tänka mig en utredning.

Anf. 173 LARS LILJA (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas ett antal motioner som rör idrottsfrågor väckta under den allmänna motionstiden 1997. De allra flesta motionerna berör frågor som behandlas av den nu arbetande Idrottsutredningen. Idrottsutredningen skall lämna sitt slutbetänkande innan den 31 maj detta år. Utskottet anser att dess arbete inte bör föregripas.

Jag vill ändå passa på att kommentera vissa delar av betänkandet. När det gäller Kristdemokraternas motion Kr510 om vikten av att idrottsrörelsen får ett reellt inflytande i Idrottsutredningen vill jag nämna följande:

Som ledamot i denna utredning kan jag efter ett års arbete konstatera att de politiskt tillsatta ledamöterna har en bred erfarenhet från arbete inom idrottsrörelsen. Till utredningen har dessutom knutits 4 sakkunniga och 13 experter. Bland experterna finns representanter från bl.a. Riksidrottsförbundet, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Innebandyförbundet, Svenska Gymnastikförbundet, Svenska Fotbollförbundet och Friluftsförbundet. Under arbetets gång hålls från sekretariatets sida kontinuerliga kontakter med idrottsrörelsen. Utskottets slutsats är att idrotten har ett fullt acceptabelt inflytande på utredningsarbetet.

Ett annat problem som aktualiserats det senaste året är bolagiseringen inom idrotten. Vad innebär det om en förening väljer att bedriva sin verksamhet i t.ex. aktiebolagsform i stället för som ideell förening? Ett försök till detta gjordes av Djurgårdens IF Hockey i höstas. Detta gick inte att genomföra därför att Riksidrottsförbundets stadgar inte medger att aktiebolag deltar i svensk idrotts tävlingsverksamhet.

Ur ideologisk synpunkt kan man ha många åsikter om det lämpliga i att driva traditionell folkrörelseverksamhet, i det här fallet idrott, i aktiebolagsform. Det starkaste argumentet emot är demokratiaspekten. I den ideella föreningen gäller principen en medlem – en röst. Det är medlemmarna som har makten, inte den som äger flest aktier.

Man bör dock ha klart för sig att bolagsbildning är mycket vanligt inom idrottsrörelsen. Många större föreningar och även idrottens paralymporganisationer bedriver vissa delar av sin verksamhet, exempelvis förlagsverksamhet och marknadsföring, i bolagsform av den enkla anledningen att det är rationellt och ekonomiskt fördelaktigt. Det som var speciellt i "Djurgårdsfallet" var att själva idrottsverksamheten, ishockeylaget, skulle drivas i aktiebolagsform.

Denna diskussion har lett till att RF tillsatt en utredning för att se över vilka alternativa associationsformer idrott skall kunna bedrivas i. Idrottsutredningen har även fått tilläggsdirektiv för att bedöma konsekvenserna för den statliga idrottspolitikerna om idrottsföreningar väljer att bedriva sin verksamhet i andra associationsformer än den ideella föreningen.

Som fri och obunden folkrörelse måste idrotten och dess demokratiskt valda ombud själva välja vilka associationsformer man skall tillåta. Vår uppgift som politiker är att vara tydliga när det gäller konsekvenserna av att driva verksamheten i den ena eller den andra formen. Det uppdraget har Idrottsutredningen.

Fru talman! Jämställdhetsarbetet inom idrotten är en annan fråga som tas upp i några motionsyrkanden. I direktiven till Idrottsutredningen framgår det att vid arbetet med framtagande av nya mål för idrotten skall kommittén utgå från att kvinnor och män får lika möjligheter att bedriva idrott. Utredningen skall också redovisa sina förslag ur jämställdhetsperspektiv.

År 1989 satte Riksidrottsmötet som mål att vid inledningen av det nya seklet skulle jämställd idrott vara en realitet. År 1995 konstaterade RIM att det var en bra bit kvar till målet och genomförde därför stadgeändringar som innebar att samtliga RF- och DF-organ som väljs av respektive stämma skall bestå av lika många manliga som kvinnliga ledamöter.

Dessutom beslöts att i specialförbund och specialdistriktsförbund skall valberedningar och styrelser bestå av kvinnor och män.

År 1997 konstaterades att den totala andelen kvinnor i SF-styrelser uppgick till 26 % och i DF-styrelser till 38 %. RF-stämman beslutade då att ytterligare intensifiera arbetet med att öka den kvinnliga representationen i beslutande organ inom idrottsrörelsen. En ny rapport skall föreläggas RF-stämman 1999.

I regeringens riktlinjer för stödet till idrotten 1998 ges detaljerade återrappporteringskrav vad gäller jämställdhetsarbetet. Utskottet anser att det är av största vikt att jämställdhetsarbetet inom idrottsrörelsen påskyndas.

Fru talman! När man läser motionerna som handlar om idrott kan man konstatera att de i vissa fall ställer krav på idrottsrörelsen. Sett utifrån perspektivet att staten på olika sätt bidrar till idrotten med mer än en halv miljard kronor kan det vara berättigat att ställa krav. Om man å andra sidan funderar en stund på vem som skall se till att saker och ting blir gjorda får man kanske stanna upp ett tag.

De fina planerna och programmen görs ofta av tjänstemän på RF eller ett DF. Sedan ligger det praktiska arbetet på den ideellt arbetande ledaren i föreningen. Han eller hon kanske jobbar heltid och ägnar ändå ett par tre kvällar i veckan åt att träna ett ungdomslag, organiserar Bingolottoförsäljning, ser till att tröjorna blir tvättade, organiserar föräldrar som kan köra till nästa bortamatch osv. Allt detta görs utan någon som helst ersättning.

Det är den personen som vi tycker skall vara välutbildad tränare och kunna blanda lek och träning, som skall lära sina ungdomar demokratiska arbetsformer, som skall jobba med integration, som skall gå den där tränarkursen andra helgen i maj i stället för att vara tillsammans med familjen.

Det är den ideellt arbetande valberedningen som efter 25 telefonsamtal misslyckas med att hitta en ny ordförande som skall ta ansvaret för jämställdheten.

I många föreningar är det svårt att rekrytera nya ledare för ungdomsgrupperna, samtidigt som vi politiker tycker att idrottsrörelsen skall ta ytterligare socialt ansvar.

I många specialförbund och specialdistriktsförbund är det ingen kamp om styrelseplatserna. Däremot är det en kamp för valberedningarna att hitta personer till styrelseplatserna. I den verkligheten kan en del av våra krav på idrotten kännas övermäktiga för dem som har att se till att kraven uppfylls.

Sedan finns naturligtvis också den andra verkligheten där styrelseuppgiften är prestigefylld och det finns betydligt fler kandidater än platser – och där kvinnorna har svårt att få sina rättmätiga styrelseuppgifter. Jag tror dock att den första bilden av verkligheten är den vanligaste.

Avslutningsvis några ord om proffsboxningen. För drygt ett år sedan hade vi en debatt om detta här i kammaren. Argumenten torde vara desamma i dag från oss motståndare och från de motionärer som vill att frågan skall utredas. Anledningen till att utskottet avstyrker motionerna om utredning är precis som senast, dvs. i huvudsak rent medicinska. Redan på 60-talet konstaterades att upprepade slag mot huvudet gav allvarigare skadeverkningar än man haft anledning att räkna med. Med dagens

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

förfinade medicinska mätmetoder finns det absolut ingen anledning att misstänka att resultatet skulle bli annorlunda än tidigare. Till det kan man dessutom lägga att dagens vältränade idrottsmän, i detta fall boxare, torde slå betydligt hårdare än vad de gjorde för 25 år sedan.

Jag vill också påminna om att utskottet i början på 80-talet behandlade motioner om att även förbjuda amatörboxning. Vid detta tillfälle inhämtades remissyttrande från Svenska Läkaresällskapet. Eftersom klara bevis för amatörboxningens skadeverkningar lades fram var Läkaresällskapet berett att tillstyrka motionen om förbud även mot amatörboxning. Nu blev det inte utskottets beslut.

Jag vill dock nämna att utskottet delar uppfattningen att många boxningsklubbar gör en stor social insats – inte minst genom att engagera många invandrarungdomar.

Fru talman! Jag yrkar avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 174 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Lars Lilja. Den gäller FN:s barnkonvention.

FN:s barnkonvention betonar att barndomen har ett värde i sig. Den utgår från fyra grundprinciper: Barnets bästa, rätten till liv och utveckling, rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade samt rätten att skyddas mot övergrepp och diskriminering. Enligt artikel 31 skall konventionsstaterna bl.a. tillhandahålla lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

Jag undrar om Lars Lilja anser att Riksidrottsförbundet lever upp till detta när vissa barn och ungdomar på grund av elitsatsningar stängs ute ur föreningslivet eller låter dem sitta på avbytarbänk match efter match. Jag undrar om barnkonventionen har diskuterats i Idrottsutredningen.

Anf. 175 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! För det första har vi inte diskuterat barnkonventionen i Idrottsutredningen. För det andra vet jag inte riktigt vad Charlotta Bjälkebring egentligen menar. Det är inte Riksidrottsförbundet som driver det praktiska idrottsarbetet. Det görs ute i föreningarna runt om i landet med hjälp av, för det mesta, ideellt arbetande ledare.

Jag kan hålla med Charlotta Bjälkebring att man i vissa föreningar inte har skött barn- och ungdomsarbetet på ett acceptabelt sätt. Men det beror i de flesta fall på att någon eller några ledare inte har gjort jobbet på ett acceptabelt sätt. Just de misstagen och felaktigheterna får tyvärr stort genomslag i massmedierna, precis som det som händer i elitidrotten också får ett oerhört stort genomslag i massmedierna.

Precis som en tidigare talare sade, måste man ha klart för sig att elitidrotten omfattar ungefär 7 000 utövare i landet. Det skall jämföras med de tre miljoner medlemmarna idrottsföreningarna har.

Anf. 176 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Enligt min åsikt har inte barnkonventionen fått något genomslag inom idrottsrörelsen och RF. FN:s barnkonvention antogs redan

1989. Det är många år sedan. Riksidrottsförbundet måste ha det övergripande ansvaret över att utbilda och leda de ledare som gör arbetet som är viktigt för många barn. Fast jag låter kritisk här i dag, har jag haft otroligt mycket glädje och nytta av idrottsrörelsen. Jag engagerar mig därför mycket i denna viktiga fråga.

Det är viktigt att RF tar tag i detta och informerar och utbildar sina ledare om vilka konventioner Sverige har skrivit under på FN-nivå. Det är viktigt att barn får delta på lika villkor utan att bli undanträngda ur föreningsverksamheten på grund av olika elitsatsningar. Jag tycker att det är en viktig fråga för Idrottsutredningen att ta tag i.

Anf. 177 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Först och främst håller jag inte med Charlotta Bjälkebrings analys av problemet med bredd och elit. Det är inte diverse elitsatsningar som på olika sätt har slagit ut breddidrotten. Däremot kan jag hålla med om att det i vissa sammanhang finns en viss utslagning när man har kommit upp i en viss ålder. Jag vill påstå att den finns inom många andra fritidsaktiviteter också. Om jag gillar att sjunga och vill vara med i en bra kör, så får jag inte vara med där om jag inte är tillräckligt bra.

Just den svenska folkrörelseidrotten är unik just för att vi i ett internationellt perspektiv har en oerhörd bredd på barn- och ungdomsidrotten.

De flesta ungdomar som kan och vill har möjlighet att utöva idrott på ett i stora stycken positivt sätt, även om det, som Charlotta Bjälkebring säger, i vissa undantagsfall kan begås en del misstag. Jag tycker att svensk idrott och svensk idrottsrörelse har all anledning att vara stolt över den verksamhet som man bedriver. Jag försökte i mitt anförande argumentera när det gäller just problemet att vi ställer en massa krav på ledare som skall jobba på sin obetalda tid, att vi skall utbilda och att vi skall göra allt möjligt. Jag tycker att det är riktigt, men det är inte alltid så enkelt.

Anf. 178 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Idrotten är en av Sveriges mest utbredda verksamheter. Den finns överallt. Den regionala skillnaden är visserligen ganska stor, men det är nog bara Svenska kyrkan som har en mer utbredd verksamhet än vad idrotten har. Därför är den också så viktig, och det är viktigt att man ser till att den fungerar på ett bra sätt. Trots att det på många ställen finns kritik lyckas man i många avseenden se till att det fungerar.

Jag hade förmånen att träffa Smålands idrottsförbund för ett par veckor sedan. De redovisade alla de satsningar som de gör, bl.a. på etik- och moralområdet, där man är med och startar Vågen och där man försöker informera sina ledare och sina domare om hur det hela skall fungera och tar upp de här frågorna i olika klubbar och med de aktiva idrottarna.

På jämställdhetsområdet arbetar man också mycket och försöker uppfylla de förväntningar som finns på att idrotten skall vara jämställd.

Det finns en motion redovisad här, Kr511, som är väckt av Birgitta Carlsson och Ingbritt Irhammar. De kräver en könsfördelad statistik för att vi skall få bättre jämförelser mellan de resurser som kommer pojkar och flickor, män och kvinnor, till del. Vi har alltså inte den statistiken i

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

dag, men vi skulle behöva den både när vi från riksdagen beviljar bidrag till Riksidrottsförbundet och för att kommunerna skall ha möjlighet att se hur deras medel fördelar sig mellan pojkar och flickor.

Det är också viktigt att arbeta vidare med jämställdhetsfrågorna ned på klubbnivå, ned till specialgrenarna. Det är viktigt att flickor som håller på med idrott kommer i åtnjutande av ledarutbildning, att kvinnliga idrottare och idrottsledare får vara de förebilder som de behöver vara i det här sammanhanget. Det är alldeles för få ledare som är kvinnor i dag, och därför behövs det extra satsningar på det här området. Jag tror att idrottsförbunden på olika sätt kommer att hjälpas åt att uppnå de här förhållandena, men jag tycker ändå att det är viktigt att vi påpekar det här och har stora förhoppningar på dem.

En annan fråga som tas upp i det här betänkandet är dopning. Det är också ett allvarligt problem som måste diskuteras och hanteras. Idrottsutredningen arbetar med de här frågorna, som många gånger är svåra att hantera. Vi måste trycka på ännu mer här att dopning är någonting som vi inte accepterar i samhället och att man har bra sanktionsmöjligheter.

Idrottsföreningar och tävlande människor tar också upp frågan om ANT, dvs. alkohol, narkotika och tobak, och där kommer också dopningsproblemet in. Här behövs det förebilder, både ledare och i verksamheten, för att visa att man inte använder de här drogerna i olika sammanhang, framför allt inte när det gäller idrott, utan att man håller de verksamheterna rena. Det finns även bilder på folk som har vunnit tävlingar och som står och skakar champagneflaskor. Det sprutar åt alla håll, och man vet inte vad de gör med den skvätt som blir kvar. Förmodligen dricker de inte upp det. Det är sådana här saker som är viktiga och som vi skall försöka få att försvinna ur idrottens sammanhang. Man skall se till att den som är idrottare är nykter. Det är viktigt med sådana förebilder för barn och ungdomar.

I diskussionen om den professionella boxningen anser jag för min del att det är uteslutet att vi skall ha professionell boxning. Det handlar om medicinska skäl. Jag håller med Lars Lilja när han säger att man gärna skulle vilja förbjuda även den andra boxningen. Men det är inte möjligt i dag, eftersom vi inte har något förslag om det. Man får se på de här frågorna på olika sätt och försöka få fram en vettig hantering av dem. Den professionella boxningen säger jag helt och hållet nej till, liksom även till den andra boxningen, i den mån det skulle kunna fungera.

Fru talman! Med de här orden vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 179 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! För att undvika missförstånd vill jag påpeka att jag inte hävdade att man skulle förbjuda amatörboxningen. Jag tog det bara som ett exempel, därför att den diskussionen hade också varit uppe. Jag ville sätta det i relation till diskussionen om förbudet mot proffsboxning. Jag tror att de medicinska resultat som man skulle få fram i en diskussion om proffsboxningen förmodligen skulle visa ungefär samma sak som under den diskussion man hade på 80-talet om amatörboxningen.

Jag tycker alltså att amatörboxningen skall vara kvar, därför att den gör i många stycken en stor social insats, som jag sade i mitt anförande.

Prot. 1997/98:78
11 mars

Anf. 180 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag missuppfattade Lars Lilja. Jag tycker ändå att man skall diskutera amatörboxningen också och eventuellt förstärka reglerna. Men den diskussionen får vi ta vid ett annat tillfälle.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 181 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till motion Kr510, yrkande 1. På grund av ett missöde från min sida har jag inte reserverat mig på den punkten i utskottet.

Idrott i olika former spelar en viktig roll i många människors liv. Många utövar idrott aktivt, men ännu fler får en rik fritid som intresserade åskådare. Idrott kan bidra till en god folkhälsa och ett rikare socialt liv med meningsfulla aktiviteter.

Flera miljoner svenskar deltar som aktiva eller ledare i någon idrottsförening. Hälften av alla barn tas om hand av idrottens ideellt arbetande ledare. De flera hundra tusen ideellt arbetande ledarna gör ett arbete och en insats som för samhället som helhet är ovärderlig. Jag vill gärna instämma i vad Lars Lilja har sagt om det ideella arbete som ledare och föräldrar ställer upp med. Det är verkligen en folkrörelse, och folkrörelserna spelar en viktig roll för att kanalisera engagemang och skapa gemenskap i en förening eller på en ort.

Idrotten spelar en viktig fostrande roll för många barn och ungdomar. Många unga har inom idrottsrörelsen lärt sig ansvarskännande och gott kamratskap. Det är många pojkar och flickor som är med i en idrottsförening och ägnar en stor del av sin fritid åt idrottande. Man känner sig delaktig i en positiv gemenskap. Man lär sig vad ansvarstagande och vad samarbete innebär. Man får följa regler, och sanktioner följer om man avviker från dem. Idrottens roll som ungdomens fostrare är viktigare än någonsin i vår tid, när ungdomsvåld, droger och rasism ser ut att vara ett växande problem.

Därför bör idrottsrörelsen i större utsträckning betona de etiska frågorna. Idrotten kan bidra till att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra droger, och idrottens etiska hållning och avståndstagande från dopning och idrottsanknutet våld är viktigt inte minst därför att elitidrottare utgör förebilder för barn och ungdomar. Även idrottsledare och tränare bör avstå från droger och vara goda förebilder.

Det är viktigt att barn och ungdomsidrotten utformas så att den inte medverkar till utslagning och elittänkande. För att svensk idrott även i framtiden skall kunna fostra idrottsutövare på toppnivå fordras satsningar på de många människornas idrottsutövande. Bredd- och elitidrott är varandras förutsättningar. Breddidrott bidrar till människors välbefinnande och minskar riskerna för sjukdom. Elitidrottarna fungerar som inspiratörer och förebilder.

Inom barn- och ungdomsidrott, liksom i skolans idrott, är det mycket viktigt att ge flickor större utrymme än de har i dag.

Det finns delar av svensk idrottsrörelse som ännu inte i alla stycken har fått komma till sin rätt. Jag vet att handikapporganisationerna fortfarande anser att tillgänglighet både till arenorna och till idrotterna kan göras bättre. Handikapprörelsen har större ekonomiska svårigheter än idrotten i övrigt. Man har små biljettintäkter och måhända färre sponsorer.

Kvinnoidrotten är heller inte så medial. Den behöver en starkare ställning vad gäller träningstider och tillgänglighet till arenorna. Arbetet med jämställdhet är mycket viktigt. Jag tror också att det är viktigt att både mäns och kvinnors erfarenheter och värderingar får påverka idrotten.

Vi har i vår motion också påpekat att idrotten spänner över en lång rad områden: fysiologi, medicin, teknik och samhällsvetenskap. Vi tycker att utbildning och forskning är en förutsättning för idrottens utveckling. Med tanke på idrottens betydelse för våra barn och ungdomar är det viktigt att idrottsledarna ges god utbildning. De pengar som samhället satsar på idrotten får hög verkningsgrad genom de ideella krafternas engagemang. I en tid med inte alltför stora samhällsresurser borde det vara naturligt att satsa på den ideella sektorn. Vi föreslog i vår motion att 30 miljoner utöver regeringens förslag skulle gå till idrotten. Tyvärr har riksdagen avslagit det.

Allt detta och mycket därtill skall den sittande utredningen dissekera och så småningom presentera. I ljuset av utredningens resultat kommer vi på nytt att få ta ställning till många av dessa frågor. Därför har jag i övrigt avstått från att reservera mig för vår motions hemställanspunkter.

Anf. 182 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Fru talman! Detta betänkande behandlar motioner som rör idrott väckta under allmänna motionstiden. Med hänvisning till att de flesta motionerna rör frågor som behandlas av Idrottsutredningen – precis som Lars Lilja har sagt – vars arbete avslutas i maj i år, ämnar jag inte uppehålla mig vid dessa motioner. Men jag vill understryka att jag delar uppfattningen om idrotten och dess ledare, och jag instämmer i alla vackra ord som sagts.

Motion Kr506 av Gullan Lindblad m.fl. är emellertid av en annan karaktär. Elisabeth Fleetwood har inledningsvis berört denna motion, som handlar om utredning gällande proffsboxning i Sverige.

Motionärerna erinrar om att proffsboxningsförbudet infördes 1969 utan att frågan varit föremål för någon egentlig utredning. I många andra sammanhang efterlyser man utredningar om sådana inte utförts alls eller inte utförts på mycket länge. Nog kan man påstå att de 28 år som förflutit sedan lagen infördes är en lång tid. Mycket har hänt sedan dess.

Vi har i dag 15 svenska proffsboxare som inte kan utöva sin sport i det egna landet. Men det är fritt fram att åka över till grannlandet Danmark och delta i matcher som vi sedan kan se på TV i Sverige.

För några veckor sedan avslöjade boxaren Paolo Roberto att illegal *pricerfighting* förekommer i vårt land, dvs. proffsboxning av illegal karaktär med vadslagning. Det är en totalt okontrollerbar verksamhet.

Nu har verkligheten kommit i fatt oss. Vi vet att en illegal verksamhet förekommer. Vad görs? Man vågar inte ens tillsätta en utredning.

Den illegala proffsboxning som förekommer i vårt land uppmärksammas just i dag av BBC i England. Det var i England som man angav de illegala avarterna av verksamheten som förekom som en av grundorsakerna till att man tillät proffsboxning där.

Fru talman! Det är min förhoppning att man så småningom kommer till insikt om att en utredning bör tillsättas. Tills vidare får jag nöja mig med att yrka bifall till reservation nr 4.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad (m).

Anf. 183 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! I betänkandet behandlas en motion som är undertecknad av mig och Berndt Sköldestig som handlar om kommersialisering av idrotten. Lars Lilja var inne på detta i sitt anförande förut.

Som idrottsvänner har vi känt en tveksamhet inför den utveckling som vi ser inom idrottsvärlden. Jag tror att idrotten lever oerhört farligt om man stör den sofistikerade balans som måste finnas mellan lek och allvar inom idrotten. Om det blir alltför mycket pengar, alltför mycket allvar och alltför mycket kommersialism finns risken att ingen längre vågar slå en klackspark. Då finns risken att idrotten förlorar litet grand av sin själ. Den diskussionen får vi ta på läktare, i omklädningsrum och i andra sammanhang.

Som politiker tycker jag att Lars Lilja på ett väldigt klokt sätt beskrev det förhållningssätt som vi bör ha. Jag håller med om hela hans resonemang när det gäller politikens förhållningssätt till idrotten. Det måste vara idrotten själv som bestämmer och avgör i vilken form den vill uppträda och organisera sin verksamhet. Men det är viktigt att vi som politiker tydligt talar om vilka villkor som gäller om idrottsrörelsen väljer det ena eller det andra eller det tredje alternativet.

Jag tror att de allra flesta inom idrottsrörelsen – jag har en känsla av att det också gäller de allra flesta politiker – kände att man hade passerat gränsen för vad som kan betraktas som en ideell verksamhet som förtjänar det samhällsstöd som vi ger när Djurgårdens IF skulle bilda renodlat aktiebolag.

Visserligen hävdade en del idrottsledare i det sammanhanget att det inte är något stöd att tala om. Då tycker jag att man vilseleder litet grand. Även om det inte är så rasande mycket pengar som vi ger i direkta anslag här ifrån huset ger vi ju ett ganska ansenligt stöd till idrottsrörelsen i form av framför allt subventioner till arenaidrotten. Det gäller planhyror och inte minst befrielse från att betala ordningskostnader vid större engagemang. Det handlar framför allt för de stora publiksporterna fotboll och ishockey om väldigt mycket pengar. Det handlar om stora belopp.

Om man bildar aktiebolag, där vinsten av verksamheten går till enskilda aktieägare, tror jag att de allra flesta känner att man har passerat gränsen för vad som är en ideell organisation. Sedan finns det naturligtvis en gråzon som inte är alldeles enkel, som Lars Lilja sade. Det förekommer bolagskonstruktioner inom en stor del av idrottsrörelsen. Men det finns ändå – i alla fall tycker jag det – en tydlig gräns. Djurgården passerade den. Jag vill påstå att man passerade den med ordentlig råge.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Lars Lilja sade som sagt att det krävs tydlighet. Om jag får vara litet elak kan jag säga att jag tycker att han förlorade litet grand av denna tydlighet när han avslutade sitt anförande. Han sade att den idrottspolitiska utredningen skall titta på frågan om bolagisering och undersöka var gränsen går för när samhället inte längre skall ge samma stöd som till ideella organisationer.

Det är bra att det utreds. Det är bra att det studeras. Det är bra att man gör de sofistikerade avvägningarna. För att återvända till tydligheten tror jag att det inte är oväsentligt att vi här i kammaren ändå uttalar i vilken riktning vi tycker att översynen av reglerna skall gå. Det är inte oviktigt att vi som enskilda politiker talar om hur vi ser på det som hände med Djurgårdens IF och vad som händer inom andra delar av idrottsrörelsen.

Jag skulle vilja ställa en fråga. Jag förstår att Lars Lilja inte kan ta på sig rollen att tala för hela den idrottspolitiska utredningen, men jag vill ändå fråga vad han anser personligen. Hur ser han på denna utveckling? Delar han min uppfattning att man har passerat gränsen för vad som kan betraktas som ideell verksamhet när man går så långt som en del har gjort och bildar renodlade aktiebolag? Tycker han som jag att det måste få konsekvenser för det stöd som man erhåller från statsmakterna?

Anf. 184 LARS LILJA (s):

Fru talman! Lars Stjernkvist berörde många frågor i sitt anförande, men han ställde också en konkret fråga beträffande min personliga uppfattning om bolagisering av ideella föreningar. Som han sade i slutet av sitt anförande: Bedriver man en verksamhet i aktiebolagsform är det ju ett aktiebolag och inte en ideell förening. De här associationsformerna är ur juridisk synpunkt inte alltid helt lätta. Jo, aktiebolagsformen är mycket enkel att hantera. Den ideella föreningen är däremot inte alls så enkel.

Min uppfattning är följande: Ett aktiebolag kan rimligtvis inte påräkna någon form av statligt stöd. Det gör ju inte heller, kan man säga, en elitklubb i dag. Det statliga stöd en elitklubb kan åtnjuta är i form av lokalt aktivitetsstöd, och detta får man givetvis utifrån den ungdomsverksamhet man bedriver.

När det gäller polisbevakning tycker jag att om verksamheten bedrivs i aktiebolagsform är det rimligt att aktiebolaget betalar den extra polisbevakning som krävs för ett arrangemang. Som exempel kan jag nämna att jag för några veckor sedan såg en friidrottsgala i Globen. Det var 9 000 åskådare, men jag såg inte en enda uniformerad polis. Däremot har jag varit och sett ishockey några gånger, och i samband med de matcherna fullkomligt dräller det av poliser. Det är alltså en viss skillnad på mentalitet hos publiken i de här olika idrotterna. Därför tycker jag att det är väsentligt att klargöra att det vid sådana här tillfällen är rimligt att aktiebolag skall stå för kostnaderna.

På den kommunala sidan handlar det, som Lars Stjernkvist också sade, om hyror för anläggningar, planer, ishallar och annat. Bedriver man verksamheten rent kommersiellt i aktiebolagsform skall man givetvis betala marknadsmässiga hyror. Det är min uppfattning.

Anf. 185 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Både Lars Lilja och jag har uppenbarligen egna erfarenheter av idrotten vilka har präglat våra synpunkter. Jag var på ett annat idrottsarrangemang som påverkade mig väldigt mycket när det gäller de här frågorna. Det var en allsvensk fotbollsmatch, där jag knappt såg någonting av vad som hände på planen därför att jag var omringad av en hord poliser som försökte se till att vi kunde sitta någorlunda tryggt och säkert.

Det som förundrade mig var att man i en del ansvariga klubbar ifrågasätter klubbarnas eget ansvar för det här. Jag insåg ganska snabbt att om inte klubbarna själva försöker göra vad de kan för att förhindra den här utvecklingen kommer bara ett ytterst litet fåtal att i framtiden gå på den här typen av arrangemang. Det blir möjligtvis jag och några fanatiker till som står ut med det här.

Sedan kan jag till min glädje konstatera att Lars Lilja nu var precis så tydlig som han själv efterlyste att man skulle vara i sitt huvudanförande. Jag är mycket nöjd med det här tillägget. Jag konstaterar att han och jag har samma grundinställning i de här frågorna.

Med all respekt för att vi skall utreda saker grundligt tycker jag att det är viktigt att idrottsrörelsen får ett så snabbt besked som möjligt. Förhoppningsvis blir det ett beslut i linje med vad Lars Lilja och jag tycker. Då kanske vi slipper fler sådana här plågsamma historier, t.ex. Djurgårdens IF, där idrottsrörelsen behöver föra den här typen av diskussioner därför att vi som representanter för statsmakterna inte tydligt har talat om vilka spelregler som skall gälla.

Anf. 186 LARS LILJA (s):

Fru talman! Jag instämmer till stora delar i vad Lars Stjernkvist har sagt. Jag kan också hålla med honom om att problemet har varit att det finns ett antal idrottsklubbar med en supporterskara – jag vet egentligen inte om jag vill kalla dem supporterskara, för jag tror att deras huvudintresse inte är idrott utan något annat – som har ställt till en hel del problem ute i landet och som har medfört stora kostnader för samhället genom de bevakningsinsatser som krävs.

Man kan analysera det här från två synpunkter. Den ena frågan man kan ställa är: Är det idrottens fel att det är på det här sättet, eller är det ett symptom på något annat i samhället? Det är en synpunkt man kan ha. Den andra frågan är: Vad har idrottsföreningarna för ansvar? Där kan jag hålla med Stjernkvist. Min känsla är att det har brustit litet i ansvar hos en del av dessa föreningar. Det har naturligtvis att göra med att det egentligen inte har inneburit några större kostnader för föreningarna att hantera det här problemet. De kostnaderna har staten stått för på olika sätt.

Jag vill nog påstå att vi är tämligen överens om hur den här saken skall hanteras i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU14
Livsmedelskontroll och genteknik

Anf. 187 MARIE WILÉN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

I betänkandet berörs en del aktuella livsmedelsfrågor. De flesta frågorna tas upp på ett bra sätt. Centerpartiet anser dock att Sverige kan komma att behöva gå längre vad gäller salmonellafrågan, vilket jag kommer att beröra om en stund.

Mat berör oss alla, till vardags som till fest. Jag tror att alla människor från och till funderar över maten – när vi handlar, när vi sitter vid matbordet osv. Givetvis tittar vi på pris och färskhet, främst genom datummärkningen. Men jag tror också att många funderar på varifrån maten kommer, hur den har odlats, hur djuren har haft det och i vissa fall också hur människorna som jobbat med att framställa maten har det.

Nu dyker det också upp en del nya saker eller begrepp i affärerna. Vi har en livsmedelsgrupp kallad *functional food*, t.ex. hälsofil – särskilt bra för magen. Ett annat begrepp är genmodifierad mat och ännu ett annat bestrålad mat.

I denna mängd av funderingar har Konsumentverket efter en undersökning kommit med det glädjande beskedet att alltfler handlar miljömärkta varor, alltifrån hagmarkskött och ekologiska livsmedel till miljövänliga bilvårdsprodukter. En högutbildad kvinna i storstad handlar mest miljövänligt av alla, men männen knappar in på kvinnornas försprång. Jag tycker att det är viktigt att denna positiva utveckling håller i sig. För att det skall vara möjligt är det viktigt att märkningen fungerar. Jag vill i dag särskilt nämna ursprungsmärkningen av nötkött, då denna är mycket aktuell i och med reglerna om ett oberoende kontrollorgan från den 1 april.

Centerpartiet anser att det är mycket viktigt att ursprungsmärkningen av nötkött kan fortsätta. Jag har uppfattat jordbruksminister Åhnberg som att man kommer att lösa denna fråga och därmed även kunna behålla ursprungsmärkningen efter den 1 april. Jag vill, fru talman, ha besked av Michael Hagberg om detta stämmer.

När det gäller bestrålning av örtekryddor har jag förvånats litet över att kryddorna inte har varit märkta och kontaktat Livsmedelsverket. Där har jag, positivt nog, fått till svar att anledningen till att märkningen saknas är att kryddtillverkarna har bedömt att de hittills inte behövt använda bestrålning. En lekmanamässig slutsats är väl att kvaliteten på örtekryddor måste ha höjts jämfört med tidigare, och det är bra. Med adress till kryddtillverkarna, eller kryddimportörerna, vill jag säga: Fortsätt på den vägen! Vi är många konsumenter som inte kommer att köpa bestrålade örtekryddor.

Sedan skall jag ta upp frågan om salmonella. Salmonellan är ju en av de mest kända infektioner som överförs från djur till människor, vanligen genom bakterier i livsmedel. Smittorisken är stor. I Sverige är det ändå ganska sällsynt att någon insjuknar i salmonella. Det har att göra med vårt långvariga arbete på området. Detta skall jämföras med hur det är i EU

där många människor faktiskt dör varje år. Det är svårt att göra beräkningar. Olika siffror nämns, från ett hundratal till kanske något tusental.

I samband med medlemskapet i EU erhöll Sverige garantier om att import till landet av bl.a. färskt kött, ägg samt levande nötkreatur och svin skall vara fria från salmonella. Trots detta har det sedan dess varit problem med salmonella i importerat kött. Vi i Centerpartiet har påtalat detta ett antal gånger i frågor, interpellationer och olika andra debatter eftersom vi ansett att regeringen inte har tagit problemen på tillräckligt stort allvar. Vi tycker att det har gett resultat, bl.a. i form av Livsmedelsverkets omfattande garantiprojekt. Vi tycker också att årets betänkande är väsentligt tydligare än förra årets.

Bl.a. skriver utskottet:

”Utskottet har givetvis inte någon annan uppfattning än motionärerna — — — (båda c) när det gäller konsumenternas berättigade krav på säkra livsmedel. Inte minst gäller detta upprätthållandet av garantierna i fråga om salmonellafritt kött och det otillfredsställande i den nuvarande situationen.”

Regeringen har under hösten 1997 ställt krav på att de garantier som vi erhöll vid inträdet i EU skall infrias. Vi i Centerpartiet anser att regeringen nu måste fortsätta att konsekvent driva denna linje och t.o.m. överväga att gå längre om så behövs.

Om de svenska garantierna inte kan upprätthållas bör regeringen pröva frågan huruvida Sverige i EU skall verka för möjligheten att införa importförbud gentemot de länder som inte respekterar de svenska salmonellagarantierna. Vi anser nämligen att det är oerhört viktigt att Sverige fortsatt har salmonellafria livsmedel.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att kommunerna, som har ansvaret för att importen kontrolleras, sannolikt måste ges mera resurser så att de kan fullgöra sina kontrolluppgifter. Jag utgår från att regeringen återkommer till den frågan när Livsmedelskommitténs arbete är klart.

Anf. 188 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! I detta betänkande behandlas dels en proposition från regeringen, dels många motioner från den allmänna motionstiden. Vi i Miljöpartiet har ett par reservationer, som vi naturligtvis står bakom, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 4. Det som behandlas i reservationerna 2 och 4 kommer Per Lager att tala om.

När Sverige gick med i EU var vi i Miljöpartiet ganska kritiska beträffande hanteringen av maten. Vi befارade att det skulle bli svårt att behålla den livsmedelssäkerhet som vi i Sverige ändå har vant oss vid; detta med tanke på att gränserna skall öppnas och varor skall kunna flöda fritt. De garantier som Sverige fick i och med medlemskapet i EU var vi skeptiska till. Det visar sig nu att vi i Miljöpartiet hade helt rätt. Man klarar inte t.ex. de garantier för salmonella som Sverige utlovades. Man kan också se att det har blivit försämringar när det gäller bestrålningen av kryddor. Sverige var ju tvunget att gå med på ett förslag om bestrålning.

Det är dock glädjande att nu höra att örtekryddor inte bestrålas. Vad kryddindustrin anförde när riksdagen skulle fatta beslut var nämligen att man inte behövde det beslutet. Från kryddindustrin sades det redan då att säkerheten var så hög på importerade kryddor att det var bättre att se till att producenterna i många länder hade en så bra hygienisk kvalitet att

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

bestrålning inte behövdes. Naturligtvis måste vi sikta till det. Bestrålning är inte nödvändig och den höjer aldrig kvaliteten, utan den bara försämrar kvaliteten.

För oss i Miljöpartiet är det mycket viktigt med ursprungsmärkning och att ha märkning på mat så att människor som är allergiska kan se om det finns några ingredienser i sammansatta livsmedel som gör att de riskerar allergiska chocker. Många som är just livsmedelsallergiska får mycket starka reaktioner om de äter någonting som de inte tål. Det inträffar faktiskt dödsfall varje år just av den orsaken. Det kan vara fråga om ägg, nötter osv.

I och med EU blev det sämre. Efter EU-medlemskapet skall bara ingredienser som utgör 25 % märkas. Tidigare låg gränsen i Sverige på 5 %. Det innebär att risken nu är större för att det finns ingredienser som allergiker inte tål och som inte framgår av märkningen.

I EU förekommer en diskussion om dessa saker, framför allt i Codex Alimentarius, som går ut på att man återigen skall komma ned till gränsen 5 %. Vi hoppas verkligen att det blir så. Vi menar att vissa ämnen, allergener, alltid skall deklareraras. För Sverige är detta naturligtvis mer angeläget eftersom det finns fler allergiker i vårt land. Detta resonemang utvecklar vi i reservation 1.

I betänkandet tas också gentekniken upp, en teknik som har kommit mycket starkt och där det händer enormt mycket. Jag sitter med som ledamot i Gentekniknämnden, vilket är mycket spännande men ibland också skrämmande. Det är svårt för oss politiker att hänga med i vad som händer på genteknikområdet. Risken är stor att den beslutande församlingen hela tiden befinner sig ett par steg efter.

I det här betänkandet har man valt att hantera gentekniken på ett förenklat sätt, vilket innebär att vi i Miljöpartiet har ett särskilt yttrande.

Jag är övertygad om att vi kommer att diskutera de här frågorna många gånger i denna kammare. Det handlar t.ex. om märkning av gentekniskt manipulerade livsmedel. Vi kunde häromdagen läsa i tidningarna att en del av den majs som nu kommer in i landet och som det sägs inte består av GMO faktiskt gör det. Man kan alltså visa att det finns levande GMO, genmanipulerad majs, i sändningarna; detta trots att man säger att det är behandlade livsmedel. Det är alltså mycket svårt att ha den säkerhet som sägs finnas vid import från andra länder. Det gäller grödor som det inte är tillåtet att odla i vårt land.

Vi i Miljöpartiet anser att vi inte skall ha genmanipulerad mat över huvud taget. Det minsta man kan begära är att konsumenterna ges möjlighet att välja, dvs. att märkning alltid sker – oavsett om det är fråga om hela majs-korn eller om det är fråga om sojaolja, rapsolja osv. Oavsett om det är preparerade livsmedel, beredda livsmedel, eller vad det nu är fråga om skall märkning ske om det finns något i livsmedlen som härrör från genmanipulerade grödor. Vi menar att det är enda möjligheten för människor att på en fri marknad själva välja produkter.

Gentekniken är mycket spännande. Nu har en utredning tillsatts för att titta på biotekniken som helhet. Man har anledning att ställa många frågor, något som kanske visar att kunskapen om gener och det genetiska arvet inte är så stor. Man kan t.ex. fråga sig varför det finns så starka artbarriärer i naturen. Varför finns det inte korsningar mellan olika arter och växter i naturen? Varför är artbarriärerna så strikta?

Vad man nu gör inom gentekniken är att man korsar artbarriärer. Detta sker aldrig naturligt. Vad som egentligen är så revolutionerande inom gentekniken är att man med denna teknik kan korsa artbarriärer. Om det här inte gjorde någonting, varför skulle det då inte vara möjligt i naturen? Varför har evolutionen fått fram så starka artbarriärer? Ingen vetenskapsman kan i dag svara på det. Det visar att det finns många frågor inom gentekniken som det inte finns några svar på.

Varför förmeras den del av DNA för vilken man inte vet funktionen i dag i ett åldrande? Detta finns med i en FRN-rapport som nyligen har tagits fram och som skall ligga till grund bl.a. för den utredning som jag nyss nämnde. Man kan se att ju äldre celler blir, desto mer blir det av den del av DNA som vi faktiskt inte vet vad den används till. Varför det är så har man ingen aning om.

Man vet heller inte vad som påverkar den delen av DNA. Har den delen med åldrandet att göra? Aktiveras vissa bitar av den delen av DNA-kedjan i ett åldrande t.ex.? Vidare vet man inte om den delen av DNA påverkas av genmanipulation. En del forskningsresultat tyder på att det händer någonting i den vilande delen av DNA när man stoppar in en gen från en annan art.

Det finns en mängd frågor som vi i dag inte har svar på när det gäller gentekniken och som gör att det finns all anledning att ta det litet varligt. Vi från Miljöpartiet är mycket skeptiska till gentekniken. Vi menar att man här har skapat sig verktyg för att göra något, men vi har inte kunskap om vad vi egentligen gör. Vi är alltså mycket skeptiska till genmanipulerade grödor, framför allt till att de är resistenta mot bekämpningsmedel. Det tycker vi är fullkomligt oacceptabelt. Vi tycker också att det är oacceptabelt att många av dem innehåller markögener som är antibiotikaresistenta.

Jag är glad att kunna konstatera att även Gentekniknämnden börjar se allvarligt på detta. Det är en fråga som jag drivit mycket hårt i Gentekniknämnden. Man har sagt nu att den policy man skall ha är att man inte skall tillåta ens försöksodling av grödor i Sverige där det finns en antibiotikaresistens hos markögener. Det är bra.

Det finns också andra risker som man inte talar om i dag. Vi har egentligen ingen riskforskning värd namnet i Sverige i dag. Vi har heller ingen kvalitetsbedömning kopplad till genteknisk forskning i dag. Det innebär att det finns mycket där vi saknar kunskap. Ändå går man snabbt vidare. När det gäller antalet sorter som introduceras går det fort. Det kommer många. De står och knackar på dörren för odling i större skala även här i Sverige. Jag tänker då framför allt på potatis, raps och även sockerbeta.

Vi i Miljöpartiet är mycket skeptiska till detta. Det här är frågor som vi inte har några reservationer om, men jag tycker ändå att det är värt att lyfta fram dem, eftersom det är frågor som med stor sannolikhet kommer att debatteras i framtiden. Jag yrkar bifall till reservation 4. Per Lager kommer att tala om vad som i de reservationer som jag inte hunnit ta upp.

Anf. 189 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Vi har att diskutera ett betänkande som rör livsmedelskontroll och genteknik. Livsmedel är en fråga som vi diskuterar väldigt hett den här tiden. I egenskap av ensamutredare har Gunnar Björk lagt

*Fel! Okänt
växelargument.*

fram ett förslag om hur vi skall diskutera livsmedelssituation och utveckla livsmedelsproduktion i vårt land i framtiden. Det är en intressant utredning, och en intressant debatt har satt i gång.

Jag hade förmånen att vara nere i Östergötland i måndags och höra livsmedelsproducenter och primärproducenter diskutera framtiden och hur vi skall kunna utveckla livsmedelssektorn. Livsmedelssektorn är en framtidsbransch. Det säger utredaren och det säger Göran Persson i sin regeringsförklaring. Att livsmedelsfrågan har en central roll i hushållen vid köksbordet är väldigt viktigt. Därför är det viktigt att vi lyfter fram den frågan ofta.

Många av de miljöfrågor som vi diskuterar avgörs vid köksbordet. Det är vid köksbordet som vi fattar beslutet vilka produkter vi skall köpa hem och sedan förtära. Det är vid köksbordet som vi tar de miljöhänsyn som vi skall ta i fråga om de produkter som vi skall köpa hem och förtära. Det är då vi funderar på hur Sveriges bönder har producerat dem, hur arbetet har gått till i slakterier och i förädlingsindustrin, hur Livsmedelsarbetareförbundets medlemmar nere på Dagård i Götene funderar när de skall göra sina portionsförpackningar med kåldolmar. Det är då vi ser resultaten av de kampanjer som LRF har gentemot Sveriges bönder som nu kämpar för att nå till världens renaste jordbruk. De är på god väg. Hans Jonsson i Linköping kallade det i måndags för en ryggsäck som man är beredd att bära. Jag förstår honom, för det är naturligtvis den viktigaste frågan för honom och hans producenter att se till att de kämpar mot riktningen att ha Sveriges renaste produktion, både i primärproduktionen och i förädlingsituationen.

Jag har läst LRF:s miljöprogram, och jag har läst Svenska lantarbetarförbundets miljöprogram och även Livsmedelsarbetareförbundets och Livsmedelsindustriernas program. De är väldigt upplyftande och framskjutna. Det är den viktigaste fråga, har jag förstått, som man från dessa grupperingar skall driva. Precis som Marie Wilén sade alldeles nyss är det i storstäderna som högutbildade kvinnor mer och mer har efterlyst ekologiskt producerade produkter där man tar miljöhänsyn. Man har sett att det är vid köksbordet som besluten fattas. Det tycker vi är bra. Vi kommer aldrig att kunna nå vidare med Agendaarbetet om vi inte lyckas att få folk att fatta sådana privata beslut när man skall göra sina inköp. Själv köper jag inte en limpa som åkt 40 mil på landsvägen innan den når till Konsumbutiken i Katrineholm. Den får ligga kvar där. Jag köper hellre en limpa i det lokala bageriet då jag vet varifrån bagaren har fått mjölet och annat. Det är viktigt att man fortsätter att profilera sig på det sättet.

Marie Wilén ställde en fråga till mig alldeles nyss om kontroll av ursprungsmärkningen av livsmedel. Det har hänt mycket. Annika Åhnberg har drivit den frågan hårt i EU och även i vårt land. Själv sitter jag i Livsmedelskontrollutredningen. Mycket i den utredningen pekar på att vi kommer att ha större ansvar från kommunernas sida. Besluten kommer att fattas närmare både primärproduktion och förädlingsindustri. Vi kommer att lägga fram betänkandet någon gång under april. Då kommer vi att se hur vi skall finansiera den utökade livsmedelskontrollen och hur vi skall jobba med dessa frågor på lokala plan. Vi ser ut att kunna bli eniga om att Livsmedelsverkets status som kontrollmyndighet kommer att minska något och att kommunernas status kommer att öka. Det går åt det hållet.

Det är de lokala förutsättningarna som skall belysas. Vi tror att det kommer att kunna fungera på ett bra sätt.

Vi skall också komma ihåg hur viktigt det är att vi låter konsumenterna få förutsättningar för att köpa produkter som är ekologiskt odlade, visserligen något dyrare. Sådan mjölk är något litet dyrare. Det var ett led i det program som Centern och socialdemokratin lade fram för ett par år sedan. Vi sänkte matmomsen. Det var ett led för att få i gång den inhemska konsumtionen. Det ger vid handen att förutsättningarna för dem som har litet mindre hushållsbudget för att kunna planera sina inköp på så sätt att de skall kunna ta en större del av ansvaret för miljötillsynen.

Fungerande mat, som det kallas, diskuterade vi mycket förra året vid den här tidpunkten, och vi har funderat kring den mycket även i utskottet sedan dess. Väldigt stor ödmjukhet skall man naturligtvis ha i den här typen av frågor. Det är svåra och komplicerade saker. Man skall naturligtvis inte kunna lura konsumenterna och säga att den och den filen är bra för det och för det. Det är där gränsen mellan medicin och livsmedel går. Sådana gränsdragningar måste vi vara väldigt noggranna med och klara över. Därför hade vi en stor utfrågning i utskottet där vi tog till oss de kunskaper som finns inom livsmedelsindustrin, mejerinäringen, hos producenter, Livsmedelsverket och Medicinalstyrelsen.

Vi fick en ordentlig diskussion, och framför allt såg vi att det utkristalliserades en ordentlig diskussion mellan Livsmedelsverket och Medicinalstyrelsen. Jag upplevde och kände det så att de på något sätt fann varandra. De fick klart för sig att gränslandet mellan medicin och livsmedel inte är så väldigt stort som de trodde innan. Den hearingen, tror jag, betydde väldigt mycket för utvecklingen av den här typen av produkter. Det är också en framtidsnäring. Vi ser att mejeribranschen kommer att kunna utveckla sina produkter och nå nya grupper och på så sätt forska tillsammans med universiten och förädla produkterna. Vi ser att det finns ett behov av detta med tanke på människornas hälsa och högre kvalitet på den fungerande maten.

När det gäller de genmodifierade produkterna ligger vi i vårt land ganska långt fram i forskningen. Vi har ett gott samarbete mellan SLU och Svalöv-Weibull t.ex. som jag och Inge Carlsson besökte för en tid sedan och fick se det lyckosamma arbete som de gör tillsammans.

Men det är likadant där. Det är klart att många människor är väldigt oroliga för vad detta är för någonting. Men det handlar om att vara ödmjuk och försöka sätta sig in i vilken nytta mänskligheten kan ha av genmodifierade produkter. Därför inrättades Gentekniknämnden. Men det har också tillsatts en parlamentarisk grupp som i den utredning som Gudrun Lindvall nämnde skall titta på biotekniken som helhet. Det är med ödmjukhet och god kunskap som man skall kunna leda den utvecklingen vidare.

Man har också lagt ned en del forskning på *novel foods*, dvs. nya livsmedel. Där har vi inte kommit lika långt och inte hunnit diskutera så mycket. De kunskaper och den utveckling och forskning som Sveriges bönder, livsmedelsindustrin, Livsmedelsarbetareförbundets medlemmar, Lantarbetareförbundets medlemmar har nått när det gäller att höja kvaliteten på maten skall naturligtvis användas när utvecklingen av livsmedel fortsätter. På så vis skall vi kunna stryka ett kraftigt streck under att livsmedelsindustrin och livsmedelsutvecklingen kommer att bli en framtids-

bransch i Sverige. Det tror jag att vi tillsammans kan åstadkomma med framsynt verksamhet även i framtiden.

Jag vill också yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på de motioner som har väckts i år. Det pågår olika arbeten, och vi kommer att nå lyckosamma resultat.

Anf. 190 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ha ett förtydligande av Michael Hagberg när det gäller märkning av kött. Livsmedelsindustrin vill inte riktigt skapa något kontrollorgan. Det lät som att Michael Hagberg antydde att kommunerna skall sköta detta. Stämmer det? Är det vad regeringen har tänkt sig? I så fall måste jag säga att jag blir litet förvånad.

Beträffande gentekniken skulle det vara intressant att höra på vilket sätt Sverige ligger först jämfört med andra länder. Jag har svårt att se det. Betyder det att Michael Hagberg känner till någon forskning om t.ex. varför naturen inte tillåter att gener korsas över artbarriärer? Vet Michael Hagberg hur paranötsgener som sätts in för att man skall få resistens mot vissa växtskyddsmedel påverkar allergiker? Känner Michael Hagberg till någon forskning som visar hur gentekniken påverkar den stora mängd inaktivt DNA som finns i alla celler? Det skulle vara mycket intressant att få höra det.

Såvitt jag har förstått efter föredragningar av folk från Gentekniknämnden är de svenska forskarna ungefär lika duktiga på att flytta gener som alla andra länders forskare. Men jag har inte förstått att vi har någon riskforskning över huvud taget i det här landet. Detta är faktiskt någonting som Gentekniknämnden har efterlyst och skickat en skrivelse till regeringen om. Finns det någonting som Michael Hagberg kan tillföra i den här frågan?

Anf. 191 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det finns nog en del som Michael Hagberg kan tillföra när det gäller den här debatten. Michael Hagberg är lekman och förtroendevald från Sörmland. Han sitter inte i Gentekniknämnden och har inte forskat om genteknik.

Vad jag sade om genfrågor var att Sverige ligger långt framme i forskningen även på genteknikens område, precis som på så många andra områden som har betydelse för produktion av utsäde av olika slag. Jag sade också att det är väldigt viktigt att vi är ödmjuka, att vi noga funderar. Det är därför som Gentekniknämnden har tillsatts och även den utredning som skall titta på olika situationer som har med genteknik att göra.

Jag kan inte allting. Möjligen kan Miljöpartiet allt om genteknik. Därför är vi lyckligt lottade som har Gudrun Lindvall i både Gentekniknämnden och utredningen. Gentekniksatsningen och forskningen betyder mycket för Skåne, för svenskt jordbruk och för svenskt miljötänkande. Det fick vi klart för oss när vi var på Svalöv-Weibulls i söndags. Det goda samarbete som det företaget och Odal har med SLU betyder mycket när det gäller den här typen av forskning.

Jag sade inte att kommunerna fullt ut skulle ha ansvaret för märkning av kött. Det måste vi naturligtvis ha ett program för. Vi måste se över hur

det skall fungera i hela landet, gärna i hela Europa. Däri har Annika Åhnberg varit framgångsrik. Hon har fört upp märkningsfrågorna på dagordningen. Man når inte allting på en gång. Men jag är övertygad om att vi snart nog kommer att få se väl märkta livsmedel samtidigt som kvaliteten höjs.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 192 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Man kommer ingenstans med personliga dumheter, Michael Hagberg. Jag frågade efter sådant som Michael Hagberg kanske hade hört på Svalöv-Weibull. Men då är vi överens. Svalöv-Weibull har t.ex. importerat det utsäde som man har försöksodlat när det gäller raps från Kanada. I vissa fall – t.ex. i fråga om förädlingsrötter för äpplen – ligger Sverige längst fram. I andra fall har jag en känsla av att det tyvärr är kemikalieindustrin som besitter den här gentekniken och bedriver mest forskning.

Jag vill fortfarande höra vilken det är som skall kontrollera märkningen av kött. Jag tror att både Michael Hagberg och jag är lika angelägna om att det skall ske en märkning av kött. Vi ser fördelar med att det finns en sådan märkning. Också jag tycker att Annika Åhnberg har gjort ett bra jobb i EU. Samtidigt oroar det mig som före detta kommunalpolitiker om man från regeringen funderar på att den kontrollorganisation som måste finnas i Sverige för att svenska livsmedelshandlare skall få märka sitt kött med den svenska flaggan skulle betalas av stat eller kommun. Det är det som jag vill veta. Tänker sig regeringen att gå in med hjälp för att finansiera kontrollorganisationen? Eller anser regeringen att detta är någonting som livsmedelshandeln själv skall sköta?

Anf. 193 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Inte alls. Det fungerar inte så att livsmedelshandeln skall sköta detta på sitt eget sätt. Livsmedelskontrollutredningen – som jag sitter med i – skall titta på hur livsmedelskontrollen skall se ut i framtiden. I det här fallet – som i så många andra fall – skall vi se efter hur vi kan finansiera den här delen. Naturligtvis skall vi inte belasta kommunerna med något slags extra börda, men vi skall kunna använda oss av deras kompetens. Den verksamhet som kommunerna bedriver skall ju finansieras genom avgifter.

Den främsta kontrollverksamhet som kommunerna bedriver – och det vet säkert Gudrun Lindvall som före detta kommunalpolitiker, också jag är en sådan – gäller ju inte märkning och sådant. Där skall det naturligtvis finnas nationella program och gärna program som omfattar hela Europa. Det är glasklart. Det största problemet med livsmedelshanteringen i vårt land är ju faktiskt hygienfrågan. Vi måste se till att man med breda informationsinsatser och utbildningsinsatser gör klart för personalen på mindre produktionsanläggningar i kommunerna och regionerna hur viktigt det är med hygien.

Livsmedelsindustrin har kommit väldigt långt med sina egenåtgärdsprogram. De olika personalgrupperna får ta ett stort ansvar för utvecklingen. Det ser man tydligt när man besöker sådana anläggningar.

Så det finns hopp när det gäller livsmedel och livsmedelskontroll i vårt land.

Anf. 194 MARIE WILÉN (c) replik:

Fru talman! Jag lyssnar och lyssnar på Michael Hagberg, men det ges inget klart besked om ifall ursprungsmärkningen kommer att vara kvar efter den 1 april. Detta har varit den aktuella frågan under de senaste veckorna.

Fru talman! Jag ställde också en fråga till Michael Hagberg om detta. Jag har uppfattat jordbruksminister Annika Åhnberg i debatter i TV så, att man kommer att lösa den här frågan. Men jag vill ha det vidimerat. Kommer man verkligen att göra det? Det är bara 15 dagar kvar till den 1 april.

Anf. 195 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Skall jag vara riktig ärlig så är det nog i samma TV-inslag som Marie Wilén har sett som jag har hört Annika Åhnberg uttala sig om ursprungsmärkningen. När Annika Åhnberg säger så, tror jag att hon kommer att klara det. Jag kan inte med 100-procentig säkerhet säga att hon är klar med förhandlingarna. Jordbruksministern har ytterligare 15 dagar på sig. Det har tydligen varit en del grus i maskineriet som man försöker att tvätta bort. Det är inte klart i dag. Hur det blir med ursprungsmärkningen av nötköttet blir möjligen klart i nästa vecka.

Anf. 196 MARIE WILÉN (c) replik:

Fru talman! Jag väljer att tolka Michael Hagbergs svar positivt. När vi nu har en ursprungsmärkning av nötkött som är frivillig, anser jag att det är viktigt att det skall vara fullt möjligt även fortsatt. Konsumenterna vill kunna veta vilket land nötköttet kommer ifrån. Det är viktigt att vi ger den möjligheten.

Anf. 197 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Marie Wilén tolkar svaret positivt. Jag är nämligen också angelägen, för konsumenternas men också för producenternas skull, om att vi skall kunna veta varifrån produkterna kommer. Vi kan bara ta exemplet England, där nötköttskonsumtionen har sjunkit med 30–40 % sedan vissa nötdjur har råkat ut för den tråkiga sjukdomen. Folk slutar helt enkelt att köpa den typen av produkter. Man blir orolig när man inte vet vad man får. Därför vill man veta vad man får och var det kommer från. Jag vet att vi under våren kommer att få anledning att mer diskutera hur ursprungsmärkningen skall kunna se ut i framtiden. Jag tror nog att Centerpartiet och vi socialdemokrater, Marie och jag, kommer att kunna driva den här frågan åt samma håll, för konsumenternas skull men också för producenternas skull. Det är faktiskt väldigt viktigt.

Anf. 198 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag tänkte säga några ord om två miljöpartimotioner, en om margariner och en om dricksvattenradon.

I livsmedelslagen 5 § beskrivs redlighetsprincipen som ett krav på att livsmedel skall presenteras på ett sådant sätt att konsumenten ges en riktig uppfattning om alla egenskaper som konsumenten anser väsentliga. Det kan t.ex. handla om hur livsmedlet är tillverkat och hur det har hantelats. Givetvis handlar det också om ifall livsmedlet innehåller restsu-

stanser och föroreningar, om det är färgat, om smakämnen har tillsatts, om näringsämnen tagits bort, om livsmedlet varit i kontakt med ämnen som kan anses olämpliga och om det finns risker med att konsumera det. Varje uppgift som kan vara av värde för konsumenten måste redovisas. Det är konsumenten som i sista hand skall avgöra om livsmedlet är värt priset helt enkelt.

Allmänheten har en någorlunda god bild av hur de olika livsmedlen och livsmedelsråvarorna framställts och vad de innehåller. Men när det gäller just margariner och matoljor är skillnaden mellan vår föreställning och verkligheten stor och oacceptabel. Ingen skulle väl kunna tänka sig att betrakta ett färgat och smaksatt smågodis, framställt av kemiskt behandlade varor, som ett fullgott livsmedel för våra barn. Ungefär så ser nämligen våra margariner ut.

Ända sedan 1800-talets början har avsikten med margariner varit att efterlikna smörets egenskaper. De naturliga egenskaperna utplånas och ersätts med smörliknande egenskaper genom kemiska processer. För att göra olivoljan gul krävs raffinering och behandling med lut, fosforsyra, blekning och deoderisering. Smörsmaken får man genom raffinering och tillsats av smakämne, lukten likaså. När det gäller konsistensen tvingas man antingen härda med hjälp av nickelspån och vätgas i härdningsreaktorer, där nya syntetiska fettmolekyler bildas, eller genom att omestera med hjälp av natriummetylat i omestringsreaktorer som bildar nya syntetiska molekyler. Eftersom man också vill ha smörets näringsämnen och vitaminer och raffineringen har förstört många av dessa, tillsätts t.ex. A- och D-vitaminer i efterhand.

Margariner som inte innehåller härdade fetter har i stället omestrade. Margarinfetterna behandlas med den ytterst reaktiva och hälsovådliga kemikalien natriummetylat. Viktiga förändringar sker av fettmolekylen, där fettsyrorna placeras om. Detta kan vara riskabelt för vår hälsa. Den ursprungliga positionen är nämligen viktig t.ex. när det gäller näringsupptag. I bröstmjölken sitter en viss fettsyra i ett visst läge. Små barn bör inte äta omestrade fetter, enligt Åke Bruce på Livsmedelsverket.

Till skillnad från annan livsmedelsindustri får matfettsindustrin frakta sina råvaror i tankar som tidigare innehållit kemikalier. Hos Livsmedelsverket finns en lista som anger vilka kemikalier som tidigare får ha fraktats i samma tankar. Bland dessa finns, hör och häpna, bensinkolväten, aceton och andra lösningsmedel.

Dessa uppgifter skall enligt redlighetsprincipen delges allmänheten. Så är det, menar jag. Jag anser också att omestringsprocessen måste finnas med i innehållsdeklarationen. De omestrade fetterna måste synas, precis som de härdade. Kunskaperna om effekterna är i dag för dåliga och självfallet måste försiktighetsprincipen gälla.

I utskottssvaret säger man att EU:s regler om märkning helt enkelt inte tillåter något medlemsland att införa vare sig strängare eller liberalare bestämmelser. Här sitter vi i EU-fällan, menar jag.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 2.

Jag skall nu gå över till att tala litet grand om radon i dricksvatten.

Radon i vatten från djupborrade brunnar är ett jättestort hälsoproblem. Livsmedelsverket uppskattar att det av 200 000 enskilda bergborrade brunnar för permanentboende finns 86 000 brunnar som har en radonhalt på 100–500 becquerel per liter, 18 000 brunnar som har 500–

***Fel! Okänt
växelargument.***

1 000 becquerel per liter och 7 800 som har mer än 1 000 becquerel per liter. Regeringens satsning på 60 miljoner kronor räcker inte ens till hälften av de brunnar som skulle behöva åtgärdas.

Livsmedelsverkets gränsvärden för dricksvatten är att det vid över 100 becquerel per liter vatten är tjänligt med hälsomässig anmärkning. Vid över 1 000 becquerel är vattnet otjänligt. Bidrag till åtgärder kan utgå med 50–100 % om värdet överstiger 100 becquerel per liter för kommunala vattentäkter. Men vid enskild vattentäkt, som inte drivs av kommunen, kan bidrag utgå med bara 50 % och först vid ett värde på 1 000 becquerel per liter.

Tål kanske människor med enskilda vattentäkter mer radon än människor som får sitt dricksvatten från kommunalt drivna vattentäkter? Nej, givetvis inte, för detta är inkonsekvent och ger, enligt min mening, fel signal. Det finns dessutom inget krav på auktoriserat laboratorium eller krav på mätning av halten radon efter installerad radonavskiljare. Man kan undra varför. En mindre radonavskiljare för radonhalter upp till högst 1 200 becquerel per liter, som renar ned till under 100 becquerel per liter, kostar med installation omkring 18 000 kronor. Det är svårt för många barnfamiljer att klara av en sådan utgift. Vattenradonet hör också ofta samman med luft radon från husgrunden, vilket gör saken än mer allvarlig. Det handlar om ett växande, exploderande folkhälsoproblem, om barnens framtida hälsa. Har vi egentligen råd att inte prioritera barnen?

Vi i Miljöpartiet anser att målet skall vara ett hundra procentigt bidrag för sanering av radon i dricksvatten. Bidraget skall utgå till enskilda vattentäkter. Miljö- och hälsoskyddskontoret skall kunna utföra analyserna gratis eller till ett mycket lågt pris. I dag har kommunerna skyldighet att se till att halten inte överstiger 100 becquerel per liter i kommunalt vatten när det når konsumenterna. Mellan regeringen och Svenska Kommunförbundet finns en överenskommelse om finansiering för att täcka kommunernas kostnader. Nu kan kommunerna också inom de lokala investeringsprogrammen för ekologisk hållbarhet – de 5,4 miljarderna – ansöka om pengar. En lösning vore kanske att inom just detta anslag prioritera de enskilda brunnsägarna, därför att liv är liv, fru talman, oavsett om ansvaret är kommunalt eller enskilt.

Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 199 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag gick upp i talarstolen eftersom jag fick ett så underligt svar av Michael Hagberg. Jag diskuterar inte om kommunen skall ha tillsyn över livsmedelslagen. Det anser jag ganska självklart. Det finns, såvitt jag har förstått, heller ingen som vill ändra på den tillsynsuppgiften för kommunen och det är ingenting som kommunförbundet har framfört att man vill bli av med. Vi vet att det har skötts olika i olika kommuner, men det är en annan fråga.

Från den 15 april finns det möjlighet att frivilligt märka kött. Vi är nog många här som gärna hade sett att det blivit en obligatorisk märkning. Vi är väl i alla fall glada över att Sverige har lyckats driva frågan i EU så att det blir en obligatorisk märkning så småningom. Det intressanta för kommunerna är naturligtvis det som handeln i dag driver, nämligen att det är kommunen som ska ha tillsyn över att märkningen går rätt till. EU

kräver att det skall finnas ett kontrollorgan i Sverige för att man skall få märka frivilligt. Det är ett EU-krav.

Man frågar sig då hur kontrollen skall ske i Sverige. Skall den ske genom att livsmedelsindustri eller bondeorganisation skapar ett sådant kontrollorgan? Handeln, dvs. den som producerar livsmedlen, har en fördel av märkningen. Det säger man själv. Skall de stå för att kontrollorganet finns, eller är det stat och kommun som skall stå för det?

Man har från det hållet framfört att man anser att kommunen skall skapa kontrollorganet genom att ta tillsynen via kommunens miljö och hälsa. Jag skulle vilja veta vad man från regeringen egentligen har tänkt sig.

Det är naturligtvis viktigt eftersom det blir en extra kostnad för kommunerna. Jag tror att vi alla är helt överens om att vi skall ha den här typen av kontroll. På de ekologiska livsmedlen är det Krav, dvs. ett självständigt organ, som är knutet till de lantbrukare och den handel som sköter kontrollen. Jag tycker att det är ett riktigt system.

Jag skulle önska att jag från regeringens företrädare fick svaret att det här är något som naturligtvis producenter och handel skall sköta själva eftersom det är de som har fördelar av det.

Låt oss slippa diskutera tillsyn över livsmedelslagen, för där är vi överens.

Anf. 200 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! När det gäller kontroll av den här märkningen sade jag tidigare att jag sitter i Livsmedelskontrollutredningen. Det svarade jag Marie Wilén, men jag kan förädla det litet.

Vi kommer med vårt utredningsresultat under april. Vi har i uppdrag att titta över livsmedelskontrollen och se till att den blir ett effektivare och bättre verktyg för den som skall kontrollera det hela.

Som det ser ut i utredningsdiskussionerna nu lutar det åt att kommunerna, som har lokal kunskap om både handel, livsmedelsindustri och produktion av olika slag kommer att kunna vara de som skall vara kontrollorgan. Verksamheten skall också finansieras. Den kommer att finansieras genom avgifter. Vi har diskuterat detta med livsmedelsproducenter som funnits med som experter. Vi skall ta en fortsatt diskussion med dem.

Det färdiga förslaget finns inte på bordet här i utredningen. Det finns naturligtvis inte heller på riksdagens bord. Det finns heller inte på regeringens bord.

Vi sitter i utredningen. Jag hänvisade till utredningen för att visa åt vilket håll det lutar nu. Kommunerna får större inflytande över kontrollen. Vi kommer att kunna finansiera kontrollen genom avgifter, till nytta för konsumenterna och också för producenterna.

Anf. 201 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Vi talar förbi varandra litet. EU skall alltså godta den här kontrollorganisationen. Det skall vara en kontrollorganisation som endast skall kontrollera att den frivilliga märkningen sker på rätt sätt.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har svårt att se att kommunerna skulle kunna vara det organet eftersom kommunerna har så många olika uppgifter. Det här handlar egentligen inte alls om livsmedelstillsyn, utan det handlar om tillsyn av just den specifika märkningen.

Det är bråttom. Kontrollorganet måste finnas färdigt den 15 april. En utredning skall ju gå på remiss. Det tar ganska lång tid innan man kommer med något som blir ett förslag. Krävs det inte att det här hanteras på annat sätt och att det sker några kontakter eller att man helt enkelt säger att handeln och livsmedelsindustrin själva får hantera detta eftersom det är de som har fördelen av ursprungsmärkningen?

Anf. 202 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Det är möjligt att industrin kan klara detta själv. Men den har också bara 15 dagar på sig. Vi har diskuterat frågan i utredningen med departementet. Vi har också diskuterat den i förhållande till EU.

Det är den diskussionen som Annika Åhnberg håller på med. Jag svarade Marie Wilén alldeles nyss att jag inte precis kan säga hur de diskussionerna har gått.

Ett och annat gruskorn har hamnat i maskineriet. Det vet jag. Men de gruskornen håller vi på att städa bort. Det är min ambition, och tydligen också Gudrun Lindvalls och Miljöpartiets ambition, att det här skall fixa sig. Jag tror t.o.m. att det kommer att fixa sig på de här 15 dagarna. Jag har gott hopp om framtiden.

Anf. 203 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill bara kort säga att från Miljöpartiets sida anser vi att det här är något som handeln och producenterna själva skall stå för eftersom det är den sidan som har fördelen av den frivilliga märkningen.

Vi har mycket svårt att se att det här är en angelägenhet där det skall in statliga medel. Vi kommer inte längre i diskussionen, men det är vad vi tycker.

Anf. 204 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. De som det här är viktigast för är ju inte producenterna. De som det är viktigast för att se om märkningen fungerar eller inte är ju konsumenterna. Det är konsumenternas krav som skall sättas i främsta rummet.

Jag tror att vi på 15 dagar kommer att kunna få ett system på det här området som också kommer att falla konsumenterna på läppen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU16

Vissa forskningsfrågor

Vissa forskningsfrågor

Anf. 205 PER LAGER (mp):

Fru talman! Min huvudfråga i det här anförandet handlar om vem som skall ta det nationella ansvaret för miljöforskningen i Sverige. Vid årsskiftet upphörde nämligen Naturvårdsverkets forskningsbudget. Ändå är det Naturvårdsverket som fortfarande har huvudansvaret för att samhällsviktig forskning blir gjord, att forskningen samordnas och resultaten kommer ut.

MISTRA, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, som tar över en del av Naturvårdsverkets forskningsprojekt och är tänkt som ersättare vad gäller stöden, är en stiftelse och inte en myndighet och har inte heller förbundit sig att ta på sig hela ansvaret. Det lär inte hjälpa att regeringen har utsett styrelsen och att ordföranden samtidigt är generaldirektör på Naturvårdsverket. Miljöpartiet anser att det är viktigt att riksdag och regering behåller greppet om miljöforskningen.

Vem skall ta ansvar för informationen till allmänheten vid nästa större miljökatastrof i Sverige? Det är inte längre fråga om om utan när nya miljökatastrofer inträffar. Nästa gång vi drabbas av plötsliga och omfattande till synes oförklarliga dödsfall och sjukdomar i faunan och floran gäller det att myndigheterna inte står svarslösa inför allmänheten.

När larmen tidigare har gått har Naturvårdsverket genast kunnat starta utredande forskning. I dag fattas ca 50 miljoner kronor till miljöövervakning och akuta insatser. På grund av sparkravet 1996 på 200 miljoner kronor har Naturvårdsverket alltså skurit bort så gott som hela sin forskningsbudget 1998.

Man kan också ställa sig frågan, herr talman, vem som skall ta fram sakinformationen till de mellanstatliga organisationerna som HELCOM, Östersjöns miljö, och PARCOM, Nordsjöns miljö. Sverige har tidigare varit ledande i det här arbetet och medverkat till ett beslut om utsläppsreduktioner av fosfor och kväve. Hur har regeringen tänkt sig utvecklingen av miljöforskningen i Sverige och vilka egentliga styrmedel har staten?

Miljöpartiet har tidigare krävt och upprepar här kravet på vikten av att staten inte frångår sig samordnings- och utvecklingsansvaret och bibehåller hög katastrofberedskap m.m.

MISTRA skall enligt sina stadgar stödja långsiktigt strategiskt inriktad och problemlösande forskning, men inget sägs om stöd till akuta och snabba forskningsinsatser.

Innebär det att Naturvårdsverket ändå får gå direkt till regeringen och söka pengar? Det är nämligen precis det som sker nu.

En annan fråga som hänger i luften är vad som händer med den forskning som Naturvårdsverket bedrivit tillsammans med IVL, Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, och som till hälften finansieras av näringslivet.

Det har t.ex. gällt att miljöanpassa transporter eller industriella rengöringsprocesser.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det finns alltså inga garantier för att MISTRA i ett längre perspektiv tar ansvar för miljöforskningen. Stödet till forskningen kommer att vara avhängigt situationen på börsen – och där går det ju upp och ned som vi vet.

I dag finns forsknings- och utbildningsavdelningar vid universitet som har tillkommit tack vare Naturvårdsverkets anslag. Denna verksamhet är så viktig att Utbildningsdepartementet borde ta över ansvaret och skapa garantier för mer stabila arbetsförhållanden. I dag är det tio fasta forskartjänster som hänger i luften. Det motsvarar 18 miljoner kronor.

Miljöpartiet anser inte att situationen är acceptabel. Vi menar att det måste finnas ett klarare statligt ansvar vad gäller svensk miljöforskning och dess framtid. Naturvårdsverket kan inte med regeringens neddragningar upprätthålla ansvaret för miljöbevakning och akuta insatser. Miljöpartiet har i många sammanhang och i flera år i stället krävt *större* satsning på miljöforskningen.

Det är alltså tre viktiga saker som vi måste poängtera här i och med överflyttningen av ansvaret från Naturvårdsverket till stiftelsen MISTRA. Det är den effektrelaterade forskningen. Det finns ingen som tar ansvar för den. Det är MISTRA:s stadgar, som inte ger utrymme för det här. Det är också det nationella ansvaret. Vem tar det? En fjärde punkt är: Vad händer med dessa fasta forskartjänster?

Jag tror att det här är oerhört viktiga frågor. Trots att vi fattar beslut för treårsperioder – den här gången gäller det 1997–1999 – och att det förenklar behandlingen av betänkandet, tycker jag att sådana här viktiga frågor bara inte får stoppas under mattan eller gömmas. Det är oerhört viktigt – både för oss nationellt och internationellt – att ha klara linjer för vem som har ansvar för den nationella miljöforskningen.

Eftersom det inte finns några reservationer så kan jag heller inte reservera mig, herr talman. Jag får nöja mig med det här.

Anf. 206 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag har skrivit en motion om läderhantering och om vilken påverkan kemikalier i lädret kan ha på oss människor och på vår omgivande miljö. Ett särskilt yttrande har avgetts i utskottet på grund av att den forskning som jag efterlyser i motionen behandlas i treårsperioder i jordbruksutskottet. Den kommer därför inte att behandlas nu.

Jag vill dock ta upp en del frågeställningar i motionen. Läder, som min motion handlar om, garvas med en hel del kemikalier. Främst handlar det om krom, s.k. trevärt krom, som används i 95 % av allt läder. Ett trevärt krom är allergiframkallande, men det kan omvandlas till sexvärt krom, vilket är cancerframkallande *och* allergiframkallande.

På grund av att kromet omvandlas till den farligaste sortens krom vid avfallshantering, tycker jag att läderavfall bör bli klassat som miljöfarligt avfall i framtiden med tanke på allt läder vi använder. Detta behandlar vi inte i dag, men eftersom det är en väsentlig del av mitt motion så vill jag bara nämna det.

Pentaklorfenoler, ett konserveringsmedel, har vi nu inget förbud mot, men väl begränsningar för, i Sverige. I Tyskland tillåts dock 200 gånger mindre än i Sverige. Pentaklorfenoler har använts och används vid transporter av läder, bl.a. för att förhindra att lädret möglar.

Pentaklorfenol används i Indien, Kina och andra länder. På grund av att stora mängder läder importeras till Sverige får vi också in det hit. Vid garverier här i landet har konserveringsmedlet minskats, men svårigheten ligger i att det importeras så mycket hudar. Militären har också använt stora mängder pentaklorfenoler, t.ex. i maskeringsnät som försvaret nu vill ha destruerade. Bränns pentaklorfenoler bildas det dioxiner, vilket är än mer giftigt.

Läderavfall – gamla skor m.m. – bränns i allmänhet i avfallshanteringen. Trots att det uppges att pentaklorfenol inte används, visar undersökning av vårt blod att det rinner i vårt blodomlopp till 25 %.

Herr talman! Läder färgas med s.k. azo-färgämnen. Dessa kan omvandlas till ytterst giftiga aminer. Ett tjugotal av dessa är förbjudna i Tyskland, men många av våra skor, väskor, bälten och plånböcker importeras från andra länder, där de här modiefärgerna används.

I Sverige har en del stora garverier försvunnit, men effekterna för dem som har arbetat i garverierna kvarstår. Det har gjorts studier på dem som började arbeta för ca 20 år sedan vid tre sydsvenska garverier. Cancer hittades i större antal än vad som var väntat vid dessa undersökningar på över 2 000 personer. Tidigare studier hade visat på en riskökning för sarkom hos garveriarbetare, men nu visade den här studien på en trefaldig riskökning av speciellt mjukdelssarkom.

Studier i andra delar av världen har haft skiftande resultat. Några studier i USA har visat liknande resultat. I Italien och England visade det sig att pentaklorfenol gav cancer. Det är därför angeläget, herr talman, att ytterligare forskning kan initieras. Den stora mängd läder som vi använder indikerar detta.

Herr talman! Det har nyligen skrivits en rapport av Kemikalieinspektionen om kemikalier i kläder. Men när det gäller läder har tanken ännu inte väckts att det i någonting så "naturligt" kan finnas ämnen som gör oss sjuka. Det är inte enbart garveriarbetare som är utsatta. Det är också skomakare, handskmakare och tillverkare av arbetshandskar m.m.

Samband mellan lösningsmedel och lungcancer och mellan läderdamm och cancer i bukspottkörteln har observerats. Allergiker som inte tål krom bör inte gå barfota i kromgarvat läder. De skall helst använda annat läder som inte är garvat med krom.

Ty det finns, herr talman, annat läder. Det finns läder som garvas på ett annat sätt. Det finns vegetabilgarvat och barkgarvat läder. Detta läder har en tusenårig tradition och görs på ett fåtal garverier i Sverige. Barkgarvning tar längre tid, och lädret blir inte lika smidigt. Men vi kunde ju vänja oss vid att inte ha klorblekt papper, så varför inte försöka med en miljövänligare variant?

Men under tiden behöver vi ta reda på de faror vi utsätter oss för alldeles i onödan och öka forskningen på området.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

15 § Kärnsäkerhet

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU17
Kärnsäkerhet

Anf. 207 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen som är fogad till det här betänkandet och som behandlar kärnsäkerhet. Vad vi tar upp i reservationen är frågan om slutförvaringen av avfallet. Vi tycker att det är oroande att det har dragit ut på tiden så länge innan man har fått framför allt förstudierna klara beträffande de platsundersökningar som skall göras inför en slutlig förvaring.

Vi tycker att regeringen tillsammans med SKB måste gå in och driva den här frågan mer aktivt än man har gjort. Vi måste finna lösningar på frågan. Principen finns. Det är frågan om förstudier det gäller. Där tycker vi att regeringen måste bli mer aktiv än den har varit hittills. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 208 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! I det här betänkandet, JoU17 om kärnsäkerhet, anser Moderata samlingspartiet i sin reservation att regeringen måste ta ansvar och vidta erforderliga åtgärder för att säkerställa slutförvaret av kärnkraftsavfallet. När jag läste motionen och reservationen insåg jag inte riktigt vad Moderaterna ville. Men vad jag förstår av Göte Jonssons inlägg nu, menar Moderaterna att regeringen måste påskynda så att SKB skall kunna slutföra de här förstudierna.

När det gäller de här förstudierna behöver inte SKB ha tillåtelse. Man kan gå in i varje kommun i det här landet och göra förstudier. Det man egentligen håller på med nu är en stor översiktstudie över hela landet. Sedan skall man mer kunna gå in i de olika regionerna och även kommunerna för att göra dessa studier. Man har fått i uppdrag att i första hand kartlägga den östra delen av landet, men man skall också titta närmare på hur det ser ut i den södra och den norra delen.

Nu har man gjort förstudier i fem olika kommuner. Förstudien i Östhammar är färdig och den skall man nu granska. Där har man kopplat in exempelvis Uppsala universitet. Förstudien i Nyköping är också klar. Där skall en granskning nu påbörjas. I Oskarshamn pågår en förstudie.

Regeringens ambition och även SKB:s är att man måste ha förstudier i mellan fem och tio kommuner för att man skall kunna få ett bättre urval när man sedan skall börja proceduren. Jag tycker inte att det är läge att nu göra någonting åt exempelvis kommunala veton. Enligt SKB kommer den här processen att innebära att några beslut om slutförvaring inte kommer att fattas förrän om 10–15 år. Kd har också i en motion som finns i det här betänkandet skrivit att vi borde ha ett moratorium på tio år innan vi fattar några beslut.

Om vi är överens om allt annat, att SKB sköter det här bra, tycker jag att vi får ha tålamod. De här förstudierna tar sin tid. Sedan kommer urvalsplatsundersökningarna att ta sin tid. Därefter skall man detaljundersöka detta. Det sker en mängd olika saker innan vi kommer fram till den

dag man kan säga att det är den här kommunen som passar bäst. Då får vi se. Med allt sakunderlag tror jag faktiskt att det blir någon kommun som kommer att anta detta, varför inte en kommun nere i Småland? Oskarshamn tror jag ligger bra till för att kunna fullfölja detta från början till slut.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 209 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Till det här betänkandet har vi fogat ett särskilt yttrande angående MOX-bränsle. Att det enbart blev ett särskilt yttrande beror på att miljöministern den 15 augusti 1997 och den 28 januari 1998 har svarat mig i en interpellation respektive fråga i ärendet. Hon har sagt att användandet av MOX-bränsle och överlåtelse av plutonium för att låta kärnkraftsföretag tillverka MOX-bränsle kräver regeringens tillstånd.

Jag menar emellertid att det uttalandet står på lösan grund. Vad händer om det blir en regering efter nästa val som vill att Sverige skall vidareutveckla kärnkraften i stället för att avveckla den?

Vi i Miljöpartiet vill hindra framställning av MOX-bränsle efter upparbetning av det utbrända kärnbränslet. Vi vill stoppa eventuell införsel av MOX-bränsle till Sverige. Vi anser att Sverige aldrig skall producera eller använda MOX-bränsle i de svenska reaktorerna. Vi varnar för slutförvar av MOX-avfall, som är ännu mer komplext än det vanliga högaktiva kärnavfallet.

I dag behandlas enbart de yrkanden som handlar om kärnavfallet. Men det betyder ändå att vi måste se på processen före, innan det blir avfall. Det viktigaste är att inte föra in något i en process som vi inte vet hur vi skall hantera i slutändan, och dit hör definitivt MOX-bränslet, som blir MOX-avfall.

Bakgrunden är denna: Omkring år 1980 skickade Oskarshamns kraftgrupp, OKG, 139 907 kg svenskt använt kärnbränsle till Sellafield, f.d. Windscale. Det var innan staten fattat beslut om direktförvar. I Sellafield har det förvarats utomhus i behållare i närheten av havet med dess salt och klorider i snart 20 år, vilket påverkar konditionen hos behållarna. I ett brev från det brittiska företaget BNFL, med datum den 18 mars 1996, sägs det att en del av bränslet läckte redan vid transporten till England. ”However, we do know that some OKG fuel was already leaking when it was transported to the UK.”

För ett år sedan presenterades en utredning om förutsättningarna för att återföra det svenska kärnbränslet från Sellafield för slutförvaring i Sverige utan att det upparbetas. Då framgick det att det skulle bli mycket dyrt att återta de ca 140 tonnen kärnbränsle och att en omkonditionering hade varit nödvändig.

Enligt det ursprungliga avtalet med BNFL skall kärnavfallet upparbetas och plutoniet samt uranet därefter skickas tillbaka till Sverige. Halva upparbetningen har betalats av OKG. I somras gav regeringen klartecken för en sådan upparbetning. Regeringen bedömde det tydligen alltför dyrt att åstadkomma en förändring av det kontrakt som OKG upprättade 1969. Det betyder att det nu finns 900 kg plutonium i England som är svenskägt.

Risken finns att plutoniet kommer att användas för framställning av MOX-bränsle, som består av ca 5 % plutonium och 95 % uran. I år tar nämligen Sellafield en ny fabrik i bruk med kapacitet av 120 ton MOX-bränsle. Om vi jämför med att 1996 producerades sammanlagt 125 ton MOX-bränsle i hela världen. Nu verkar dessa anläggningar växa upp som svampar ur jorden både i öst och väst.

Regeringen har som sagt fattat beslut om direktdeponering i stället för upparbetning efter 1980 och har bl.a. skrivit: "Den nuvarande svenska politiken när det gäller använt kärnbränsle är inriktad på direkt slutförvaring av bränslet utan upparbetning. Om detta råder enighet i riksdagen. Ett av motiven till denna hållning rör frågan om ickespridning av kärnvapen mot bakgrund av att plutonium frigörs vid upparbetning."

Men, hör och häpna, i höstas gick vd för OKG ut och meddelade att han planerar att söka myndigheternas tillstånd för att använda plutoniet som MOX-bränsle. Han ansåg det vara bäst ur ekonomisk synvinkel, miljö- och säkerhetssynvinkel. Men det är helt fel.

Det största och farligaste hotet är möjligheten att framställa kärnvapen av plutoniet. Det har jag nämnt. Men det är också mycket farligt att använda MOX-bränsle, *mixed oxide fuel*, alltså plutonium och uran. Däremot ser många länder en chans att göra goda affärer. De argumenterar med att man kan minska plutoniumberget genom att använda MOX-bränsle. Sanningen är att man brukar köra 1/3 MOX och 2/3 vanligt kärnbränsle. Då minskar plutoniet i MOX-bränslet men växer i det andra bränslet. I slutändan blir det mer plutonium, inte mindre när man tar ut det ur reaktorn.

Två personer som forskar om användningen av MOX-bränsle i lättvattenreaktorer och dess påverkan fick förra årets alternativa Nobelpris. Tagaki, japanen, och Schneider, fransmannen, träffades första gången i Japan på en konferens om plutonium. De upptäckte likheter mellan Frankrike och Japan beträffande hanteringen av kärnkraftsfrågan och började samarbeta med anledning av skeppningen av plutonium från Frankrike till Japan. Pagaki vill införa moratorium för Japans plutoniumprogram, vilket nyligen fick till resultat att man håller på att trappa ned plutoniumprogrammet.

Förutom problemet med att köra MOX-bränslereaktorer finns det även här ett avfallsproblem. Fortfarande ligger det 24 ton utländskt MOX-avfall i mellanlagret i Oskarshamn i Sverige, i CLAB, utan att SKB har presenterat förslag hur Sverige skall slutförvara detta som är farligare än det vanliga högaktiva avfallet.

MOX-avfallet har många gånger kraftigare neutronstrålning än vanligt kärnkraftsavfall. Plutoniuminnehållet gör det farligare att hantera än vanligt uranbränsle. Använt MOX-bränsle innehåller avsevärt högre halter än vanligt använt uranbränsle av flera andra transuraner, t.ex. det extremt långlivade neptunium 237 och det ytterst radioaktiva curium 242. Det finns absolut ingen lösning av detta livsfarliga avfall. Därför skall vi inte framställa ytterligare MOX-avfall

900 kg plutonium motsvarar 180 Nagasakibomber. Hur skall Sverige kunna lösa problemet med det upparbetade kärnavfallet? Vad skall Sverige göra med 900 kg plutonium? Skall det bli 150 MOX-bränsleelement som OKG kan använda om några år? Det skulle innebära att reaktorerna

måste konstrueras om och ännu mer pengar läggas på en livsfarlig ekologisk energiform.

Vi i Miljöpartiet de gröna anser att Oskarshamns kraftgrupp eller något annat svenskt kärnkraftsföretag *aldrig* skall få tillstånd att producera eller använda MOX-bränsle.

Eftersom miljöministern i en interpellationsdebatt uttryckt liknande farhågor och åsikter som Miljöpartiet i fråga om MOX-bränsle reserverar vi oss inte i detta betänkande. Vi avser dock att bevaka frågan och att vid behov återkomma i frågan och på andra sätt följa den.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Prot. 1997/98:78

11 mars

Kärnsäkerhet

16 § Mervärdesskatt

Mervärdesskatt

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU17

Mervärdesskatt

Anf. 210 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Förra veckan redovisade Svenska Arbetsgivareföreningen i en rapport att företagsklimatet i Sverige under innevarande mandatperioden blivit sämre. 75 % av alla förändringar som Socialdemokraterna och dess stödparti medverkat till har varit direkt negativa för företagsamheten. Det är i huvudsak förändringar inom skatteområdet som bidragit till denna negativa utveckling.

Denna felaktiga inriktning av politiken har lett till att massarbetslösheten består och att antalet jobb sjunker. En klar majoritet av svenska folket har också i den SIFO-undersökning som publicerades i förra veckan visat sitt kraftiga missnöje med den förda politiken. Socialdemokraterna och Centern står definitivt inte på medborgarnas sida. I stället för att vara ombud för folket uppträder man alltmer som fogdar och skatteindrivare.

Socialdemokraterna och Centern avvisar återigen kravet från oss moderater, folkpartister och kristdemokrater att företagen inte skall tvingas betala in moms till staten innan de själva har fått betalt från sina kunder. Socialdemokraterna och Centern vill inte heller medverka till en återgång till den självklara principen att inbetalningen av moms och andra skatter och avgifter sker i rätt tid om den görs på förfallodagen. Socialdemokraterna och Centern vill uppenbarligen inte heller göra något åt den uppenbara likviditetsförsämring som de nya skattekontoreglerna innebär för företagen med regelbundna momsåterbetalningskrav.

I går fick skatteutskottet information från Riksskatteverket om de första utfallen av skattekontot. För att vara på den säkra sidan hade inte mindre än 170 000 företag betalat in sin skatt på närmare 10 miljarder kronor en eller två dagar för tidigt. Det är en fjärdedel av hela momsbeloppet, och det är inte mindre än 43 % av alla de företag som är moms-skyldiga. Det är återigen småföretagen som brandskattas på sin likviditet.

Ulla Wester-Rudin! Att ni inte lyssnar på oppositionen är en sak. Men ni vill inte heller lyssna på småföretagarna, samtidigt som ni säger i er officiella politik att det är småföretagen som ni skall satsa på och som skall skapa de riktiga arbetena framöver.

De nya bestämmelserna är så tokiga att även företag som regelmässigt har överskjutande ingående moms måste särskilt begära deklarationsblanketter, och tiden för återbetalning har förlängts med åtskilliga dagar. I Dagens Industri den 16 februari kan man läsa följande: "Det här kostar mig en kredit på mellan 200 000 och 400 000 kronor, säger Jan Nilsson med handelsföretaget Jan Nilsson Trade i Växjö."

En av de senaste företagsovänliga handlingarna från regeringens sida är beskedet om att företag inte får göra avdrag för moms avseende anskaffning av datorer att nyttjas av företagens anställda i hemmet. Det är således hur uppenbart som helst att Socialdemokraterna och Centern inte står på medborgarnas sida.

Vilka åtgärder kommer Socialdemokraterna och Ulla Wester-Rudin att vidta för att komma till rätta med återbetalningar av överskjutande ingående skatt och för att komma till rätta med avdrag för ingående moms för de datorer som används av de anställda i hemmen? Har ni vidtagit några åtgärder för att förmå regeringen att ändra reglerna för inbetalning av moms? Det är några frågor som jag gärna vill ha svar på i dagens debatt.

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 10 i detta betänkande, men jag står naturligtvis bakom alla övriga där vi moderater har reserverat oss.

Anf. 211 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Betänkandet handlar om mervärdesskattefrågor. Det är förvisso en omfattande och stor skatt som beläggs på nästan alla varor och tjänster och har mycket stor betydelse för medborgarna. Vår grundläggande inställning är att vi vill ha så enkla regler som möjligt och att momsen skall vara så generell som möjligt. För dagen handlar detta om något mer specifika frågor.

Den första frågan gäller skattekonto. Carl Erik Hedlund tar upp många av aspekterna. Det principiellt viktiga är att när förenklningar görs – vilket vi tycker är bra, och fler borde göras – måste man ha klart för sig vems perspektiv man skall ha och för vem det skall bli enklare. Skall det bli enklare för systemet, eller skall det bli enklare för den enskilde? För oss liberaler är det självklart att man skall beakta den enskildes perspektiv, oavsett om det handlar om småföretagare eller privatpersoner. Skattekontoreformen har på några punkter på ett helt felaktigt sätt tagit byråkratins parti mot den enskilde. Det gäller bl.a. inbetalningsregler.

Den andra frågan är att människors oro inte tas på allvar. Det kan även gälla sådant som kan redas ut till att de i sak inte utgör problem för den enskilde. Människor är oroliga för att de t.ex. skall missa inbetalningar. Det är ett problem i sig som måste tas på allvar.

Så till frågan om inbetalningsdatum på mervärdesskatten. Som är välbekant tycker vi att det är orimligt att företag skall hamna i situationen att de skall betala in skatten innan de har fått betalt för sina fakturor. Det var ett i sak dåligt beslut när det fattades. Vi protesterade och sade att det skulle bli många problem. Centern och Socialdemokraterna sade att det

inte skulle bli problem. Men efter ett tag sade de att det hade blivit problem och att de skulle bli en ändring för företag med under 40 miljoner kronor i omsättning.

Det var bra att de lyssnade då, men det hade varit bättre om de hade lyssnat i förväg. Detta kom ju inte som någon överraskning.

Denna ändring har många nackdelar. Förutom att problemet kvarstår för de större företagen, får det för de mindre en tröskeffekt. Jag har hört talas om många exempel där man funderar på att dela upp företagen eller när en ny verksamhet startas sker det i form av dotterbolag – som egentligen inte är rationellt. Men detta och andra förväntade förändringar gör att det skapas skilda bolag.

En annan stor nackdel för mindre företag är den stora misstron mot politiker och det politiska systemet. Kan de göra detta en gång, kan de göra detta en gång till. Kan de fatta ett dåligt beslut, kan de fatta ett annat dåligt beslut. Det är inte bra, speciellt inte om arbetslösheten skall bekämpas med hjälp av många nya jobb i nya och växande företag.

Herr talman! Med anledning av detta vill även jag yrka bifall till reservation 10.

Anf. 212 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna har tidigare krävt en återgång till tidigare bestämmelser för företagens inbetalning av moms. Det nya skattekontot har påverkat rutinerna kring när och hur inbetalningarna skall ske.

Vår principiella hållning gäller naturligtvis fortfarande. Vi anser att staten kräver in momsen alldeles för tidigt och för snabbt. Vi anser att inbetalningspunkten skall vara den 12:e i andra månaden, och den skall vara lika för alla näringsidkare. Det skulle kunna gynna företagens likviditet och garantera att företagen fick goda möjligheter att få in pengarna från sina kunder innan momsen skall vara inbetald. Det här är också ett EU-krav, som vi tycker att det är viktigt att leva upp till också här i Sverige. Det är svårt att förstå varför den svenska regeringen skall pressa våra företag mer än vad andra gör och vad som rekommenderas ute i Europa.

Herr talman! Så går jag över till barnboksmomsen. Kristdemokraterna vill med hänsyn till barnens behov av stimulerande läsupplevelser, för att barnen skall få ett intresse för läsning, öva upp läsförmågan och utveckla sitt språk att momsen på barnböcker skall sänkas. Vi anser att detta skulle gynna tillgängligheten av bra böcker i hemmen. Vi anser att regeringen bör lägga fram ett förslag om detta och att det gott kan gälla från den 1 januari 1999.

Så går jag över till momsen på djurparksbesök. Vi anser från Kristdemokraterna att det inte finns några skäl att missgynna svenska djurparker, typ Kolmården och Noaks Ark, i förhållande till museiverksamhet och andra kulturevenemang som i dag belastas med endast 6 % moms.

De här parkerna står för ett förtjänstfullt forsknings- och utvecklingsarbete, och de bidrar till att bevara och förmedla en del av vårt gemensamma kulturarv till nuvarande och kommande generationer. Det här kravet tycker vi att riksdagen behöver ta fram snarast.

Herr talman! Mot bakgrund av vad jag har anfört yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 10. Vi står naturligtvis också bakom våra övriga reservationer.

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 213 ULLA WESTER-RUDIN (s):

Herr talman! Intresset för mervärdesbeskattningen är uppenbarligen stort – dock kanske inte i kväll. Dagens betänkande behandlar ett trettio-tal motioner från allmänna motionstiden, och de spänner över allt från sopvaruhus till gallerier. Det råder sannerligen ingen brist på kreativitet bland riksdagens ledamöter, och flera av idéerna är mycket intressanta. Att de trots det inte har vunnit gehör i utskottet beror i många fall på att frågorna kommer upp i propositioner under våren eller alternativt är under utredning. Motionärerna har helt enkelt varit för sent ute.

I några motioner framkommer det också att det finns en övertro på vad som kan uträttas med en förändring av momsen. Ett avslag på en sådan motion innebär oftast att idén hör hemma i ett annat utskott, att förändringen bör ske med andra verktyg.

Av naturliga skäl kan jag inte kommentera samtliga motioner eller ens alla de tolv reservationerna, men jag vill gärna göra några övergripande kommentarer till att börja med.

För det första: Ordet ”finansiering” nämns inte i oppositionens förslag, utom i ett fall, där kd vill lämna över ansvaret till regeringen och menar att regeringen inte torde ha några svårigheter att finna ett lämpligt sätt att betala kd:s kalas på. Ja, herr talman, jag antar att det är lättare att vara spendersam när man själv slipper föreslå vad som skall skäras ned.

För det andra: En vanligt förekommande argumentation i reservationerna är att betona det behjärtansvärda i en verksamhet och att momsen just därför bör sänkas. Detta är naturligtvis ett sätt att grovt förenkla verkligheten. Ett nej till sänkt momssats på t.ex. böcker innebär självklart inte att Socialdemokraterna inte tycker att litteratur är viktigt. Nej, låt oss höja debattnivån litet grand!

Ett sista övergripande drag i reservationerna som jag vill nämna är att där ofta hänvisas till EU:s momsregler. Sedan vårt land gick med i den s.k. gemenskapen har vi haft anledning att ha ett ganska stort antal momsdebatter här i kammaren, eftersom medlemskapet har medfört krav på harmonisering av lagstiftningen. I stort sett i varje debatt har framför allt Moderaterna anklagat majoriteten för överanpassning till EU:s momsdirektiv. Det har då naturligtvis handlat om specifika frågor, där högern har önskat en annan lösning. Ville jag så skulle jag i dag kunna svara en del reseranter med att deras argument tyder på överanpassning. Men jag vill, som sagt var, herr talman, höja debattnivån.

En viktig princip i arbetet med skattelagstiftningen är att försöka undvika att bygga in gränsdragningsproblem. Denna insikt bör vi kunna förvänta oss av ledamöterna i riksdagens skatteutskott. Tyvärr har Miljöpartiets, Folkpartiets och Kristdemokraternas representanter temporärt förträngt denna kunskap när de nu yrkar sänkt moms på djurparker. Moderaterna har däremot insikten i behåll och yrkar sänkt moms på både djurparker och nöjesparker. Deras förslag är därmed det tekniskt rimliga, det som skulle uppfattas som rättvist av branschens aktörer och som skulle kunna fungera administrativt. Men problemet med denna lösning är att den är dyr, tyvärr alldeles för dyr.

Djur- och nöjesparkernas verksamheter är viktiga och värdefulla ur många synvinklar – också jag kan använda ordet ”behjärtansvärda”. Men vad skall vi skära ned på för att kunna finansiera den föreslagna moms-sänkningen? Visst hade det varit trevligt att kunna medverka till att sänka

priset på inträdesbiljetterna, men vi är alla här mer eller mindre medvetna om att vi måste prioritera. Vi socialdemokrater anser att ett höjt barnbidrag är till större nytta för barnfamiljerna.

Att välja det andra alternativet, dvs. att sänka momsen bara på djurparkerna, kostar förvisso betydligt mindre, men konsekvensen blir inbyggda gränsdragningsproblem och risker för orättvisa. Medlemskap i en organisation för "djurarters bevarande" eller vad det kan heta skulle kanske fungera som kriterium i dag, men hur många organisationer finns det då inte om några år med olika behjärtansvärda målsättningar? Nästan alla parker har blandad verksamhet. Förlorar då djurparken sin skattestatus om den köper in en karusell till? Vi skall inte med vett och vilja lägga på våra skattemyndigheter dessa orimliga kontrollproblem.

Samma problematik hamnar vi i när vi diskuterar sänkt bokmoms. Kristdemokraterna förordar ju att man enbart skall sänka momsen på barnböcker. Men vad är då en barnbok, en ungdomsbok och en vuxenbok? Först blir svaren givna, men går vi sedan in på enskildheter börjar svårigheterna och blir gränsdragningsproblematiken uppenbar. Subjektiva bedömningar blir förhärskande. Nog anser väl också kd att skattemyndigheterna och kammarätterna skall syssla med annat än att klassificera litteratur?

Tekniskt sett är Miljöpartiets förslag mycket bättre, dvs. att sänka momsen på all litteratur. Men det kostar åtminstone 600 miljoner per år om vi väljer Ronny Korsbergs föreslagna skattesats. Det är väldigt mycket pengar!

Låt oss avvakta resultaten av Litteraturutredningens förslag. En förlagsstruktur som blir alltmer koncentrerad och med därtill hörande risker för kvalitetsutarmning är allvarliga tendenser. Men om vi sänkte bokmomsen nu skulle inte bara de små, kvalitetsinriktade förlagen gynnas. Kanske skulle denna åtgärd i stället rent av påskynda den negativa spiralen och göra de stora ännu större. Jag sitter inte inne med svaren, och det tror jag inte heller att Miljöpartiets representant gör. Att avvakta måste vara det enda rimliga.

I höstas fattade riksdagen beslut om näringsidkares avdragsrätt för förlust av pengar vid brott. Riksdagen avvisade då samtidigt ett förslag om att företagen skulle slippa betala in moms på stulna inkomster. Folkpartiet reserverade sig mot det sistnämnda, men inte Moderaterna. Den här gången är det tvärtom. Nu reserverar sig moderaterna, men inte folkpartisterna.

Majoritetens inställning har däremot inte svängt, eftersom ingenting är förändrat i sak. Det är fortfarande så, att en momsbefrielse skulle strida mot de grundläggande principerna för mervärdesskatt. Skatteplikten inträder ju när omsättning sker. I konsekvens härmed minskas beskattningsunderlaget vid s.k. kundförluster eller om det är varulagret i stället för kassainnehållet som blivit stulet.

När vi socialdemokrater inledde budgetsaneringen sade vi att bördorna måste bäras så rättvist det bara låter sig göras. Alla har måst vara med: pensionärer, sjuka, arbetslösa, barnfamiljer, rika och fattiga – alla. Företagen kunde rimligen inte lämnas utanför. Att förändra momsredovisningsperioderna var ett led i budgetsaneringen.

Nu när statsfinanserna är starkare och vi har kunnat satsa på olika grupper har företagen inte blivit lottlösa. Momsredovisningsperioderna är

åter framflyttade något, och administrationen har förenklats framför allt för de små företagen.

Många småföretagares utsagor vittnar om att dessa förändringar har givit positiva resultat. Ibland verkar det nästan som om momsinsbetalningen är ett problem för de borgerliga politikerna och inte för företagen. Det är förmodligen så, att företagen ser till hela situationen. De är ju så att säga inte utskottsindelade.

De uppskattar det låga ränteläget och bristen på inflationstendenser. De minns att sjuklöneperioden har halverats, att arbetsgivaravgifterna har satts ned, att avdragsrätt för organisationskostnader införts och att förenklningar i regelverken sker successivt. Dessutom kommer det nu under våren ett förslag från regeringen om gruppregistrering för mervärdesskatt.

Vård, omsorg och skola prioriterar vi socialdemokrater alltid. De satsningarna kommer faktiskt också de enskilda företagen till del.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 214 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Ulla Rudin kanske inte angriper men kritiserar mig för att jag lyfter fram behjärtansvärda frågor och sådana frågor som är angelägna. Hon exemplifierar med barnboksmomsen. Jag tycker att det är ganska naturligt att det är de behjärtansvärda frågorna man lyfter fram. Vi tycker att barnböcker är viktigt.

Ulla Rudin säger att det är svårt att dra gränser. Vi kan dra gränser när det gäller livsmedel och annat där det kan vara mycket svårare att dra gränser. Det klarar vi. Vi kanske kan klara detta också. Vi kan åka till England och prya, för där har man detta system. Det fungerar riktigt bra.

Skulle det vara så att vi sänker momsen på en och annan tonårsbok tycker jag inte att man behöver vara så ledsen för det. Det går åt rätt håll, tycker jag.

Slutligen får vi kritik för att vi uppdrar åt regeringen att plocka fram pengarna för detta. Vi kan säkert hjälpa till, Ulla Rudin, men vi har en regering och vi tycker att det är lämpligt att regeringen regerar.

Anf. 215 ULLA WESTER-RUDIN (s) replik:

Herr talman! Budgetdisciplin, säger jag.

I reservationen trycker kd väldigt hårt på att förslagen i Litteraturutredningen inte är tillräckliga. Jag tycker att det är anmärkningsvärt, eftersom vi faktiskt inte har sett propositionen ännu och än mindre provat förslagen.

Vad säger att barn läser mer och villigare om böckerna blir billigare, Holger Gustafsson? Vi kan i dag se att vuxna läser mer och att försäljningen av kvalitetslitteratur har ökat på bekostnad av kiosklitteraturen. Det är bra. Allting kanske inte handlar om priset på böcker.

Anf. 216 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en ganska enkel logik från min sida. Jag tror, kanske till skillnad från Ulla Rudin, att en viss mångfald av litteratur och barnböcker i hemmet stimulerar till mer läsning. Om det råder brist på

böcker eller om det finns ett fåtal i värsta fall tråkiga böcker blir stimulansen inte särskilt stor.

Det är inte så mycket märkligare än så. Jag tycker att det är viktigt att barnen får läsa och att de får ett bra språk. Det utvecklar oss på många olika sätt. Det är inte så märkligt.

Vi tycker att detta är viktigt. Vi vill satsa pengar på det. Det är därför vi ställer våra krav.

Anf. 217 ULLA WESTER-RUDIN (s) replik:

Herr talman! En momssänkning slår brett och blint, och den kostar väldigt mycket pengar. Om vi på ett säkert sätt vill gynna kvalitet och mångfald är direkta satsningar mycket mer träffsäkra. Distributionsstöd är ett sätt. Stöd åt bokhandlar är ett annat. Det gäller också framför allt stöd åt biblioteken.

Vill vi kunna nå ut med god litteratur till alla, oavsett ekonomiska förutsättningar och oavsett ålder, är det biblioteken vi skall satsa på. Jag tror att tillgång till bibliotek genererar läsande både för små och stora.

Anf. 218 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Ulla Wester-Rudin tar bl.a. upp vårt förslag om en sänkt moms för nöjesparker, djurparker och liknande. Hon säger att man måste dra gränsen någonstans.

Tycker inte Ulla Wester-Rudin att cirkus, konserter och teater egentligen bara är utslag för olika typer av folklig kultur? Vilka bevekelsegrunder har man från majoriteten när man säger att momsen skall vara låg på cirkus, men att den som går till nöjesparken och roar sig skall betala en högre moms? Vad är det för distinktioner som ligger bakom detta?

När det gäller momsinsamlingen vill jag säga att det har kommit fram mycket intressant i Ulla Wester-Rudins inlägg, nämligen att smygfinansieringen är medveten från regeringens sida. Jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Visserligen stod det aldrig i propositionen att avsikten var att dra in likviditet från småföretagarna, men det är uppenbart att staten tjänar en å två räntedagar och avsevärda belopp när man nu motsätter sig att inbetalningsdagen på bank- eller postgiro skall gälla som den verkliga inbetalningsdagen. I stället skall det datum som pengarna har kommit skattemyndigheterna till handa gälla. I det fall som jag redovisade blev det 10 miljarder kronor. Det var ett lika stort belopp – 9 ½ miljarder kronor – som staten drog in vid förra omläggningen, när man tog bort några av dagarna. Det är summa 20 miljarder i likviditetsindragning.

Min fråga är: Anser Ulla Wester Rudin att det alltid är statens intresse som skall prioriteras före medborgarnas och företagens?

Anf. 219 ULLA WESTER-RUDIN (s) replik:

Herr talman! Jag blir litet förvånad. Det är sannerligen ingen nyhet att förändringen av momsredovisningsperioderna ingick i budgetsaneringen. Det har varit fullständigt klart ända från början.

Det övriga som sades här tycker jag visar hur oerhört svårt det är med gränsdragningarna i skattereglerna. De problem som finns med kultursidan behöver ju inte innebära att vi ytterligare skall bygga på bekymren.

Anf. 220 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att förkortningen av inbetalningsperioden för momsen fanns med i budgeten. Men när det gäller skattekontots införande finns det mig veterligen inte någon budgeteffekt inräknad. I så fall ligger det i några dolda siffror. Det vi nu pratar om är att det blir en likviditetsförstärkning till staten därför att företagarna för att vara säkra på att inte drabbas av en straffavgift betalar in för tidigt. Därmed förlorar de pengar alldeles i onödan.

Det finns exempel på detta. Tidningen Redovisningskonsulten skriver: Skattekontot ingen lättnad för småföretagare. Dagens Industri skriver: Nya momsregler drabbar importföretagen hårt. Det är detta som debatten i företagskretsar rör sig om. Men jag har ju fått svaret. Det är av finansieringsskäl man gör detta.

Men frågan är fortfarande: Anser Ulla Wester-Rudin att det alltid är statens intresse som skall gå före medborgarnas och, i det här fallet, företagens intresse? Man säger att det är småföretagen som skall rädda landet och se till att det blir nya jobb. Varför gör man då så att deras verksamhet försvåras?

Anf. 221 ULLA WESTER-RUDIN (s) replik:

Herr talman! Jag skulle uppskatta om också Moderaternas representant ville hålla sig till det aktuella betänkandet. Det här betänkandet behandlar ett trettiotal motioner från allmänna motionstiden, som jag sade i mitt anförande – inte skattekonton. Er reservation och ert särskilda yttrande handlar om momsredovisningsperioderna. Det är *det* jag diskuterar. Jag diskuterar inte skattekontona, även om jag anser att skattekontona är en mycket bra reform som kommer att slå väldigt bra ut. Att det har varit bekymmer den första månaden med en sådan enorm förändring är inte konstigt.

Anf. 222 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Det aktuella betänkandet innehåller, såsom har framgått, en uppsamling av en massa motioner från den allmänna motionstiden. Flera av dem har egentligen budgetpåverkan. Med tanke på den nya budgettekniken kan det ifrågasättas om man skall behandla motionerna på det här sättet när de inte är finansierade. Här återkommer bokmoms, djurparker, nöjesfält, tivolin, sänkning av moms vid försäljning på konstgallerier och liknande saker. Det här är principalsaker som redan är avgjorda en gång. Jag kan också tycka att flera av de här sakerna skulle vara behjärtansvärda. Men jag är inte beredd att t.ex. sänka momsen på böcker och tidskrifter, till en kostnad av 1,1 miljard, när jag ser vilka andra behov som finns i samhället. Jag vill faktiskt ta den diskussionen i ett budgetperspektiv. Därför har vi valt att inte ställa oss bakom någon av de reservationer som finns, trots att vi har partikamrater som har motionerat vad det gäller t.ex. bokmoms.

Sedan kommer vi till de reservationer som finns. Jag lyssnade väldigt noga på Carl Erik Hedlund. Första hälften av anförandet handlade som vanligt inte om betänkandet utan om det allmänna företagsklimatet – allmänt gnöl och gnäll i vanlig ordning, såsom det brukar vara från moderaternas sida. Jag fäste mig vid Carl Erik Hedlunds indignationsnummer

när det gällde det faktum att 170 000 företag hade betalat en till två dagar för tidigt och på det sättet brandskattats på sin likviditet. Jag undrar vad Carl Erik Hedlund skall säga när det verkligen händer något på det här området. Hur kan man stå här i talarstolen och säga att ett företag som frivilligt betalar in en eller två dagar för tidigt, vilket är ytterst marginellt, samtidigt brandskattas på sin likviditet? Jag brukar ta till ganska ordentligt när jag är i talarstolen, men jag har inte kommit i närheten av Hedlunds bedömningar i det här sammanhanget.

En annan sak är också väldigt intressant. Här står man och klagar på skattekontot och säger att det har inneburit att företagen betalar in några dagar tidigare. Men vi flyttade ju faktiskt fram betalningen från den 15 till den 26. Den är alltså senarelagd med elva dagar i och med skattekontolagen. För de mindre företagen flyttade vi fram från den 10 till den 12. Det säger inte Hedlund ett dugg om.

När man skrivit reservation 10 har man dessutom totalt glömt bort detta faktum. Hela den reservationen bygger de facto på de gamla redovisningsreglerna! Man spelar alltså ett väldigt underligt spel. Man tar upp skattekontolagen och påstår att den är ett problem. Men den har ju faktiskt förbättrat för företagen när det gäller momsredovisningsreglerna. Eller har inte Carl Erik Hedlund uppfattat den förbättring som har skett i och med detta? Man har faktiskt fått längre tid. De fyra dagarna finns fortfarande. Om ett företag har 30 dagars kredit och skickar ut en faktura till den 30 i en månad kan man kanske få pengarna inbetalda tre eller fyra dagar för sent. Men jag anser att vi nu är ganska nära i fas med vad som är rimligt och rätt när det gäller momsinsbetalningarna. Det är faktiskt en hel del som faktureras i början av en månad, och då har man en ganska lång kredit – nästan upp till en månad. Man kan lika gärna säga att vid alla de fakturor som går ut den 3:e eller den 4:e och förfaller till betalning den 3:e eller den 4:e nästa månad har man 23–25 dagar på sig under vilka man har kredit. Men det nämner inte de borgerliga, utan de tar den sist utsända fakturan och tittar på den. Jag tycker inte att den typen av debatt är värdig Sveriges riksdag. Man skall försöka belysa sakerna från alla håll och försöka vara ärlig i debatten.

Sedan går jag över till återbetalningen av överskjutande ingående mervärdesskatt. Som jag uppfattar den information vi fått från Riksskatteverket är det här inget större problem för företagen. Om de tidigare redovisat den ingående momsen är det nya med skattekontolagen att de också måste redovisa eventuella arbetsgivaravgifter och annat som ingår i skattekontot. Det är vad man är tvingad att göra. För det skall ju faktiskt kvittas. Den ingående momsen skall kvittas bort mot de avgifter man har att betala. Även här spelar ni alltså ett väldigt underligt spel.

När det slutligen gäller reglerna för inbetalning till skattekontot sades det när vi antog propositionen att det skulle bedömas när pengarna var inbetalda till skattemyndigheten. Vi tyckte inte att det var särskilt lyckat. Vi tyckte inte att det var bra. Vi tycker att den dag pengarna skickades, dvs. poststämplades, hade varit det riktiga. Tyvärr fanns det en majoritet som ansåg någonting annat. Men vi anser inte att detta i någon större utsträckning brandskattar företagen på likviditet. De tordönsstämmor vi hör från Carl Erik Hedlund är väl snarare litet pinsamma.

Sedan skall jag säga några ord om reservation 9, som egentligen är väldigt rolig. Vad moderaterna säger är ju att man skall få göra avdrag för

*Fel! Okänt
växelargument.*

pengar som man får i ersättning från försäkringsbolaget. I samband med behandlingen av frågorna om rån och stöld påpekade jag detta. Folkpartiet backade då av förklarliga skäl. Vad ni moderater säger är att man skall få göra avdrag för momsen trots att pengar har kommit in genom försäkringsersättningen.

Man får vara företagsvänlig; det tycker jag. Men här går väl gränsen. I andra sammanhang är ni mot företagsstöd. Här vill ni alltså att pengar skall betalas tillbaka som redan betalats ut genom försäkringsbolaget. Som sagt: Man får vara företagsvänlig men var går gränsen egentligen för moderaterna?

Slutligen yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 223 RONNY KORSBERG (mp):

Herr talman! Jag skall helt kort beröra två reservationer från oss i Miljöpartiet som finns fogade till betänkandet. Det mesta av det som sägs i betänkandet är ju sådant som vi tidigare diskuterat såväl mycket och länge som ivrigt.

Per Rosengren tycker att det är litet märkligt att vi återkommer med kraven på sänkt moms på böcker och djurparker. Men den budgetbehandling som vi har bakom oss rör budgeten för 1998. Skälet till att riksdagen har valt att behandla de här motionerna är att de tar sikte på kommande budgetbehandling, för 1999 och framåt. För övrigt håller jag med Per Rosengren. Det hade alltså varit märkligt att behandla dem en gång till.

När det gäller detta med böcker och djurparker upprepar vi, det framgår av betänkandet, Miljöpartiets krav. Momsen på böcker borde sänkas. Jag har nu hört Ulla Wester-Rudins argumentering och skall inte särskilt mycket bemöta den. Jag håller med om att man generellt måste vara försiktig med att ändra momsregler hit och dit. Jag tror att detta är viktigt. Det finns nämligen ett behov av kontinuitet. Ibland är kanske andra medel bättre. Det återstår att se vad utredningens förslag kan leda till. Vi kommer naturligtvis att se positivt på de förslagen. Viktigast också för oss är att se till att bokens ställning stärks. Det är liksom huvudsaken.

Just böcker är ett exempel på att priset påverkar väldigt mycket. Trots att man stärker biblioteken kan det vara värdefullt för människor att kunna prioritera köp av böcker. Trots datorer och annat är boken, förhoppningsvis, inte död. Jag tror att boken lever – och boken måste få leva!

Utskottet hävdar i sin argumentering att det inte finns något statsfinansierat utrymme, och det kan man naturligtvis hävda. Ulla Wester-Rudin säger att det är ungefär 600 miljoner kronor som det handlar om när vi talar om böcker och om momsen på böcker. Det är faktiskt en fråga om prioritering. Vad vill vi lägga pengarna på? Litet tillspetsat kan man fråga: Hur många böcker får man för ett JAS-plan? Det är alltså en fråga om vad vi väljer att lägga pengarna på. I vårt budgetalternativ redovisar vi hur vi vill fördela och prioritera. Där har vi utrymme för att prioritera just böcker.

Andra länder i Europa har, som vi hört, en mycket mera positiv syn i det här sammanhanget. De har lägre skatter. Det är väl en av de positiva saker som vi borde kunna ta efter. Detta är ett av de skäl som vi har angett. Vi tycker alltså att regeringen borde lägga fram nämnda förslag men

vi får väl, som sagt, återkomma till den debatten. Sedan får vi se hur vi gemensamt kan stärka bokens ställning i samhället.

Herr talman! Djurparkerna i Sverige befinner sig i ett ganska pressat läge. Egentligen tar vi i vår motion sikte på djurparken Nordens Ark, som är väldigt speciell i sammanhanget. Den har en litet annorlunda inriktning jämfört med andra djurparker. Syftet med Nordens Ark finns sedan starten, dvs. redan i programförklaringen. Det handlar om att rädda och bevara utrotningshotade djur dels genom avel och uppfödning, dels genom återinplantering när så är möjligt. Man satsar också på forskning och utbildning. Vidare sprider man information.

Den sortens gärning betecknar vi som en kulturgärning som gör att vi tycker att det vore rimligt att positivt tolka de regler som EU:s momsdirektiv ändå medger när det gäller att göra en insats ekonomiskt för de här djurparkerna. Naturligtvis är det svårt att skilja ut vissa djurparker. Därför säger vi att det enda rimliga nog är att samtliga djurparker får en momssänkning, trots att Nordens Ark har en särställning. Även Kolmårdens djurpark rör sig åt samma håll. Man tar där upp den här sortens intressen. Vi vet också att även andra djurparker har ett arbete på gång som rör sig åt nämnda håll. Eftersom även andra djurparker rör sig i samma riktning och vi ser Nordens Ark som ett föredöme menar vi att det kan vara en rimlig avvägning att låta samtliga djurparker få nämnda förändring.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer men för tids vinande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

17 § Vissa punktskattefrågor

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU18

Vissa punktskattefrågor

Anf. 224 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill informera kammarens ärade ledamöter om att vi kommer att fortsätta behandlingen av detta ärende fram till kl. 23.00, då kammaren avslutar sina överläggningar för dagen.

Anf. 225 JAN-OLOF FRANZÉN (m):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU18 om vissa punktskattefrågor föreligger från oss moderater inte mindre än 15 reservationer och 5 särskilda yttranden. Jag yrkar bifall till reservation nr 1 under mom. 1 men självfallet står jag bakom samtliga reservationer och särskilda yttranden. I detta mitt anförande kommer jag att beröra en del av de moderata reservationerna.

Vad gäller reservation nr 1 om energibeskattnings allmänna inriktning menar vi moderater att vårt land skall dra nytta av de resurser som står till folkhushållets förfogande. Riksdagens energibeslut våren 1997 är

Prot. 1997/98:78

11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Vissa punktskatte-
frågor*

mot den bakgrunden djupt olyckligt för Sverige. De energipolitiska riktlinjer som antogs skadar vårt land som industrination. Särskilt allvarligt är beslutet om att påbörja en förtida avveckling av kärnkraften. Detta innebär en kapitalförstöring som saknar motstycke i historien och som kommer att medföra välfärdsförluster. Miljön skadas och det blir svårare att bekämpa arbetslösheten.

Klimatfrågan är det största miljöproblemet och en global överlevnadsfråga för mänskligheten. Därför måste Sverige bedriva en offensiv klimatpolitik och fullgöra sina internationella åtaganden på området. Koldioxidbeskattningen kan stödja klimatpolitiken genom att medverka till en begränsning av utsläppen från fossila bränslen. Den förutsätter dock åtminstone en europeisk samordning eftersom effekten annars blir att produktionen flyttar till andra länder.

Miljöskatterna bör ses som ett komplement till miljöpolitiken. En avvägning mellan miljöskatter och andra medel – såsom administrativ reglering, förbudslagstiftning, informationsinsatser etc. – måste göras. Miljöskatterna är mest effektiva när de riktas mot miljöproblem som det är relativt lätt att åtgärda.

När det gäller befintliga energiskatter finns det utrymme för en omfördelning, så att skatterna blir mera utsläppsrelaterade och mindre beroende av energiinnehållet. Skatt på energi bör, i den utsträckning som detta skall förekomma, tas ut proportionellt mot energiinnehållet. I dag är exempelvis energiskatten lägre på kol än på olja, vilket inte är motiverat.

Sedan gäller det reservation nr 6 om energiskatt och fri rörlighet inom EU. Genomförandet av den inre marknaden innebär att privatpersoner skall ha möjligheter att köpa och förbruka varor fritt inom EU. Skattereglerna har också anpassats till dessa krav, och den som så önskar kan i dag normalt köpa t.ex. kapitalvaror i ett annat EU-land och föra dem med sig hem utan att detta föranleder någon beskattning.

De svenska reglerna uppställer i dag oöverstigliga hinder för de privatpersoner som vill föra in finsk röd olja för andra ändamål än drift av motordrivna fordon. Den privatperson som vill använda finsk röd olja för att värma sin villa i Sverige måste i dag betala både finsk och svensk punktskatt. Därutöver tas svensk punktskatt ut efter den nivå som gäller för oljor som används i fordonsdrift.

Man frågar sig: Varför detta krångel mellan två EU-länder?

De svenska reglerna på detta område står, som vi moderater ser det, i strid med principen om konsumenternas fria tillgång till den gemensamma inre marknaden.

Regeringen bör enligt vår mening snarast återkomma med förslag som innebär att det bör bli möjligt för privatpersoner att köpa och föra in finsk röd olja för uppvärmningsändamål. Nu föreligger här vissa uppmjukningar efter vad som har kommit till min kännedom. I så fall hälsar vi detta välkommet.

Så till industrins och växthusnäringens energiskatter. Vi moderater menar att det är statens uppgift att fastställa ramar och villkor som medför att hushåll och företag ges långsiktiga hållbara spelregler. Vi vill att energibeskattningen görs konkurrensneutral. Endast miljöstyrande skatter och avgifter bör användas i produktionsledet, och den fiskala beskattningen skall ske på ett konkurrensneutralt sätt i konsumtionsledet.

En viktig uppgift på energiskatteområdet är att få till stånd en ökad harmonisering mellan de nordiska länderna.

Mom. 7 gäller jordbrukets energiskatt, m.m. Alla tillverkande företag har lägre energiskatter än privatpersoner. Men alla företagare behandlas inte lika i det socialistiska, med stöd av Centerpartiet, Sverige. Lantbrukare som producerar vår mat behandlas som privatpersoner när de debiteras skatt på elenergi som används i deras lantbruksföretag. Detsamma gäller skatten på eldningsolja. Ett lantbruksföretag får betala högre skatt på olja som används vid torkning av spannmål än vad de företag gör som tar emot och torkar spannmålet.

De svenska energiskatterna ger en ökad kostnadsbelastning på allt vad lantbruket producerar. Detta är inte konkurrens på lika villkor gentemot EU-länderna.

Den utredning som föreligger bör skyndsamt remissbehandlas och återkomma med förslag till åtgärder. Det synes mig vara ganska egendomligt att Centerpartiet så totalt har glömt bort under vilka förutsättningar våra lantbrukare har att leva, med dessa orimliga skattepålagor.

Mom. 8 handlar om vägtrafikbeskattningens allmänna inriktning. Varje trafikgren bör så långt det är möjligt med hänsyn till internationell konkurrens bära sina egna kostnader, inklusive påverkan på miljön. Nya motorkonstruktioner, ny förbränningsteknik, nya bränslen och mer bränsleeffektiva fordon kan medföra stora förbättringar ur miljösynpunkt. Vägtrafikens kostnader och intäkter har med åren blivit ett osedvanligt rörigt och osammanhängande system. Inget tydligt samband finns mellan trafikens nyttjande av infrastrukturen och påvekan på miljön, vilket har lett till en kraftig beskattning. En harmonisering av trafikbeskattningen bör ske inom EU, framför allt vad avser nyttotrafiken.

Utan bilen skulle många människor ha varken fungerande arbetsliv eller socialt liv. Särskilt viktig är bilen för boende i glesbygd. För att underlätta för hushållen föreslår vi att den höjning av skatten på bensin med 25 öre som regeringen genomförde den 1 juli 1997 återtas. Vi avvisar vidare bestämt alla idéer om en fortsatt årlig ökning av bensinskatten med 10 öre. Ytterligare bensinskattesänkningar bör genomföras.

En effektiv och miljövänlig åkerinäring är viktig för landet. Höga skatter på fordon och dieselbränsle ger inte våra åkare konkurrensneutralitet gentemot andra åkare i EU-länder.

Dieseldrivna personbilar: Enligt vår mening bör den höga fordonskatten på dieselfordon sänkas så att inte nya moderna dieselbilar missgynnas på det sätt som sker i dag.

Mom. 11 gäller traktorer och motorredskap. Den svenska trafikbeskattningen av arbetsfordon har inte någon motsvarighet inom EU-länderna. Den höga dieseloljeskatten för traktorer gör att det är och förblir omöjligt för våra lantbrukare att producera livsmedel till samma produktionskostnad som övriga EU-länder. Detta har numera även den livsmedelspolitiska utredningen av Gunnar Björk slagit fast. Därutöver kan man konstatera att de som bedriver skogsavverkning mot den finska gränsen inte kan konkurrera med de finska maskinerna som har väsentligt billigare diesel.

Man frågar sig då: Det var väl fler arbetstillfällen som vi behöver i Sverige?

Så till mom. 12 om veterantraktorer. Vi har en befrielse från fordons-skatt på personbilar, lastbilar, bussar och motorcyklar som är över 30 år gamla. Någon anledning att undanta traktorer över 30 år finns därför inte.

Herr talman! Slutligen om alkohol- och tobakbeskattningen. På grund av de extremt höga skatter vårt land tar ut på sprit och tobak samt öl kan vi i dag konstatera att smugglingen och hembränningen har ökat dramatiskt. Tobakshandlare blir utslagna. Resorna till Danmark har ökat igen. Den svarta marknaden i vårt Sverige blomstrar.

Även här har det förelegat en enmansutredning. Där blev rekommendationen: Sänk skatten! Detta är precis vad vi moderater har sagt.

När det gäller alla dessa punktskatter kan vi moderater konstatera att Socialdemokraterna med hjälp av Centerpartiet inte längre står på den vanliga medborgarens sida. Man skattar våra medborgare till socialbidragstagare och avfolkar våra landsbygdskommuner. Tack!

Anf. 226 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! När vi inledde den här omgångens skattedebatter förra veckan sade vi att mycket av miljöbeskattningen skulle komma upp i det här betänkandet. Jag har tänkt att tala just om energibeskattningen, av den enkla anledningen att energisystemet är en väldigt viktig del när det gäller att få ett mer miljömässigt hållbart samhällssystem. Som det ser ut nu måste energisystemet globalt ställas om för att bli ekologiskt hållbart. Det är ingenting som kan ske enbart i Sverige, utan det måste ske över hela jordklotet.

De fossila bränslena kan inte användas i längden, utan de kommer helt enkelt att ta slut och måste därför vara en parentes i energiförsörjningen. När man skall fasa ut olämpliga bränslen och ersätta dem med långsiktigt hållbara kan man inte fatta kortsiktiga beslut, för det kommer inte att fungera i längden. Det säger sig självt.

Vi måste få tid att utveckla förnybara energislag och få det hela att fungera. Vi i Folkpartiet tycker att Europasamarbetet är en väldigt bra metod att använda för att mer samlat kunna ta tag i bl.a. de gränsöverskridande miljöfrågorna som energianvändningen ju är. EU skall ägna sig åt rätt saker och inte fel saker. Rätt saker är sådant som är gränsöverskridande. Utsläpp från energiframställning är gränsöverskridande.

Vi tycker att man på EU-nivå borde ha en europeisk koldioxidavgift som skall beslutas på samma sätt som övriga miljöbeslut, alltså att det skall kunna vara ett majoritetsbeslut. Om detta skall gå att införa måste den svenska regeringen trycka på mycket mera. Det kommer inte att gå av sig självt. Vi i Folkpartiet har bråkat med regeringen i många omgångar om detta. Vi tycker inte att man jobbar på tillräckligt för att det skall kunna införas en Europagemensam koldioxidskatt, och vi kommer att fortsätta att bråka till dess att det händer mera.

Vägtrafikbeskattningen i ett nationellt perspektiv är också oerhört viktig från miljösynpunkt. I detta sammanhang har vi inte ställt olika specifika krav på förändringar. Vi tycker att man ganska snart kan återkomma och se på detta när vägtrafikbeskattningen tas upp i ett mer samlat sammanhang, men det skall då ske utifrån principen att varje trafikslag skall bära sina egna kostnader och att miljökostnaderna måste vara ordentligt inräknade så att avgifter och beskattning verkligen kan fungera miljöstyrande.

Vi har inte avgett någon reservation i den frågan, men vi tycker att det är helt självklart att man inte kan använda punktskatter som någon sorts allmänna straffskatter för stockholmare. Vi vill inte heller ha någon båt-skatt.

För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 227 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet handlar som sagt om punktskatter. Som Karin Pilsäter sade handlar det väldigt mycket om olika typer av miljöskatter, produktionsskatter och litet grand om båtskatter.

Rent generellt är den här typen av beskattning inte så vansinnigt enkel. Miljöskatter har man av den anledningen att man vill minska utsläppen och minska användningen av vissa miljöfarliga ämnen. Går det som man vill – och det hoppas jag att det gör – är det fråga om en skattebas som skall erodera – försvinna – av sig själv. Därför håller jag med Karin Pilsäter om att vi skall vara försiktiga med att bygga budgetar på den här typen av skatter som har en styrande effekt på beteendet.

En produktionsskatt är ju inte särskilt lyckad. Den leder till en mängd olika försök från företagen att undgå den. Det gäller t.ex. elskatten på jordbruk. Det har här talats om jordbrukare som torkar sin spannmål. De kan komma undan elskatten genom att lägga över torkproceduren och malningsproceduren på en enskild firma som ägs av hustrun. Då blir det företaget faktiskt befriat från elskatten. Den typen av konstruktioner skall vi inte behöva ha. Vi bör i stället se till att reglerna blir vettiga, enkla och funktionella.

Det finns andra produktionsskatter som egentligen bara har den effekten att man vältrar över kostnaden på konsumenten. Det blir alltså någon form av konsumtionsskatt. Å andra sidan finns det produktionsskatter framför allt för den elintensiva industrin som kanske kan slå ut verksamheter. Man blir helt enkelt utkonkurrerad på en internationell marknad.

Under en lång tid har vi diskuterat dessa frågor i skatteutskottet. Hur skall vi lösa problemet med den energiintensiva industrin om vi fortsätter att ha det här systemet med produktionsskatter? Man bör kanske ha en generell elskatt på industrin, men vi bör införa regler för den elintensiva industrin så att vi inte riskerar vare sig tillgången på energi eller lönsamheten i dessa företag. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi har det i åtanke när vi skall utforma den framtida energibeskattningen, vilket är nödvändigt när vi nu skall genomföra omställningen till ett hållbart samhälle och påbörja kärnkraftsavvecklingen. Då måste vi diskutera en annan typ av beskattning.

En annan underlig effekt är t.ex. all spillvärme som går rätt ut i luften och som inte används. Den beskattas inte. Men så fort spillvärmens används för uppvärmning beskattas den. Detta är också att ge litet fel signaler. Vi måste skapa ett system där vi tar vara på så mycket energi som möjligt. En generell skatt på spillvärme kan faktiskt ha en styrande effekt så att man tar till vara på denna energi i betydligt större utsträckning än vad som görs i dag.

När det gäller vägrafikbeskattningen, beskattningen av bensin osv. har vi en skyldighet att nedbringa CO₂-utsläppen. Det kan vi bara göra ge-

nom att minska bilkörningen. Det är intressant att höra moderaterna. De vill ta bort höjningen av bensinskatten med 25 öre som infördes för något år sedan. Vad ger då en höjning av bensinskatten med 15 öre per liter? Vad innebär det i ökade kostnader för en normalbilist som kör 1 500 mil om året i en bil som drar 0,8 liter per mil? Jo, det blir 180 kr om året, 15 kr i månaden. Jan-Olof Franzéns 25-öring medför då en kostnad med 25 kr i månaden. Den 10-öring som föreslås i KOMKOM medför 10 kr per månad i ökad kostnad. Detta utmålas av Franzén som att det skulle driva familjer till ett socialbidragsberoende. Det finns betydligt bättre och mer träffsäkra fördelningspolitiska åtgärder än att sänka skatten på bensin.

Vi vet vilka problem koldioxiden medför. Franzén och jag var tillsammans i USA, i Kalifornien. Det var väldigt roligt att höra om det största problemet där. Jo, det var den billiga bensinen. På vartenda företag sade man att trafiken inte längre kunde expandera. Kommunikationerna var fullkomligt vansinniga. Alla körde bil för att det var så billigt. Man klarar inte en expansion i området. Det kan bli en katastrof när man inte längre kommer fram. Detta bör Franzén fundera litet grand över. Är det värt detta? Skall vi gynna privatbilismen? Skall vi sänka kostnaden för den? Eller skall vi gynna andra transportmedel?

Vi var visserligen på samma resa, men vi kanske inte hörde exakt samma sak i alla lägen. Det är ju så ibland.

I fråga om alkoholskatten och tobaksskatten finns det naturligtvis problem. Vi har sett vad tobaksskattehöjningen innebär. Jag var emot denna höjning när den infördes. Jag tror att det är dags att ta upp en seriös diskussion om var skattesatserna för alkohol skall ligga och hur vi skall bete oss med dessa.

Men den måste föregås av en litet bättre beredning än den som har varit. Enmansutredarens, som utredde tullen, slutsatser är ganska tunna. Det finns andra exempel. Leif G W Persson och två kamrater har gjort en utredning som pekar på att en sänkning av starkspritskatten med 70 kronor på en hel liter starksprit kanske skulle marginalisera denna handel, för att det skulle då inte bli vinster i samma utsträckning. Jag tycker att vi skall ta till oss den här typen av information och väga för- och nackdelar mot varandra. Det är klart att om vi inte efter 2004 får ett förlängt avtal med EU när det gäller införselkvoterna, kommer vi att få rejäla problem.

Sedan tar Franzén upp frågan om ölet också. Det är en väldigt intressant fråga. Visst finns det gränshandel nere i Skåne. När jag är på flygplatser roar jag mig ibland med att titta på taxfreepriserna på öl. Visst är de lägre, men det skiljer inte så vansinnigt mycket mellan Systembolagets priser och taxfreebutikernas priser. För en 33 centiliters burk extra stark öl, som säljs på systemet, skiljer det kanske en krona. Större skillnad är det inte. Där ser vi också vilka marginaler som skapas i taxfreebutikerna. De anpassar sig efter den marknad som finns. Skulle de bete sig riktigt marknadsmässigt, skulle de åtminstone vara nere på samma prislivå som man har på vissa ölsorter i Danmark. Men de ligger betydligt högre. Detta tycker jag är ganska märkligt.

Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer som vi har i detta betänkande, men för att vinna tid yrkar jag bifall bara till reservationerna 3 och 9.

Herr talman! Jag skall försöka att göra en ganska kort sammanfattning, eftersom även detta är frågor som vi har diskuterat vid många tillfällen. Jag skall uppehålla mig vid i huvudsak tre av de reservationer som vi har till betänkandet.

Jag skall börja med den som handlar om medlemsägda vindkraftverk. Det är en fråga som vi tidigare har berört här i kammaren i samband med att vi behandlade en motion om kooperativt företagande. Vi kunde då konstatera att de begränsningsregler som då infördes i vissa fall har lett till en del skattekonsekvenser. Vindkraftverken, som ju påverkas av bl.a. energiskatten men också av andra skatter, drivs ju oftast av andra skäl än ekonomiska – bl.a. av miljöskäl och försörjningsskäl.

De problem som uppstår kan vara av olika slag. Det är möjligt att det finns andra skattetekniska hinder än de som vi har sett hittills som kan ställa till problem och förhindra framväxten av vindkraft. Ett av skälen till att vi diskuterar punktskatter och styrning av energisystemet så mycket är att vi vet att vi behöver ställa om energisystemet. Därför kan det vara viktigt att se över detta när vi nu gör en ändring. Det vore ju tragiskt om vi skulle missa att göra förändringar i positiv riktning som ledde till att man förhindrade framväxten av alternativen och att t.ex. vindkraftverken fick problem. Tanken måste ju vara att försöka stimulera framväxten av nya energislag. Därför borde skattesystemet stimulera. Miljöpartiet har därför föreslagit en mindre utredning på området för att se vad det finns för eventuella skattehinder för vindkraftverken.

Det andra som jag vill ta upp är litet grand om energibeskattnings allmänna inriktning. Som vi i många andra sammanhang påpekat, ser vi det som angeläget att man förskjuter skattebasen från skatt på arbete till skatt på energi och råvaror. Vi har då fått höra att det finns en viss risk för att man då får en mindre skattebas, eftersom dessa skatter styr. Det är naturligtvis riktigt. Men i dag är det en oerhört liten del av beskattningen, ungefär 5 %, som kommer från energiskatter. Det är väl inte så många som kan tänka sig ett samhälle utan energi, vare sig nu eller i framtiden. En förskjutning inom de närmaste 10–15 åren kan väl knappast av någon seriös bedömare uppfattas som något större hot mot skattebaserna. Det borde inte vara så väldigt riskabelt att bygga en budget på intäkter från energiskatter. Däremot skulle det skapa stora och kraftiga incitament för att göra nya satsningar på andra energislag.

Nu är det tyvärr så att energiskattesystemet är ett virrvarr, och det behöver reformeras. Olika bränsleslag och olika användningsområden leder till olika beskattning. Det finns också ett antal undantag. Det gör att det sammantaget blir ganska besvärligt.

Det viktigaste med energibeskattnings allmänna inriktning är emellertid att styra mot förnybara, miljövänliga energislag och att hålla nere förbrukningen av energi. Vi har i våra motioner visat på hur detta skulle kunna gå till.

Herr talman! Jag skall uppehålla mig något vid vägtrafikens allmänna beskattning. Vägtrafiken är ju, som vi vet, starkt miljöbelastande. Även här kan skattesystemet användas för att styra mot ett bättre samhälle, en mindre miljöbelastning. Denna styrning kan naturligtvis göras på olika sätt. Vi kan skaffa oss bättre fordon och bättre bränslen. Vi kan gå över till alternativa transporter. Om vi cyklar och åker tåg, slipper vi att åka i

bilar med bensinmotorer. Vi kan också se till att det uppstår mindre behov av transporter. Alla de här sätten kan användas för att minska belastningen på miljön, genom användning av fossila bränslen.

Jag skall inte fördjupa mig så mycket i detta, för det har vi gjort i andra sammanhang. Vi har gjort det väldigt grundligt i våra motioner från Miljöpartiet. Jag skall bara kort beröra några förslag som vi har lagt fram, vilka leder i den här riktningen.

Det ena är ett övergripande förslag som går ut på att man använder sig av mindre fasta och mer rörliga kostnader på fordonssidan. Därigenom blir det inte någon högre kostnadsbelastning, men man får ett större incitament för att spara. Vi tycker att skatten på bensin och diesel skall höjas. Det stimulerar alternativa bränslen. Vi beklagar att det inte blev någon höjning av dieselskatten, som det ryktades om tidigare. Men det är en diskussion som vi får föra i ett annat sammanhang.

Slutligen tjänstebilsbeskattningen. Vi vet att tjänstebilarna utgör en viktig del av bilparken i vårt samhälle. Vi har tidigare lagt fram förslag om att man borde kunna använda sig av skattesystemet för att även när det gäller tjänstebilssektorn verka för en bättre energianvändning. Även tjänstebilsbeskattningen bör användas för att styra mot en bättre miljö.

Jag står naturligtvis bakom de reservationer som vi har i betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 4 och 7.

Anf. 229 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna anser att energibeskattningen måste ta sikte på att Sveriges energiförsörjning långsiktigt skall baseras på förnybara energikällor och bränslen.

Ett viktigt mål är att industrin och hushållen tillförsäkras säkra elleveranser och till fortsatt konkurrenskraftiga priser. Utfasningen av såväl fossila bränslen som kärnkraft ur energisystemet är en stor energipolitisk utmaning. Beskattningspolitikens konstruktion måste stödja denna ambition.

För att förhindra en utveckling mot ökade utsläpp av koldioxid måste alla länder, också Sverige, ta ett konkret ansvar för att hejda och minska utsläppen. Skatteinstrumentet kan här användas på ett marknadsmässigt sätt under förutsättning att det kommer att gälla alla länder. Därför måste Sverige agera mycket starkt internationellt i denna fråga.

Kristdemokraterna anser att det bör vara en viktig princip för energibeskattningen att varje energislag som innebär en miljöbelastning skall bära sina egna kostnader.

Herr talman! Vi har en gemensam jordbrukspolitik inom EU. Den syftar till att svenska jordbrukare skall kunna konkurrera på samma villkor som övriga bönder inom EU. Därför anser vi kristdemokrater att det är helt nödvändigt att en harmonisering av avgifter och skatter på jordbruksområdet kommer till stånd. Det är helt orimligt att det som i dag är avsevärt högre skatter på insatsvaror i svenskt jordbruk än i jordbruk inom EU i övrigt.

Detta har vi kristdemokrater påtalat åtskilliga gånger under de senaste åren. Under samma tid har Centerpartiet stött regeringen i besluten att höja dessa skatter och avgifter, vilket förvånar oss ganska mycket.

Nu har den Björkska utredningen kommit att bekräfta vad vi vetat hela tiden. Nu reser sig Centern inför valrörelsen och hävdar att denna tingens ordning inte är acceptabel längre och att den måste förändras för att svensk landsbygd skall kunna leva vidare.

Jag undrar, trots att Centern inte är representerat här i kväll utan låter sig representeras av Socialdemokraterna vad jag kan förstå, hur slapp man får vara som Centerns representant när det gäller landsbygdsfrågor.

Det kan inte vara lätt att vara centerväljare i höstens val. Vilken åsikt står Centern för efter valet?

Så till vägtrafikbeskattningens inriktning. Transportsektorn är i dag helt beroende av fossila drivmedel. Vi vet att dessa kommer att ta slut om ca 40 år.

Vi kristdemokrater ser det som ett stort bekymmer att vår generation förbrukar dessa oljetillgångar genom att elda upp bränslet. Vi tror att det skulle kunna användas för bättre ändamål för mer förädlade produkter.

Jag har tidigare i mitt anförande påpekat det stora problemet med de stora koldioxidutsläpp som följer av förbränningen av fossila bränslen. Transportsektorns oljeanvändning måste minska genom förbättrad effektivisering, energisparande och en övergång till förnyelsebara drivmedel.

För att stödja en sådan övergång måste biobränslena befrias från skatt under en lång introduktionsperiod så att de blir ekonomiskt konkurrenskraftiga.

Positivt är att framställningen av dessa bränslen kommer att skapa många nya arbetstillfällen i vårt land.

De biodrivmedel som i dag kan produceras i fullskala är etanol, biogas och rapsmetylater. De här produkterna tycker vi bör stödjas av svensk skattepolitik.

Herr talman! Så några ord om båtskatt. Jag vill avslutningsvis understryka att Kristdemokraterna är emot en båtskatt. Det finns inga miljöskäl att beskatta svenskt båtliv. De miljöeffekter som man vill komma åt gäller drivmedel och beskattas också den vägen. Att segla och sola skall inte vara beskattat i Kristdemokraternas Sverige!

Mot bakgrund av vad jag har anförat vill jag yrka bifall till reservationerna nr 5, 12 och 17. Jag står naturligtvis bakom övriga reservationer, också reservation nr 30. Tack!

Anf. 230 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas 71 motioner från allmänna motionstiden i höstas. De frågor som tas upp är energibeskattningen, vägtrafikbeskattningen, alkohol- och tobaksbeskattningen samt vissa andra punktskattefrågor.

När det gäller energibeskattningen sker en översyn av dess framtida utformning inom Regeringskansliet. Till grund för denna översyn ligger riksdagens beslut om energipolitikens inriktning från förra sommaren, skatteväxlingskommitténs förslag och alternativbränsleutredningen samt EU-kommissionens förslag om ett nytt energibeskattningsdirektiv.

Den övergripande uppgiften är att göra en i huvudsak lagteknisk översyn som leder till ett ramverk för ett robust och väl fungerande energibeskattningsystem.

Arbetsgruppen, som gör översynen, behandlar utformningen av beskattningen för industrin, trädgårds- och jordbruksnäringarna samt ener-

giproduktionen inom fjärr- och kraftvärmesektorerna. Biobränslen och hur naturgasens miljöfördelar jämfört med olja och kol skall beaktas i energibeskattningen.

De samhällsekonomiska konsekvenserna samt möjligheten att genom skattesystemet styra mot de mål som uttalas i den energipolitiska propositionen kommer också att analyseras. Detta arbete beräknas vara klart till senhösten med sikte på ett förslag till riksdagen under våren 1999.

Herr talman! Utskottet gör ett tillkännagivande till regeringen. Det gäller värmeleveranser till industrin. Vi anser nu liksom tidigare att det är viktigt att biobränslenas konkurrenssituation inte försämras inom de områden som har de bästa förutsättningarna. Därför måste en lösning komma till stånd för de verk som levererar värme till industrin.

Vi är medvetna om att ett eventuellt stöd på detta område kan behöva underställas kommissionen och att det därför kan vara svårt att lägga fram ett förslag som kan genomföras omedelbart.

Med hänsyn till den tid som har gått anser vi att det är viktigt att regeringen redovisar ett förslag till lösning i denna fråga.

Ett flertal motioner tar upp frågan om en hög ambitionsnivå när det gäller koldioxidutsläppen. Utskottet delar denna uppfattning. Sverige har tillsammans med några andra länder valt att ligga steget före vid beskattning av koldioxidutsläpp.

Det är viktigt att vi är pådrivande i denna fråga så att andra länder följer efter och inför motsvarande ekonomiska styrmedel. Målet är att vi skall få en internationell beskattning på detta område.

På vägtrafikbeskattningsområdet pågår sedan flera år ett utredningsarbete. Kommunikationskommittén har i en serie betänkanden lagt fram förslag till riktlinjer för en ny trafikpolitik. Trafikbeskattningsutredningen har i ett delbetänkande tagit upp vissa beskattningsfrågor som har anknytning till området.

Biobränslenas roll inom trafikområdet har analyserats av Alternativbränslekommittén. Utredningsförslagen har remissbehandlats och nyligen har en trafikpolitisk proposition som tar upp en del av de frågor som tas upp i detta betänkande avlämnats till riksdagen.

Herr talman! Vi vill från utskottsmajoritetens sida avvakta resultaten av den pågående översynen av energibeskattningen, behandlingen av den trafikpolitiska propositionen och det fortsatta utredningsarbetet. Därför har vi avstyrkt de olika motionsförslagen på dessa områden.

När det gäller alkoholbeskattningen är vi medvetna om att Sveriges medlemskap i EU och en ökad internationell rörlighet ställer nya krav på alkoholpolitiken. Det krävs bl.a. förändringar i det svenska regelverket för att en säker kontrollnivå skall kunna upprätthållas.

Skatteflyktskommittén har lagt fram förslag om förbättringar på detta område. Utifrån dessa förslag har en remiss nyligen överlämnats till lagrådet.

Från utskottsmajoritetens sida anser vi att det inte nu finns några skäl att minska ambitionerna med den svenska alkoholpolitiken för att man inom EU har en annan syn än Sverige på dessa frågor. Smuggling av alkohol och tobak skall inte bemötas med skattesänkningar, utan med bättre redskap och förbättrade möjligheter till kontroll för att det skall vara möjligt att sätta stopp för smuglingen.

När det gäller övriga punktskatter som tas upp i betänkandet såsom beskämpningsmedelsskatt på ättika, reklamskatt, båtskatt, kassettskatt m.m. pågår även på dessa områden överväganden inom Regeringskansliet.

Från utskottsmajoritetens sida anser vi att dessa skall avvaktas. Därför avstyrks motionerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 231 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att beröra mom. 3, energiskatt och fri rörlighet inom EU. Under det momentet avstyrks min motion Sk602 om svensk konkurrenskraft och fri rörlighet mellan Sverige och Finland, liksom motion Sk685 inlämnad av mig och Karl-Gösta Svenson som gäller finsk röd olja för privatbruk.

Eftersom Sveriges enda landgräns till ett annat medlemsland ligger i norra Sverige upplevs alla hinder för gränshandeln mycket nära och mycket negativt.

Sveriges EU-medlemskap innebär ju full delaktighet i den inre marknaden och också fri rörlighet mellan medlemsländerna. Trots detta faktum finns det fortfarande kvar stora brister när det gäller att leva upp till vad man har beslutat och att jämma ut de återstående politiska och praktiska svårigheter som hämmar den inre marknadens hela potential för att förverkligas.

Regeringen har i en skrivelse 1996/97:83 tagit upp den inre marknaden och påpekat att den är viktig för att skapa nya arbetstillfällen och varaktigt tillväxt och att den ger möjligheter som ett instrument för att nå detta mål.

Europeiska rådet har behandlat den handlingsplan som man också har beslutat om. Enligt den har man sagt: Europeiska rådet begär följaktligen att alla tidsfrister beaktas samt att alla nödvändiga åtgärder vidtas för att snabbt och effektivt förverkliga de mål som prioriteras i den nyligen framlagda handlingsplanen för fullbordandet av den inre marknaden.

Vad betyder då det? Jo, det betyder att man faktiskt *måste* harmonisera skatter och övrig lagstiftning mellan medlemsländerna. Det betyder också att en konsument som åker in i ett annat medlemsland och inhandlar en vara som är beskattad i det landet inte skall betala skatt i det egna landet. Därför är det viktigt att man på ett eller annat sätt löser den här frågan.

Då kan man fråga sig hur det kan komma sig att utskottsmajoriteten inte vill tillåta att svenska företagare skall kunna konkurrera på samma villkor som företagare i andra länder. Detsamma gäller för privatpersoner. Efter påpekande från EU-kommissionen tvingades regeringen under våren 1997 att ändra lagen, tyvärr inte fullt ut enligt kommissionens uppfattning. Därför krävs nu staten på skadestånd för de 18 månader då man inte hade möjlighet att köpa olja och köra på den. Det gäller både privatpersoner och entreprenörer. Risken finns fortfarande att det kommer att krävas ytterligare skadestånd.

Och det är inte bara för företagare som det här är svårt. De svenska reglerna gör att det är en stor skillnad. Vi måste se till att det blir ordning. De svenska reglerna på det här området står enligt vår mening i strid med

Vissa punktskattefrågor

principen om konsumenternas rätt. Därför måste man lösa det här genom en harmonisering av skattereglerna.

Befolkningen i östra Norrbotten har ju överklagat en del av de här besluten tidigare – och också vunnit. Det kommer förmodligen att leda till ytterligare komplikationer och påpekanden om inte utskottsmajoriteten eller regeringen gör något. Det är dessutom utomordentligt förvånande att man inte vill tillvarata Sveriges egna företagares och medborgares intressen och undanröja de nationella hinder som nu står i vägen.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla moderata reservationer och särskilda yttranden, men jag yrkar endast bifall till reservation 1.

Anf. 232 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte ta upp själva historien. Den känner ju Olle Lindström väl till när det gäller den röda finska oljan. Men nu ligger det ju också en lagrådsremiss som vi senare kommer att få i form av en proposition här i riksdagen och som tar upp en del av det som han tar upp i sitt anförande.

Sedan finns det i dag också ett förslag i den finska riksdagen som, om det går igenom, innebär att man kommer att införa en dagavgift för röd diesel för utlandsregistrerade bilar. Det innebär att man alltså måste betala den här avgiften innan man kan tanka den röda dieseln, så det kommer väl att bli en harmonisering på här området.

Anf. 233 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jo, jag har också skaffat mig information om att det kommer en lagrådsremiss och en proposition som kan förändra något. Jag vet även att det för närvarande är på gång ett beslut i Finland – eller ett förslag i alla fall. Men faktum kvarstår när det gäller privatpersoners handel med röd olja i Finland, alltså på andra sidan gränsen. Såvitt jag har kunnat informera mig om vad gäller lagrådsremissen så innefattar den att de skall betala en mellanskillnad upp till den gröna svenska oljans pris. Det strider fortfarande mot de åtaganden som vi har gjort enligt konvention, direktiv och traktat.

Anf. 234 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Jag vill göra några kommentarer till svaret på den motion som jag har lämnat in som handlar om taxfree. Det är ju paradoxalt nog så att taxfree-försäljningen en gång i tiden startade som ett fredsprojekt. Den var till för att underlätta transporterna mellan olika länder efter andra världskriget. Nu är det ett annat fredsprojekt som tar bort de här möjligheterna. Det sker inom EU.

Det olyckliga med det här är att det enligt min mening får mycket tråkiga konsekvenser för Sverige. Transporterna kommer att fördyras för vår industri. Jag kan nämna att 50 % av värdet av vår utrikeshandel går med färjor. 90 % av de turister som kommer till Sverige kommer med färjor.

I motiveringen från utskottets sida säger man: "Det är naturligtvis viktigt att konsekvenserna av den förändring som sker den 1 juli 1999 uppmärksammas av kommissionen. Denna fråga har också tagits upp från svensk sida vid ett möte med EU:s transportministerråd i slutet av förra året."

Jag tycker för min del att det är tråkigt om man skall uppmärksamma konsekvenser av något som redan har inträffat. Vad jag önskar i min motion – och som också stämmer överens med ett beslut som man fattade inom EU i samband med att man fattade beslutet om upphörandet – är en utredning av konsekvenserna. Därigenom skulle man få en aning om vad det här egentligen innebär den dag då beslutet trätt i kraft. Det har tyvärr inte genomförts, och det tycker jag är mycket tråkigt.

Det stämmer att man från svensk sida har tagit upp det här. Men svaret på denna framställan blev från EU:s sida att det här inte var en fråga som skulle avgöras av transportministrarna. Det var en ren skattefråga. Därför hade jag hoppats att skatteutskottet skulle reagera på det här så att vi genom vår skatteminister och vår finansminister hade kunnat agera för att en sådan här konsekvensutredning också skall utföras.

Herr talman! Jag har inget yrkande i det här läget. Däremot har jag en önskan. Jag har en önskan om att skatteutskottet skall agera för att Sverige inom EU skall stödja Irlands initiativ om en utredning gällande konsekvenserna av ett avskaffande av taxfree innan detta genomförs. Jag tycker inte att det är en orimlig begäran att man skall veta vad man gör innan man gör det.

Anf. 235 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Herr talman! Jag har anmält mig till den här debatten för att uttrycka min besvikelse över att utskottet inte har velat bifalla vår motion om att avskaffa bekämpningsmedelsskatt på ättika, vilken utmynnat i en moderat reservation med nr 28.

Det är synd, eftersom vi följaktligen inte kommer att få se denna biologiska produkt för ogräsbekämpning få något större genombrott i år heller. Det talas ju mycket om att ersätta farliga kemikalier med mindre farliga. I sökandet efter mindre giftiga och miljöbelastande ogräsmedel har ättika, denna rena naturprodukt, lanserats som ett mycket intressant alternativ till glyfosatbaserade bekämpningsmedel som det skrivits mycket om den sista tiden. Ättikans nedbrytningsprodukter koldioxid och vatten är ju i princip ofarliga för människa och miljö. De kan dock antas ha en viss försurande effekt.

Det är ju så att bekämpningsmedelsskatten tas ut per kilo verksam substans i bekämpningsmedlet. I ogräsättikan är mängden aktiv substans väldigt hög på grund av preparatets låga verkningsgrad. Följaktligen blir skatten orimligt hög. Ättikan beskattas hela tio gånger så högt som konkurrerande preparat. Detta gör naturligtvis ogräsättikan tämligen ointressant på marknaden och förutsättningarna saknas alltså för denna att bli ett attraktivt alternativ.

Som grund för sitt avslag på vår motion har utskottsmajoriteten det klara försvaret att en förändring av bekämpningsmedelsavgiften på ättika för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Det är nämligen denna uppgift som jordbruksminister Annika Åhnberg har lämnat i ett interpellationssvar den 5 november i fjol. Men snälla nån, något borde väl ha hänt i Regeringskansliet under de fyra månader som har gått sedan hon avgav detta svar. Annars är det inte mycket till beredning.

Det är märkligt att partier som Centerpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet tycks vilja förhindra en bredare användning av mindre miljöfarliga bekämpningsmedel. Det är ju nu vi har chansen att inför den före-

stående växtodlingssäsongen ge ogräsättikan avsevärt bättre förutsättningar att konkurrera med de traditionella bekämpningsmedlen. Sedan har tåget gått för ännu ett år framåt.

Hur är det egentligen med miljöansvaret när det kommer till konkreta åtgärder? Vackra formuleringar är en sak, men att våga göra något så drastiskt som en skattebefrielse är en helt annan.

Är det möjligen så att majoritetens talesman har färsk information från Rosenbad som inte den som endast läser betänkandet kan genomskåda? Jag tycker annars att det kunde ha varit på sin plats att riksdagen gav regeringen till känna att man i sin beredning skulle se positivt på att befria ättikan från bekämpningsmedelsskatt och snabbt komma med ett förslag.

Herr talman! Jag skall inte förlänga voteringen genom att yrka bifall till reservationen, men jag vill uttrycka mitt starka stöd för den.

Anf. 236 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! Enligt de uppgifter jag har var det inte jordbruksminister Annika Åhnberg som lämnade det svaret, utan det var miljöminister Anna Lindh som gjorde det. Hon säger så här: Denna fråga bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Det gäller dock att finna en lösning som inte skapar nya problem, eftersom det bl.a. inte går att särskilja biologiskt nedbrytbara produkter från övriga kemiska bekämpningsmedel.

Utifrån detta avvaktar vi ett förslag från Regeringskansliet.

Anf. 237 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Herr talman! Jag beklagar att jag nämnde fel statsråd. Det är helt riktigt att det är miljöminister Anna Lindh som har lämnat detta svar.

Men fortfarande tycker jag att det är beklagligt att inte riksdagen kan skynda på detta ärende och tala om sin åsikt, att detta vore en lämplig åtgärd just för att uppmuntra ett bekämpningsmedel som kanske har så många fördelar framför vissa andra.

Anf. 238 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! Jag godtar Peter Weibull Bernströms beklagande av att han nämnde fel statsråd.

Det är också på det sättet att ni från oppositionens sida ibland säger att det går alldeles för fort och ibland att det går alldeles för sakta. Här har man alltså svarat att man måste finna en lösning som inte innebär nya problem. Då anser jag att det här måste få ta den tid som behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att återstående ärende på dagens föredragningslista fick uppskjutas till ett kommande sammanträde.

19 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1997/98:57 Ombildning av Handikappinstitutet

1997/98:70 Att utveckla ett grannlandssamarbete. Sveriges utvecklings-
samarbete med Central- och Östeuropa år 1999–2001

1997/98:81 Föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige

1997/98:98 Vissa stiftelserättsliga frågor m.m.

1997/98:107 En ny Europadomstol

1997/98:108 Hälso- och vårdregister

1997/98:126 Nummerfrågor

1997/98:128 Lag om vilotid för sjömän m.m.

1997/98:130 Ändringar i konkurrenslagen (1993:20) m.m.

1997/98:132 Avtal mellan Sverige och Ryssland om ömsesidigt bistånd
vid bekämpning av vissa fiskala brott

1997/98:137 Förvaltning av statens fastigheter och statliga myndigheters
lokalförsörjning, m.m.

1997/98:141 Utländska försäkringsgivare med verksamhet i Sverige

1997/98:144 Förlängd mandattid för huvudmän i sparbank m.m.

Skrivelser

1997/98:85 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets minister-
kommitté under år 1997

1997/98:88 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för sä-
kerhet och samarbete i Europa (OSSE) under 1997

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 mars

1997/98:538 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern

Forskning om spelberoende

1997/98:539 av *Margareta Andersson* (c) till kommunikationsministern

Avgifter för ISDN-uppkoppling

1997/98:540 av *Birgitta Hambræus* (c) till kommunikationsministern
Gods på inre vattenvägar

1997/98:541 av *Per Erik Granström* (s) till kommunikationsministern
Gods på inre vattenvägar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 mars.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 11 mars

1997/98:497 av *Nils Fredrik Aurelius* (m) till statsrådet Thomas Östros
Vägavgifter vid korttidsavställningar

1997/98:498 av *Åke Carnerö* (kd) till näringsministern
Konkurrens på lika villkor

1997/98:499 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesministern
Kosova

1997/98:500 av *Birgitta Wichne* (m) till näringsministern
Regler för fyrverkeripjäser

1997/98:501 av *Ulla Löfgren* (m) till utrikesministern
FOA:s laboratorium i Umeå

1997/98:502 av *Bertil Persson* (m) till kulturministern
Skånskt kulturarv

1997/98:503 av *Eva Goës* (mp) till utrikesministern
Kosova

1997/98:504 av *Anna Åkerhielm* (m) till arbetsmarknadsministern
Praktikanter som billig arbetskraft

1997/98:505 av *Birgitta Carlsson* (c) till arbetsmarknadsministern
Arbetsmarknadspolitiska medel

1997/98:506 av *Bengt Hurtig* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Rättslig grund för mandat till kommissionen

1997/98:507 av *Owe Hellberg* (v) till miljöministern
Miljöanpassad vattenkraft

1997/98:509 av *Sivert Carlsson* (c) till näringsministern
Mönsterås Bruk

1997/98:511 av *Sigge Godin* (fp) till kommunikationsministern
Projektmedel för trafiksäkerhetsarbete

1997/98:515 av *Ann-Kristin Føsker* (fp) till statsrådet Pierre Schori
Iranskt medborgarskap

1997/98:516 av *Berndt Ekholm* (s) till utrikesministern
Ungdomsrepresentant i Sveriges FN-delegation

1997/98:517 av *Lars Björkman* (m) till utrikesministern
Kosovo

1997/98:518 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till utrikesministern
Kosova

1997/98:519 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till kulturministern
Levande djur som konstföremål
1997/98:520 av *Fanny Rizell* (kd) till kulturministern
Göteborgs stadsteater
1997/98:521 av *Ann-Kristin Føsker* (fp) till kulturministern
Kulturhuvudstadsåret och de fria teatergrupperna
1997/98:522 av *Karin Pilsäter* (fp) till socialministern
Kvinnors hälsa
1997/98:523 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet *Ulrica Messing*
Arbetstidslagstiftningen
1997/98:524 av *Karin Pilsäter* (fp) till arbetsmarknadsministern
Kvinnor och högre utbildning
1997/98:525 av *Karin Pilsäter* (fp) till arbetsmarknadsministern
Lön att leva på
1997/98:526 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet *Maj-Inger Klingvall*
Jämställdhet och föräldraledighet
1997/98:529 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesministern
FN-rekommendationen om icke-våldslösning
1997/98:531 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till miljöministern
Naturreservat och turism

Prot. 1997/98:78
11 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 mars.

22 § Kammaren åtskildes kl. 23.04.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 46 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 84 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. voteringen kl. 14.40,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 155 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 205 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 4 mars	1
SkU15 Inkomstskatter, fastighetsbeskattning, m.m.	1
SkU16 Företagsbeskattning	4
Meddelande om samlad votering	6
4 § Vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt m.m.....	7
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU7	7
Anf. 1 STEN ANDERSSON (m)	7
Anf. 2 RIGMOR AHLSTEDT (c)	8
Anf. 3 ERLING BAGER (fp)	9
Anf. 4 OWE HELLBERG (v)	9
Anf. 5 PER LAGER (mp)	12
Anf. 6 OWE HELLBERG (v) replik	12
Anf. 7 PER LAGER (mp) replik	13
Anf. 8 OWE HELLBERG (v) replik	13
Anf. 9 PER LAGER (mp) replik	13
Anf. 10 ULF BJÖRKLUND (kd)	13
Anf. 11 LENA LARSSON (s)	15
Anf. 12 STEN ANDERSSON (m) replik	17
Anf. 13 LENA LARSSON (s) replik	17
Anf. 14 STEN ANDERSSON (m) replik	18
Anf. 15 LENA LARSSON (s) replik	18
Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik	18
Anf. 17 LENA LARSSON (s) replik	19
Anf. 18 OWE HELLBERG (v) replik	19
Anf. 19 LENA LARSSON (s) replik	19
Anf. 20 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	20
Anf. 21 LENA LARSSON (s) replik	20
Anf. 22 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	20
Anf. 23 CARINA MOBERG (s)	20
Anf. 24 ERLING BAGER (fp) replik	21
Anf. 25 CARINA MOBERG (s) replik	22
Anf. 26 ERLING BAGER (fp) replik	22
Anf. 27 CARINA MOBERG (s) replik	22
Anf. 28 STEN ANDERSSON (m) replik	22
Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik	23
Anf. 30 CARINA MOBERG (s) replik	23
Anf. 31 OWE HELLBERG (v) replik	24
Anf. 32 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	24
Anf. 33 CARINA MOBERG (s) replik	24
Anf. 34 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	25
Anf. 35 CARINA MOBERG (s) replik	25
Anf. 36 ULF BJÖRKLUND (kd) replik	25

Anf. 37	CARINA MOBERG (s) replik	25
Anf. 38	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	26
Anf. 39	CARINA MOBERG (s) replik	26
Anf. 40	NALIN BAKSI (s)	26
Anf. 41	OWE HELLBERG (v) replik	27
Anf. 42	NALIN BAKSI (s) replik	27
Anf. 43	OWE HELLBERG (v) replik	27
Anf. 44	NALIN BAKSI (s) replik	27
	(Beslut fattades efter 8 §.)	28
5 §	Vissa va-frågor m.m.	28
	Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU8	28
Anf. 45	RIGMOR AHLSTEDT (c)	28
Anf. 46	KARIN PILSÄTER (fp)	29
Anf. 47	OWE HELLBERG (v)	30
Anf. 48	PER LAGER (mp)	30
Anf. 49	ULF BJÖRKLUND (kd)	31
Anf. 50	RUNE EVENSSON (s)	32
Anf. 51	OWE HELLBERG (v)	33
Anf. 52	RUNE EVENSSON (s)	33
Anf. 53	OWE HELLBERG (v)	33
Anf. 54	RUNE EVENSSON (s)	34
Anf. 55	PER LAGER (mp)	34
Anf. 56	RUNE EVENSSON (s)	34
Anf. 57	PER LAGER (mp)	34
Anf. 58	RIGMOR AHLSTEDT (c)	35
Anf. 59	RUNE EVENSSON (s)	35
	(Beslut fattades efter 8 §.)	35
6 §	Vissa frågor om länsförvaltningen m.m.	35
	Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU9	35
Anf. 60	RIGMOR AHLSTEDT (c)	35
Anf. 61	KARIN PILSÄTER (fp)	37
Anf. 62	PER LAGER (mp)	38
Anf. 63	ÅKE CARNERÖ (kd)	39
Anf. 64	BENGT-OLA RYTTAR (s)	40
Anf. 65	PER LAGER (mp) replik	41
Anf. 66	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	42
Anf. 67	PER LAGER (mp) replik	42
Anf. 68	PER BILL (m)	42
Anf. 69	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	43
Anf. 70	PER BILL (m) replik	43
Anf. 71	OWE HELLBERG (v)	43
	(Beslut fattades efter 8 §.)	44
7 §	Socialförsäkringens administration	44
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU8	44
Anf. 72	GULLAN LINDBLAD (m)	44
Anf. 73	INGRID SKEPPSTEDT (c)	47
Anf. 74	SIGGE GODIN (fp)	48
Anf. 75	INGRID SKEPPSTEDT (c) replik	50

Anf. 76	SIGGE GODIN (fp) replik.....	51
Anf. 77	INGRID SKEPPSTEDT (c) replik.....	51
Anf. 78	SIGGE GODIN (fp) replik.....	51
Anf. 79	ULLA HOFFMANN (v)	52
Anf. 80	SIGGE GODIN (fp) replik.....	53
Anf. 81	ULLA HOFFMANN (v) replik	54
Anf. 82	SIGGE GODIN (fp) replik.....	54
Anf. 83	ULLA HOFFMANN (v) replik	55
Anf. 84	RAGNHILD POHANKA (mp).....	55
Anf. 85	ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	57
Anf. 86	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	58
Anf. 87	GULLAN LINDBLAD (m).....	61
Anf. 88	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	61
Anf. 89	GULLAN LINDBLAD (m).....	61
Anf. 90	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	62
Anf. 91	SIGGE GODIN (fp)	62
Anf. 92	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	63
Anf. 93	SIGGE GODIN (fp)	63
Anf. 94	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	63
Anf. 95	ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	64
Anf. 96	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	64
Anf. 97	ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	64
Anf. 98	INGRID SKEPPSTEDT (c).....	64
Anf. 99	SVEN-ÅKE NYGÅRDS (s).....	65
Anf. 100	INGRID SKEPPSTEDT (c).....	65
	(Beslut fattades efter 8 §.)	65
8 §	Vissa alkoholfrågor	65
	Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU14	65
Anf. 101	ANNIKA JONSELL (m).....	65
Anf. 102	ROLAND LARSSON (c).....	67
Anf. 103	ANNIKA JONSELL (m) replik	68
Anf. 104	ROLAND LARSSON (c) replik.....	68
Anf. 105	ANNIKA JONSELL (m) replik	69
Anf. 106	ROLAND LARSSON (c) replik.....	69
Anf. 107	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	69
Anf. 108	THOMAS JULIN (mp)	71
Anf. 109	ANNIKA JONSELL (m) replik	72
Anf. 110	THOMAS JULIN (mp) replik.....	72
Anf. 111	ANNIKA JONSELL (m) replik	73
Anf. 112	THOMAS JULIN (mp) replik.....	73
Anf. 113	CHATRINE PÅLSSON (kd)	73
Anf. 114	RINALDO KARLSSON (s).....	75
Anf. 115	ANNIKA JONSELL (m) replik	76
Anf. 116	RINALDO KARLSSON (s) replik.....	77
Anf. 117	ANNIKA JONSELL (m) replik	77
Anf. 118	RINALDO KARLSSON (s) replik.....	77
Anf. 119	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	77
Anf. 120	RINALDO KARLSSON (s) replik.....	78
Anf. 121	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	78

Anf. 122 RINALDO KARLSSON (s) replik.....	78	Prot. 1997/98:78
Anf. 123 STIG SANDSTRÖM (v).....	78	11 mars
Anf. 124 STEN ANDERSSON (m).....	79	
Anf. 125 RINALDO KARLSSON (s).....	80	
Anf. 126 STEN ANDERSSON (m).....	80	
Beslut	80	
BoU7 Vissa frågor om hyresrätt och bostadsrätt m.m.	80	
BoU8 Vissa va-frågor m.m.	82	
BoU9 Vissa frågor om länsförvaltningen m.m.	83	
SfU8 Socialförsäkringens administration	84	
SoU14 Vissa alkoholfrågor	86	
Beslut om samlad votering	88	
9 § Läkemedelsfrågor	88	
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU15.....	88	
Anf. 127 LEIF CARLSON (m)	88	
Anf. 128 KERSTIN WARNERBRING (c).....	89	
Anf. 129 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	90	
Anf. 130 STIG SANDSTRÖM (v).....	91	
Anf. 131 THOMAS JULIN (mp)	91	
Anf. 132 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	92	
Anf. 133 CONNY ÖHMAN (s).....	93	
Anf. 134 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	95	
Anf. 135 CONNY ÖHMAN (s).....	95	
Anf. 136 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	95	
Anf. 137 CONNY ÖHMAN (s).....	95	
(Beslut fattades efter 10 §.)	96	
10 § Handikappfrågor	96	
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU16.....	96	
Anf. 138 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	96	
Anf. 139 KERSTIN WARNERBRING (c).....	97	
Anf. 140 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	98	
Anf. 141 INGRID BURMAN (v).....	100	
Anf. 142 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	102	
Anf. 143 INGRID BURMAN (v) replik.....	102	
Anf. 144 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	103	
Anf. 145 INGRID BURMAN (v) replik.....	103	
Anf. 146 THOMAS JULIN (mp)	103	
Anf. 147 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	104	
Anf. 148 HANS KARLSSON (s).....	106	
Anf. 149 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	107	
Anf. 150 HANS KARLSSON (s).....	108	
Anf. 151 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	108	
Anf. 152 HANS KARLSSON (s).....	108	
Anf. 153 INGRID BURMAN (v).....	108	
Anf. 154 HANS KARLSSON (s).....	109	
Anf. 155 INGRID BURMAN (v).....	109	
Anf. 156 HANS KARLSSON (s).....	110	
Beslut	110	

SoU15 Läkemedelsfrågor.....	110
SoU16 Handikappfrågor	112
Beslut om uppskjuten votering.....	113
11 § Tobaksfrågor	113
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU20	113
Anf. 157 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	113
Anf. 158 THOMAS JULIN (mp)	114
Anf. 159 CHATRINE PÅLSSON (kd)	115
Anf. 160 RINALDO KARLSSON (s).....	117
Anf. 161 ANNIKA JONSELL (m).....	118
Anf. 162 ROLAND LARSSON (c).....	118
Anf. 163 THOMAS JULIN (mp) replik.....	120
Anf. 164 ROLAND LARSSON (c) replik.....	120
Anf. 165 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	121
(forts.).....	122
Ajournering.....	122
Återupptagna förhandlingar	122
11 § (forts.) Tobaksfrågor (forts. SoU20).....	122
Anf. 166 GÖTHE KNUTSON (m)	122
Anf. 167 RINALDO KARLSSON (s).....	123
Anf. 168 GÖTHE KNUTSON (m)	124
Anf. 169 THOMAS JULIN (mp)	124
Anf. 170 GÖTHE KNUTSON (m)	124
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	125
12 § Idrott.....	125
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU6	125
Anf. 171 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	125
Anf. 172 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	126
Anf. 173 LARS LILJA (s).....	127
Anf. 174 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	130
Anf. 175 LARS LILJA (s) replik.....	130
Anf. 176 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	130
Anf. 177 LARS LILJA (s) replik.....	131
Anf. 178 MARGARETA ANDERSSON (c)	131
Anf. 179 LARS LILJA (s) replik.....	132
Anf. 180 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	133
Anf. 181 FANNY RIZELL (kd).....	133
Anf. 182 ELIZABETH NYSTRÖM (m).....	134
Anf. 183 LARS STJERNKVIST (s)	135
Anf. 184 LARS LILJA (s).....	136
Anf. 185 LARS STJERNKVIST (s)	137
Anf. 186 LARS LILJA (s).....	137
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	137
13 § Livsmedelskontroll och genteknik.....	138
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU14	138
Anf. 187 MARIE WILÉN (c).....	138
Anf. 188 GUDRUN LINDVALL (mp).....	139
Anf. 189 MICHAEL HAGBERG (s)	141

Anf. 190	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	144
Anf. 191	MICHAEL HAGBERG (s) replik	144
Anf. 192	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	145
Anf. 193	MICHAEL HAGBERG (s) replik	145
Anf. 194	MARIE WILÉN (c) replik	146
Anf. 195	MICHAEL HAGBERG (s) replik	146
Anf. 196	MARIE WILÉN (c) replik	146
Anf. 197	MICHAEL HAGBERG (s) replik	146
Anf. 198	PER LAGER (mp)	146
Anf. 199	GUDRUN LINDVALL (mp)	148
Anf. 200	MICHAEL HAGBERG (s)	149
Anf. 201	GUDRUN LINDVALL (mp)	149
Anf. 202	MICHAEL HAGBERG (s)	150
Anf. 203	GUDRUN LINDVALL (mp)	150
Anf. 204	MICHAEL HAGBERG (s)	150
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	150
14 §	Vissa forskningsfrågor	151
	Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU16	151
Anf. 205	PER LAGER (mp)	151
Anf. 206	BARBRO JOHANSSON (mp)	152
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	153
15 §	Kärnsäkerhet	154
	Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU17	154
Anf. 207	GÖTE JONSSON (m)	154
Anf. 208	INGE CARLSSON (s)	154
Anf. 209	EVA GOËS (mp)	155
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	157
16 §	Mervärdesskatt	157
	Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU17	157
Anf. 210	CARL ERIK HEDLUND (m)	157
Anf. 211	KARIN PILSÄTER (fp)	158
Anf. 212	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	159
Anf. 213	ULLA WESTER-RUDIN (s)	160
Anf. 214	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	162
Anf. 215	ULLA WESTER-RUDIN (s) replik	162
Anf. 216	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	162
Anf. 217	ULLA WESTER-RUDIN (s) replik	163
Anf. 218	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	163
Anf. 219	ULLA WESTER-RUDIN (s) replik	163
Anf. 220	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	164
Anf. 221	ULLA WESTER-RUDIN (s) replik	164
Anf. 222	PER ROSENGREN (v)	164
Anf. 223	RONNY KORSBERG (mp)	166
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	167
17 §	Vissa punktskattefrågor	167
	Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU18	167
Anf. 224	FÖRSTE VICE TALMANNEN	167
Anf. 225	JAN-OLOF FRANZÉN (m)	167

Anf. 226	KARIN PILSÄTER (fp).....	170
Anf. 227	PER ROSENGREN (v).....	171
Anf. 228	RONNY KORSBERG (mp).....	173
Anf. 229	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	174
Anf. 230	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	175
Anf. 231	OLLE LINDSTRÖM (m).....	177
Anf. 232	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	178
Anf. 233	OLLE LINDSTRÖM (m) replik	178
Anf. 234	KRISTER ÖRNFJÄDER (s).....	178
Anf. 235	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	179
Anf. 236	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	180
Anf. 237	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	180
Anf. 238	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	180
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	180
18 §	Beslut om fortsatt ärendehandling	181
19 §	Bordläggning.....	181
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	181
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	182
22 §	Kammaren åtskildes kl. 23.04.	183

Elanders Gotab, Stockholm 1998